

Ewaluacja systemu wyboru projektów i kryteriów wyboru projektów w ramach FEM 2021-2027 wraz z oceną działań informacyjno-promocyjnych

Raport końcowy

Zamawiający:

Województwo Mazowieckie

ul. Jagiellońska 26

03-719 Warszawa

Wykonawca

EU-CONSULT sp. z o.o.

ul. Toruńska 18C, lokal D

80-747 Gdańsk

Opracował Zespół Badawczy w składzie:

Krzysztof Gutta (kierownik Zespołu Badawczego)

Dr hab. Joanna Hołub-Iwan

Dr Magdalena Jądzewska-Gutta

Katarzyna Gutta

Tomasz Gutta

Gdańsk 2025

Spis treści

Spis treści	3
1. Wykaz skrótów użytych w raporcie	5
2. Streszczenie	6
3. Summary	11
4. Wprowadzenie	17
5. Syntetyczny opis koncepcji i metodyki badania	19
5.1. Cele badania	19
5.2. Zakres badania	19
5.3. Kryteria ewaluacyjne	20
5.4. Metodyka badania	20
6. Stan realizacji FEM 2021-2027	23
6.1. Opracowanie kryteriów wyboru projektów	23
6.2. Przeprowadzenie naborów wniosków o dofinansowanie	24
6.3. Stan wdrażania FEM 2021-2027	26
7. Ocena działań informacyjnych realizowanych w ramach FEM 2021-2027	28
7.1. Ocena skuteczności oraz użyteczności działań informacyjnych skierowanych do ogółu społeczeństwa	28
7.2. Ocena skuteczności oraz użyteczności działań informacyjnych stosowanych wobec potencjalnych beneficjentów	65
8. Ocena systemu wyboru projektów FEM 2021-2027, w tym przebiegu oceny i wyboru projektów	93
8.1. Ocena prawidłowości rozplanowania naborów	94
8.2. Ocena sposobu organizacji i sprawności realizacji oceny i wyboru projektów w kontekście celów działań i Programu operacyjnego	102
8.2.1. Ogłoszenia o naborze	102
8.2.2. Nabór wniosków	108
8.2.3. Ocena i wybór projektów	117
8.3. Ocena transparentności (przejrzystości) i bezstronności systemu wyboru projektów, w tym dotycząca przebiegu oceny i wyboru projektów	130
8.4. Ocena funkcjonalności systemów informatycznych (LSI) wspierających proces wyboru projektów	132
9. Ocena systemu kryteriów wyboru projektów FEM 2021-2027	139
9.1. Ocena sposobu sformułowania kryteriów wyboru projektów oraz ich definicji	139
9.2. Ocena skuteczności kryteriów wyboru projektów	156
9.3. Ocena zdolności systemu wyboru projektów do wyboru projektów innowacyjnych	178

9.4. Ocena zdolności systemu wyboru projektów do zapewnienia odpowiedniego poziomu komplementarności projektów, w szczególności EFRR z EFS+.....	182
10. Analiza dobrych i złych praktyk w zakresie realizacji działań informacyjnych i w zakresie wyboru projektów	186
11. Analiza SWOT	191
12. Analiza PEST	192
13. Wnioski i rekomendacje z badania	193
13.1. Tabela wniosków i rekomendacji	193
13.2. Table of Conclusions and Recommendations	206
14. Spis tabel, wykresów i schematów.....	219
14.1. Spis tabel	219
14.2. Spis wykresów.....	220
14.3. Spis schematów	225
15. Bibliografia	226

1. Wykaz skrótów użytych w raporcie

BUR	Baza Usług Rozwojowych
CST2021	Centralny System Teleinformatyczny na lata 2021-2027
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFS+	Europejski Fundusz Społeczny Plus
FE	Fundusze Europejskie
FEM 2021-2027	Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027
IK UP	Instytucja Koordynująca Umowę Partnerstwa
IP	Instytucja Pośrednicząca
IZ	Instytucja Zarządzająca
KOP	Komisja Oceny Projektów
KPI	Key Performance Indicators (ang.) - czyli Kluczowe Wskaźniki Efektywności
MEWA	System do obsługi wniosków o dofinansowanie
MOF	Miejski Obszar Funkcjonalny
MSIT	Mazowieckie Strukturalne Inwestycje Terytorialne
OOH	Out of Home (ang.) - reklama zewnętrzna
OSI	Obszary Strategicznej Interwencji
PSF	Podmiotowy System Finansowania
RPO WM 2014-2020	Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020
UE	Unia Europejska
VOD	Video on Demand (ang.) - wideo na życzenie
WCAG	Web Content Accessibility Guidelines (ang.) – wytyczne dotyczące dostępności treści internetowych
ZRK	Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji

2. Streszczenie

Efektywność realizacji całego Programu zależy m.in. od wyboru wysokiej jakości projektów, spójnych z celami oraz logiką interwencji. Wybór poszczególnych projektów jest uzależniony od spełnienia kryteriów wyboru zatwierdzanych przez Komitet Monitorujący Program. Celem niniejszego badania była ocena systemu wyboru projektów Programu, w tym kryteriów wyboru projektów oraz określenie możliwych usprawnień w tym zakresie.

Skuteczność systemu przybiera na dużym znaczeniu mając na uwadze znaczne opóźnienia w rozpoczęciu wydatkowania środków unijnych przeznaczonych na lata 2021-2027 w Polsce. Konieczne jest sprawne i szybkie przeprowadzanie naborów wniosków o dofinansowanie i kontraktacja projektów. W tym celu niezbędny jest prawidłowy, sprawny i skuteczny system wyboru projektów.

Zakres oceny systemu wyboru projektów FEM 2021-2027 obejmował:

- ocenę działań informacyjnych realizowanych w ramach FEM 2021-2027,
- ocenę systemu wyboru projektów FEM 2021-2027, w tym przebiegu oceny i wyboru projektów,
- ocenę systemu kryteriów wyboru projektów FEM 2021-2027,
- analizę dobrych i złych praktyk w zakresie realizacji działań informacyjnych i w zakresie wyboru projektów.

W celu kompleksowej oceny działań informacyjnych oraz systemu wyboru projektów FEM 2021-2027 zastosowano szereg metod badawczych i wykorzystano wiele źródeł danych. Przede wszystkim były to ankiety wśród wnioskodawców, których wnioski odrzucono w ramach prowadzonych naborów (311 wywiadów), beneficjentów (610 wywiadów) oraz mieszkańców województwa mazowieckiego (397 wywiadów). Ważnym źródłem informacji były dane zastane przeanalizowane w ramach metody desk research oraz wywiady pogłębione z przedstawicielami IZ, IP oraz KM FEM 2021-2027.

Aby dotrzeć do mieszkańców województwa mazowieckiego z informacją o Funduszach Europejskich, wykorzystywane są praktycznie wszystkie możliwe kanały i narzędzia komunikacji. Są one bardzo dobrze dostosowane do realizacji celów komunikacji. Kluczowa dla efektywności jest nie lista narzędzi, lecz trafne profilowanie przekazu do poszczególnych grup. Dzięki podejmowanym działaniom ok. 63% mieszkańców spotkało się już z nazwą Programu Fundusze Europejskie dla Mazowsza lub jego skrótem, tj., FEM.

Najskuteczniejszymi źródłami informacji są tablice informacyjne postawione przy zrealizowanej inwestycji, internet oraz telewizja.

Mieszkańcy województwa mazowieckiego należą do umiarkowanie zainteresowanych tematyką związaną z FEM 2021-2027. Jest to temat interesujący dla zaledwie ok. 39,3% z nich. W skali od 1 do 6, gdzie 1 oznacza niski poziom wiedzy, a 6 wysoki, ogólny poziom wiedzy o FEM 2021-2027 oceniony został na zaledwie 2,28.

Internet jest głównym źródłem informacji dla mieszkańców województwa mazowieckiego, którzy chcą dowiedzieć się więcej o Funduszach Europejskich. Analiza profili FEM 2021-2027 w mediach społecznościowych wskazuje, że podejmowane tam działania informacyjno-promocyjne mogą mieć istotny wpływ na poziom zainteresowania formami i możliwościami wsparcia oferowanymi w ramach Programu.

Zdecydowana większość mieszkańców Mazowsza (ponad 94%) uważa, że Fundusze Europejskie są ważne dla dalszego rozwoju województwa, 92% że FE przyczyniają się do rozwoju ich regionu, a 80% że Fundusze Europejskie są dobrze wykorzystywane. W porównaniu z tymi wynikami, mniejszy odsetek mieszkańców (tj., ok 60%) uważa, że osobiście korzysta z efektów Funduszy Europejskich.

Instytucje odpowiedzialne za wdrażanie FEM 2021-2027 wspierają potencjalnych beneficjentów w aplikowaniu o środki z Programu oraz beneficjentów w trakcie realizacji oraz rozliczania projektów. Związane jest to nie tylko z promocją czy informowaniem o konkursach, ale przede wszystkim z edukacją. Wnioskodawcy stosunkowo wysoko oceniają poszczególne działania informacyjne. Najwyżej ocenione zostały portale internetowe Funduszy Europejskich (www.funduszeuropejskie.gov.pl) oraz FEM 2021-2027 (www.funduszeuodlamazowsza.eu), imprezy i wydarzenia (np. Dni Otwarte Funduszy Europejskich, Forum Rozwoju Mazowsza) oraz szkolenia.

Portal internetowy FEM 2021-2027 jest zdecydowanie najskuteczniejszym narzędziem dotarcia do potencjalnych wnioskodawców z informacjami o możliwościach aplikowania o środki Programu. W procesie aplikowania korzystało z niego prawie 80% wnioskodawców. Co więcej, prawie 72% z nich wskazało portal internetowy FEM 2021-2027 jako jeden z instrumentów o największym wpływie na wzrost zainteresowania formami i możliwościami wsparcia w ramach FEM 2021-2027 i aktywizację do ubiegania się o wsparcie z Programu.

Podczas przygotowywania wniosku o dofinansowanie powszechny charakter miało pozyskiwanie dodatkowych informacji z Instytucji Pośredniczących. Co więcej, badanie pokazało, że skuteczność w aplikowaniu o środki jest zdecydowanie większa u podmiotów, które wykorzystywały możliwość pozyskania informacji w instytucjach ogłaszających nabór (o 14,6 pkt. proc.). Niezmiernie istotny jest również wpływ informacji z IP na podjęcie decyzji o złożeniu wniosku o dofinansowanie oraz jego kształcie.

Istotnym działaniem informacyjnym w trakcie prowadzonych naborów wniosków o dofinansowanie, wpływającym na skuteczność w aplikowaniu o środki są szkolenia. Uczestniczyło w nich około 75,4% beneficjentów. Szkolenia w znacznym stopniu przyczyniają się do lepszego przygotowania dokumentacji, a to przekłada się wprost na wzrost szansy na uzyskanie pozytywnej oceny formalnej i merytorycznej, a w konsekwencji uzyskanie dofinansowania (o 17,7 pkt. proc.).

Wyniki badania pokazują, że infolinia nie była powszechnie stosowanym narzędziem komunikacji z IP. Skorzystało z niej około 43,3% beneficjentów. W przypadku nieskutecznych wnioskodawców odsetek ten jest mniejszy, wynosi 35%. Pomimo tego, skuteczność w

aplikowaniu o środki jest zdecydowanie większa u podmiotów, które wykorzystywały możliwość wyjaśnienia swoich wątpliwości poprzez kontakt z infolinią (o 14,6 pkt. proc.).

Badanie pokazało, że pozyskiwanie przez wnioskodawców dodatkowych informacji od przedstawicieli Instytucji Pośredniczących jest niezbędne do poprawnego złożenia wniosku o dofinansowanie. Dla około 76,5% wnioskodawców, którzy korzystali z informacji udzielanej przez Instytucje Pośredniczące, były one wystarczające. Sytuacja ta wygląda jednak mniej pozytywnie wśród wnioskodawców, których wnioski nie zostały wybrane do dofinansowania. Jedynie ponad połowa (57,2%) z nich uważa, że otrzymała odpowiednią informację.

Należy podkreślić potrzebę dalszego upraszczania języka komunikatów i unikania nadmiaru specjalistycznej terminologii, aby przekaz był zrozumiały dla jak najszerszego grona odbiorców, a nawet konieczność większej indywidualizacji komunikacji, tj., lepsze dopasowanie informacji do konkretnych grup beneficjentów oraz ich praktycznych potrzeb.

System wyboru projektów w ramach FEM 2021-2027 spełnia wszystkie wymagania określone w dokumentach nadrzędnych, tj., rozporządzeniach unijnych, ustawach oraz wytycznych.

Pozytywnie należy ocenić sposób planowania naborów. Odpowiednie rozłożenie w czasie naborów przekłada się na tempo wdrażania, minimalizuje ryzyko nieosiągnięcia celów, a beneficjenci mogą swoje inwestycje rozwojowe rozłożyć w czasie. Takiego zdania jest ponad 82% dotychczasowych wnioskodawców FEM 2021-2027. Ponadto dla ponad 77% z nich czas naboru jest wystarczający do zgromadzenia niezbędnych dokumentów oraz możliwości przygotowania kompletnych dokumentów projektowych. Newralgiczny w tym zakresie jest jedynie okres wakacyjny.

Wysoko oceniona została dostępność niezbędnych informacji. Ogłoszenia o naborze oraz załączone regulaminy wyboru projektów zawierają wszystkie niezbędne informacje, umożliwiające prawidłowe złożenie wniosków o dofinansowanie. Uważa tak 71% nieskutecznych wnioskodawców oraz 91% beneficjentów. Regulaminy wyboru projektów w sposób precyzyjny, krok po kroku, przeprowadzają wnioskodawców przez cały proces składania wniosków o dofinansowanie, ich oceny oraz zawierania umów o dofinansowanie.

Wysoko oceniona została również czytelność dokumentacji oraz jednoznaczność jej zapisów zarówno w odniesieniu do EFS+, jak i EFRR. Regulaminy konkursów pozytywnie ocenia 88% wnioskodawców i beneficjentów w ramach EFRR oraz 81% w ramach EFS+.

Regulamin wyboru projektów precyzuje m.in. zakres dokumentów niezbędnych do złożenia wraz z wnioskiem o dofinansowanie projektu. Wymagania dostosowane są zarówno do specyfiki projektów, przyjętych zasad wydatkowania środków oraz kryteriów wyboru projektów. Pogląd ten podziela prawie 90% wnioskodawców i beneficjentów FEM 2021-2027.

Poszczególne instytucje ogłaszające nabory dochowują ustawowo nałożonych minimalnych terminów na złożenie wniosków o dofinansowanie w trybie konkurencyjnym. Często decydują się nawet na ich wydłużenie. W konsekwencji średni czas od ogłoszenia naboru do jego zakończenia w przypadku EFRR wyniósł 109 dni, natomiast dla naborów prowadzonych

w ramach EFS+ 69 dni. Są one wystarczające, aby wnioskodawca mógł przygotować wniosek o dofinansowanie, na co wskazuje ponad 77% wnioskodawców i beneficjentów.

Potwierdzają to również poziomy zainteresowania ogłaszanymi naborami. Zaledwie w przypadku siedmiu działań wartość dofinansowania złożonych wniosków stanowi mniej niż 50% alokacji naborów.

Do sporządzenia wniosku o dofinansowanie wykorzystywany jest lokalny system informatyczny MEWA 2.0. Jego funkcjonalności, przejrzystość i intuicyjna obsługa jest wysoko oceniana przez pracowników IZ i IP oraz ekspertów oceniających projekty w ramach KOP. Pozytywnie poprawnność funkcjonowania aplikacji MEWA 2.0 podczas sporządzania wniosku o dofinansowanie ocenia ok. 75% wnioskodawców oraz beneficjentów FEM 2021-2027. W wysokim stopniu zaspokaja on potrzeby wnioskodawców dotyczące funkcjonowania systemu oceny i wyboru projektów (4,71 w skali od 1 do 6). Najczęściej wskazywanym elementem, który można poprawić jest zwiększenie limitu znaków w poszczególnych rubrykach wniosku.

System wyboru projektów zapewnia prawidłową oraz przejrzystą ocenę wniosków o dofinansowanie. Określone zostały precyzyjne kryteria wyboru projektów i sposób ich oceny, karty oceny oraz zasady dotyczące oceny wniosków i wyboru projektów do dofinansowania.

W ramach systemu wyboru projektów FEM 2021-2022 zapewniony został odpowiedni potencjał Instytucji Zarządzającej, jak i Instytucji Pośredniczących, zarówno w zakresie prowadzenia naborów wniosków o dofinansowanie, jak i procesu oceny projektów.

Określone wymagania wobec ekspertów zewnętrznych do prac KOP pozwalają na dobór ekspertów właściwych do dokonania oceny merytorycznej wniosków o dofinansowanie. Ich liczba w poszczególnych priorytetach i dziedzinach wsparcia wynosi 2 229 osób. W większości obszarów wsparcia FEM 2021-2027 jest ona wystarczająca.

W procesie oceny wniosków nie identyfikuje się istotnych zakłóceń. Zdecydowana większość to nabory, w których złożono maksymalnie do ok. 25 wniosków, a czas ich oceny zakończył się w okresie do 150 dni. Nawet przy wzroście liczby składanych wniosków, czas oceny nie przekracza 200-210 dni. Zdanie zarówno nieskutecznych wnioskodawców, jak i beneficjentów wsparcia o czasie trwania oceny wniosków jest podzielone. Ponad połowa z nich uważa, że był on odpowiedni. Niepokojący jest znaczący odsetek podmiotów (tj., 25%), które w ich odczuciu zbyt długo czekały lub czekają na wyniki oceny wniosków o dofinansowanie.

Bezstronność i obiektywizm oceny projektów w dużej mierze zależy od ekspertów dokonujących oceny merytorycznej. W ramach systemu wyboru projektów zapewnione zostały właściwe mechanizmy i narzędzia gwarantujące odpowiedni poziom bezstronności.

Przechodząc do analizy kryteriów wyboru projektów należy stwierdzić, iż spełniają one szereg niezbędnych wymagań. Mianowicie są skonstruowane w sposób jasny i zrozumiały, są jednoznaczne i precyzyjne, poprawne merytorycznie, mierzalne, możliwe do zweryfikowania oraz obiektywne. Ocena kryteriów pod kątem możliwości wyboru projektów w największym stopniu przyczyniających się do realizacji celów Programu została przyznana przez uczestników procesu na poziomie 5,6 – 7,4, w skali od 0 do 9.

Do wyboru projektów, które w największym stopniu przyczyniają się do realizacji celów Programu przyczynia się nie tylko dobór odpowiednich kryteriów wyboru projektów, ale również przypisanie adekwatnej liczby punktów poszczególnym kryteriom. Punktacja kryteriów została odpowiednio zdywersyfikowana pomiędzy spełnieniem celów interwencji, a gotowością, potencjałem do realizacji projektu, dotychczasowym doświadczeniem itp. Akcent w większym stopniu został położony na możliwe do osiągnięcia efekty. Wniosek ten potwierdza opinia ponad 64% wnioskodawców i beneficjentów.

Kryteria wyboru projektów w wysokim stopniu można uznać za obiektywne, tzn. ich sposób pomiaru jest obiektywny, oparty na rzetelnych danych, a nie jest subiektywną oceną. W skali od 0 do 9 wnioskodawcy oraz beneficjenci ocenili obiektywność kryteriów na 6,71.

Kryteria wyboru projektów dla poszczególnych działań FEM 2021-2027 zapewniają całościową ocenę projektu. Odnoszą się do takich elementów projektu, jak diagnoza problemów, na które odpowiadać będzie interwencja, zakładane cele i rezultaty interwencji, zadania przewidziane do realizacji w ramach projektu, zakładane środki finansowe a także potencjał realizatora projektu i sposób jego zarządzania. Spośród wszystkich nieskutecznych wnioskodawców oraz beneficjentów jedynie nieliczni wskazywali, że występują elementy projektu, których nie można ocenić za pomocą kryteriów wyboru projektów.

Dobierając kryteria wyboru projektów instytucje dążyły do tego, aby jakość projektów była najwyższa. Kluczowa w jakości jest realizacja określonych celów interwencji, a nie jedynie zgodność projektu z zasadami logiki i dokumentacją konkursową. W tym aspekcie kryteria wyboru projektów w ramach FEM 2021-2027 dają możliwość oceny projektu zarówno pod względem jego poprawności, zgodności z zasadami logiki i dokumentacją, jak i jakości.

Pomimo, że liczba kryteriów wyboru projektów jest znacząca, w ramach badania nie zidentyfikowano żadnych zbędnych kryteriów. Z jednej strony są to kryteria weryfikujące, czy projekt spełnia wszystkie niezbędne wymagania, a z drugiej - kryteria oceniające jakość projektu, realizację celów interwencji oraz gotowość do realizacji inwestycji. Nie występuje również sytuacja, w której kryteria wyboru projektów się powtarzają.

W wyniku badania nie zidentyfikowano żadnego kryterium, które generowałoby dodatkowe obciążenia finansowe, a jego zastosowanie byłoby niczym nieuzasadnione. Wszystkie kryteria wynikają z przepisów prawa, dokumentów strategicznych, dokumentów programowych, polityk horyzontalnych, a także promują projekty przygotowane do realizacji oraz projekty wpływające na realizację celów interwencji. Nie widać zatem zasadności ograniczania katalogu kryteriów.

Nie zdiagnozowano również potrzeby uzupełniania katalogu kryteriów wyboru projektów o dodatkowe kryteria. Widoczna jest dbałość twórców kryteriów o to, aby uwzględniały one kwestie zarówno horyzontalne, dotyczące całego Programu, jak i specyficzne dla danego działania lub typu projektu. Zapewniono, aby kryteria wyboru projektów umożliwiały osiągnięcie celów Programu oraz gwarantowały gotowość projektu do realizacji.

3. Summary

The effectiveness of the entire Programme's implementation depends, among other things, on the selection of high-quality projects that are consistent with its objectives and intervention logic. The selection of individual projects is determined by the fulfilment of selection criteria approved by the Programme Monitoring Committee. The purpose of this study was to assess the project selection system of the Programme, including the project selection criteria, and to identify possible improvements in this area.

The effectiveness of the system becomes increasingly important given the significant delays in launching the spending of EU funds allocated for the 2021–2027 period in Poland. It is essential to conduct calls for project proposals and project contracting efficiently and without delay. To achieve this, a proper, efficient, and effective project selection system is indispensable.

The scope of the assessment of the project selection system under the European Funds for Mazovia 2021–2027 (FEM 2021–2027) covered::

- assessment of information activities carried out under the European Funds for Mazovia 2021–2027 (FEM 2021–2027),
- assessment of the FEM 2021–2027 project selection system, including the process of project evaluation and selection,
- assessment of the system of project selection criteria under FEM 2021–2027,
- analysis of good and bad practices in the implementation of information activities and in the project selection process.

To ensure a comprehensive assessment of the information activities and the project selection system under the European Funds for Mazovia 2021–2027 (FEM 2021–2027), a variety of research methods and data sources were used. These included surveys conducted among applicants whose proposals were rejected in the calls for proposals (311 interviews), beneficiaries (610 interviews), and residents of the Mazowieckie Voivodeship (397 interviews). An important source of information also included secondary data analysed through desk research, as well as in-depth interviews conducted with representatives of the Managing Authority (IZ), Intermediate Body (IP), and Monitoring Committee (KM) of FEM 2021–2027.

To reach the residents of the Mazowieckie Voivodeship with information about the European Funds, virtually all available communication channels and tools are used. These are well tailored to the communication objectives. The key factor for effectiveness is not the list of tools itself but the accurate targeting of messages to specific audience groups. As a result of these efforts, approximately 63% of residents have already encountered the name of the European Funds for Mazovia Programme or its acronym FEM. The most effective sources of information include information boards placed at completed investment sites, the internet, and television.

Residents of the Mazowieckie Voivodeship show a moderate level of interest in topics related to FEM 2021–2027. Only about 39.3% of them find this subject interesting. On a scale from 1 to 6, where 1 indicates a low level of knowledge and 6 a high one, the overall level of knowledge about FEM 2021–2027 was assessed at just 2.28.

The internet is the main source of information for residents of the Mazowieckie Voivodeship who want to learn more about the European Funds. An analysis of FEM 2021–2027 profiles on social media indicates that the information and promotional activities carried out there may have a significant impact on the level of interest in the forms and opportunities for support offered under the Programme.

The vast majority of Mazovia's residents (over 94%) believe that the European Funds are important for the further development of the voivodeship, 92% think that the Funds contribute to the development of their region, and 80% consider that the European Funds are being used effectively. Compared with these results, a smaller proportion of residents (around 60%) feel that they personally benefit from the effects of the European Funds.

The institutions responsible for implementing FEM 2021–2027 support potential beneficiaries in applying for funding from the Programme, as well as beneficiaries during project implementation and settlement. This involves not only promotion and information about calls for proposals but, above all, education. Applicants rate individual information activities relatively highly. The highest-rated initiatives include the European Funds website (funduszeuropejskie.gov.pl), the FEM 2021–2027 website (funduszeuodlamazowska.eu), events such as the European Funds Open Days and the Mazovia Development Forum, as well as training sessions.

The FEM 2021–2027 website is by far the most effective tool for reaching potential applicants with information about funding opportunities under the Programme. Nearly 80% of applicants used it during the application process. Moreover, almost 72% of them identified the FEM 2021–2027 website as one of the instruments with the greatest impact on increasing interest in the forms and opportunities for support available under FEM 2021–2027 and on encouraging applicants to seek funding from the Programme.

When preparing an application for funding, it was common practice for applicants to seek additional information from the Intermediate Bodies (IP). Moreover, the study showed that entities which used the opportunity to obtain information from the institutions announcing the call for proposals were significantly more successful in applying for funds — by 14.6 percentage points. Information provided by the IP also had a highly significant impact on both the decision to apply for funding and the content of the submitted applications.

An important information activity conducted during the calls for project proposals — one that significantly influences the success rate in applying for funds — is training. Approximately 75.4% of beneficiaries participated in such sessions. Training plays a major role in improving the quality of application documentation, which directly increases the

likelihood of receiving a positive formal and substantive assessment, and consequently, obtaining funding — by 17.7 percentage points.

The study results show that the helpline was not a widely used communication tool for contacting the Intermediate Bodies (IP). Around 43.3% of beneficiaries used it, while among unsuccessful applicants the proportion was lower, at 35%. Nevertheless, the success rate in applying for funds was significantly higher among entities that used the helpline to clarify their doubts — by 14.6 percentage points.

The study results indicate that the helpline was not a commonly used communication tool for contacting the Intermediate Bodies (IP). Approximately 43.3% of beneficiaries used it, while among unsuccessful applicants the share was lower, at 35%. Despite this, the success rate in applying for funds was significantly higher among entities that used the helpline to clarify their questions — by 14.6 percentage points.

It is important to emphasise the need for further simplification of the language used in communications and for avoiding excessive specialist terminology, so that messages are understandable to the widest possible audience. There is also a need for greater individualisation of communication — that is, better tailoring of information to specific groups of beneficiaries and their practical needs.

The project selection system under FEM 2021–2027 meets all the requirements set out in the overarching documents, including EU regulations, national legislation, and guidelines.

The planning of calls for proposals should be assessed positively. The proper scheduling of calls over time contributes to the pace of programme implementation, reduces the risk of failing to achieve objectives, and allows beneficiaries to spread their development investments over time. More than 82% of FEM 2021–2027 applicants share this view. Moreover, over 77% of them consider the duration of calls sufficient to collect the necessary documents and prepare complete project documentation. The only sensitive period in this regard is the summer holiday season.

The availability of the necessary information was rated highly. Calls for proposals and the accompanying project selection regulations include all the essential details needed to correctly submit funding applications. This view is shared by 71% of unsuccessful applicants and 91% of beneficiaries. The project selection regulations guide applicants step by step through the entire process — from submitting applications for funding, through their evaluation, to signing funding agreements.

The clarity of the documentation and the unambiguous nature of its provisions were also rated highly, both for EFS+ and EFRR. The competition regulations are viewed positively by 88% of applicants and beneficiaries under EFRR and by 81% under EFS+.

The project selection regulations specify, among other things, the scope of documents required to be submitted with the application for project funding. The requirements are adapted to the specific nature of projects, the adopted spending rules, and the project

selection criteria. This view is shared by nearly 90% of FEM 2021–2027 applicants and beneficiaries.

The institutions announcing the calls for proposals comply with the legally required minimum deadlines for submitting applications for funding under competitive procedures and often decide to extend them. As a result, the average duration from the announcement to the closure of a call was 109 days for EFRR and 69 days for EFS+. These timeframes are sufficient for applicants to prepare their funding applications, as indicated by more than 77% of applicants and beneficiaries. This is also confirmed by the levels of interest in the announced calls — only in the case of seven measures did the total requested funding amount to less than 50% of the available allocation.

The local IT system MEWA 2.0 is used to prepare applications for funding. Its functionality, clarity, and intuitive interface are highly rated by staff of the Managing Authority (IZ), the Intermediate Bodies (IP), and experts evaluating projects within the Project Evaluation Committee (KOP). Approximately 75% of FEM 2021–2027 applicants and beneficiaries positively assess the proper functioning of the MEWA 2.0 application during the preparation of funding proposals. The system largely meets applicants' needs regarding the functioning of the project evaluation and selection process (4.71 on a scale from 1 to 6). The most frequently mentioned area for improvement is increasing the character limit in specific sections of the application form.

The project selection system ensures a proper and transparent assessment of funding applications. Clear project selection criteria and evaluation procedures have been defined, along with evaluation forms and rules governing the assessment of applications and the selection of projects for funding.

Within the FEM 2021–2027 project selection system, adequate capacity has been ensured both in the Managing Authority (IZ) and the Intermediate Bodies (IP), covering the organisation of calls for proposals as well as the project evaluation process. The defined requirements for external experts participating in the Project Evaluation Committee (KOP) allow for the selection of appropriately qualified experts to carry out the substantive assessment of funding applications. The total number of experts across individual priorities and support areas amounts to 2,229. In most FEM 2021–2027 support areas, this number is sufficient.

No significant disruptions have been identified in the process of project application assessment. The vast majority of calls involved the submission of up to around 25 applications, with the evaluation process completed within 150 days. Even with an increased number of submitted applications, the assessment period does not exceed 200–210 days. Opinions of both unsuccessful applicants and beneficiaries regarding the duration of the evaluation process are divided — more than half consider it appropriate. However, a concerning finding is that a significant share of entities (around 25%) feel that they waited, or are still waiting, too long for the results of their application evaluations.

The impartiality and objectivity of project evaluation largely depend on the experts conducting the substantive assessment. Within the project selection system, appropriate mechanisms and tools have been put in place to ensure a proper level of impartiality.

Turning to the analysis of project selection criteria, it should be noted that they meet a range of essential requirements. Specifically, they are formulated in a clear and comprehensible manner, are unambiguous and precise, substantively sound, measurable, verifiable, and objective. The assessment of the criteria in terms of their ability to enable the selection of projects that contribute most effectively to achieving the Programme's objectives was rated by participants in the process at between 5.6 and 7.4 on a scale from 0 to 9.

The selection of projects that most effectively contribute to achieving the Programme's objectives depends not only on the choice of appropriate selection criteria but also on assigning an adequate number of points to each criterion. The scoring system has been properly diversified between aspects such as the achievement of intervention objectives, project readiness, implementation capacity, previous experience, and similar factors. Greater emphasis has been placed on the potential outcomes to be achieved. This conclusion is supported by the opinions of more than 64% of applicants and beneficiaries.

The project selection criteria can be considered highly objective — their assessment is based on reliable data rather than subjective judgment. On a scale from 0 to 9, applicants and beneficiaries rated the objectivity of the criteria at 6.71.

The project selection criteria for individual measures under FEM 2021–2027 ensure a comprehensive assessment of each project. They address elements such as the diagnosis of problems targeted by the intervention, the planned objectives and results, the tasks to be implemented within the project, the planned financial resources, as well as the project implementer's capacity and management approach. Among all unsuccessful applicants and beneficiaries, only a small number indicated that there were project elements that could not be assessed using the established selection criteria.

When selecting project evaluation criteria, the institutions aimed to ensure the highest possible quality of projects. The key aspect of quality is the achievement of the specific intervention objectives, not merely the project's compliance with logical principles or competition documentation. In this regard, the project selection criteria under FEM 2021–2027 make it possible to assess projects both in terms of their correctness and compliance with the rules and documentation, as well as their overall quality.

Although the number of project selection criteria is considerable, the study did not identify any unnecessary ones. On the one hand, the criteria verify whether a project meets all essential requirements, and on the other, they assess the project's quality, its contribution to achieving intervention objectives, and its readiness for implementation. There are also no instances of overlap or duplication among the project selection criteria.

The study did not identify any criterion that would create additional financial burdens or whose application would be unjustified. All criteria stem from legal regulations, strategic and

programme documents, and horizontal policies, and they promote both well-prepared projects and those contributing to the achievement of intervention objectives. Therefore, there is no justification for narrowing the catalogue of criteria.

No need was identified to supplement the catalogue of project selection criteria with additional ones. The developers of the criteria clearly ensured that they take into account both horizontal issues relevant to the entire Programme and those specific to individual measures or project types. The criteria were designed to ensure that projects contribute to achieving the Programme's objectives and are ready for implementation.

4. Wprowadzenie

Program regionalny Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027 jest głównym narzędziem realizacji polityki rozwoju prowadzonej przez Samorząd Województwa Mazowieckiego. Stanowi przede wszystkim odpowiedź na wyzwania opisane w *Strategii rozwoju województwa mazowieckiego 2030+*, a jego główny cel wynika również z polityk Unii Europejskiej oraz strategii krajowych.

Fundusze Europejskie mają przyczyniać się do wzrostu społecznego i gospodarczego województwa. Cele Programu są osiągane poprzez realizację działań w ramach dziesięciu merytorycznych priorytetów (finansowanych środkami Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego Plus), tj.:

- I. Fundusze Europejskie dla bardziej konkurencyjnego i inteligentnego Mazowsza
- II. Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza
- III. Fundusze Europejskie na rozwój mobilności miejskiej na Mazowszu
- IV. Fundusze Europejskie dla lepiej połączzonego i dostępnego Mazowsza
- V. Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu
- VI. Fundusze Europejskie dla aktywnego zawodowo Mazowsza
- VII. Fundusze Europejskie dla nowoczesnej i dostępnej edukacji na Mazowszu
- VIII. Fundusze Europejskie dla aktywnej integracji oraz rozwoju usług społecznych i zdrowotnych na Mazowszu
- IX. Mazowsze bliższe obywatelom dzięki Funduszom Europejskim
- XII. STEP na Mazowszu

wspartych środkami pomocy technicznej.

W ramach Programu na Mazowsze ma wpłynąć niemal 2,1 mld euro dofinansowania środkami UE.

Instytucją Zarządzającą FEM 2021-2027, odpowiedzialną za całokształt zagadnień związanych ze sprawnym i efektywnym systemem realizacji Programu, jest Zarząd Województwa Mazowieckiego. Rolę Instytucji Pośredniczących pełnią: Mazowiecka Jednostka Wdrażania Programów Unijnych oraz Wojewódzki Urząd Pracy w Warszawie.

Skuteczność, trafność i efektywność Programu są zdeterminowane przez wybór projektów spójnych z celami i logiką interwencji. Aby proces wyboru projektów przebiegał prawidłowo, kryteria wyboru projektów powinny być obiektywne, zrozumiałe, trafne, łatwo weryfikowalne oraz niegenerujące zbędnych i nieuzasadnionych kosztów przygotowania wniosków o dofinansowanie projektów przez projektodawców. Kryteria muszą również gwarantować dokonanie wyboru projektów, które będą dostarczać wyniki i rezultaty zgodne z celami priorytetów, powiązanymi wskaźnikami i ramami wykonania. Ponadto system wyboru

projektów powinien w sposób sprawny zapewniać wyłonienie do dofinansowania najlepszych projektów.

Elementem wchodzącym w skład procesu sprawnego i skutecznego wdrażania FEM 2021-2027 są prawidłowo realizowane działania informacyjno-promocyjne. Wystarczający stopień świadomości potencjalnych beneficjentów w zakresie możliwości uzyskania dofinansowania na realizację projektów, a także poziom wiedzy dotyczącej zasad ich realizacji, bezpośrednio wiążą się ze stopniem wykorzystania dostępnych środków w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego Plus oraz z osiągnięciem zakładanych celów Programu Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027.

Celem strategicznym podejmowanych działań informacyjno-promocyjnych jest zapewnienie maksymalnego i efektywnego wykorzystania środków poprzez informowanie i pobudzanie aktywności wśród potencjalnych beneficjentów w zakresie możliwości pozyskiwania środków unijnych oraz realizacji projektów.

W wyniku przeprowadzonej ewaluacji zdiagnozowano ewentualne obszary wymagające udoskonalenia w funkcjonowaniu systemu wyboru projektów, w kryteriach wyboru projektów i w działaniach informacyjno-promocyjnych, a także przedstawiono propozycje najefektywniejszego rozwiązania potencjalnych problemów. Badanie ukazało również opinie obecnych i potencjalnych beneficjentów na temat funkcjonowania systemu oraz wskazało najczęstsze problemy wynikające z jego rzeczywistego użytkowania.

5. Syntetyczny opis koncepcji i metodyki badania

5.1. Cele badania

Celem badania była ocena trafności, efektywności i skuteczności systemu wyboru i oceny projektów, w tym kryteriów wyboru projektów dla Programu Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027 (FEM 2021-2027).

5.2. Zakres badania

Zakres czasowy badania

Badanie swoim zakresem objęło okres od zatwierdzenia FEM 2021-2027 (tj., 2 grudnia 2022 r.), do 30 czerwca 2025 r.

Zakres przestrzenny badania

Badanie objęło swym zakresem obszar województwa mazowieckiego.

Zakres podmiotowy badania

Zakres podmiotowy badania objął następujące grupy podmiotów:

- przedstawicieli Instytucji Zarządzającej oraz Instytucji Pośredniczących FEM 2021-2027,
- przedstawicieli Komitetu Monitorującego FEM 2021-2027,
- członków Komisji Oceny Projektów MJWPU oraz WUP,
- osoby odpowiedzialne za przygotowanie kryteriów wyboru projektów,
- ekspertów zewnętrznych dokonujących oceny wniosków o dofinansowanie projektu,
- ekspertów „branżowych”, reprezentujących dziedziny, do których odnoszą się ewaluowane kryteria wyboru projektów,
- przedstawicieli beneficjentów FEM 2021-2027,
- przedstawicieli nieskutecznych wnioskodawców FEM 2021-2027,
- mieszkańców województwa mazowieckiego,
- ekspertów w zakresie działań informacyjnych,
- przedstawicieli IZ/IP Programów operacyjnych wybranych do analizy benchmarkingowej.

Zakres tematyczny badania

Realizacja celu głównego badania została przeprowadzona w ramach następujących obszarów badawczych:

Obszar I - Ocena działań informacyjnych realizowanych w ramach FEM 2021-2027,

Obszar II - Ocena systemu wyboru projektów FEM 2021-2027, w tym przebiegu oceny i wyboru projektów,

Obszar III - Ocena systemu kryteriów wyboru projektów FEM 2021-2027,

Obszar IV - Analiza dobrych i złych praktyk w zakresie realizacji działań informacyjnych i w zakresie wyboru projektów.

W ramach poszczególnych obszarów postawiono szereg pytań badawczych.

5.3. Kryteria ewaluacyjne

Przy realizacji celów badania oraz jego zakresu tematycznego, ewaluator posłużył się następującymi kryteriami ewaluacyjnymi:

- Trafność - kryterium to pozwoliło ocenić adekwatność systemu wyboru i oceny projektów do osiągnięcia celów danego działania.
- Efektywność – kryterium to pozwoliło ocenić stosunek nakładów poniesionych na funkcjonowanie systemu wyboru i oceny projektów do uzyskanych rezultatów (tj., jakości projektów wybranych do dofinansowania).
- Skuteczność – kryterium to pozwoliło ocenić, w jakim stopniu system wyboru i oceny projektów przyczynia się do wyboru projektów najlepiej realizujących cele interwencji poszczególnych poddziałań, działań oraz Programu, a także skuteczność rozumianą jako zoptymalizowanie czasu niezbędnego do przeprowadzenia oceny projektów.

5.4. Metodyka badania

W celu kompleksowej oceny kryteriów i systemu wyboru projektów FEM 2021-2027, ewaluator posłużył się szerokim wachlarzem metod, technik i narzędzi badawczych, zarówno do zbierania danych, jak i ich analizy.

Zastosowano zasadę triangulacji na trzech poziomach:

- źródeł danych – polegającą na analizie dokumentów zastanych oraz danych wywołanych,
- metod badawczych – polegającą na połączeniu różnych metod badawczych podczas badania tych samych zagadnień w celu obserwacji różnych aspektów badanego przedmiotu,
- perspektyw badawczych – polegającą na zaangażowaniu w ewaluację zespołu badaczy (nie jednej osoby), co pozwoliło na uzyskanie bogatszego i bardziej wiarygodnego obrazu badanego przedmiotu.

W procesie opracowywania wyników zastosowano następujące metody:

1. **Przegląd literatury i analiza danych zastanych (desk research)**, obejmujący:
 - akty prawne,
 - dokumenty strategiczne,

- dokumenty programowe,
 - badania ewaluacyjne,
 - źródła internetowe.
2. **Indywidualne wywiady pogłębione (IDI)** z przedstawicielami:
 - Instytucji Zarządzającej FEM 2021-2027,
 - Instytucji Pośredniczących FEM 2021-2027,
 - partnerów społecznych uczestniczących w pracach KM FEM 2021-2027.
 3. **Grupowe wywiady zogniskowane (FGI)** wśród członków Komisji Oceny Projektów, osób odpowiedzialnych za przygotowanie kryteriów wyboru projektów oraz ekspertów, w tym ekspertów branżowych reprezentujących dziedziny, do których odnoszą się ewaluowane kryteria wyboru projektów – 10 wywiadów w ramach następujących priorytetów FEM 2021-2027:
 - Priorytet I - Fundusze Europejskie dla bardziej konkurencyjnego i inteligentnego Mazowsza,
 - Priorytet II – Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza,
 - Priorytet III – Fundusze Europejskie na rozwój mobilności miejskiej na Mazowszu,
 - Priorytet IV – Fundusze Europejskie dla lepiej połączzonego i dostępnego Mazowsza,
 - Priorytet V – Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu,
 - Priorytet VI – Fundusze Europejskie dla aktywnego zawodowo Mazowsza,
 - Priorytet VII – Fundusze Europejskie dla nowoczesnej i dostępnej edukacji na Mazowszu,
 - Priorytet VIII – Fundusze Europejskie dla aktywnej integracji oraz rozwoju usług społecznych i zdrowotnych na Mazowszu,
 - Priorytet IX – Mazowsze bliższe obywatelom dzięki Funduszom Europejskim,
 - Priorytet X - Pomoc techniczna (EFRR) oraz Priorytet XI - Pomoc techniczna (EFS+),
 - Priorytet XII – STEP na Mazowszu.
 4. **Grupowe wywiady zogniskowane (FGI)** wśród beneficjentów FEM 2021-2027 w priorytetach finansowanych z EFRR – 4 wywiady.
 5. **Grupowe wywiady zogniskowane (FGI)** wśród beneficjentów FEM 2021-2027 w priorytetach finansowanych z EFS+ – 4 wywiady.
 6. **Badanie ankietowe CAWI / CATI** wśród beneficjentów FEM 2021-2027 – 610 efektywnych wywiadów.
 7. **Badanie ankietowe CAWI / CATI** wśród potencjalnych beneficjentów (tzw. nieskutecznych wnioskodawców) – 311 efektywnych wywiadów.
 8. **Wywiady telefoniczne wspomagane komputerowo (CATI)** wśród mieszkańców województwa mazowieckiego powyżej 14 roku życia – 397 efektywnych wywiadów.
 9. **Panele ekspertów** wśród przedstawicieli instytucji zaangażowanych w realizację FEM 2021-2027 – 2 panele.

10. **Studium Przypadku (Case Study)** dobrych praktyk w kontekście rozwiązań zastosowanych w systemie zarządzania i wdrażania Programu – 6 studiów przypadku.
11. **Panel delficki** wśród ekspertów w zakresie działań informacyjno-promocyjnych – 4 ekspertów.
12. **Analiza porównawcza (benchmarking)** w zakresie rozwiązań w obszarze działań informacyjnych oraz systemu wyboru projektów – cztery Programy regionalne dla województw: pomorskiego, warmińsko-mazurskiego, łódzkiego i śląskiego.
13. **Jakościowa analiza porównawcza**, która posłużyła do analizy zebranych danych jakościowych.
14. **Analiza SWOT**, w ramach której zidentyfikowano mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia kryteriów i systemu wyboru projektów w ramach FEM 2021-2027, z uwzględnieniem czynników zewnętrznych, niezależnych od Instytucji Zarządzającej FEM 2021-2027.
15. **Analiza PEST**, która umożliwiła scharakteryzowanie czynników zewnętrznych wywierających istotny wpływ na prowadzenie naborów.
16. **Odtworzenie logiki interwencji** w celu usystematyzowania zgromadzonej wiedzy o samej interwencji, a także o innych czynnikach, które mogły mieć na nią wpływ.
17. **Warsztat ewaluacyjny** wśród ekspertów w zakresie działań informacyjno-promocyjnych, w celu omówienia zrealizowanych wyników badań – 1 warsztat.
18. **Analiza typu social listening**, przeprowadzona na podstawie polskich mediów społecznościowych oraz forów internetowych i obejmująca hasła dotyczące działań informacyjnych realizowanych w ramach FEM 2021-2027, pozwoliła na uzyskanie wiedzy na temat tego, jak przedstawiciele społeczeństwa oceniają działania informacyjne realizowane w ramach FEM 2021-2027.

6. Stan realizacji FEM 2021-2027

W niniejszym rozdziale przedstawiono, jaki w momencie realizacji badania ewaluacyjnego był stan realizacji Programu w zakresie opracowania kryteriów wyboru projektów, ogłaszania naborów wniosków o dofinansowanie oraz poziomu kontraktacji środków.

6.1. Opracowanie kryteriów wyboru projektów

W ramach Programu regionalnego FEM 2021-2027 zaplanowanych zostało 104 działań, schematów lub typów projektów ujętych w szczegółowych opisach wszystkich priorytetów Programu. Zgodnie z decyzją Instytucji Zarządzającej FEM 2021-2027 nie wszystkie typy projektów będą realizowane ani nie dla wszystkich będą opracowywane kryteria wyboru projektów.

Według stanu na koniec czerwca 2025 roku Komitet Monitorujący FEM 2021-2027 zatwierdził kryteria wyboru projektów dla 92 działań, schematów lub typów projektów. Ich wykaz przedstawiono w aneksie do raportu, natomiast zbiorcze podsumowanie w poszczególnych priorytetach zawarto w poniższej tabeli.

Tabela 1. Liczba działań/schematów/typów projektów dla których przyjęto kryteria wyboru projektów w ramach FEM 2021-2027 (wg stanu na 30 czerwca 2025 r.)

Priorytet	Liczba działań, schematów lub typów projektów, dla których przyjęto kryteria wyboru projektów
1. Fundusze Europejskie dla bardziej konkurencyjnego i inteligentnego Mazowsza	6
2. Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza	16
3. Fundusze Europejskie na rozwój mobilności miejskiej na Mazowszu	7
4. Fundusze Europejskie dla lepiej połączanego i dostępnego Mazowsza	3
5. Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu	13
6. Fundusze Europejskie dla aktywnego zawodowo Mazowsza	9
7. Fundusze Europejskie dla nowoczesnej i dostępnej edukacji na Mazowszu	13
8. Fundusze Europejskie dla aktywnej integracji oraz rozwoju usług społecznych i zdrowotnych na Mazowszu	16
9. Mazowsze bliższe obywatelom dzięki Funduszom Europejskim	6
10. Pomoc techniczna (EFRR)	1

Priorytet	Liczba działań, schematów lub typów projektów, dla których przyjęto kryteria wyboru projektów
11.Pomoc techniczna (EFS+)	1
12.STEP na Mazowszu	1
łącznie	92

Źródło: Opracowanie własne na podstawie uchwał Komitetu Monitorującego FEM 2021-2027 (według stanu na 30 czerwca 2025 r.).

W ramach badania analizie i ocenie poddano 111 zestawów kryteriów wyboru projektów Programu regionalnego FEM 2021-2027, zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący FEM 2021-2027¹.

Ponadto przeanalizowano:

- kryteria wyboru projektów EFRR FEM 2021-2027- zero-jedynkowe,
- kryteria wyboru projektów EFS+ FEM 2021-2027 - formalne, merytoryczne i podsumowujące,
- kryteria wyboru dla projektów realizowanych w formie Instrumentów finansowych.

6.2. Przeprowadzenie naborów wniosków o dofinansowanie

Według stanu na 30 czerwca 2025 roku w ramach FEM 2021-2027 ogłoszono 147 naborów wniosków o dofinansowanie². Ich łączny budżet wyniósł prawie 4,4 mld zł. W wyniku przeprowadzonych naborów złożono ponad 2,9 tys. wniosków o dofinansowanie na łączną kwotę dofinansowania około 7,1 mld zł, co stanowi około 162% alokacji naborów.

Spośród wszystkich ogłoszonych naborów dla ok. 83% (122 nabory) zakończono ocenę złożonych wniosków i wybrano projekty do dofinansowania.

Nabory wniosków ogłoszono we wszystkich priorytetach Programu (z wyjątkiem priorytetu Pomocy technicznej finansowanej z EFS+). Jedynie w przypadku jednego priorytetu (tj., priorytetu XII STEP na Mazowszu) jedyny planowany nabór w trybie niekonkurencyjnym został ogłoszony, ale nie został jeszcze rozstrzygnięty. Należy jednak zwrócić uwagę, że priorytet ten został włączony do FEM 2021-2027 w marcu 2025 roku.

Zbiorcze podsumowanie naborów wniosków ogłoszonych w poszczególnych priorytetach przedstawiono w poniższej tabeli.

¹ Analizie poddano wszystkie zestawy kryteriów wyboru projektów, nawet wersje kryteriów dla których uchwały Komitetu zostały już zmienione

² Z wyjątkiem naborów, które zostały unieważnione

Tabela 2. Ogłoszone nabory wniosków o dofinansowanie w ramach FEM 2021-2027 (wg stanu na 30 czerwca 2025 r.)

Priorytet	Ogłoszone nabory		Złożone wnioski		Liczba rozstrzygniętych naborów
	Liczba	Budżet (zł)	Liczba	Wnioskowane Dofinansowanie (zł)	
1. Fundusze Europejskie dla bardziej konkurencyjnego i inteligentnego Mazowsza	7	340 274 340	321	957 479 260 zł	6
2. Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza	23	1 408 893 518	508	1 753 114 090	19
3. Fundusze Europejskie na rozwój mobilności miejskiej na Mazowszu	7	863 223 075	46	754 606 636	7
4. Fundusze Europejskie dla lepiej połączanego i dostępnego Mazowsza	6	772 699 780	40	1 185 539 614	6
5. Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu	13	562 705 050	222	650 175 045	10
6. Fundusze Europejskie dla aktywnego zawodowo Mazowsza	19	409 404 073	287	389 268 582	17
7. Fundusze Europejskie dla nowoczesnej i dostępnej edukacji na Mazowszu	36	570 662 828	599	864 747 628	31
8. Fundusze Europejskie dla aktywnej integracji oraz rozwoju usług społecznych i zdrowotnych na Mazowszu	36	640 599 255	1040	955 366 380	27
9. Mazowsze bliższe obywatelom dzięki Funduszom Europejskim	6	331 221 101	42	149 573 115	5
10. Pomoc techniczna (EFRR)	4	215 000 000	10	215 000 000	4
11. Pomoc techniczna (EFS+)	0	0	0	0	0
12. STEP na Mazowszu	1	103 270 000	0	0	0
RAZEM EFS+	80	1 550 326 739	1 718	2 427 736 648	65
RAZEM EFRR	67	2 848 119 006	1 189	4 708 008 500	57
RAZEM FEM 2021-2027	147	4 398 445 745	2 907	7 135 745 148	122

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego oraz strony www.funduszeuedlamazowsza.eu (według stanu na 30 czerwca 2025 r.)

6.3. Stan wdrażania FEM 2021-2027

Według stanu na 30 czerwca 2025 roku w ramach FEM 2021-2027 podpisano 976 umów o dofinansowanie projektów na łączną kwotę dofinansowania ze środków UE w wysokości 3,8 mld zł. Stanowi to 43,3% alokacji Programu³. Stan wdrażania FEM 2021-2027 przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 3. Stan wdrażania FEM 2021-2027 (wg stanu na 30 czerwca 2025 r.)

Priorytet	Alokacja środków UE		Podpisane umowy		
	EUR	PLN ⁴	Liczba	Wkład UE (w PLN)	% alokacji
1. Fundusze Europejskie dla bardziej konkurencyjnego i inteligentnego Mazowsza	188 758 000	799 918 652	82	410 140 318	51,3%
2. Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza	378 827 479	1 605 395 091	266	920 951 461	57,4%
3. Fundusze Europejskie na rozwój mobilności miejskiej na Mazowszu	245 000 000	1 038 261 000	24	461 593 961	44,5%
4. Fundusze Europejskie dla lepiej połączonego i dostępnego Mazowsza	222 000 000	940 791 600	8	659 051 702	70,1%
5. Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu	200 650 000	850 314 570	51	178 819 478	21,0%
6. Fundusze Europejskie dla aktywnego zawodowo Mazowsza	151 111 000	640 378 196	108	315 692 888	49,3%
7. Fundusze Europejskie dla nowoczesnej i dostępnej edukacji na Mazowszu	195 956 106	830 422 786	159	234 685 388	28,3%
8. Fundusze Europejskie dla aktywnej integracji oraz rozwoju usług społecznych i zdrowotnych na Mazowszu	219 553 750	930 424 882	249	293 542 626	31,5%
9. Mazowsze bliższe obywatelom dzięki Funduszom Europejskim	175 731 000	744 712 832	19	155 399 724	20,9%
10. Pomoc techniczna (EFRR)	60 091 722	254 656 700	10	215 000 000	84,4%
11. Pomoc techniczna (EFS+)	23 931 945	101 418 797	0	0	0,0%
12. STEP na Mazowszu	35 000 000	148 323 000	0	0	0,0%
RAZEM EFS+	590 552 801	2 502 644 660	516	843 920 902	33,7%
RAZEM EFRR	1 506 058 201	6 382 373 444	460	3 000 956 644	47,0%
RAZEM FEM 2021-2027	2 096 611 002	8 885 018 104	976	3 844 877 546	43,3%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego (wg. stanu na 30 czerwca 2025 r.)

³ Należy zwrócić uwagę, że około 15,8% alokacji Programu (tj., 332 131 271 EUR) stanowiącej kwotę elastyczności, nie można było kontraktować do czasu zatwierdzenia zmiany Programu wynikającej z przeglądu śródkresowego

⁴ Zgodnie z kursem wymiany walut obowiązującym w lipcu 2025 r., tj., 4,2378 zł

Zdecydowanie więcej zawartych umów o dofinansowanie dotyczy projektów finansowanych z EFS+ niż z EFRR. Natomiast w przypadku EFRR większy jest odsetek zakontraktowanej alokacji - wyniósł on 47% w porównaniu z 33,7% dla EFS+.

Z przedstawionego stanu realizacji FEM 2021-2027 wynika, że badanie ewaluacyjne systemu i kryteriów wyboru projektów przeprowadzono w odpowiednim momencie. Zdecydowana większość zestawów kryteriów wyboru projektów oraz znaczna liczba ogłoszonych naborów wniosków o dofinansowanie (w każdym obszarze wdrażania Programu) zapewniła wystarczający materiał badawczy. Natomiast poziom zakontraktowanych środków wskazuje natomiast, że wyniki badania będą mogły zostać wykorzystane w celu dalszego usprawnienia realizacji FEM 2021-2027.

7. Ocena działań informacyjnych realizowanych w ramach FEM 2021-2027

7.1. Ocena skuteczności oraz użyteczności działań informacyjnych skierowanych do ogółu społeczeństwa

Jakie instrumenty zastosowano, aby zwiększyć stopień zainteresowania wsparciem oferowanym w ramach FEM 2021-2027?

Czy zaplanowane w Strategii komunikacji FEM 2021-2027, działania promocyjne i informacyjne były zgodne z przepisami (m.in. rozporządzeniami, ustawami) oraz spójne z dokumentami (m.in. wytycznymi) na poziomie krajowym i europejskim?

W celu dotarcia do poszczególnych grup odbiorców, w tym mieszkańców województwa mazowieckiego, IZ FEM 2021-2027 wykorzystuje praktycznie wszystkie dostępne kanały i narzędzia komunikacji. Są to przede wszystkim:

- sieć Punktów Informacyjnych Funduszy Europejskich - 4 punkty w województwie mazowieckim (w Warszawie, Siedlcach, Radomiu i Ostrołęce)⁵,
- Punkty Informacyjne Funduszy Europejskich dla Mazowsza - 2 punkty w województwie mazowieckim (w Ciechanowie i w Płocku)⁶,
- portal Programu Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021–2027 - www.funduszeuedlamazowsza.eu,
- portal Funduszy Europejskich - www.funduszeuropejskie.gov.pl,
- profile Funduszy Europejskich w mediach społecznościowych,
- kampanie reklamowe (TV, prasa, radio - regionalne i lokalne, nośniki zewnętrzne, reklama w kinach, reklama w komunikacji miejskiej itp.)
- imprezy i wydarzenia (np. warsztaty w ramach Dni Otwartych FE, Forum Rozwoju Mazowsza),
- reklama w internecie (platformy VOD, pełnoekranowe, banerowe reklamy),
- konkursy edukacyjne, turnieje wiedzy, gry edukacyjne,
- publikacje prezentujące zrealizowane projektów,
- reklama szeptana.

⁵ W ramach aktualizacji Strategii komunikacji FEM 2021-2027 zmienione zostaną zapisy w zakresie prowadzenia punktów informacyjnych w ramach PIFE zgodnie z umową w sprawie realizacji projektu pomocy technicznej „Punkty Informacyjne Funduszy Europejskich” w perspektywie 2021 - 2027 w ramach Działania 2.1 „Skuteczni beneficjenci Programu Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich”. Zgodnie z tą umową Województwo Mazowieckie realizuje zadania polegające na prowadzeniu Głównego Punktu Informacyjnego Funduszy Europejskich (GPI) w Warszawie przy Mazowieckiej Jednostce Wdrażania Programów Unijnych (MJWPU) oraz prowadzeniu promocji, monitoringu, kontroli i oceny działalności wszystkich Lokalnych Punktów Informacyjnych Funduszy Europejskich (LPI) w: Ciechanowie, Ostrołęce, Płocku, Radomiu, Siedlcach.

⁶ Jak wyżej.

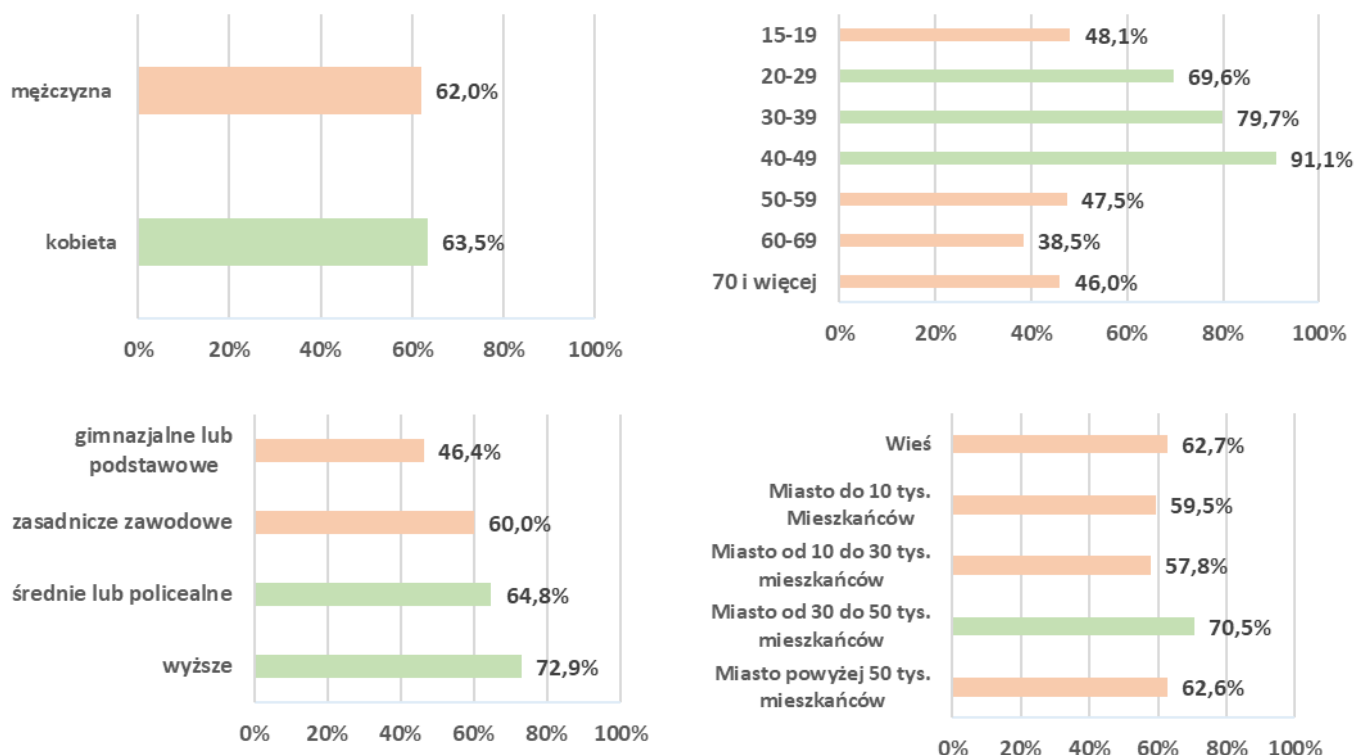
Jedynymi instrumentami, których instytucje zarządzające programami regionalnymi nie mogą wykorzystywać, są media o zasięgu krajowym (telewizja i prasa). Wytyczne Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej obligują do geotargetowania działań w ramach programów regionalnych jedynie w skali regionalnej i lokalnej, pozostawiając kampanie krajowe na poziomie centralnym. Takie rozwiązanie umożliwia zachowanie spójności przekazu kierowanego do odbiorców.

Jak pokazało badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców województwa mazowieckiego, około 63% z nich spotkało się już z nazwą Programu Fundusze Europejskie dla Mazowsza lub jego skrótem, tj., FEM. Nieco większy odsetek dotyczy kobiet (64%) niż mężczyzn (62%).

W najmniejszym stopniu pojęcia związane z nazwą Programu regionalnego na lata 2021-2027 są znane osobom młodym w wieku 15-19 lat oraz osobom powyżej 50. roku życia. Znajomość tych pojęć rośnie wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia.

W zakresie miejsca zamieszkania, pozytywnie wyróżnia się jedynie grupa mieszkańców miast o wielkości 30–50 tys. osób. Odsetek mieszkańców tych miast, którzy spotkali się z określeniami Fundusze Europejskie dla Mazowsza lub FEM, przekroczył 70%.

Wykres 1. Odsetek mieszkańców, którzy spotkali się z określeniami Fundusze Europejskie dla Mazowsza lub FEM w podziale na płeć, wiek, wykształcenie oraz miejsce zamieszkania

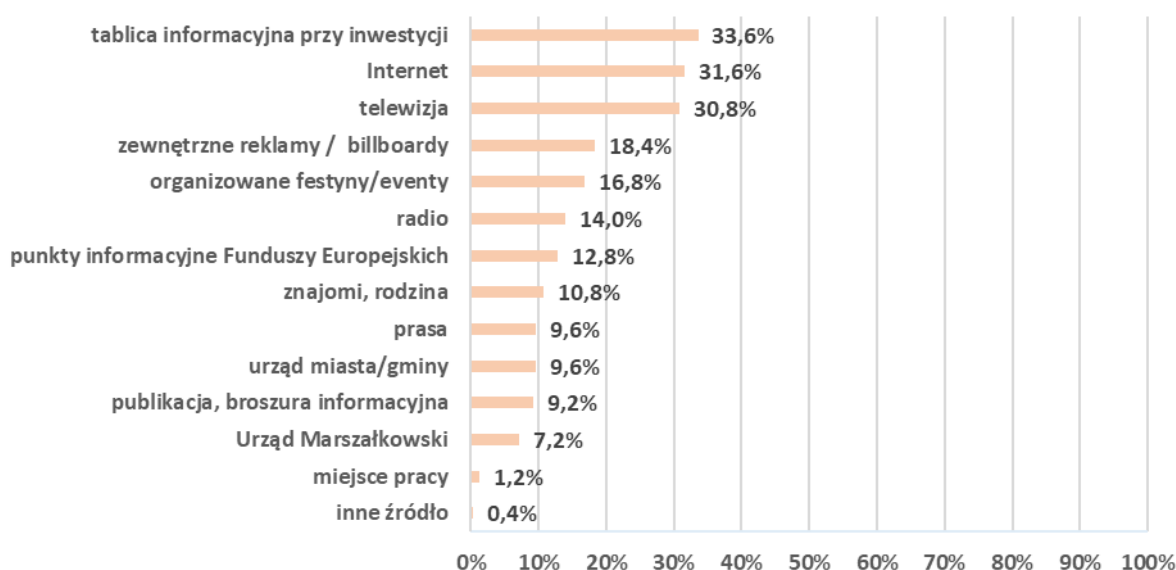
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z mieszkańcami województwa mazowieckiego (n=397)

Najskuteczniejszym źródłem informacji o funkcjonowaniu FEM 2021-2027 są tablice informacyjne postawione przy zrealizowanych inwestycjach (to źródło dotarło do około

33,6% wszystkich osób, które mają świadomość istnienia Programu). Mając na uwadze aktualny stan wdrażania Programu i niewielką liczbę inwestycji, które zostały już ukończone, według ewaluatora, wysoki wynik tej formy informowania jest efektem inwestycji zrealizowanych w poprzednich perspektywach finansowych. Wskazuje on jednak jej istotność również w przypadku FEM 2021-2027.

Nie jest zaskoczeniem wysoka skuteczność informowania o FEM 2021-2027 takich form komunikacji jak internet (31,6%) oraz telewizja (30,8%). Wysoką skuteczność odnotowano również w przypadku zewnętrznych reklam np. na billboardach (18,4%) oraz organizowanych festynów i innych wydarzeń (16,8%).

Wykres 2. Źródła informacji o istnieniu Programu FEM 2021-2027, które trafiły do mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z mieszkańcami województwa mazowieckiego (n=397)

Co ważne, ponad 72% mieszkańców województwa mazowieckiego, którzy spotkali się z określeniem Fundusze Europejskie dla Mazowsza, twierdzi, że informacje na temat Programu są łatwo dostępne. Pozytywnie wpływa to na ocenę podejmowanych działań informacyjnych. Można jedynie rozważyć częstsze stosowanie materiałów wideo prezentujących przykłady zrealizowanych lub realizowanych inwestycji oraz zachęcających do aplikowania o środki Programu.

„Myślę, że można by wzmocnić troszeczkę tę, tak w cudzysłowie, taką pozytywną propagandę i więcej informacji przekazywać takich merytorycznych, na przykład w postaci jakichś niedługich filmów pokazujących, co się stało w danym gminie czy w danym powiecie. Bo tego chyba jest troszeczkę mało.” (wywiad z członkiem KM FEM 2021-2027)

Zasadne byłoby ukierunkowanie działań informacyjnych do osób najmłodszych i najstarszych, których świadomość istnienia FEM 2021-2027 jest najmniejsza.

Jak wynika z przeprowadzonej analizy, zaplanowane działania promocyjne i informacyjne mają na celu:

- aktywizację do sięgania po Fundusze Europejskie na Mazowszu,
- wsparcie w realizacji projektów,
- zapewnienie wysokiej świadomości na temat działań rozwojowych w regionie realizowanych z udziałem FE oraz znaczenia przynależności do UE,
- zapewnienie transparentności w wydatkowaniu środków z FE.

Zgodnie z *Rocznymi planami działań informacyjnych i promocyjnych*, działania informacyjne i promocyjne nakierowane na ogół społeczeństwa obejmują:

- uzupełnianie i bieżące aktualizowanie informacji serwisach internetowych i portalach: www.funduszeuropejskie.gov.pl, www.funduszeuedlamazowsza.eu, www.funduszedlamazowsza.eu, wupwarszawa.praca.gov.pl, www.forumrozwojumazowsza.pl, www.liderzmian.eu, www.funduszenamazowszu.eu,
- uzupełnianie serwisu Mapa Dotacji UE o opisy projektów,
- aktualizacja i rozwijanie własnego profilu na: Facebook, Instagram, LinkedIn, X (dawny Twitter) oraz YouTube,
- prowadzenie punktu informacyjnego oraz udzielanie informacji: osobiście, mailowo, telefonicznie,
- realizację informacyjnych kampanii tematycznych (np. *Kampania promocyjna do ogółu społeczeństwa o roli FE i UE, w szczególności skierowanej do młodzieży*) z wykorzystaniem mediów społecznościowych, artykułów w internecie (content marketing), reklam/banerów w internecie, współpracy z influencerami,
- realizację kampanii informacyjno-promocyjnych (dot. np. 20-lecie Funduszy Europejskich na Mazowszu, naborów i działań informacyjno-promocyjnych w ramach Funduszy Europejskich dla Mazowsza 2021-2027) z wykorzystaniem mediów społecznościowych, artykułów w internecie (content marketing), reklam/banerów w internecie, artykułów w prasie, reklamy zewnętrznej (ambient OOH), spotów/reklam telewizyjnych, spotów/reklam radiowych,
- opracowanie, wyprodukowanie i ekspozycja reklam w środkach komunikacji miejskiej, kinach, klubach fitness, na platformie VOD,
- przygotowanie, realizację i produkcję filmów informacyjno-promocyjnych i spotów wizerunkowych prezentujących projekty realizowane z Funduszy Europejskich oraz efekty ich realizacji,
- organizację konferencji prasowych i wydarzeń (typu Dni Funduszu Europejskich, Forum Rozwoju Mazowsza itp.) oraz innych imprez organizowanych w województwie mazowieckim przez podmioty zewnętrzne (np. Strefy Funduszy Europejskich),
- organizację konkursów dla młodzieży, związanych z Funduszami Europejskimi,
- publikację materiałów informacyjno-promocyjnych (np. Magazyn „Fundusze Europejskie na Mazowszu”, „Przewodnik po Mazowszu. Tropy Europy”, „Przewodnik po

funduszach europejskich – 20-lecie w Unii Europejskiej”, ulotki na temat form wsparcia realizowanych w ramach FEM 2021-2027).

Działania te w pełni odpowiadają wymaganiom określonym w rozporządzeniu ogólnym⁷ oraz ustawie o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027, w zakresie zapewnienia odpowiedniego informowania obywateli Unii o roli i osiągnięciach Funduszy oraz funkcjonowania strony internetowej udostępniającej informacje o Programach.

Realizacja działań informacyjno-promocyjnych nakierowanych na ogół społeczeństwa jest również w pełni spójna z *Wytycznymi Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej dotyczącymi informacji i promocji Funduszy Europejskich na lata 2021-2027*. Niewątpliwie jest to zasługa koordynującej roli IK UP w tym procesie. IK UP opracowuje kierunki i priorytety działań informacyjnych i promocyjnych oraz katalog działań rekomendowanych do realizacji przez poszczególne IZ. Opracowane przez IZ roczne plany działań informacyjnych i promocyjnych wymagają akceptacji IK UP m.in. pod kątem zgodności ze strategią komunikacji FE. Dzięki temu zapewniono spójność i komplementarność podejmowanych działań przez poszczególne instytucje funkcjonujące w systemie wdrażania Funduszy Europejskich w Polsce.

W jakim stopniu zastosowane narzędzia działań informacyjnych są komplementarne i spójne?

Instytucje, które odpowiadają za wdrażanie Programu FEM 2021-2027, ściśle współpracują ze sobą w obszarze komunikacji. Wynika to z potrzeby optymalizacji działań, ich wzajemnego uzupełniania oraz prezentowania ich w sposób spójny i komplementarny. Za współpracę i kompatybilność działań wszystkich instytucji odpowiada powołany Specjalista ds. komunikacji Funduszy Europejskich dla Mazowsza 2021-2027 oraz ciało doradcze, jakim jest Regionalna Informacyjna Grupa Robocza. Na poziomie krajowym ściśła współpraca oraz silna koordynacja działań komunikacyjnych, która ma zapewnić spójność i skuteczność informowania o Funduszach Europejskich w powiązaniu z innymi instrumentami UE lub programami KE, odbywa się pomiędzy IZ a IK UP.

Analiza zaplanowanych narzędzi działań informacyjnych i promocyjnych w ramach FEM 2021-2027, wskazuje na wyraźne efekty działań koordynacyjnych. Uwidacznia się wzajemne uzupełnianie, dopełnianie różnych narzędzi realizacji działań, których celem jest wspieranie wykorzystania Funduszy Europejskich dla rozwoju województwa mazowieckiego oraz podnoszenie świadomości znaczenia Funduszy Europejskich i roli Unii Europejskiej w rozwoju

⁷ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej

kraju, w tym również Mazowsza. Komplementarność narzędzi i działań odbywa się na następujących płaszczyznach:

- celu – każde działanie zostało zaplanowane w konkretnym celu, który uzupełnia i wspiera realizację celów Strategii Komunikacji FEM 2021–2027,
- grup odbiorców – poszczególne narzędzia są dobierane i profilowane pod konkretne grupy odbiorców (ogół społeczeństwa, potencjalni beneficjenci, beneficjenci, młodzież, uczestnicy projektów, media, partnerzy społeczni i gospodarczy, organizacje społeczeństwa obywatelskiego, środowiska opiniotwórcze),
- tematyki – podejmowane działania dotyczą różnej, lecz wzajemnie uzupełniającej się tematyki (w szczególności dotyczy to kampanii informacyjnych i promocyjnych oraz organizowanych wydarzeń, a także udziału w imprezach organizowanych w województwie mazowieckim przez podmioty zewnętrzne),
- czasu i terminu realizacji - różnorodność tematyczna badanych działań sprawia, że mogą one być dywersyfikowane i zmienne w czasie.

Nie zauważono niespójności między poszczególnymi narzędziami działań informacyjnych i promocyjnych w ramach FEM 2021-2027.

Zachowaniu komplementarności i spójności działań informacyjno-promocyjnych niewątpliwie sprzyja sporządzanie *Rocznych planów działań informacyjno-promocyjnych w ramach FEM 2021-2027*. Jest to niezwykle skuteczne narzędzie pozwalające prawidłowo zaplanować działania oraz dobrać instrumenty i formy przekazu do określonych grup odbiorców, tak aby wzajemnie się one uzupełniały i tworzyły spójną całość. Niewątpliwie pomaga w tym również doświadczenie instytucji odpowiedzialnych za informację i promocję z poprzednich perspektyw finansowych Unii Europejskiej. Większość wykorzystywanych działań stanowi powtórzenie sprawdzonych już rozwiązań.

W ocenie wszystkich uczestników panelu delfickiego, narzędzia informacyjne i szkoleniowe wykorzystywane w FEM 2021–2027 są w dużej mierze komplementarne i wzajemnie spójne. Zwracano uwagę, że każde działanie komunikacyjne jest adresowane do konkretnego celu i grupy docelowej przewidzianej w Strategii Komunikacji, co zapobiega dublowaniu przekazów i sprzyja uzupełnianiu się poszczególnych inicjatyw. Przykładowo, narzędzia skierowane do ogółu społeczeństwa (kampanie medialne, media społecznościowe itp.) harmonijnie współgrają z działaniami adresowanymi do potencjalnych beneficjentów (szkolenia, punkty informacyjne), tworząc logicznie zaprojektowany, uzupełniający się system komunikacji. Taka spójność oznacza, że informacje przekazywane różnymi kanałami wzajemnie się uzupełniają i wzmacniają, budując spójną narrację na temat możliwości uzyskania wsparcia z Funduszy Europejskich i realizacji celów Programu.

Na spójność przekazu pozytywnie wpływa również jednolita identyfikacja wizualna i powtarzalność kluczowych komunikatów we wszystkich kanałach – dzięki temu odbiorcy otrzymują zbieżne informacje niezależnie od źródła. Podkreślić należy ponownie rolę koordynacji działań informacyjnych pomiędzy zaangażowanymi instytucjami (na poziomie

regionu i kraju) we wdrażaniu Programu. Ścisła współpraca instytucji odpowiedzialnych za komunikację eliminuje ewentualne napięcia lub konkurencję między nimi i zapobiega chaosowi informacyjnemu, wzmacniając jednolitość przekazu. Taka koordynacja i kompatybilność narzędzi przekładają się na większe zaufanie odbiorców do komunikatów – widzą oni, że różne podmioty mówią jednym głosem i się uzupełniają, co zwiększa wiarygodność informacji.

Analiza benchmarkingowa potwierdza, że we wszystkich Programach operacyjnych objętych badaniem zastosowane narzędzia działań informacyjnych tworzą spójny i komplementarny system dzięki:

- konsekwentnemu powiązaniu wszystkich kanałów komunikacji z konkretnymi naborami,
- planowaniu rocznemu, z zachowaniem elastyczności, co pozwala utrzymać spójność komunikacji przy jednoczesnym dostosowaniu do zmieniających się potrzeb,
- jednolitemu wyglądowi i rozpoznawalności przekazu poprzez zastosowanie key visual.

Kluczowym elementem jest spójne i konsekwentne prowadzenie działań informacyjnych, które zapewnia potencjalnym beneficjentom jasny i uporządkowany dostęp do informacji.

Mimo pozytywnej oceny komplementarności i spójności narzędzi, eksperci uczestniczący w panelu delfickim wskazali także obszary wymagające dalszego doskonalenia. Ponieważ każde działanie można ulepszać, dlatego zaproponowano m. in. lepszą integrację treści szkoleń z materiałami online – tak, aby uczestnicy szkoleń mieli łatwy dostęp do omawianych treści w formie cyfrowej po zakończeniu zajęć. W ten sposób wiedza zdobyta podczas szkoleń mogłaby być utrwalana i odświeżana w dogodnym dla beneficjentów czasie. Zidentyfikowano również potrzebę stałego dostosowywania form komunikacji do specyfiki różnych odbiorców: dzięki prostocie języka i klarowności przekazu, dopasowanej do poziomu wiedzy poszczególnych grup, żaden segment odbiorców nie powinien być pominięty. Są to jedynie drobne usprawnienia organizacyjne i jakościowe, które pozwolą w pełni wykorzystać efekt synergii wszystkich działań informacyjnych.

Które cele wskazane w Strategii komunikacji FEM 2021-2027 zostały w największym stopniu zrealizowane dzięki istniejącemu systemowi informacji, a które w najmniejszym?

Czy zastosowane narzędzia należy zmodyfikować, aby w sposób bardziej efektywny przyczyniły się do realizacji celów określonych w Strategii Komunikacji FEM 2021-2027?

Celem strategicznym komunikacji określonym w *Strategii komunikacji FEM 2021-2027* jest wspieranie wykorzystania Funduszy Europejskich dla rozwoju województwa mazowieckiego oraz podnoszenie świadomości znaczenia Funduszy Europejskich i roli Unii Europejskiej w rozwoju kraju, w tym również Mazowsza. Cel ten realizowany jest poprzez cztery cele szczegółowe:

- aktywizacja do sięgania po Fundusze Europejskie na Mazowszu,

- wsparcie beneficjentów w realizacji projektów,
- zapewnienie wysokiej świadomości na temat działań rozwojowych w regionie realizowanych z udziałem FE a także znaczenia przynależności do UE i jej roli w kształtowaniu przyszłości Europy oraz zwiększenie świadomości na temat wartości EU w tym równości, niedyskryminacji, włączenia społecznego w celu zwalczania negatywnych stereotypów dotyczących grup narażonych na dyskryminację,
- zapewnienie transparentności w wydatkowaniu środków z FE.

Biorąc pod uwagę środki finansowe przeznaczone na realizację określonych celów, największy nacisk został położony na akceptację działań rozwojowych, ich przejrzystość oraz świadomość społeczeństwa na temat znaczenia przynależności do UE.

Tabela 4. Procentowy udział środków finansowych założonych na realizację poszczególnych celów

Cel komunikacji	Zakładany budżet
Aktywizacja do sięgania po Fundusze Europejskie	35%
Wsparcie beneficjentów w realizacji projektów	15%
Zapewnienie powszechnej akceptacji dla działań rozwojowych realizowanych przy pomocy FE	50%
Zapewnienie przejrzystości wydatków ze środków UE	
Zapewnienie wysokiej świadomości społecznej na temat znaczenia przynależności do UE i roli w kształtowaniu przyszłości Europy oraz wartości UE	

Źródło: Strategia komunikacji FEM 2021-2027

Do oceny stopnia realizacji poszczególnych celów przyjęto zestaw wskaźników monitoringowych. Analiza ich realizacji potwierdza, że działania informacyjno-promocyjne odpowiednio dostosowane zostały do momentu wdrażania FEM 2021-2027.

Biorąc pod uwagę, że rok 2024 to okres intensyfikacji prowadzenia naborów wniosków o dofinansowanie, naturalnym jest, iż w znacznie większym stopniu osiągnęte są cele związane ze wsparciem beneficjentów w procesie aplikowania niż te dotyczące wsparcia w realizacji projektów. Szkolenia, materiały edukacyjne i doradztwo oferowane w ramach systemu informacji wyraźnie ułatwiają przygotowanie wniosków i realizację projektów przez beneficjentów. Zdecydowana większość wskaźników osiągnęła już zakładane wartości docelowe.

Natomiast cele ukierunkowane na beneficjentów i ostatecznych odbiorców wsparcia w większym stopniu będą realizowane w kolejnych latach, po zakontraktowaniu projektów w ramach dotychczasowych naborów. Warto podkreślić, że dotychczas organizowane szkolenia są w wysokim stopniu oceniane przez beneficjentów jako przydatne.

Tabela 5. Realizacja wskaźników monitoringu celów realizacji działań komunikacyjnych

Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość docelowa na rok 2030	Wartość osiągnięta 2021-2024	% realizacji
Cel: Aktywizacja do sięgania po Fundusze Europejskie				
Liczba sesji portalu informacyjnego/ serwisu internetowego	szt.	2 000 000	3 225 569	161%
Wskaźnik dot. aktywności w mediach społecznościowych (prowadzonych portali (mediów))	szt.	9	10	100%
Wskaźnik dot. aktywności w mediach społecznościowych (obserwujących (łącznie))	szt.	40 000	43 423	109%
Wskaźnik dot. aktywności w mediach społecznościowych (polubień (łącznie))	szt.	25 000	32 033	128%
Wskaźnik dot. aktywności w mediach społecznościowych (udostępnień (łącznie))	szt.	1 000	bd.	bd.
Liczba działań informacyjno-promocyjnych o szerokim zasięgu	szt.	5	2bd	40%
Znajomość grup potencjalnych beneficjentów, którzy mogą realizować przedsięwzięcia z Funduszy Europejskich	%	67	68	101%
Liczba uczestników szkoleń dla potencjalnych beneficjentów / potencjalnych ostatecznych odbiorców	szt.	7 000	2 279	33%
Ocena przydatności form szkoleniowych dla potencjalnych beneficjentów	skala 1-5	3,54	4,64	131%
Liczba udzielonych konsultacji w ramach punktów informacyjnych	szt.	bd.	300	nd.
Cel: Wsparcie w realizacji projektów				
Liczba uczestników szkoleń dla beneficjentów/ostatecznych odbiorców	szt.	7 000	913	13%
Ocena przydatności form szkoleniowych dla beneficjentów	skala 1-5	3,5	4,64	133%
Cel: Zapewnienie wysokiej świadomości nt. działań rozwojowych w kraju, realizowanych z udziałem Funduszy Europejskich oraz znaczenia przynależności do Unii Europejskiej i roli w kształtowaniu przyszłości Europy				
Znajomość pojęcia „Fundusze Europejskie”	%	95	97	102%
Znajomość celów, obszarów lub działań, na które przeznaczane są FE w województwie	%	40	51	128%

Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość docelowa na rok 2030	Wartość osiągnięta 2021-2024	% realizacji
Świadomość obszarów lub projektów wspieranych z FE w najbliższym otoczeniu respondenta	%	82	71	87%
Odsetek mieszkańców województwa dostrzegających wpływ FE na rozwój województwa	%	92	92	100%
Odsetek mieszkańców województwa uważających, że osobiście korzystają oni z Funduszy Europejskich	%	76	60	79%

Źródło: Strategia komunikacji FEM 2021-2027 oraz Roczne sprawozdania z przeprowadzonych działań informacyjnych i promocyjnych

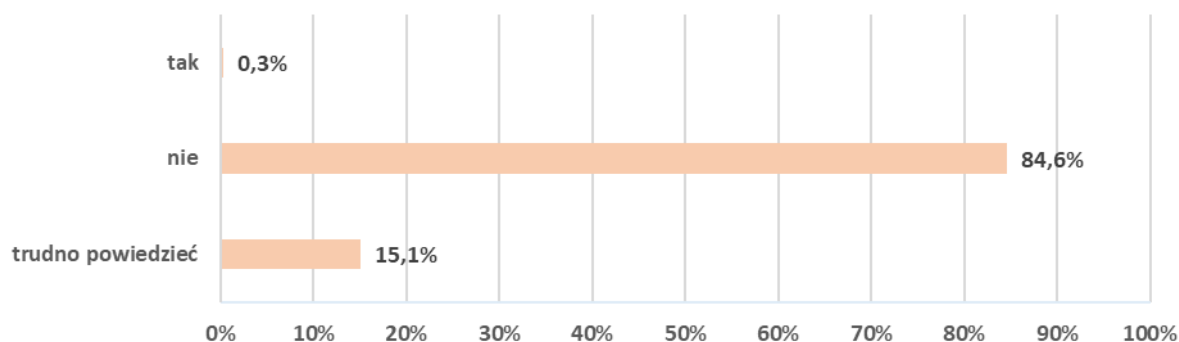
Niezmiernie istotne jest, że pomimo większej koncentracji na aktywizacji potencjalnych beneficjentów do aplikowania o środki Programu, działania informacyjno-promocyjne przynoszą spodziewane rezultaty w zakresie świadomości mieszkańców na temat znaczenia Funduszy Europejskich oraz przynależności do Unii Europejskiej. Działania informacyjno-promocyjne skutecznie docierają do szerokiego grona odbiorców, co przejawia się w wysokim poziomie ogólnej orientacji mieszkańców Mazowsza w tematyce Funduszy. Eksperti panelu delfickiego podkreślili, że dzięki sprawnie funkcjonującym kanałom informacji zapewniono powszechny dostęp do informacji o Funduszach. Ma to bezpośrednie przełożenie na realizację celu zapewnienia transparentności i budowania poparcia dla działań rozwojowych.

W tym aspekcie widoczna jest jedynie potrzeba poprawy w zakresie świadomości wsparcia Funduszy Europejskich w najbliższym otoczeniu oraz osobistego korzystania z ich efektów. Przy wzroście liczby zrealizowanych inwestycji w ramach FEM 2021-2027 oraz odpowiedniej ich promocji niewątpliwie zaplanowane poziomy tych wskaźników są możliwe do osiągnięcia.

Eksperti w ramach panelu delfickiego wskazali, że najmniej widoczne efekty dotyczą obszaru aktywizacji mieszkańców do aplikowania o środki. Pomimo rosnącej świadomości ogólnej, stosunkowo niewielka część społeczności decyduje się na złożenie wniosku. Eksperti sugerowali, że warto przeanalizować przyczyny tej sytuacji (np. bariery lub obawy) oraz rozważyć wzmocnienie działań motywacyjnych. Ponadto komunikacja nie zawsze jest dostosowana do specyficznych potrzeb różnych grup. Przekaz bywa zbyt ogólny i mało interaktywny, co może ograniczać jego atrakcyjność i poziom zaangażowania odbiorców.

Wnioski te mają również potwierdzenie w badaniu ankietowym wśród mieszkańców województwa mazowieckiego. Uważają oni jednoznacznie, że zastosowane działania informacyjno-promocyjne w ramach FEM 2021-2027 nie wymagają zmian ani modyfikacji. Taką potrzebę widzi zaledwie 0,3% z nich. Dotyczy ona lepszej jakości kampanii reklamowych (TV, prasa, radio - regionalne i lokalne, nośniki zewnętrzne, reklama w kinach, reklama w komunikacji miejskiej itp.).

Wykres 3. Konieczność modyfikacji zastosowanych narzędzi, aby w sposób bardziej efektywny przyczyniały się do informowania o Programie regionalnym FEM 2021-2027, w opinii mieszkańców województwa mazowieckiego

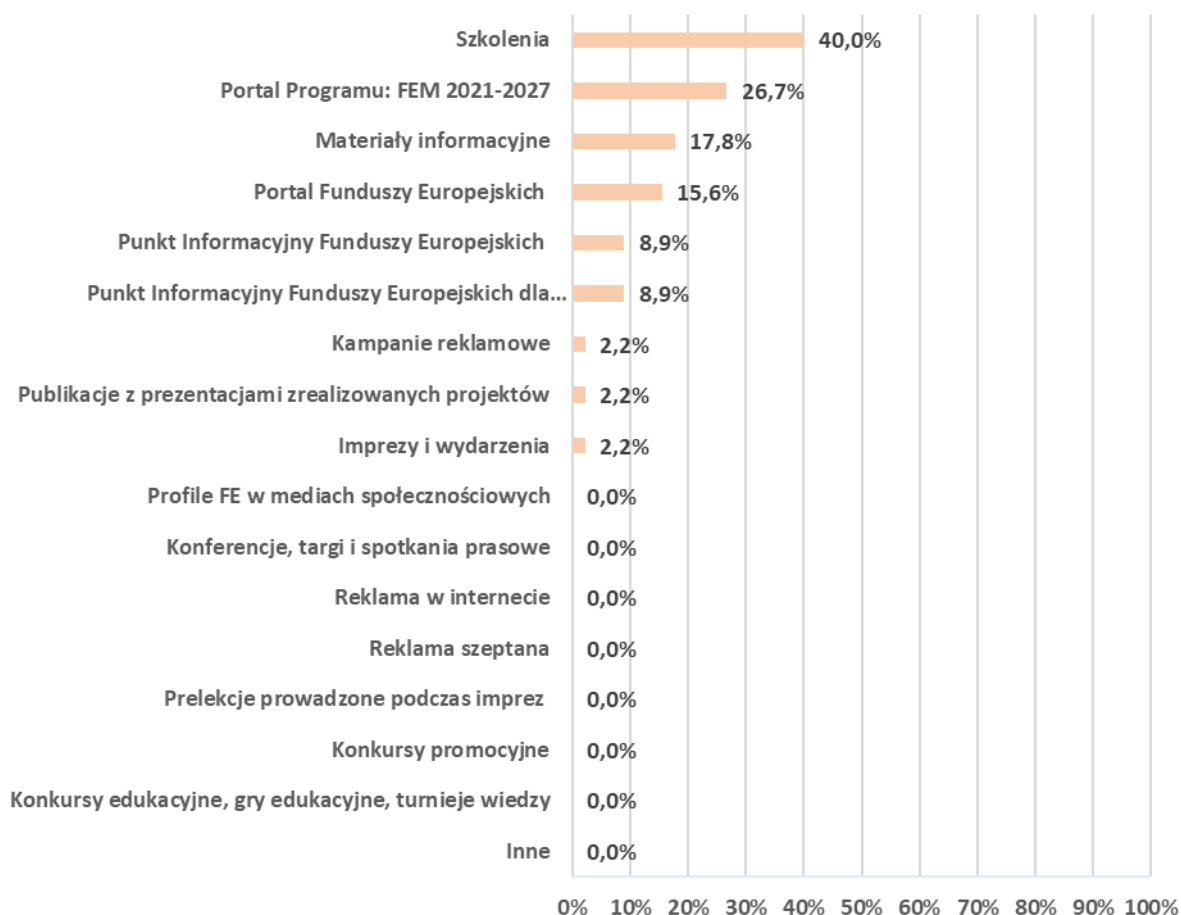

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z mieszkańcami województwa mazowieckiego (n=397)

Zdanie, że nie należy modyfikować dotychczasowych działań informacyjno-promocyjnych, podziela aż 84,6% mieszkańców województwa.

Podobnego zdania są wnioskodawcy i beneficjenci projektów finansowanych w ramach FEM 2021-2027. Zaledwie 5% z nich dostrzega potrzebę dokonania zmian w podejmowanych działaniach informacyjno-promocyjnych, aby w sposób bardziej efektywny przyczyniały się one do informowania o Programie regionalnym FEM 2021-2027. Najczęściej wskazywane obszary wymagające usprawnień to szkolenia (40%) oraz strona internetowa Programu FEM 2021–2027 (26,7%). Przykładowe propozycje modyfikacji tych narzędzi zostaną przedstawione w dalszej części raportu.

Wykres 4. Konieczność modyfikacji zastosowanych narzędzi, aby w sposób bardziej efektywny przyczyniały się do informowania o Programie regionalnym FEM 2021-2027, w opinii wnioskodawców i beneficjentów FEM 2021-2027

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=30) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=15)

Również eksperci panelu delfickiego potwierdzają, że wachlarz narzędzi informacyjnych FEM 2021–2027 jest szeroki i zasadniczo dobrze dostosowany do realizacji celów komunikacyjnych. Część z nich nie widzi potrzeby wprowadzania zmian, podkreślając jednocześnie, że kluczowe znaczenie ma sposób ich wykorzystania oraz dostosowanie treści do odbiorców. Oznacza to, że kluczowa dla efektywności jest nie lista narzędzi, lecz trafne profilowanie przekazu do poszczególnych grup.

Eksperti wskazywali również, że dalsza modernizacja systemu komunikacji mogłaby jeszcze skuteczniej realizować cele Strategii komunikacji FEM 2021–2027. Zakres stosowanych metod komunikacji należy stale udoskonalać i aktualizować, tak aby nadążały za nowoczesnymi trendami i zmieniającymi się preferencjami społecznymi. Zasadne byłoby intensywniejsze wykorzystanie współczesnych cyfrowych kanałów komunikacji - zwłaszcza mediów społecznościowych, krótkich form wideo oraz treści interaktywnych. Takie formaty sprzyjają skuteczniejszemu dotarciu do młodszych grup odbiorców, dla których internet stanowi podstawowe źródło informacji.

Podkreślić należy potrzebę dalszego upraszczania języka komunikatów i unikania nadmiaru specjalistycznej terminologii, aby przekaz był zrozumiały dla jak najszerszego grona odbiorców, a nawet konieczność większej indywidualizacji komunikacji, tj., lepsze dopasowanie informacji do konkretnych grup beneficjentów oraz ich praktycznych potrzeb. Bardziej spersonalizowane podejście, obejmujące dedykowane treści dla przedsiębiorców, NGO i samorządów, mogłoby zwiększyć adekwatność przekazu i poziom zaangażowania odbiorców.

Tego rodzaju działania mogą przyczynić się do jeszcze skuteczniejszego upowszechniania wiedzy o Funduszach Europejskich w społeczeństwie.

W ramach badania delfickiego wskazano również szereg konkretnych usprawnień w zakresie narzędzi informacyjnych, które zdaniem ekspertów zbliżyłyby system komunikacji FEM 2021-2027 do najlepszych standardów i mogłyby w mierzalny sposób poprawić ścieżkę od pozyskania informacji do aplikowania o środki UE. Są to m.in.:

- przebudowa strony internetowej Programu w kierunku podejścia zadaniowego (np. sekcje „*Jak uzyskać dofinansowanie krok po kroku*” z checklistami i infografikami, przygotowane osobno dla różnych typów wnioskodawców),
- rozbudowa bazy wiedzy i FAQ z funkcją wyszukiwania semantycznego,
- wdrożenie nowoczesnych form komunikacji dwukierunkowej i automatyzacji kontaktu – takich jak chatbot lub live chat na stronach naborów oraz personalizowane newslettery z automatycznymi przypomnieniami o terminach, co usprawniłoby przepływ informacji i interakcję z beneficjentami,
- utworzenie sieci lokalnych „Ambasadorów FEM” w terenie (np. w bibliotekach, szkołach) w celu dotarcia do mieszkańców mniej aktywnych regionów,
- zapewnienie pełnej dostępności komunikatów (zgodność z wymogami WCAG, tłumaczenia na języki obce, proste wersje językowe),
- wprowadzenie szerszego monitoringu efektywności komunikacji (ustalenie mierzalnych KPI dla każdego narzędzia, regularne przeglądy skuteczności działań).

Jakie formy komunikacji dedykowane osobom z niepełnosprawnościami przyjęto w zakresie komunikowania o FEM 2021-2027 na terenie województwa mazowieckiego oraz jaka była skuteczność ich realizacji?

Jedną z podstawowych zasad realizacji działań informacyjno-promocyjnych w ramach FEM 2021-2027 jest zasada równego dostępu do informacji. Komunikacja o Programie powinna uwzględniać i być zgodna z zasadami: równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. W miarę możliwości i dostępności narzędzia komunikacyjne uwzględniają potrzeby wszystkich odbiorców, również osób ze specjalnymi potrzebami i różnymi rodzajami niepełnosprawności.

Strategia komunikacji FEM 2021-2027 zakłada uwzględnianie i eksponowanie kwestii odnoszących się do przestrzegania zasad równościowych oraz *Karty praw podstawowych i Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami* w przekazach medialnych, informacjach, działaniach promocyjnych dotyczących Funduszy Europejskich dla Mazowsza 2021-2027 - nie tylko w projektach dedykowanych tym kwestiom, ale również w ogólnych materiałach promocyjnych, aby podkreślać tę kwestię horyzontalnie. Nacisk położony jest na stosowanie w tym celu niestereotypowych i zróżnicowanych form przekazu.

Na uwagę zasługują portale i serwisy internetowe FE. Materiały zamieszczane na stronach są dostosowane do standardu WCAG 2.1 w stopniu co najmniej AA. Materiały audio są opatrzone napisami lub tłumaczone na język migowy.

W opinii ewaluatora, przestrzeganie powyższych zasad oraz realizacja tych działań są w pełni wystarczające, aby w sposób skuteczny docierać do osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób z niepełnosprawnościami. Ich skuteczność oceniana jest pozytywnie, przede wszystkim dzięki konsekwentnemu stosowaniu standardów dostępności i elastycznemu reagowaniu na indywidualne potrzeby uczestników.

Analiza benchmarkingowa innych Programów regionalnych potwierdza, że największą skuteczność osiągają te instrumenty, które łączą formalne wymogi dostępności (WCAG, prosta struktura treści) z praktycznymi udogodnieniami, takimi jak tłumaczenia na język migowy, napisy do filmów czy możliwość zgłaszania indywidualnych potrzeb. Dzięki temu komunikacja o Programach operacyjnych staje się w pełni inkluzyjna i odpowiada na zróżnicowane oczekiwania odbiorców.

Jaki jest poziom wiedzy na temat FEM 2021-2027 wśród mieszkańców województwa mazowieckiego?

Jaki jest poziom wiedzy w ramach poszczególnych grup docelowych na temat funkcjonowania stron internetowych oraz działalności prowadzonej w pozostałych social mediach Zamawiającego, umożliwiającym uzyskanie wiedzy w zakresie FEM 2021-2027?

Komunikacja Funduszy Europejskich odgrywa ważną rolę w kształtowaniu postaw oraz budowaniu identyfikacji obywateli z Unią Europejską. Aby to osiągnąć następuje budowanie świadomości na temat Funduszy Europejskich oraz eksponowanie wynikających z nich korzyści. Zwiększenie znajomości pojęcia „Fundusze Europejskie” oraz celów, obszarów lub działań, na które przeznaczane są FE w województwie są jednymi z celów prowadzenia działań informacyjno-promocyjnych w ramach FEM 2021-2027.

Jak pokazuje coroczne *Badanie rozpoznawalności i wiedzy o Funduszach Europejskich w społeczeństwie polskim*⁸ odsetek mieszkańców województwa mazowieckiego rozpoznających

⁸ Edycja 2024, Raport dla województwa mazowieckiego

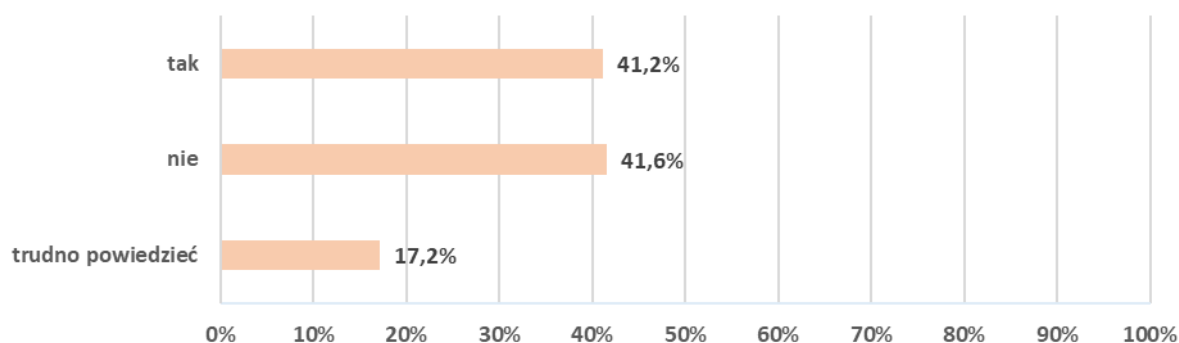
określenia Fundusze Europejskie i Fundusze Unijne wynosi ponad 97% i jest istotnie większa niż średnia dla ogółu Polaków (94%).

Odsetek osób z województwa mazowieckiego, które spotkały się z określeniami Funduszy Europejskich i Funduszy Unijnych i wiedzą co one oznaczają wynosi obecnie 66%. Pod tymi pojęciami mieszkańcy Mazowsza rozumieją pomoc finansową, jaka jest przyznawana przez Unię Europejską (23%) oraz kojarzą je ogólnie z pieniędzmi (15%).

Jak pokazało badanie ankietowe wśród mieszkańców regionu, znajomość Programu regionalnego dla Mazowsza na lata 2021-2027 jest zdecydowanie mniejsza niż ogólna wiedza o Funduszach Europejskich i Funduszach Unijnych. Z informacją o FEM 2021-2027 spotkało się ok. 63% mieszkańców województwa.

Podobna sytuacja jest w zakresie wiedzy, co oznaczają określenia „Fundusze Europejskie dla Mazowsza” lub „FEM”. Zaledwie ok 41 % mieszkańców, którzy spotkali się z tymi określeniami, wie co one oznaczają. Stanowi to aż o ok. 25 pkt. proc mniej w porównaniu z ogólną wiedzą mieszkańców o Funduszach Europejskich i Funduszach Unijnych.

Wykres 5. Wiedza mieszkańców województwa mazowieckiego czym są Fundusze Europejskie dla Mazowsza

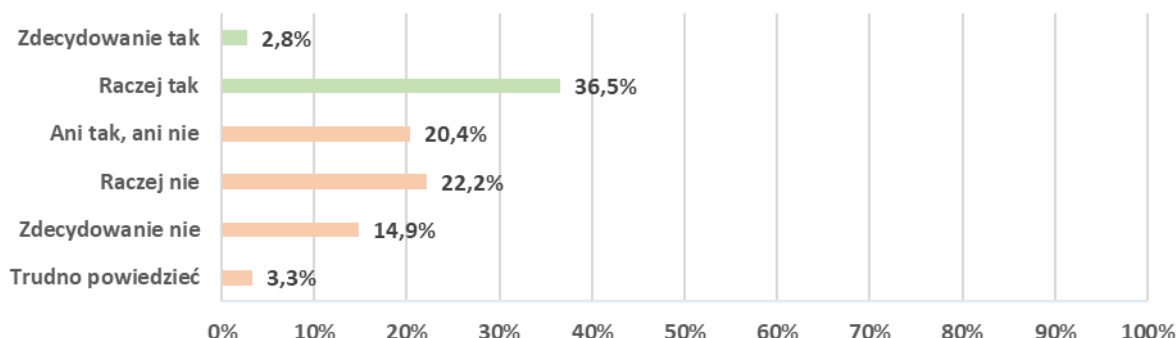

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z mieszkańcami województwa mazowieckiego (n=250)

Za pojęciem „Fundusze Europejskie dla Mazowsza” w opinii zdecydowanej większości mieszkańców (około 60% osób znających to pojęcie) kryją się środki Unii Europejskiej przeznaczone na rozwój Mazowsza.

Mieszkańcy województwa mazowieckiego należą do umiarkowanie zainteresowanych tematyką związaną z Funduszami Europejskimi dla Mazowsza 2021-2027. Temat ten jest interesujący dla zaledwie około 39,3% z nich.

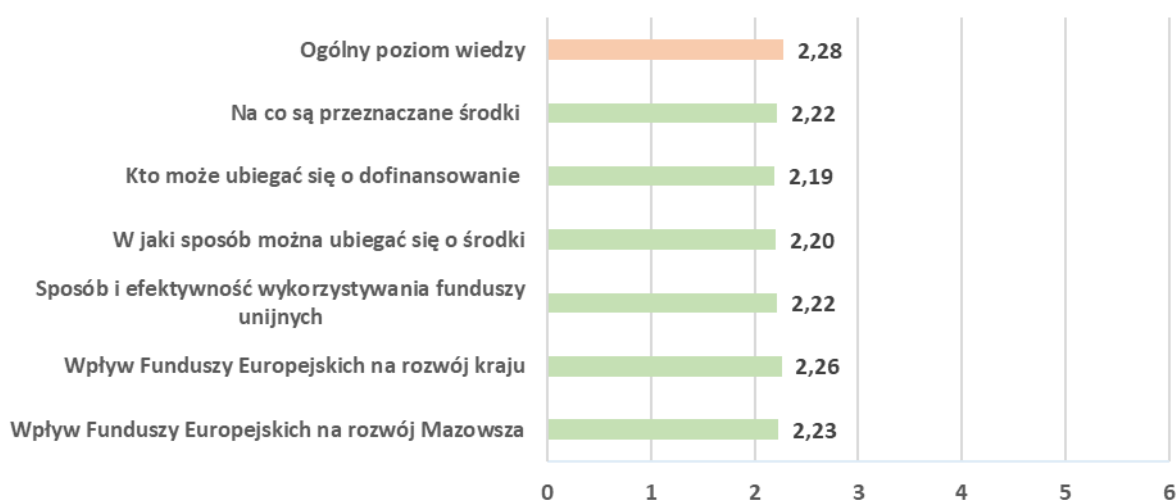
Wykres 6. Odsetek mieszkańców województwa mazowieckiego interesujących się Funduszami Europejskimi dla Mazowsza

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z mieszkańcami województwa mazowieckiego (n=397)

Tezę tę potwierdza również subiektywna ocena wiedzy na temat poszczególnych aspektów związanych z Funduszami Europejskimi dla Mazowsza, dokonana przez mieszkańców Mazowsza. W skali od 1 do 6, gdzie 1 oznacza niski poziom wiedzy, a 6 - wysoki, ogólny poziom wiedzy o FEM 2021-2027 oceniono na zaledwie 2,28, a poszczególne szczegółowe aspekty w przedziale ok. 2,2 – ok. 2,3.

Wykres 7. Ocena poziomu wiedzy mieszkańców województwa mazowieckiego o poszczególnych aspektach związanych z FEM 2021-2027 (w skali od 1 do 6)

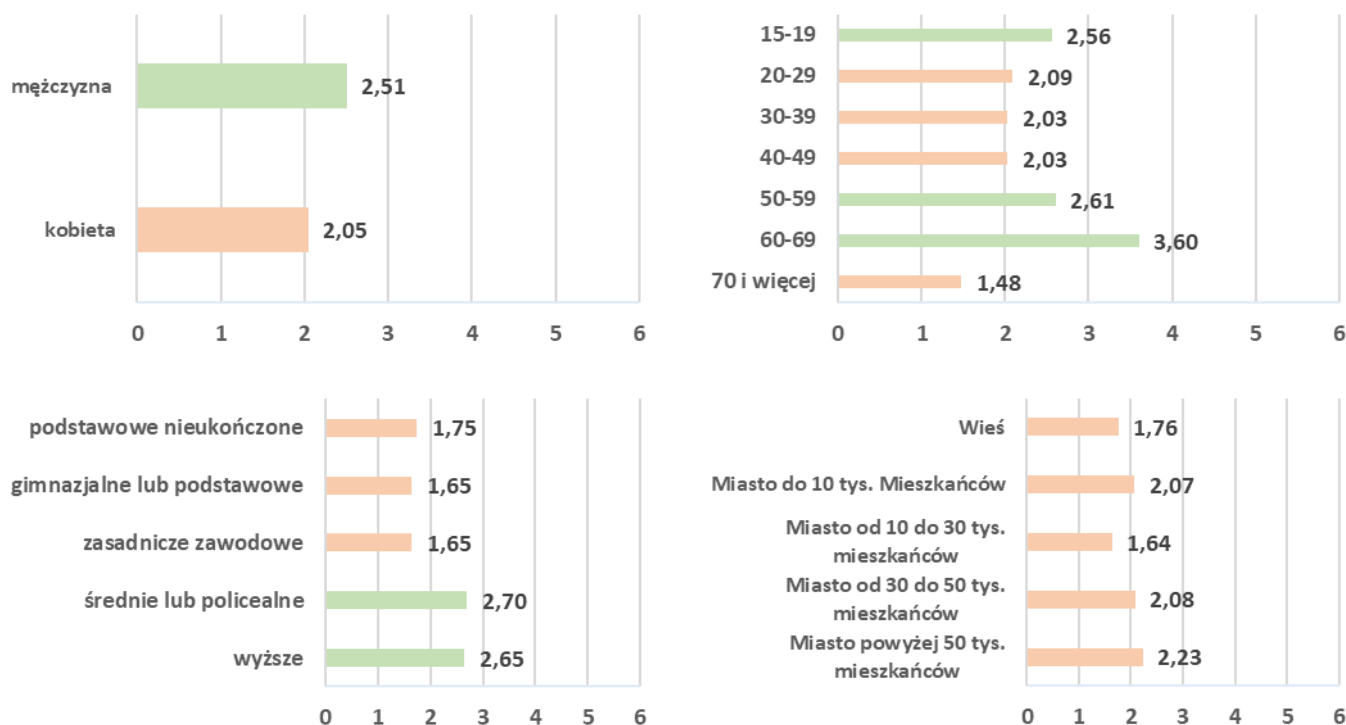

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z mieszkańcami województwa mazowieckiego (n=397)

Większą wiedzę o FEM 2021-2027 deklarują mężczyźni niż kobiety. Najwyżej poziom swojej wiedzy oceniają mieszkańcy w starszym wieku, tj., od 60 do 69 roku życia (3,60) oraz od 50 do 59 roku życia (2,61). Wyższa od średniej ocena występuje również wśród osób młodych w wieku 15-19 lat (2,56).

Największą wiedzę posiadają mieszkańcy największych miast, tj., powyżej 50 tys. mieszkańców (2,23), także z wykształceniem średnim i policealnym (2,70) oraz wyższym (2,65).

Wykres 8. Ocena poziomu wiedzy mieszkańców województwa mazowieckiego o FEM 2021-2027 w podziale na płeć, wiek, wykształcenie oraz miejsce zamieszkania (w skali od 1 do 6)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z mieszkańcami województwa mazowieckiego (n=397)

Ciekawe są wyniki m.in. w zakresie miejsca zamieszkania. Często podkreślana jest mniejsza wiedza o Unii Europejskiej oraz Funduszach Europejskich wśród społeczności wiejskiej i konieczność ukierunkowania informacji do tej grupy społecznej. Wyniki badania nie przeczą takim stwierdzeniom, pokazują jednak, że powoli zjawiska te występują już w miastach, a nawet w dużych aglomeracjach. Dlatego kanały informacyjne powinny trafiać bezpośrednio w takie obszary, np. w formie bezpośrednich spotkań organizowanych przy okazji różnego rodzaju wydarzeń.

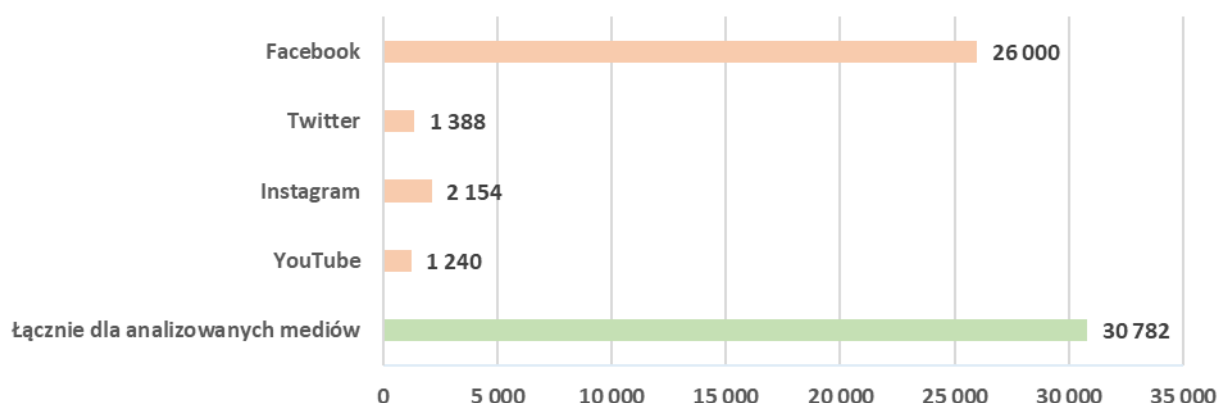
Spośród spontanicznych odpowiedzi na pytanie na jakie cele, obszary lub działania są przeznaczane Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027 najczęstszymi odpowiedziami była budowa i modernizacja dróg (wskazana przez 18,6% mieszkańców), edukacja (8,8%), wsparcie firm i przedsiębiorczości (8,3%) oraz rynek pracy (6,3%). Natomiast najczęściej wskazywanymi podmiotami lub grupami osób mogących ubiegać się o dotację z Funduszy Europejskich dla Mazowsza na lata 2021-2027 była administracja samorządowa (28,7%) oraz przedsiębiorstwa (20,2%).

Badanie rozpoznawalności i wiedzy o Funduszach Europejskich w społeczeństwie polskim wskazuje na wzrastający poziom wiedzy na temat funkcjonowania stron internetowych. Z 16% mieszkańców województwa mazowieckiego w roku 2016, którzy słyszeli o stronie internetowej Funduszy Europejskich lub z niej korzystali (osobiście bądź przez bliskich), w roku 2024 nastąpił istotny wzrost do poziomu 34%.

Internet jest głównym źródłem informacji dla mieszkańców województwa mazowieckiego, którzy chcą dowiedzieć się więcej o Funduszach Europejskich. To źródło informacji wskazuje ponad 58% z nich. Badanie ankietowe również pokazało, że internet jest drugim (po tablicach informacyjnych przy zrealizowanych inwestycjach) źródłem informacji o istnieniu FEM 2021-2027. Wskazało go 31,6% wszystkich osób, które mają świadomość istnienia Programu.

Analiza profili FEM 2021-2027 w mediach społecznościowych wskazuje, że podejmowane tam działania informacyjno-promocyjne mogą mieć istotny wpływ na poziom zainteresowania formami i możliwościami wsparcia oferowanymi w ramach Programu. Liczba obserwujących social media FEM stanowi jedynie niewielki odsetek ogółu mieszkańców regionu – analizowane profile mają łącznie ok. 30,8 tys. obserwujących (0,6% ogółu ludności Mazowsza), przy czym część z nich może obserwować profile na więcej niż jednym portalu. Największym zainteresowaniem cieszy się profil FEM na Facebooku (26,0 tys. obserwujących, tj., 0,5% ogółu mieszkańców regionu).

Wykres 9. Liczba obserwujących profile FEM w mediach społecznościowych

Źródło: Analiza social listening

Biorąc jednak pod uwagę liczbę wyświetleń (tam, gdzie ona jest widoczna), wskaźniki te są już zdecydowanie wyższe, sięgając średnio kilkudziesięciu tysięcy wyświetleń na post lub film.

Tabela 6. Liczba wyświetleń postów opublikowanych na profilach FEM w mediach społecznościowych

Analizowany profil	Facebook	X	Instagram	YouTube
Liczba wpisów poddanych analizie	31	71	32	23
Liczba wyświetleń łącznie	n/d	1 045 353	n/d	1 661 826
Liczba wyświetleń średnio na wpis	n/d	14 723,3	n/d	72 253,0

Źródło: Analiza social listening

Z dyskusji w mediach społecznościowych wynika, że wiedza o oficjalnych kanałach informacji jest fragmentaryczna. Poza stałymi obserwatorami świadomość tych źródeł jest niska, co osłabia efektywność działań informacyjnych i prowadzi do widocznych w komentarzach błędnych przekonań.

- *Grupa: ogół mieszkańców (niezaangażowani)* – Większość mieszkańców Mazowsza nie obserwuje bezpośrednio kanałów FEM 2021-2027, a zatem ich wiedza o dostępnych

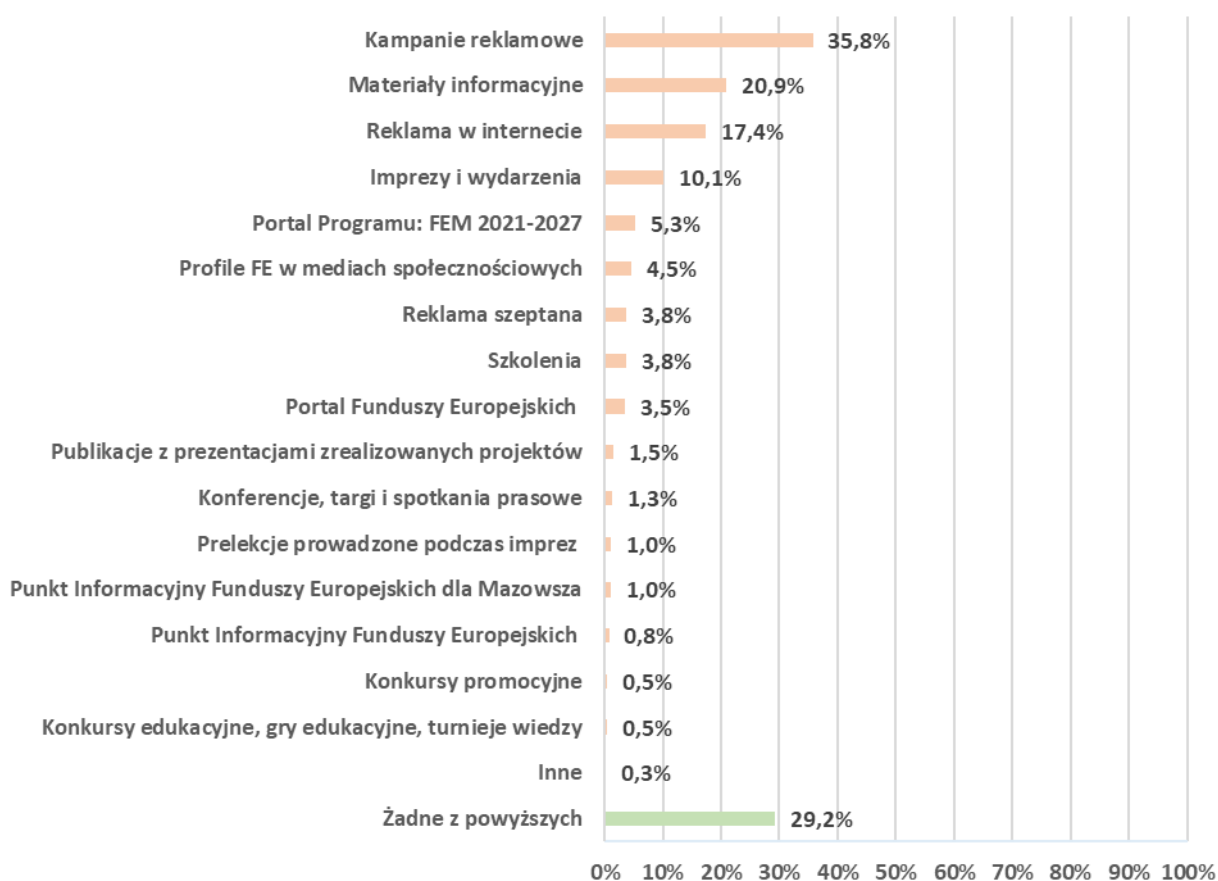
stronach i profilach jest ograniczona. Świadczy o tym choćby niski odsetek fanów względem całej populacji. W przestrzeni publicznej stosunkowo rzadko pojawiają się odniesienia do oficjalnej strony Programu czy innych kanałów, co sugeruje brak powszechnej znajomości tych narzędzi. Niektórzy komentujący wydają się nie znać podstawowych informacji o funduszach – przykładowo powielają mity o finansowaniu UE lub zadają pytania świadczące o braku rozeznania, skąd czerpać sprawdzone informacje. Ta grupa często bazuje na fragmentarycznych przekazach (np. zasłyszanych hasłach o funduszach), co prowadzi do niepełnego obrazu Programu.

- *Grupa: użytkownicy Facebooka i X (dojrzały odbiorcy, często sceptyczni)* – odbiorcy formalnie śledzą profile Programu, ale ich komentarze pokazują, że ich wiedza bywa powierzchowna lub zniekształcona przez osobiste poglądy. Wielu komentujących na Facebooku/X nie odróżnia informacji oficjalnych od opinii. To sugeruje, że choć są świadomi istnienia kanałów, nie zawsze zapoznają się wnikliwie z dostępnymi treściami. Komentarze sugerują, że część użytkowników nie korzysta aktywnie z oficjalnej strony Programu, mimo że wiele pojawiających się pytań dotyczy kwestii tam opisanych (np. kryteriów naborów). Wskazuje to na ograniczoną skuteczność przekierowywania odbiorców z mediów społecznościowych do pełnych treści. Poziom wiedzy tej grupy można ocenić jako średni – znają profile, przeglądają posty, ale rzadko sięgają po szczegółowe informacje lub nie ufają im w pełni.
- *Grupa: użytkownicy Instagram i YouTube’a (młodszy odbiorcy, zainteresowani sukcesami)* – ta część odbiorców cechuje się bardziej pozytywnym nastawieniem i prawdopodobnie trafia na informacje o FEM 2021-2027 poprzez atrakcyjne treści wizualne. Komentarze na Instagramie i YouTube są nieliczne, lecz głównie życzliwe i rzeczowe, co może świadczyć o lepszym zrozumieniu przedstawianych tam treści. Użytkownicy raczej skupiają się na przekazie multimedialnym i mogą nie być świadomi całej infrastruktury informacyjnej. Odbiorcy na Instagramie i YouTube znają profil Programu i reagują na treści, ale nie korzystają z pełnych zasobów informacyjnych. Ich wiedza jest wybiórcza i oparta głównie na ciekawostkach, co ogranicza efekt edukacyjny komunikacji.
- *Grupa: potencjalni beneficjenci i interesariusze* – choć trudno ich bezpośrednio wyodrębnić w analizie social listening, można przypuszczać, że podgrupa odbiorców profesjonalnie zainteresowanych funduszami cechuje się wyższym poziomem wiedzy o dostępnych źródłach informacji. Część komentarzy wydaje się pochodzić od osób dobrze zorientowanych (np. ktoś wspominał o metodyce Komisji Europejskiej PM² dla beneficjentów czy podawał dalsze źródła informacji). Tacy użytkownicy wiedzą o stronie internetowej i prawdopodobnie regularnie z niej korzystają, choć rzadziej udzielają się w luźnych dyskusjach. Ta grupa prawdopodobnie korzysta z oficjalnych źródeł, ale w komentarzach pojawia się głównie w roli korektora lub eksperta, co ogranicza jej wpływ na szersze upowszechnianie wiedzy. Dominacja głosów mieszkańców nad wypowiedziami ekspertów wskazuje, że social media nie są głównym kanałem dla grup kluczowych. W efekcie rola tych platform w dostarczaniu szczegółowych informacji jest ograniczona.

W badaniu ogólnokrajowym trzech na czterech mieszkańców województwa mazowieckiego uznało informacje na temat Funduszy Europejskich za łatwo dostępne (ponad 76%). Jest to zbieżne z przeprowadzonym badaniem ankietowym, w którym odsetek mieszkańców tak uważających wyniósł ponad 72%.

Do najczęstszych instrumentów działań informacyjno-promocyjnych podejmowanych w ramach FEM 2021-2027, z którymi spotykają się mieszkańcy województwa mazowieckiego, należą kampanie reklamowe prowadzone w TV, prasie, radio - regionalnym i lokalnym, nośnikach zewnętrznych, w kinach, w komunikacji miejskiej itp. (z którymi spotkało się prawie 36% mieszkańców województwa), materiały informacyjne (prawie 21%), reklama w internecie: platformy VOD, pełnoekranowe, banerowe (ponad 17%) oraz wszelkiego rodzaju imprezy i wydarzenia takie jak np. Dni Otwarte Funduszy Europejskich czy Forum Rozwoju Mazowsza (ponad 10%).

Wykres 10. Odsetek mieszkańców, którzy spotkali się z poszczególnymi instrumentami działań informacyjno-promocyjnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z mieszkańcami województwa mazowieckiego (n=397)

Otrzymane wyniki nie są zaskakujące, gdyż działania te nakierowane są głównie na ogół społeczeństwa województwa mazowieckiego.

Działania nastawione typowo na potencjalnych wnioskodawców projektów oraz beneficjentów wsparcia, takie jak portale internetowe, punkty informacyjne, szkolenia,

konferencje itp., w znacznie mniejszym stopniu oddziałują na ogół mieszkańców Mazowsza.

Zidentyfikować można jednak takie instrumenty, które nakierowane są na zwiększenie świadomości mieszkańców regionu w zakresie FEM 2021-2027, a ich dotarcie do społeczeństwa jest obecnie niewielkie. Są to przede wszystkim publikacje prezentujące zrealizowane projekty FEM 2021-2027. Należy mieć jednak świadomość, że narzędzie to będzie wykorzystywane szerzej wraz ze wzrostem liczby zrealizowanych inwestycji w ramach FEM 2021-2027.

Jaki jest wpływ działań informacyjnych na aktywizację mieszkańców województwa mazowieckiego do ubiegania się o wsparcie z FEM 2021-2027?

Które działania komunikacyjne mają największy wpływ na aktywizację mieszkańców województwa mazowieckiego do ubiegania się o wsparcie z FEM 2021-2027, a które najmniejszy?

Które z zastosowanych instrumentów w największym oraz w najmniejszym stopniu przyczyniły się do wzrostu zainteresowania możliwościami wsparcia oferowanymi w ramach FEM 2021-2027?

Wyzwaniem w komunikacji w latach 2021-2027 jest aktywizacja społeczeństwa oraz eliminowanie barier, które wynikają z postaw czy przekonań i utrudniają wykorzystywanie szans dzięki Funduszom Europejskim. Aktywizacja do sięgania po Fundusze Europejskie jest jednym z celów prowadzonych działań informacyjnych i promocyjnych w ramach FEM 2021-2027.

Badanie rozpoznawalności i wiedzy o Funduszach Europejskich w społeczeństwie polskim pokazuje znaczny odsetek mieszkańców województwa mazowieckiego (ponad 66%) ma świadomość, iż może ubiegać się o środki z FE. Odsetek ten jest o 8 p.p. wyższy niż średnia wśród mieszkańców wszystkich województw (58%).

Ponadto co jedenasty mieszkaniec Mazowsza (9%) deklaruje, że zamierza ubiegać się o wsparcie z FE. Jest to istotnie więcej w stosunku do 5% w 2022 r. i 4% w 2018 r.

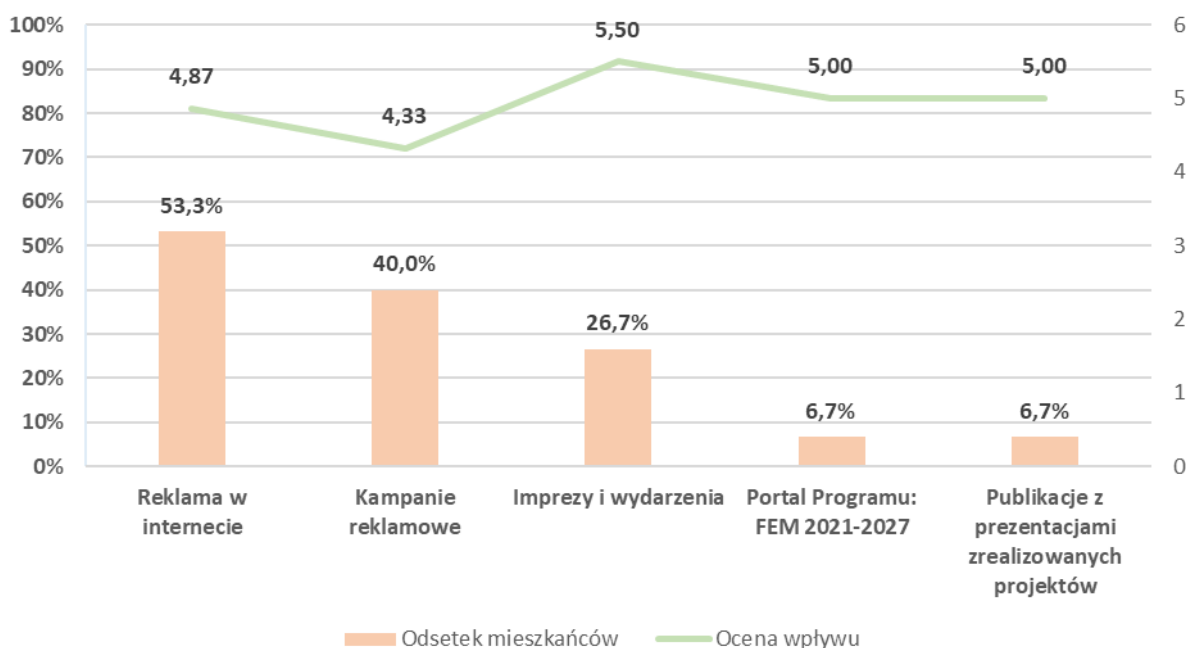
Analiza benchmarkingowa poszczególnych Programów operacyjnych wskazuje, że największą skuteczność mają instrumenty angażujące odbiorców w sposób bezpośredni – spotkania, konsultacje czy media społecznościowe pozwalające na interakcję. Za najmniej wpływowe uznawano te kanały, które pełniły głównie rolę formalną lub uzupełniającą, takie jak strony internetowe czy drukowane materiały – niezbędne z punktu widzenia kompletności przekazu, lecz niewystarczające same w sobie do wyraźnego zwiększenia zainteresowania Programem.

Badanie ankietowe mieszkańców województwa mazowieckiego pokazuje, że spośród wszystkich respondentów, którzy dotychczas spotkali się z poszczególnymi instrumentami działań informacyjno-promocyjnych (wskazanych na wykresie 10), zaledwie 5% uważa, że przynajmniej jeden z nich przyczynił się do wzrostu zainteresowania formami i możliwościami

wsparcia oferowanymi w ramach FEM 2021-2027. Według ewaluatora, wyniku tego nie należy oceniać negatywnie. Działania ukierunkowane na wzrost aktywności w ubieganiu się o środki są i powinny być nakierunkowane na poszczególne typy beneficjentów, tj., administrację samorządową, przedsiębiorców, uczelnie, szpitale, organizacje pozarządowe, podmioty pomocy społecznej itp. Podejmowane działania w kierunku ogółu społeczeństwa powinny przede wszystkim informować i promować efekty interwencji.

Wśród wskazywanych narzędzi, które wpływały na wzrost zainteresowania mieszkańcami formami i możliwościami wsparcia oferowanymi w ramach FEM 2021-2027 i aktywizację do ubiegania się o środki z Programu najczęściej wskazywana była reklama w internecie: platformy VOD, pełnoekranowe, banerowe (wskazana przez ponad 53% mieszkańców), kampanie reklamowe podejmowane w TV, prasie, radio - regionalnym i lokalnym, nośnikach zewnętrznych, w kinach, w komunikacji miejskiej itp. (40%) oraz imprezy i wydarzenia takie jak np. Dni Otwarte Funduszy Europejskich, Forum Rozwoju Mazowsza (prawie 27%).

Wykres 11. Najczęściej wskazywane instrumenty, które przyczyniły się do wzrostu zainteresowania formami i możliwościami wsparcia oferowanymi w ramach FEM 2021-2027 wraz z oceną wpływu na wzrost zainteresowania (w skali od 1 do 6)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z mieszkańcami województwa mazowieckiego (n=397)

Wszystkie wskazane instrumenty zostały przez mieszkańców wysoko ocenione pod kątem wpływu na wzrost zainteresowania formami i możliwościami wsparcia oferowanymi w ramach FEM 2021-2027 i aktywizację do ubiegania się o wsparcie z FEM 2021-2027. W skali od 1 do 6 najwyższą ocenę otrzymały organizowane imprezy i wydarzenia.

Do wzrostu świadomości mieszkańców, w szczególności w zakresie możliwości wsparcia, mogą przyczyniać się działania informacyjne prowadzone w mediach społecznościowych w ramach FEM 2021-2027. Należy jednak podkreślić, że ich bezpośredni wpływ na zwiększenie

zaangażowania mieszkańców do składania wniosków jest raczej umiarkowany. Komunikaty w mediach społecznościowych docierają przede wszystkim do osób obserwujących oficjalne profile. Najwięcej fanów zgromadzono na Facebooku, podczas gdy X, Instagram i YouTube mają relatywnie niewielkie bazy obserwujących. Zasięg publikacji FEM 2021-2027 nie ogranicza się jednak wyłącznie do osób obserwujących profile – widać to szczególnie na X i YouTube, gdzie liczba odsłon była wyższa niż baza stałych odbiorców. To pokazuje, że treści docierały dalej, dzięki udostępnieniom oraz algorytmom i mogły zainteresować osoby, które wcześniej nie miały styczności z Programem.

Analiza wskazuje, że wysoki zasięg postów nie przekłada się wprost na wzrost liczby osób aplikujących o wsparcie. Zaangażowanie odbiorców w mediach społecznościowych FEM jest zróżnicowane – Facebook generuje wiele reakcji (polubień itp.) i komentarzy, podczas gdy na X, Instagramie czy YouTube interakcje są znacznie rzadsze. W komentarzach stosunkowo niewiele pojawia się bezpośrednich pytań o to, jak uzyskać dofinansowanie. Bardziej widoczne są ogólne opinie o funduszach i projektach. Oznacza to, że działania informacyjne budują podstawową wiedzę i zainteresowanie tematem, ale rzadko wywołują natychmiastową reakcję w postaci zgłoszenia chęci aplikowania. Można przypuszczać, że osoby naprawdę zainteresowane wsparciem korzystają z podanych linków i tam pogłębiają informacje, te aktywności nie są jednak bezpośrednio widoczne w social listening.

Charakter dyskusji pod postami miał w dużej mierze negatywny wydźwięk, co może ograniczać skuteczność działań informacyjnych. Na Facebooku i X dominują komentarze sceptyczne wobec unijnego wsparcia, często krytyczne, a niekiedy wręcz wrogie. Użytkownicy stosunkowo często wyrażają wątpliwości co do realnych korzyści z funduszy UE. Tego typu komentarze mogą zniechęcać innych odbiorców, zamiast ich aktywizować. Odwrotnie wygląda sytuacja na Instagramie i YouTube – choć komentarzy jest niewiele, dominują wśród nich opinie pozytywne lub neutralne, co sprzyja bardziej przychylnemu odbiorowi Programu.

Na podstawie analizy zasięgów i zaangażowania w mediach społecznościowych FEM 2021-2027 można wskazać, które formy komunikacji są najbardziej efektywne w aktywizowaniu mieszkańców, a które mają najmniejszy wpływ:

- *Największy wpływ – Facebook:* Facebook wydaje się narzędziem o największym potencjale aktywizującym. Posiada najszerszą grupę odbiorców i generuje zdecydowanie najwięcej interakcji. Posty na Facebooku notują nawet setki reakcji (polubień itp.) oraz kilkadziesiąt udostępnień, co zwiększa zasięg publikowanych treści poza grono obserwujących. Liczba komentarzy jest tu najwyższa, co oznacza, że treści wywołują dyskusje wśród odbiorców. Choć spora część komentarzy ma negatywny wydźwięk, sam fakt zaangażowania świadczy o tym, że tematy poruszane w komunikacji budzą duże zainteresowanie. Facebook, dzięki swojej popularności i funkcji udostępniania treści, dociera także do osób spoza grona obserwatorów. Dlatego działania informacyjne prowadzone na Facebooku (posty z grafikami, linkami do artykułów, infografiki, filmy) mają największy bezpośredni zasięg i potencjał aktywizacyjny.

- *Duży wpływ – YouTube (kanał FEM 2021-2027)*: Drugim kanałem o istotnym wpływie jest YouTube, mimo że liczba subskrybentów nie jest tak duża. Treści wideo osiągają stosunkowo wysokie wyświetlenia. Oznacza to, że filmy dotyczące FEM 2021-2027 są chętnie oglądane, prawdopodobnie dzięki atrakcyjnej formie. Obserwatorzy YouTube często nie udzielają się w komentarzach (średnio tylko 2-3 komentarze na film), ale pozytywny odbiór przeważa nad negatywnym. Wideo ma duży potencjał inspiracyjny, dlatego komunikacja poprzez profesjonalnie przygotowane filmy należy do najskuteczniejszych działań, co w efekcie może przełożyć się na większą chęć skorzystania z dofinansowań.
- *Mniejszy wpływ – Instagram*: Instagram generuje raczej ograniczoną aktywizację w kontekście zachęcania do aplikowania o środki. Choć publikowane tam treści spotykają się z pozytywnym odbiorem, ich zasięg jest niewielki, a interakcje skupiają się głównie na kliknięciu „lubię to”. Użytkownicy Instagrama przyswajają przekaz, ale rzadko wchodzi w dyskusje czy podejmują widoczne działania. Instagram dobrze się sprawdza w kształtowaniu pozytywnego wizerunku, jednak nie przekłada się znacząco na aktywne poszukiwanie informacji o naborach przez odbiorców. Możliwe, że ta platforma trafia do młodszej grupy, która tematem funduszy interesuje się pobieżnie lub dopiero buduje świadomość. W obecnej formie działania komunikacyjne na Instagramie mają więc najmniejszy wpływ na bezpośrednią aktywizację i pełnią raczej rolę uzupełniającą, budując rozpoznawalność marki FEM 2021-2027 wśród innej grupy demograficznej.
- *Najmniejszy wpływ – X*: Profil FEM 2021-2027 na X również nie należy do głównych motorów aktywizacji mieszkańców. Przeciętny wpis uzyskuje zaledwie kilka-kilkanaście polubień i rzadko jest udostępniany dalej. Komentarze pojawiają się sporadycznie. Platforma X wydaje się przyciągać wąskie grono odbiorców (np. osoby interesujące się polityką, dziennikarzy, urzędników), ale dyskusja toczy się tam bardziej wokół oceny działań niż wokół szukania informacji o możliwym dofinansowaniu. W efekcie wpływ publikowanych treści na pobudzanie mieszkańców do aplikowania jest niewielki. Działania komunikacyjne na X mają więc najmniejszy zasięg i oddziaływanie praktyczne spośród analizowanych kanałów.

Jaki jest poziom akceptacji mieszkańców województwa mazowieckiego dla działań realizowanych przy pomocy FEM 2021-2027?

Jakie czynniki wpływają pozytywnie, a jakie negatywnie na poziom akceptacji mieszkańców województwa mazowieckiego dla działań realizowanych przy pomocy FEM 2021-2027?

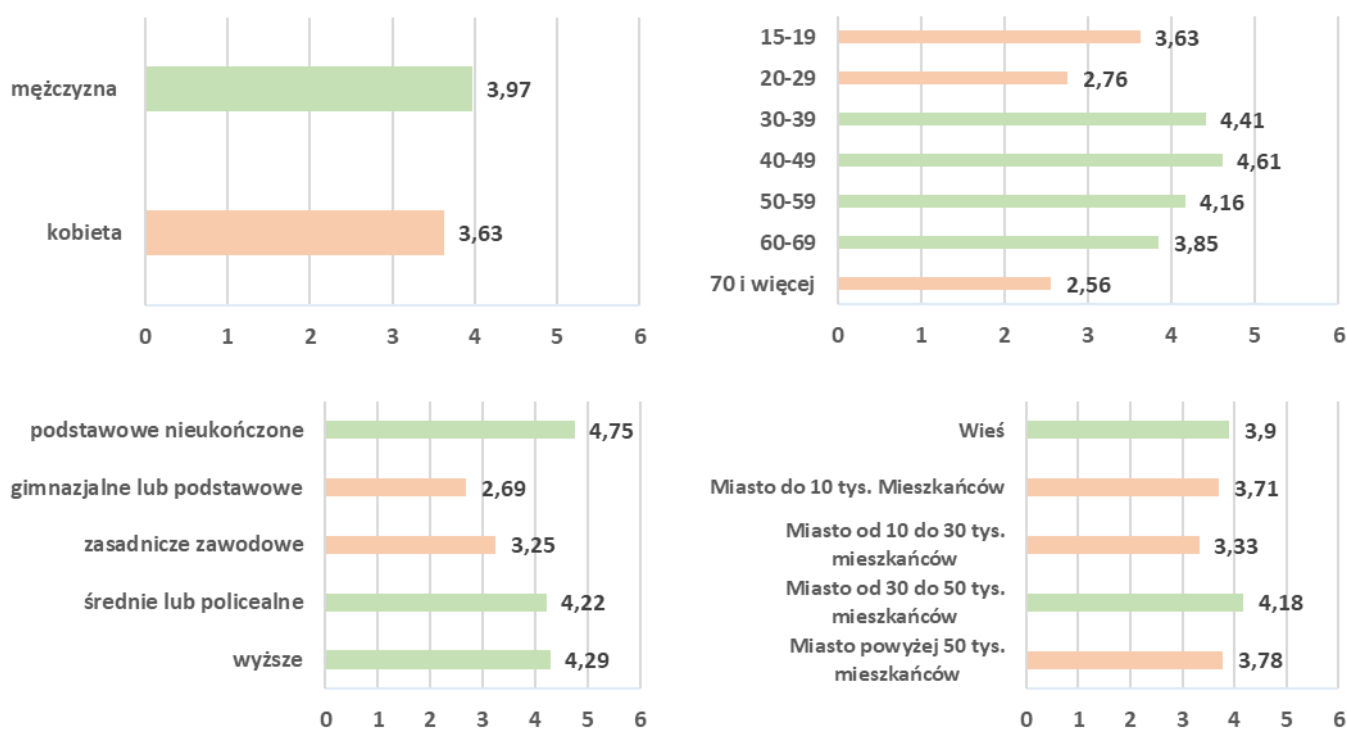
Jak pokazuje badanie rozpoznawalności i wiedzy o Funduszach Europejskich w społeczeństwie polskim, ponad 80% mieszkańców Mazowsza uważa, że Fundusze Europejskie są dobrze wykorzystywane. Osób będących przeciwnego zdania jest niewielki odsetek

(niecałe 3%). Najczęściej argumentowały one swoją opinię brakiem efektów wykorzystania środków oraz nieprawidłowym ich rozdysponowaniem. Jako przyczynę złego wykorzystania Funduszy Europejskich podawano również niewłaściwie dobrane cele oraz brak kompetencji wśród rządzących.

Wyniki te, pomimo że są pozytywne i optymistyczne, wskazują, że pozostaje jeszcze przestrzeń do podejmowania działań informacyjno-promocyjnych zwiększających poziom akceptacji dla działań realizowanych z Funduszy Europejskich. Wyzwanie to zostało nakreślone w Strategii komunikacji FEM 2021-2027. Zapewnienie powszechnej akceptacji dla działań rozwojowych realizowanych przy pomocy FE jest jednym z celów prowadzonych działań informacyjno-promocyjnych w ramach FEM 2021-2027.

Badanie ankietowe wśród mieszkańców województwa mazowieckiego potwierdza wniosek o konieczności podejmowania działań nastawionych na wzrost poziomu akceptacji dla działań realizowanych z Funduszy Europejskich. W skali od 1 do 6 została ona oceniona na poziomie 3,8. Najniżej wystawione przez mieszkańców oceny w zakresie akceptacji podejmowanych działań (czyli ocena 1 lub 2) w zdecydowanej większości spowodowane były brakiem wiedzy lub niewystarczającą wiedzą o podejmowanych działaniach. Daje to dużą przestrzeń do ukierunkowania działań informacyjno-promocyjnych, uświadamiających mieszkańców regionu o tym, co w ramach FEM 2021-2027 udało się zrobić.

Wykres 12. Ocena akceptacji działań realizowanych przy pomocy Funduszy Europejskich dla Mazowsza na lata 2021-2027 w podziale na płeć, wiek, wykształcenie i miejsce zamieszkania (w skali od 1 do 6)

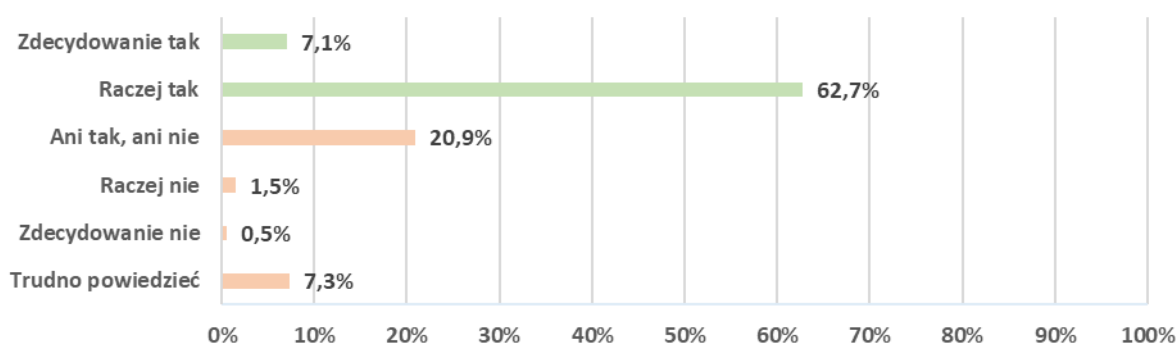

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z mieszkańcami województwa mazowieckiego (n=397)

Szczególnie dotyczy to osób najmłodszych (w wieku 15-29 lat) i najstarszych (w wieku 70 lat i więcej) oraz osób zamieszkujących średnie miasta (tj., posiadające od 10 do 30 tys. mieszkańców). W tych grupach osób oceny akceptacji są najmniejsze.

Znacznie bardziej optymistyczna jest ocena mieszkańców województwa mazowieckiego, przeznaczenia środków Unii Europejskiej w ramach FEM 2021-2027 na zaspokojenie prawdziwych potrzeb regionu i jego mieszkańców. Uważa tak prawie 70% mieszkańców Mazowsza.

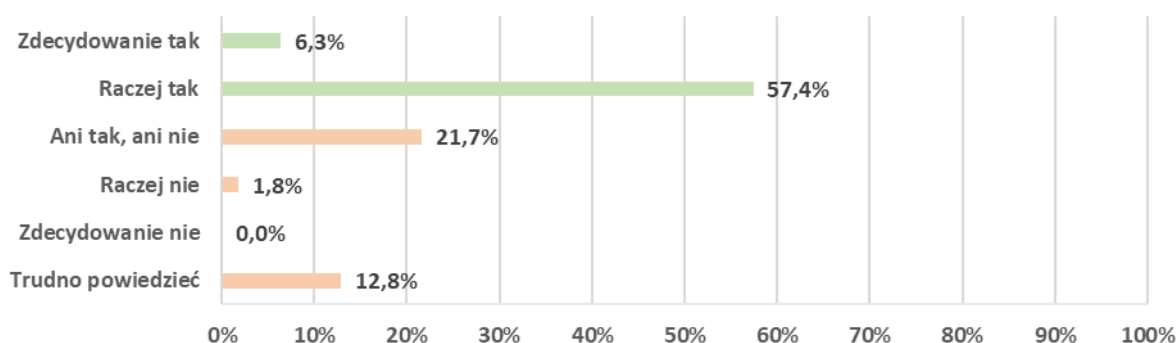
Wykres 13. Odsetek mieszkańców województwa mazowieckiego uważających, że środki w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Mazowsza na lata 2021-2027 są przeznaczane na zaspokojenie prawdziwych potrzeb regionu i jego mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z mieszkańcami województwa mazowieckiego (n=397)

Równie wysoka (prawie 67%) jest ocena mieszkańców województwa mazowieckiego, sprawiedliwości sposobów przyznawania środków w ramach FEM 2021-2027.

Wykres 14. Odsetek mieszkańców województwa mazowieckiego uważających, że środki w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Mazowsza na lata 2021-2027 są przyznawane w sprawiedliwy sposób

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z mieszkańcami województwa mazowieckiego (n=397)

Analiza komentarzy do publikacji FEM 2021-2027 na portalach społecznościowych wskazuje, że do czynników mających wpływ na poziom akceptacji mieszkańców województwa mazowieckiego dla działań realizowanych przy pomocy Programu można zaliczyć:

- *Przejrzystość co do źródeł pochodzenia środków unijnych i ich wydatkowania* – wypowiedzi użytkowników mediów społecznościowych, zwłaszcza Facebooka, X, wskazują na wątpliwości co do realnego wsparcia ze strony UE, deklarując np., że pozyskiwane fundusze to jedynie środki, które wracają do Polski lub że koszty ponoszone przez państwo przekraczają uzyskiwane rezultaty, w tym z uwagi na konieczność stosowania się do dyrektyw unijnych i ponoszonych w związku z tym nakładów, przekładających się na wzrost podatków, kosztów energii i cen, które ostatecznie obciążają samych mieszkańców. Wskazywano również na problem niewłaściwego wydatkowania środków, np. na działania zbędne i/lub niepriorytetowe i/lub niespójne.
- *Dostosowanie realizowanych działań do realnych, najpilniejszych potrzeb mieszkańców* – użytkownicy analizowanych mediów wskazywali na częste wykorzystywanie środków unijnych na realizację zbędnych lub marginalnych działań, podczas gdy podstawowe potrzeby nie są zaspokajane, a problemy – rozwiązywane. Deklarowano konieczność podjęcia działań służących realnej poprawie sytuacji mieszkańców – ekonomicznej, mieszkaniowej, zdrowotnej.
- *Spójność realizowanych działań i ich gruntowne przemyślenie* – w komentarzach do postów zamieszczonych na profilach FEM 2021-2027 w mediach społecznościowych pojawiały się wskazania na przykłady działań nieprzemyślanych, niespójnych, np. budowę ścieżki rowerowej, która urywa się w kluczowym momencie, czy budowę ścieżek rowerowych kosztem wycinania drzew.
- *Dbałość o utrzymanie efektów realizowanych działań* – dotyczy to zwłaszcza tworzonej infrastruktury, która nieraz po okresie trwałości projektu niszczeje.

Jaki jest wizerunek FEM 2021-2027, w opinii mieszkańców województwa mazowieckiego?

Jak oceniany jest FEM 2021-2027 w porównaniu do RPO WM 2014-2020?

Zdecydowana większość mieszkańców Mazowsza (ponad 94%) uważa, że Fundusze Europejskie są ważne dla dalszego rozwoju województwa, a przeciwnego zdania jest niecałe 4% osób. Odsetek mieszkańców, którzy uznali FE jako ważny element rozwoju ich regionu jest istotnie wyższy w porównaniu dla odsetka całej Polski (91%).⁹

Mieszkańcy Mazowsza ponadto podzielają opinię, że FE przyczyniają się do rozwoju ich regionu - takiego zdania jest ponad 92% badanych. W porównaniu z tym wynikiem, mniejszy odsetek mieszkańców (tj., ok. 60%) uważa, że osobiście korzysta z efektów Funduszy Europejskich. Biorąc pod uwagę szeroki zakres stosowania FE w rozwoju polskich regionów, taki wynik wydaje się niezadowolający.

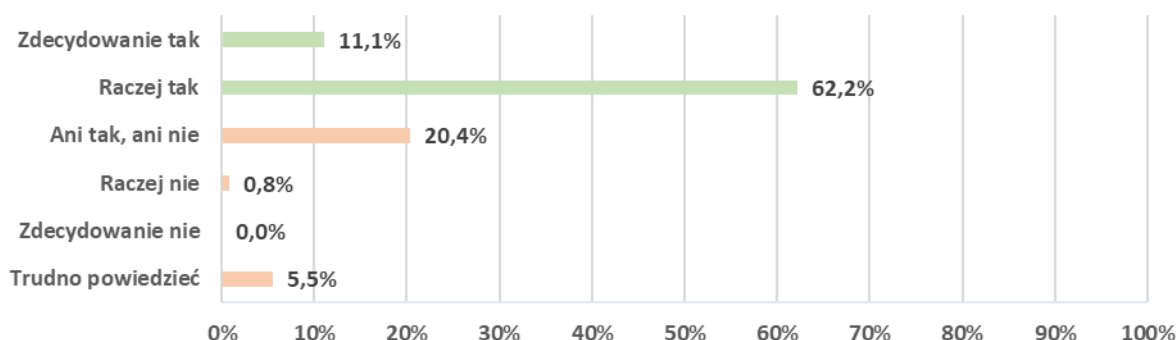
Jak już wskazano, dla mieszkańców województwa mazowieckiego Fundusze Europejskie dla Mazowsza są to środki Unii Europejskiej na rozwój regionu. Dla 73,3% mieszkańców

⁹ Badanie rozpoznawalności i wiedzy o Funduszach Europejskich w społeczeństwie polskim

prorowadzenie przedsięwzięć finansowanych z FEM 2021-2027 jest korzystne dla województwa. Przeciwnego zdania jest zaledwie 6,3% mieszkańców.

Uwagę zwraca duży odsetek osób, które nie mają zdania na ten temat, co w opinii ewaluatora, spowodowane jest głównie brakiem dostatecznej wiedzy, aby móc wyrobić sobie osąd o korzyściach realizacji Programu.

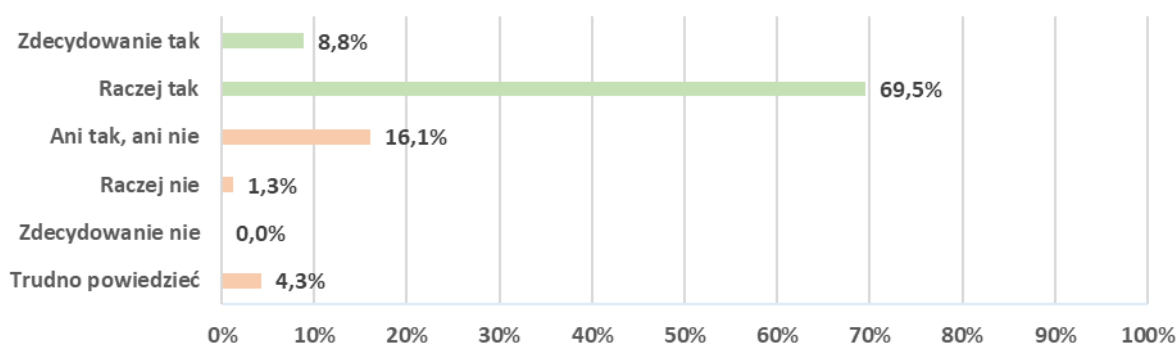
Wykres 15. Odsetek mieszkańców województwa mazowieckiego uważających, że prowadzenie przedsięwzięć finansowanych z FEM 2021-2027 jest korzystne dla województwa mazowieckiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z mieszkańcami województwa mazowieckiego (n=397)

Potwierdzają to kolejne wyniki wpływu Programu FEM 2021-2027 na rozwój województwa mazowieckiego. Jest on dostrzegany przez zdecydowaną większość mieszkańców Mazowsza (78,3%). Ponadto ponownie widoczny jest znaczący odsetek osób, które nie wyrobiły sobie zdania na ten temat.

Wykres 16. Odsetek mieszkańców województwa mazowieckiego uważających, że FEM 2021-2027 przyczynia się do rozwoju województwa mazowieckiego

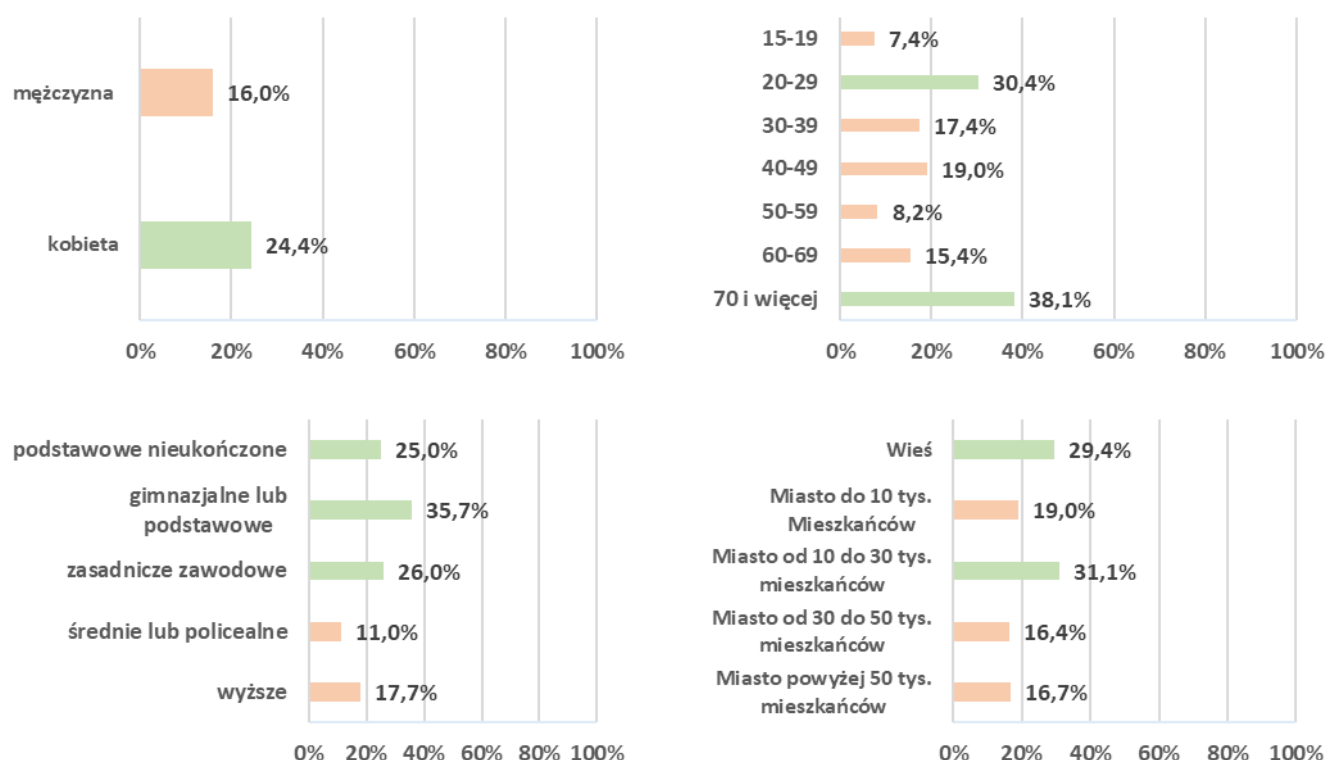
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z mieszkańcami województwa mazowieckiego (n=397)

Wobec powyższego w kolejnych latach należałoby zintensyfikować działania nakierowane na zwiększenie świadomości mieszkańców regionu o korzyściach, jakie płyną z realizacji FEM 2021-2027 dla rozwoju Mazowsza. Poniżej przedstawiona została szczegółowa analiza mieszkańców, którzy nie mają jeszcze wyrobionego zdania na ten temat lub są zdania przeciwnego, dostarcza wiedzy na jakich grupach społecznych, powinien zostać położony największy akcent. Są to kobiety, osoby młode w wieku 20-29 lat, osoby starsze w wieku

powyżej 70 lat, osoby z najniższym wykształceniem (podstawowe, gimnazjalne i zawodowe) oraz mieszkańcy wsi i średnich miast.

Należałoby przewidzieć odpowiednie instrumenty działań informacyjno-promocyjnych umożliwiające skuteczne dotarcie do tych grup społecznych.

Wykres 17. Odsetek mieszkańców, którzy nie uważają, że FEM 2021-2027 jest korzystny dla województwa mazowieckiego i nie przyczynia się do jego rozwoju albo nie mają wyrobionego zdania na ten temat

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z mieszkańcami województwa mazowieckiego (n=397)

Kanały informacyjne powinny być bardziej segmentowane, powinny uwzględniać zindywidualizowane podejście do poszczególnych grup. Kanały te nie powinny być traktowane jednakowo dla każdej grupy beneficjentów. Powinny być wybierane kanały komunikacji, które byłyby najbardziej dostępne dla danych grup, w szczególności osób młodych i seniorów. W największym stopniu działania powinny skupiać się jednak na grupie młodzieży, z tego względu, że będzie to „koło napędowe” na przyszłość. Im więcej informacji oni dostaną o Funduszach Europejskich, tym większe prawdopodobieństwo, że te fundusze będą bardziej wykorzystywane, czy eksploatowane w przyszłości.

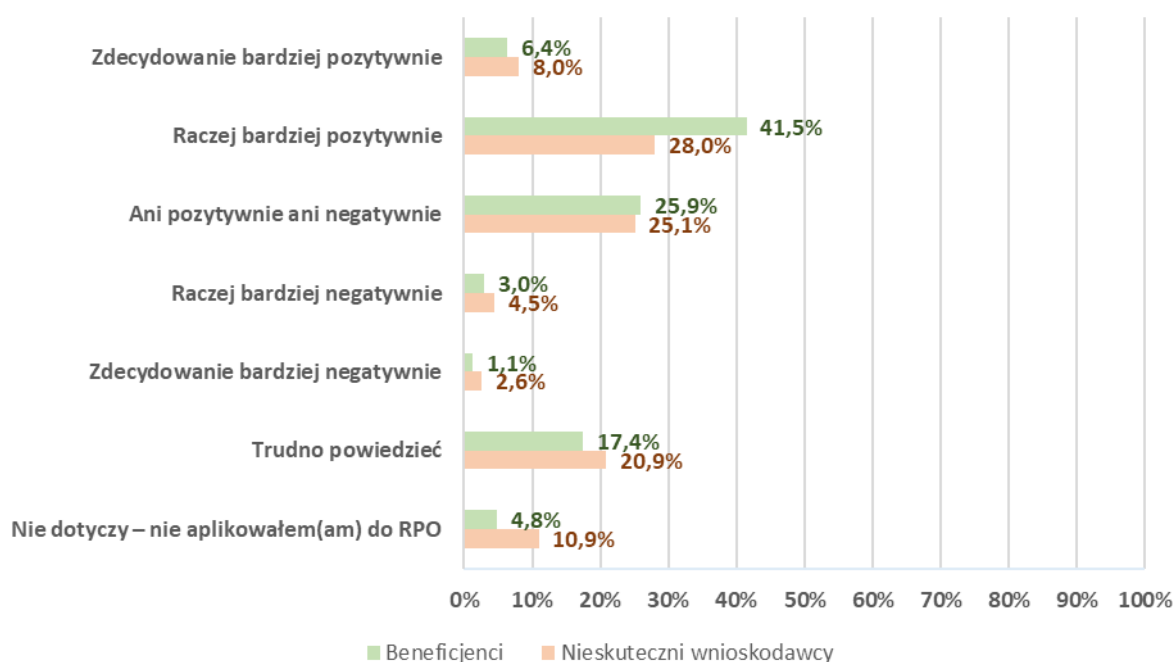
W przypadku seniorów mogłyby to być np. lokalne spotkania seniorów, uniwersytety trzeciego wieku, grupy gospodyń wiejskich, media tradycyjne dla seniorów itp. W przypadku osób młodych dobrym rozwiązaniem byłoby włączenie do działań informacyjno-promocyjnych TikToka. Jest to medium, które ma charakter zabawy, ale obejmuje mnóstwo twórców i dociera do ogromnej rzeszy ludzi.

W ramach wykorzystywanych narzędzi informacyjno-promocyjnych, w prezentowanych treściach większy nacisk powinien zostać położony nie tylko na informację, co to są Fundusze Europejskie, jakie mają zasady i reguły, jakie korzyści przynoszą mieszkańcom. Należy podkreślać, jak zwykły obywatel korzysta z Funduszy Europejskich w sposób bezpośredni (np. podróżując po nowo wybudowanej drodze) oraz pośredni (np. poprzez swojego pracodawcę, poprzez różne rodzaje świadczeń itp.).

Analiza social listening wskazuje, że wizerunek FEM 2021-2027 wśród odbiorców analizowanych mediów społecznościowych jest zróżnicowany w zależności od analizowanego medium. Wśród użytkowników Facebooka i X, którzy komentowali posty publikowane na profilach FEM 2021–2027, zdecydowanie przeważają jednak opinie negatywne, nierzadko wręcz wrogie lub obraźliwe. Równocześnie – z uwagi na znaczącą liczbę obserwujących (26 tys.) – na wpisy na portalu Facebook przypada najwięcej komentarzy – średnio 35,7. W przypadku X na przeciętny wpis przypada 1,6 komentarza. Bardziej przychylni są natomiast użytkownicy portali Instagram i YouTube, którzy publikowane tam posty czy filmy komentowali w większości pozytywnie, choć niezbyt często (odpowiednio średnio 1,2 i 2,3 komentarze na publikację).

W opinii wnioskodawców i beneficjentów FEM 2021-2027, Program jest porównywalny do swojego poprzednika, czyli RPO WM 2014-2020. Aplikowanie do tych Programów jest do siebie zbliżone, podobne zasady, porównywalne dokumenty niezbędne do złożenia, podobne kryteria wyboru projektów.

Wykres 18. Ocena aplikowania do Programu Fundusze Europejskie dla Mazowsza na lata 2021-2027 w porównaniu do Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

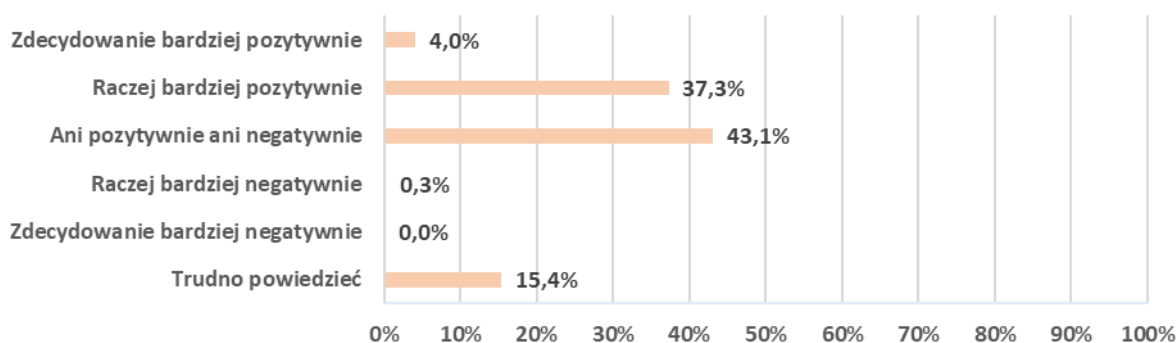
Badanie ankietowe wśród nieskutecznych wnioskodawców i beneficjentów to potwierdza. Największy ich odsetek (46% w przypadku nieskutecznych wnioskodawców i 43,3% beneficjentów) nie jest w stanie określić korzyści któregoś z Programów. Natomiast spośród tych, którzy mogą to określić, większość bardziej pozytywnie ocenia FEM 2021-2027 niż RPO WM 2014-2020.

Oceny negatywne w odniesieniu do FEM 2021-2027 są sporadyczne. Największy odsetek, tj., 6,6%, stanowią oceny wnioskodawców i beneficjentów z Regionu Warszawskiego Stołecznego. Dotyczą one konieczności wniesienia większego wkładu własnego przez beneficjentów.

„(...) wysokość dofinansowania w przypadku naszym akurat jest mało zadowalająca, bo my jesteśmy w okręgu gmin okołowarszawskich, więc mamy dofinansowania mocno zredukowane w stosunku do poprzedniego okresu. I tutaj też w związku z tym podjęcie decyzji o przystąpieniu do aplikowania o środki musi być mocno przemyślane przez nasze władze, bo to jednak 50%, a nie 85%, które były w poprzednim okresie” (FGI z beneficjentami FEM 2021-2027)

Odczucia mieszkańców województwa mazowieckiego są tożsame co wnioskodawców i beneficjentów FEM 2021-2027. Około 41,3% z nich bardziej pozytywnie ocenia FEM 2021-2027, przy znikomym odsetku osób mających odmienne zdanie (tj., 0,3%) oraz znacznym odsetku osób niepotrafiącym opowiedzieć się po którymś z Programów (tj., 58,5%).

Wykres 19. Ocena mieszkańców województwa mazowieckiego Program Fundusze Europejskie dla Mazowsza na lata 2021-2027 w porównaniu do Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z mieszkańcami województwa mazowieckiego (n=397)

Które działania informacyjne realizowane w ramach FEM 2021-2027 są najbardziej efektywne?

Które działania informacyjne realizowane w ramach FEM 2021-2027 są najmniej efektywne?

Jakie czynniki wpływają na efektywność działań informacyjnych realizowanych w ramach FEM 2021-2027?

Efektywność działań informacyjnych jest rozumiana jako ich wpływ na realizację określonych celów komunikacji. Do jej oceny, w Strategii komunikacji FEM 2021-2027 dobrany został zestaw wskaźników, w taki sposób, aby pokazywały postęp w realizacji celów Strategii komunikacji. Są to wskaźniki:

- oddziaływania – które oceniają efekty działań komunikacyjnych w dłuższej perspektywie,
- rezultatu – które informują bezpośrednio po działaniu, o jego jakości i wpływie na ogół społeczeństwa czy grupę docelową w efekcie prowadzonych działań informacyjno-promocyjnych,
- produktu – które odnoszą się bezpośrednio do liczby i typów prowadzonych działań.

Ich zestawienie oraz poziom realizacji przedstawiony został w Tabeli nr 5.

Analiza sprawozdań z przeprowadzonych działań informacyjnych i promocyjnych pokazuje, że na tym etapie realizacji FEM 2021-2027 najbardziej efektywne są działania nakierowane na aktywizację do sięgania po Fundusze Europejskie. Niewątpliwie media społecznościowe, informacje tam zamieszczane, kampanie sponsorowane są w obecnych czasach narzędziami, najbardziej skutecznymi. Duże rezultaty przynosi również współpraca z partnerami lokalnymi, które znajdują się w regionach. Mają one możliwość dotarcia do lokalnych społeczności, co też często w Warszawie może być utrudnione.

Jak pokazało badanie ankietowe z mieszkańcami województwa mazowieckiego, najmniej efektywnymi działaniami informacyjno-promocyjnymi, bo w najmniejszym stopniu dotarły do mieszkańców, dotychczas były:

- Konkursy edukacyjne, gry edukacyjne, turnieje wiedzy - 0,5% mieszkańców spotkało się z tymi działaniami,
- Konkursy promocyjne – 0,5%,
- Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich – 0,8%,
- Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich dla Mazowsza – 1,0%,
- Prelekcje prowadzone podczas imprez – 1,0%,
- Konferencje, targi i spotkania prasowe – 1,3%,
- Publikacje z prezentacjami zrealizowanych projektów – 1,5%,
- Portal Funduszy Europejskich – 3,5%,
- Szkolenia – 3,8%,
- Reklama szeptana – 3,8%.

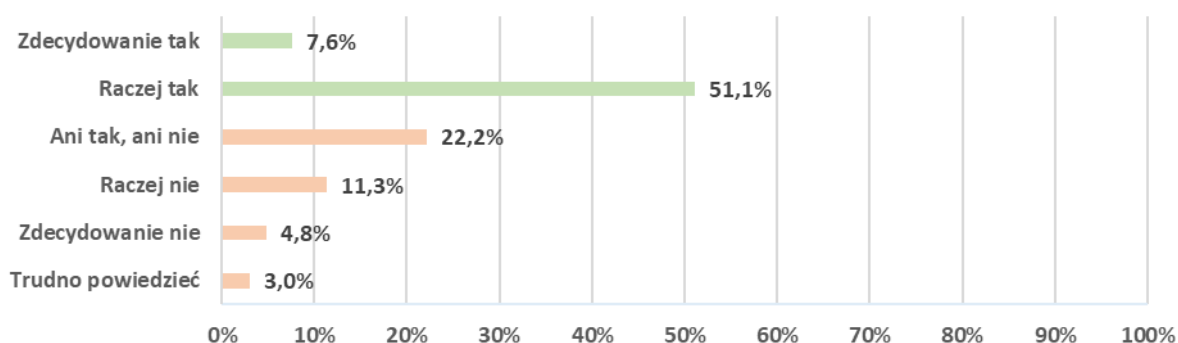
Jak już wspomniano, część z tych działań jest nakierowana w większym stopniu na potencjalnych wnioskodawców i beneficjentów Programu, a nie ogół społeczeństwa. Dodatkowo część z działań będzie mogła być zintensyfikowana dopiero w kolejnych latach, gdy stan realizacji FEM 2021-2027 będzie bardziej zaawansowany niż obecnie (np. przygotowanie publikacji z prezentacjami zrealizowanych projektów). Są to główne czynniki, które wpływają na niską efektywność podejmowanych działań w odniesieniu do mieszkańców województwa.

Analiza sprawozdań z przeprowadzonych działań informacyjnych i promocyjnych pokazała również dobre wyniki w zakresie zapewnienia wysokiej świadomości na temat działań realizowanych z udziałem Funduszy Europejskich.

Wyniki badania ankietowego również pokazują pozytywne wyniki w aspekcie „*prounijnych*” postaw i poglądów mieszkańców Mazowsza.

Około 58,7% społeczeństwa zamieszkującego województwo mazowieckie popiera wartości Unii Europejskiej, takie jak równość, niedyskryminację, włączenie społeczne w celu zwalczania negatywnych stereotypów dotyczących grup narażonych na dyskryminację. Negatywne postawy w tym zakresie widoczne są wśród 16,1% mieszkańców, co można uznać za znaczący udział.

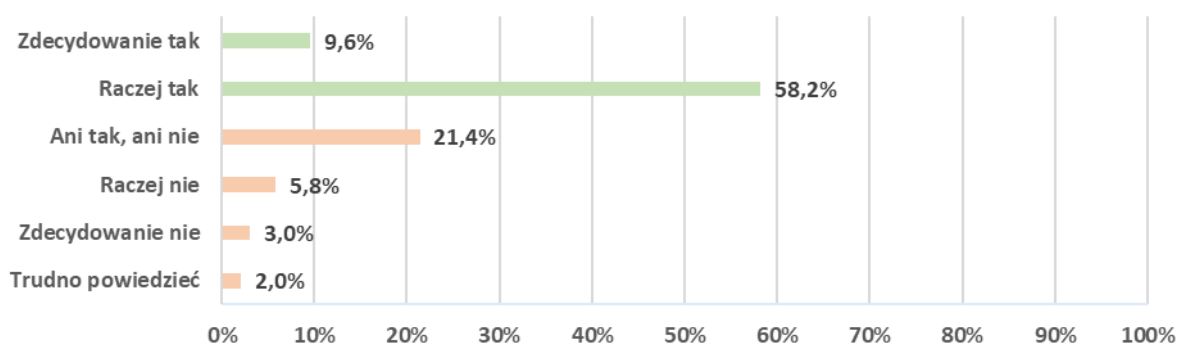
Wykres 20. Odsetek mieszkańców województwa mazowieckiego popierających wartości Unii Europejskiej w tym równości, niedyskryminacji, włączenia społecznego w celu zwalczania negatywnych stereotypów dotyczących grup narażonych na dyskryminację

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z mieszkańcami województwa mazowieckiego (n=397)

Prawie 68% mieszkańców Mazowsza popiera członkostwo Polski w Unii Europejskiej. Przeciwnego zdania jest niespełna 9% społeczeństwa.

Wykres 21. Odsetek mieszkańców województwa mazowieckiego popierających członkostwo Polski w Unii Europejskiej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z mieszkańcami województwa mazowieckiego (n=397)

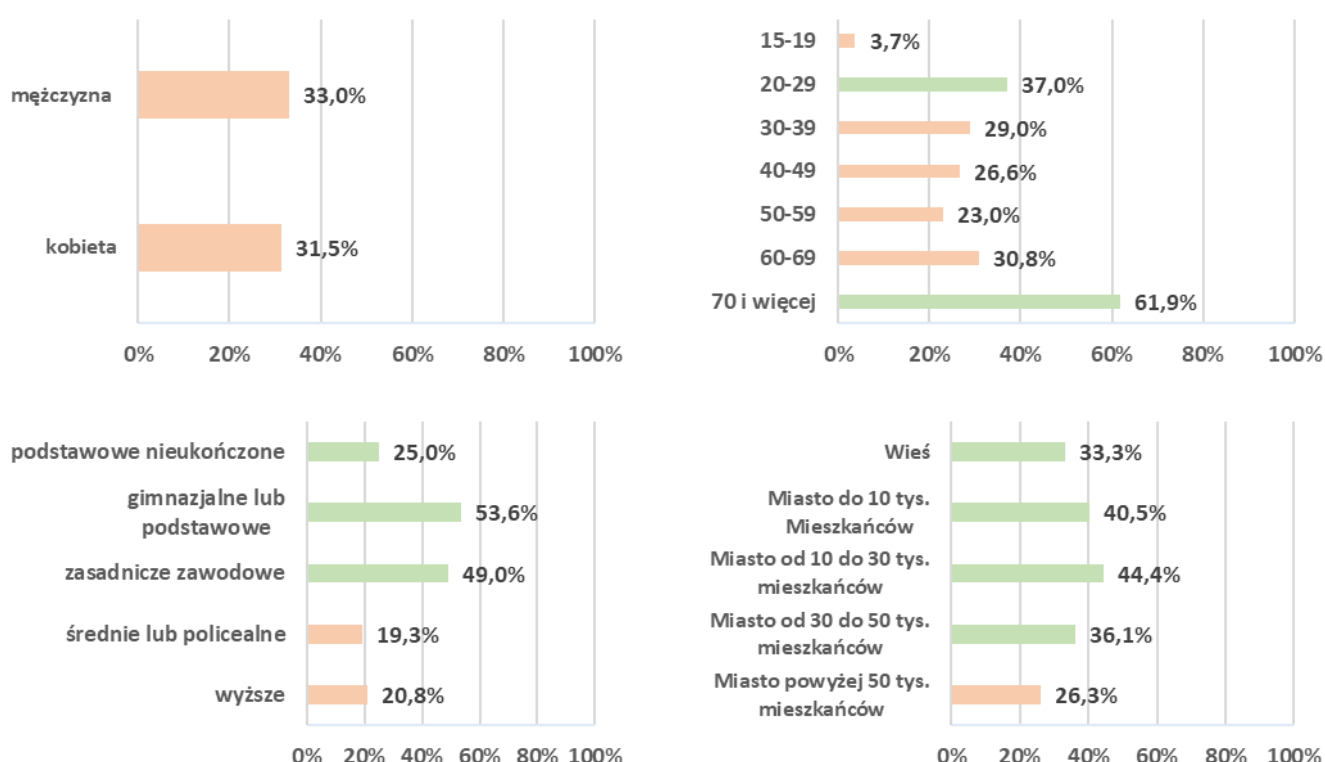
Powyższe wyniki można uznać za pozytywne. Nie sposób jednak nie zaznaczyć, że niepokojący jest udział osób nieprzekonanych oraz wyrażających negatywne opinie o Unii

Europejskiej i jej głównych wartościach. Niewątpliwie odpowiednio prowadzone działania informacyjno-promocyjne mogą wpłynąć na ograniczenie tego zjawiska i poprawę postaw „prounijnych”.

W tym zakresie warto przyrzeć się analizie rozkładu osób, które nie popierają członkostwa Polski w Unii Europejskiej lub nie mają jasno sprecyzowanego zdania na ten temat, w podziale na płeć, wiek, wykształcenie i miejsce zamieszkania.

Uwagę zwraca przede wszystkim wysoki odsetek takich osób wśród osób starszych powyżej 70. roku życia, osób w wieku 20-29 lat, osób z najniższym wykształceniem (podstawowe, gimnazjalne i zawodowe) oraz mieszkańców wsi, małych i średnich miast.

Wykres 22. Odsetek mieszkańców, którzy nie są przekonani lub nie popierają członkostwa Polski w Unii Europejskiej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z mieszkańcami województwa mazowieckiego (n=397)

Podstawowym czynnikiem wpływającym na efektywność działań informacyjnych realizowanych w ramach FEM 2021-2027, bez którego nie można liczyć na powodzenie, jest wiedza i doświadczenie zespołu odpowiedzialnego za realizację informacji i promocji. Pozwala to w sposób odpowiedni zarówno zaplanować odpowiedni plan działań, jak i skutecznie go zrealizować. W ramach FEM 2021-2027 czynnik ten jest spełniony, o czym szerzej będzie mowa w kolejnej części raportu, dotyczącej potencjału instytucjonalnego IZ i IP.

Eksperti panelu delfickiego, do najważniejszych czynników wspomagających efektywność komunikacji zaliczyli wielość i różnorodność kanałów przekazu. Wielokanałowość pozwala

dotrzeć do bardzo szerokiego grona odbiorców i zwiększa prawdopodobieństwo skutecznego dotarcia z informacją.

„Myślę, że to jest złota zasada, żeby robić dużo mniejszych działań też takich dostosowanych do grupy, niż jak coś jest dla wszystkich, to jest dla nikogo.”

(cyt. z wywiadu z przedstawicielem IP)

Kolejnym kluczowym czynnikiem jest jasność i prostota komunikatów. Eksperti wielokrotnie podkreślali, że przejrzysty, zrozumiały język, wolny od zbędnego żargonu urzędowego, znacznie ułatwia odbiorcom przyswajanie informacji. Dostosowanie stylu komunikacji do możliwości przeciętnego mieszkańca sprawia, że więcej osób jest w stanie zrozumieć przekaz i rzeczywiście skorzystać z oferowanych porad. Niedopasowanie przekazu do specyfiki grup docelowych może stanowić ryzyko dla skuteczności działań. Jeżeli komunikaty są zbyt uniwersalne i nie uwzględniają różnic między odbiorcami (np. języka sektora biznesowego czy potrzeb NGO), stają się dla nich mniej trafne, a tym samym mniej skuteczne. Podobnie, nadmierny formalizm zniechęca potencjalnych beneficjentów do aplikowania.

Bardzo istotna jest także łatwość dostępu do informacji. Zapewnienie mieszkańcom szybkiej i wygodnej drogi dotarcia do potrzebnych wiadomości sprzyja wysokiej efektywności. Eksperti dodali, że wysoka jakość obsługi i profesjonalizm personelu punktów informacyjnych również ma wpływ na skuteczność działań. Kompetentni i komunikatywni konsultanci potrafią rozwiązać wątpliwości beneficjentów oraz zachęcić ich do dalszych kroków, co zwiększa satysfakcję odbiorców i ich skłonność do aplikowania. Kolejnym czynnikiem wspierającym efektywność jest zapewnienie wsparcia szkoleniowego i doradczego. Organizacja licznych szkoleń, webinarów, warsztatów czy możliwość konsultacji z opiekunami projektów pomaga beneficjentom zdobyć praktyczne umiejętności i lepiej przygotować wnioski, co finalnie przekłada się na lepsze wykorzystanie funduszy.

Prezentowanie dobrych praktyk i sukcesów projektów ma pozytywny wpływ na komunikację. Regularne pokazywanie konkretnych osiągnięć, przykładów udanych inwestycji dofinansowanych z UE buduje zaufanie wśród odbiorców i motywuje potencjalnych wnioskodawców. Podobnie, uświadamianie indywidualnych korzyści płynących z Funduszy (np. jak projekty wpływają na codzienne życie mieszkańców) zwiększa zaangażowanie odbiorców i ich pozytywne nastawienie. Wymieniano także aktualność i rzetelność treści jako istotny czynnik: jeżeli komunikaty są stale uaktualniane i prezentują najnowsze dane (np. najświeższe nabory, zmiany w zasadach), odbiorcy mają do nich zaufanie i aktywnie z nich korzystają.

Czynnikiem hamującym pełną efektywność jest niewystarczające wykorzystanie najnowszych narzędzi cyfrowych i interaktywnych. Choć strategia komunikacji w ramach FEM 2021-2027 korzysta z internetu i mediów społecznościowych, jest potencjał w jeszcze szerszym wprowadzeniu nowoczesnych form przekazu, takich jak interaktywne aplikacje, quizy, czaty na żywo, krótkie dynamiczne filmy, animacje czy infografiki. Ograniczone stosowanie tych atrakcyjnych formatów oznacza utratę części uwagi odbiorców, zwłaszcza młodszych, którzy

są przyzwyczajeni do angażujących treści. Konwencjonalne, statyczne formy przekazu (tekst, broszura) mogą nie być wystarczająco konkurencyjne w dzisiejszym natłoku informacji.

Z czego wynika, że określone działania informacyjne są najbardziej skuteczne w przekazywaniu mieszkańcom województwa mazowieckiego wiedzy o FEM 2021-2027?

Doświadczenia z perspektywy 2014-2020 wskazywały na następujące wnioski dotyczące skuteczności działań z zakresu informacji i promocji Funduszy Europejskich:

- rozpoznawalność określenia Fundusze Europejskie i Fundusze Unijne jest wysoka i wynosi ponad 97%,
- częstsze niż w przypadku innych województw zainteresowanie mieszkańców tematyką związaną z FE (ponad 58% w stosunku do 40% dla Polski),
- wzrost odsetka osób, które uważają, że osobiście korzystają z FE (ponad 76% w stosunku do 61% w 2020 r.),
- jedynie 27% mieszkańców Mazowsza spotyka się z informacjami o FE umiarkowanie często, zaś niecałe 46% ma z nimi rzadki kontakt.

Wnioski te były podstawą do wyznaczenia kierunków oraz określenia wyzwań komunikacyjnych na lata 2021-2027:

- kontynuacja i udoskonalanie tych działań komunikacyjnych, które wspierają utrzymanie wysokiego poziomu świadomości na temat FE,
- w realizacji kampanii szerokiego zasięgu położenie głównego nacisku na promocję „dobrych praktyk” – również na początku nowej perspektywy w oparciu o projekty zrealizowane wcześniej,
- kontynuacja działań przedstawiających korzyści w węższej perspektywie – w najbliższej okolicy, a nie w skali powiatu czy województwa,
- położenie szczególnego nacisku na systemowe wspieranie beneficjentów w ich działaniach promocyjnych oraz na egzekwowanie obowiązku informowania o realizowanym projekcie i otrzymanym dofinansowaniu z FE,
- stosowanie w komunikacji powszechnie używanego języka - komunikaty powinny być proste i czytelne, szczególnie te stosowane w dokumentach skierowanych do potencjalnych beneficjentów i beneficjentów, uczestników i potencjalnych uczestników projektów, a także w materiałach przeznaczonych do komunikacji z mediami.

Są to elementy, które w opinii ewaluatora, stanowią kluczowe czynniki powodzenia i skuteczności w przekazywaniu mieszkańcom województwa mazowieckiego wiedzy o FEM 2021-2027.

Zróżnicowanie skuteczności działań informacyjnych w mediach społecznościowych wynika głównie z różnic w zasięgu kanałów, atrakcyjności formatu i dopasowaniu treści do odbiorców. Najbardziej efektywne okazały się posty na Facebooku oraz filmy na YouTube, ponieważ łączyły szeroki zasięg z angażującą formą, co zwiększało przyswajalność treści.

Kluczowe czynniki, które decydowały o ich przewadze, to duża baza odbiorców, możliwość wykorzystania elementów wizualnych oraz łatwość udostępniania treści, co sprzyjało dalszemu rozpowszechnianiu informacji:

- *Dotarcie do szerokiej grupy docelowej:* Narzędzia takie jak Facebook mają masową bazę użytkowników, co daje naturalną przewagę. Informacja zamieszczona na popularnym portalu społecznościowym może w krótkim czasie trafić do tysięcy osób. Im większy zasięg kanału, tym większa szansa, że wiadomość o FEM 2021-2027 dotrze do potencjalnych zainteresowanych. Facebook jest powszechny wśród różnych grup wiekowych mieszkańców Mazowsza, stąd publikowane tam treści „żyją” dłużej i są multiplikowane przez samych użytkowników. Podobnie filmy na YouTube, poprzez integrację z wyszukiwarką Google i sugerowane treści, potrafią dotrzeć daleko poza grono subskrybentów. Szeroki zasięg oznacza, że nawet osoby wcześniej nieświadome Programu, mogą natknąć się na informacje o FEM 2021-2027.
- *Atrakcyjność i przystępność formatu:* Najskuteczniejsze działania to te, które przekazują treść w ciekawy, zrozumiały sposób. Przykładowo, materiały wideo (YouTube) potrafią wyjaśnić zawiłe kwestie poprzez obraz i dźwięk, pokazując konkretne projekty, historie beneficjentów, wypowiedzi ekspertów, a ułatwia zrozumienie idei FEM 2021-2027. Posty na Facebooku z kolei często zawierają grafiki, zdjęcia lub infografiki oraz linki „Dowiedz się więcej...”. Taka forma przykuwa uwagę i zachęca do kliknięcia. Treści są też podawane w skondensowany sposób, np. w formie ciekawostki czy newsa, co odpowiada na ograniczoną cierpliwość odbiorców w internecie. Atrakcyjny przekaz ułatwia zdobycie wiedzy, bo odbiorca nie czuje się przytłoczony nadmiarem informacji.
- *Interaktywność i dialog z odbiorcami:* działania komunikacyjne, które pozwalają odbiorcom zadawać pytania, komentować i otrzymywać odpowiedź, są skuteczniejsze edukacyjnie. Facebook pod tym względem daje przewagę: użytkownicy mogą od razu zapytać w komentarzu o interesujący szczegół. Choć, jak wynika z analizy, administrator profilu stosunkowo rzadko wchodzi w dyskusję, to sam mechanizm umożliwia społeczności samoczynnie udzielać sobie informacji lub dzielić się opiniami. Kanały, które umożliwiają feedback i konwersację, budują bardziej świadomą społeczność, bo aktywni użytkownicy nawzajem uzupełniają swoją wiedzę (np. ktoś w komentarzu sprostuje nieprawdziwą informację, poda link do źródła itp.). W ten sposób najskuteczniejsze działania to te, które nie są jednokierunkowym komunikatem, ale punktem wyjścia do szerszej interakcji.
- *Wiarygodność i budowanie zaufania:* Pewne formy komunikacji łatwiej budują wiarygodność przekazu, co przekłada się na skuteczność edukowania. Filmy na YouTube czy posty przedstawiające konkretne projekty (ze zdjęciami i nazwami miejscowości) zwiększają wiarygodność, bo odbiorca widzi realne efekty funduszy w regionie. W efekcie te działania informacyjne są skuteczniejsze, bo odbiorcy wierzą w przekazywane treści, a zatem lepiej je przyswajają. Z kolei mniej skuteczne formy (jak lakoniczny post

czy oficjalna notka prasowa) mogą być postrzegane jako zbyt abstrakcyjne, przez co odbiorca nie zgłębia tematu dalej.

- *Dopasowanie przekazu do zainteresowań odbiorców*: działania odnoszące największy sukces informacyjny to te, które trafiają w potrzeby i ciekawość mieszkańców. Analiza komentarzy pokazuje, że ludzie szczególnie poruszają tematy im bliskie. Post lub film dotyczący takiego tematu wywołuje żywszą reakcję i skłania do dyskusji, dzięki czemu więcej faktów na temat FEM 2021-2027 przebija się do świadomości odbiorców.

7.2. Ocena skuteczności oraz użyteczności działań informacyjnych stosowanych wobec potencjalnych beneficjentów

Jakie narzędzia informacyjne i szkoleniowe zostały wykorzystane?

Jakie instrumenty zastosowano, aby zwiększyć stopień zainteresowania wsparciem oferowanym w ramach FEM 2021-2027?

Czy zaplanowane w Strategii komunikacji FEM 2021-2027, działania promocyjne i informacyjne były zgodne z przepisami (m.in. rozporządzeniami, ustawami) oraz spójne z dokumentami (m.in. wytycznymi) na poziomie krajowym i europejskim?

Które z zastosowanych instrumentów w największym oraz w najmniejszym stopniu przyczyniły się do wzrostu zainteresowania możliwościami wsparcia oferowanymi w ramach FEM 2021-2027?

W celu dotarcia do poszczególnych grup odbiorców, w tym potencjalnych beneficjentów i potencjalnych uczestników projektów, IZ FEM 2021-2027 wykorzystuje szereg kanałów i narzędzi komunikacji. Są to przede wszystkim:

- sieć Punktów Informacyjnych Funduszy Europejskich - 4 punkty w województwie mazowieckim (w Warszawie, Siedlcach, Radomiu i Ostrołęce)¹⁰,
- punkty Informacyjne Funduszy Europejskich dla Mazowsza - 2 punkty w województwie mazowieckim (w Ciechanowie i w Płocku)¹¹,
- portal Programu: Funduszy Europejskich dla Mazowsza 2021-2027 - www.funduszeuedlamazowsza.eu,
- portal Funduszy Europejskich - www.funduszeuropejskie.gov.pl,
- profile Funduszy Europejskich w mediach społecznościowych,

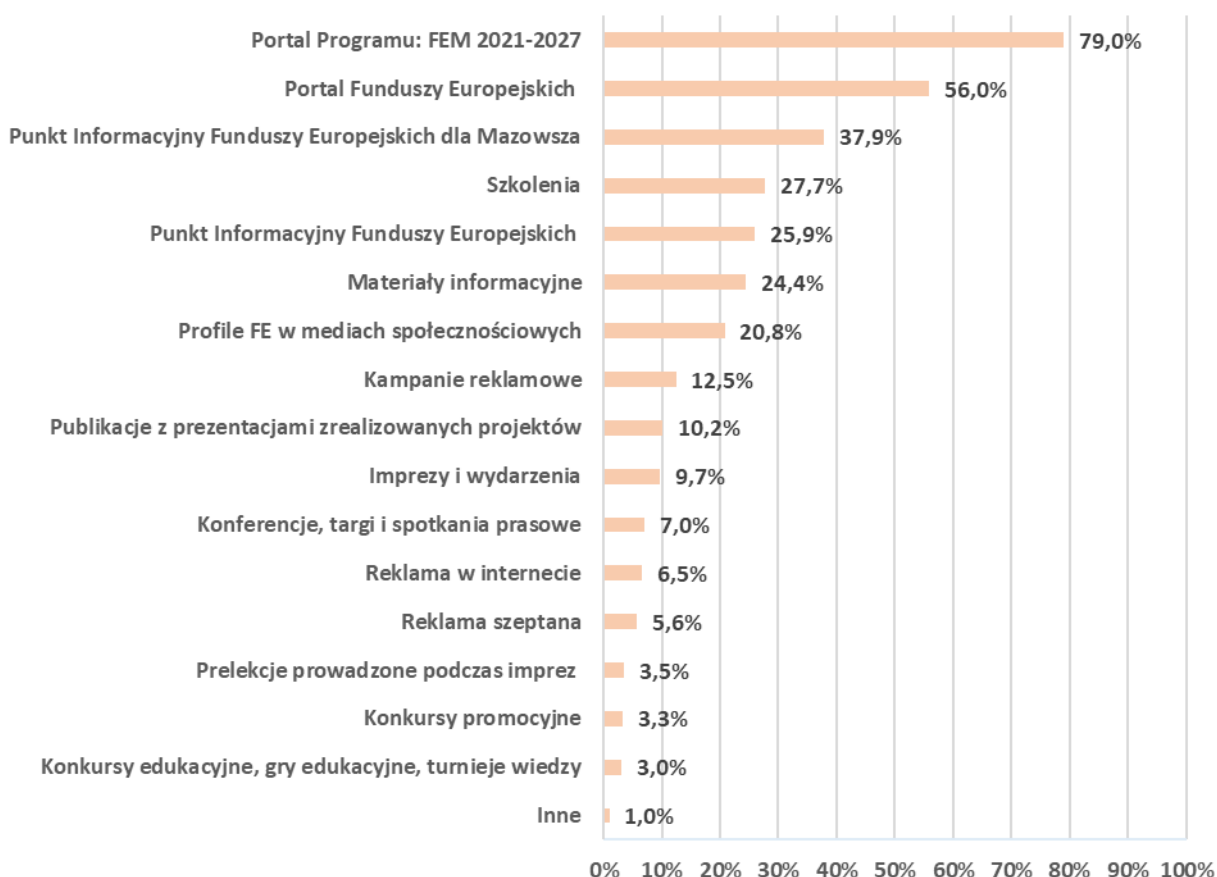
¹⁰ W ramach aktualizacji Strategii komunikacji FEM 2021-2027 zmienione zostaną zapisy w zakresie prowadzenia punktów informacyjnych w ramach PIFE zgodnie z umową w sprawie realizacji projektu pomocy technicznej „Punkty Informacyjne Funduszy Europejskich” w perspektywie 2021 - 2027 w ramach Działania 2.1 „Skuteczni beneficjenci Programu Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich”. Zgodnie z tą umową Województwo Mazowieckie realizuje zadania polegające na prowadzeniu Głównego Punktu Informacyjnego Funduszy Europejskich (GPI) w Warszawie przy Mazowieckiej Jednostce Wdrażania Programów Unijnych (MJWPU) oraz prowadzeniu promocji, monitoringu, kontroli i oceny działalności wszystkich Lokalnych Punktów Informacyjnych Funduszy Europejskich (LPI) w: Ciechanowie, Ostrołęce, Płocku, Radomiu, Siedlcach.

¹¹ Jak wyżej.

- newsletter i powiadomienia,
- infolinia,
- konferencje i szkolenia,
- targi i wystawy,
- kampanie reklamowe (TV, prasa, radio - regionalna i lokalna, nośniki zewnętrzne, reklama w kinach, reklama w komunikacji miejskiej itp.)
- imprezy i wydarzenia (np. warsztaty w ramach Dni Otwartych FE, Forum Rozwoju Mazowsza),
- publikacje z prezentacjami zrealizowanych projektów,
- przewodniki i instrukcje.

Do najczęstszych instrumentów działań informacyjno-promocyjnych, podejmowanych w ramach FEM 2021-2027, z którymi spotykają się wnioskodawcy oraz beneficjenci FEM 2021-2027, należą portale internetowe Programu FEM 2021-2027 oraz Funduszy Europejskich (z którymi spotkało się odpowiednio 79% i 56% nieskutecznych wnioskodawców oraz beneficjentów), Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich dla Mazowsza (37,9%), szkolenia (27,7%), Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich (25,9%), przygotowywane materiały informacyjne (24,4%) oraz profile Funduszy Europejskich w mediach społecznościowych (20,8%).

Wykres 23. Odsetek nieskutecznych wnioskodawców oraz beneficjentów FEM 2021-2027, którzy spotkali się z poszczególnymi instrumentami działań informacyjno-promocyjnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Otrzymane wyniki nie są zaskakujące, gdyż osoby zainteresowane składaniem wniosków o dofinansowanie i realizacją projektów, w pierwszej kolejności powinny korzystać z tych źródeł.

Zaplanowane działania promocyjne i informacyjne mają na celu m.in. aktywizację do sięgania po Fundusze Europejskie na Mazowszu oraz wsparcie w realizacji projektów.

Zgodnie z *Rocznymi planami działań informacyjnych i promocyjnych*, działania informacyjne i promocyjne nakierowane na potencjalnych beneficjentów oraz potencjalnych uczestników projektów obejmują:

- uzupełnianie i bieżące aktualizowanie informacji serwisów internetowych i portali: www.funduszeuropejskie.gov.pl, www.funduszeUEdlamazowska.eu, www.funduszedlamazowska.eu, wupwarszawa.praca.gov.pl, www.forumrozwojumazowska.pl, www.liderzmian.eu, www.funduszenamazowszu.eu,
- prowadzenie punktu informacyjnego oraz udzielanie informacji: osobiście, mailowo, telefonicznie,
- rozsyłanie newslettera oraz powiadomień oddzielnie dla każdej listy dystrybucyjnej oraz działania do niej przypisanego,
- realizację informacyjnych kampanii tematycznych (np. *Kampania promocyjna do ogółu społeczeństwa o roli FE i UE, w szczególności skierowanej do młodzieży*) z wykorzystaniem mediów społecznościowych, artykułów w internecie (content marketing), reklam/banerów w internecie, współpracy z influencerem,
- organizacja szkoleń na temat m.in. zasad realizacji w tym rozliczania projektów w ramach FEM 2021-2027; prawidłowej realizacji działań informacyjno-promocyjnych w ramach FEM 2021-2027 oraz wymogów związanych z komunikacją i widocznością; ewidencja księgową i rozliczanie projektów; zasada konkurencyjności; prawa zamówień publicznych; zasad horyzontalnych w ramach FEM 2021-2027; zasad realizacji projektów w ramach FEM 2021-2027; kwalifikowalność wydatków w projektach FEM 2021-2027; Zasad wypełniania wniosku o dofinansowanie w ramach FEM 2021-2027, w tym zasad horyzontalnych; studium wykonalności; pomocy publicznej i pomocy de minimis,
- organizacja spotkań informacyjnych z regulaminu naboru wniosków o dofinansowanie projektów,
- realizację kampanii informacyjno-promocyjnych (dot. np. 20-lecia Funduszy Europejskich na Mazowszu, naborów i działań informacyjno-promocyjnych w ramach Funduszy Europejskich dla Mazowsza 2021-2027) z wykorzystaniem mediów społecznościowych, artykułów w internecie (content marketing), reklam/banerów w internecie, artykułów w prasie, reklamę zewnętrznych ambient OOH, spotów/reklam telewizyjnych, spotów/reklam radiowych,

- produkcję i emisję reklam/spotów w stacjach radiowych o zasięgu regionalnym nakierowanych na: prezentację ogólnych informacji na temat Programu FEM 2021-2027; prezentację informacji na temat ogłaszanych konkursów oraz aktywizację uczestników do udziału w projektach realizowanych w ramach FEM 2021-2027,
- zastosowanie content marketing (marketingu treści) w celu prezentacji informacji na temat ogłaszanych naborów/konkursów; prezentacji ogólnych informacji na temat Programu lub właściwej części Programu FEM 2021-2027; aktywizacji uczestników do udziału w projektach realizowanych w Programie FEM 2021-2027; prezentacji informacji na temat dotychczasowych efektów wdrażania Programu FEM 2021-2027,
- opracowanie, wyprodukowanie i ekspozycja reklam w środkach komunikacji miejskiej, kinach, klubach fitness, na platformie VOD,
- przygotowanie, realizację i produkcję filmów informacyjno-promocyjnych i spotów wizerunkowych prezentujących projekty realizowane z Funduszy Europejskich oraz efekty ich realizacji,
- organizację wydarzeń (typu Dni Funduszu Europejskich, Forum Rozwoju Mazowsza) oraz innych imprez organizowanych w województwie mazowieckim przez podmioty zewnętrzne (np. Strefy Funduszy Europejskich),
- publikację materiałów informacyjno-promocyjnych (np. Magazyn „Fundusze Europejskie na Mazowszu”, „Przewodnik po Mazowszu. Tropy Europy”, „Przewodnik po funduszach europejskich – 20-lecie w Unii Europejskiej”, ulotki na temat form wsparcia realizowanych w ramach FEM 2021-2027).

Działania te w pełni odpowiadają wymaganiom określonym w rozporządzeniu ogólnym¹² oraz ustawie o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027, w zakresie zapewnienia odpowiedniego informowania potencjalnych beneficjentów o możliwościach otrzymania wsparcia oraz funkcjonowania strony internetowej udostępniającej informacje o Programach.

Podobnie jak w przypadku działań nakierowanych na ogół społeczeństwa, tak również realizacja działań informacyjno-promocyjnych nakierowanych na potencjalnych beneficjentów oraz potencjalnych uczestników projektów jest również w pełni spójna z *Wytycznymi Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej dotyczącymi informacji i promocji Funduszy Europejskich na lata 2021-2027*. Niewątpliwie jest to również zasługa koordynującej roli IK UP w tym procesie.

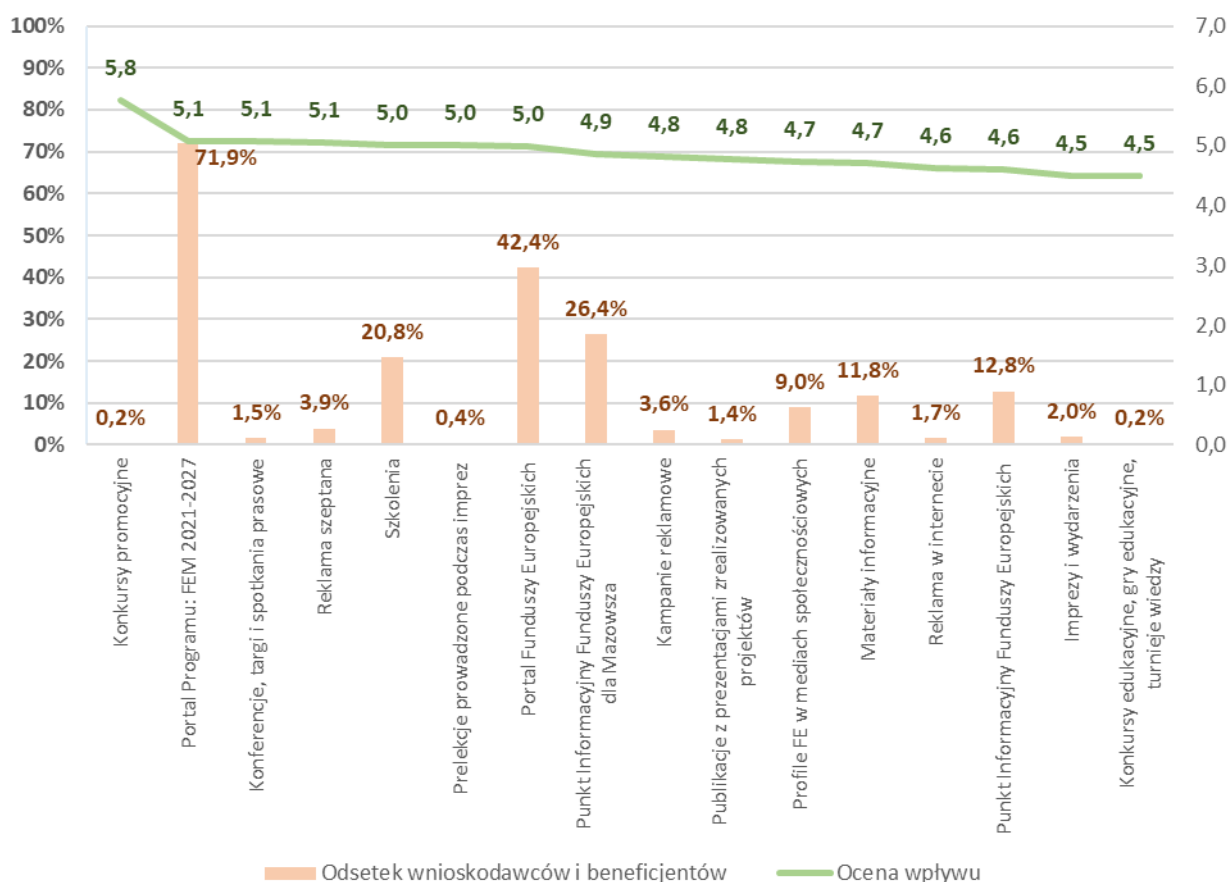
¹² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej

Wśród narzędzi, które w największym stopniu wpływały na wzrost zainteresowania formami i możliwościami wsparcia oferowanymi w ramach FEM 2021-2027 i aktywizację do ubiegania się o środki z Programu oraz były najczęściej wskazywane przez wnioskodawców i beneficjentów zaliczyć można: portal internetowy FEM 2021-2027 (wskazany przez prawie 72% wnioskodawców i beneficjentów), szkolenia (prawie 21%) oraz portal internetowy Funduszy Europejskich (ponad 42%).

Można wskazać również takie, które zostały wysoko ocenione pod względem wpływu na wzrost zainteresowania aplikowaniem o środki FEM 2021-2027, ale nie dotarły jedynie do znikomej części wnioskodawców i beneficjentów. Są to przede wszystkim konkursy promocyjne (wskazane przez 0,2% wnioskodawców i beneficjentów), konferencje, targi i spotkania prasowe (1,5%) oraz reklama szeptana (3,9%).

Najmniejszy wpływ na wzrost zainteresowania formami i możliwościami wsparcia oferowanymi w ramach FEM 2021-2027 i jednocześnie niewielki odsetek wnioskodawców i beneficjentów, do których dotarły to takie narzędzia jak: konkursy edukacyjne, gry edukacyjne, turnieje wiedzy (wskazane przez 0,2% wnioskodawców i beneficjentów), imprezy i wydarzenia typu Dni Otwarte Funduszy Europejskich, Forum Rozwoju Mazowsza) itp. (2%) oraz reklama w internecie (platformy VOD, pełnoekranowe, banerowe) (1,7%). Nie są to jednak działania typowo nastawione na wzrost zainteresowania aplikowaniem o środki. Uwagę zwracają jednak dwa instrumenty wprost nakierowane na potencjalnych wnioskodawców, tj., Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich oraz materiały informacyjne dla wnioskodawców. Dotarły one do stosunkowo znaczącego odsetka wnioskodawców i beneficjentów FEM 2021-2027, ale otrzymały jedną z najniższych ocen wpływu na zainteresowanie aplikowaniem o środki w ramach FEM 2021-2027.

Wykres 24. Najczęściej wskazywane instrumenty, które przyczyniły się do wzrostu zainteresowania formami i możliwościami wsparcia oferowanymi w ramach FEM 2021-2027 wraz z oceną wpływu na wzrost zainteresowania (w skali od 1 do 6)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Badanie pokazało, że osoby, które planują i realizują działania informacyjno-promocyjne nie mają wiedzy skąd wnioskodawcy uzyskali informację o możliwości i zasadach otrzymania dofinansowania. Takiego rodzaju dane są zbierane w systemie MEWA 2.0 od każdego z wnioskodawców. Dlatego, pomimo tego, że widzą skalę zainteresowania poszczególnymi instrumentami w postaci liczby otrzymanych telefonów, zapytań mailowych, wejść na stronę internetową itp., nie są w stanie dokonać szczegółowej analizy na ile prowadzone działania informacyjne przełożyły się na liczbę złożonych wniosków. W opinii ewaluatora, uzyskanie dostępu do tych danych jest niezbędne, gdyż pozwoli prowadzić ocenę efektywności prowadzonych działań informacyjno-promocyjnych, a tym samym da możliwość ich doskonalenia.

Oczywiście nie tylko odpowiednie i skuteczne dotarcie z informacją do potencjalnego beneficjenta jest warunkiem złożenia wniosku o dofinansowanie. Zakres wsparcia i jego forma muszą pasować do charakterystyki działalności i potrzeb inwestycyjnych beneficjenta. Ważne są również warunki otrzymania wsparcia i nałożone ograniczenia.

„Myślę, że sama jakby promocja naborów nie ma tutaj aż tak dużego znaczenia w przypadku gmin. Tutaj musimy się liczyć z budżetem, z zaplanowanymi działaniami. Jeżeli są takie działania, które możemy sfinansować w ramach projektów, to czekamy na nabór i ogłoszenie naboru, żeby działać.” (FGI z beneficjentami FEM 2021-2027)

Jeżeli zakres wsparcia jest zgodny z polityką rozwoju beneficjenta i możliwe do spełnienia są wszystkie nałożone warunki, to wówczas może nastąpić decyzja o złożeniu wniosku o dofinansowanie. Niemniej jednak odpowiednie dotarcie z informacją o możliwościach otrzymania wsparcia jest w tym procesie jednym z kluczowych wyzwań.

Jak potencjalni beneficjenci oceniają poszczególne kanały informacyjne?

Jaka jest użyteczność poszczególnych narzędzi informacyjnych:

- *Jaka jest użyteczność zdobytej wiedzy?*
- *Czy informacje są czytelne, zrozumiałe i dopasowane do potrzeb? Jak oceniany jest język komunikatów?*
- *Czy zakres i forma przekazywanej wiedzy spełniają oczekiwania beneficjentów?*
- *Czy informacje są aktualne i wyczerpujące?*
- *Czy łatwo, szybko i sprawnie można uzyskać potrzebne informacje?*
- *Jakie mankamenty poszczególnych narzędzi napotkali beneficjenci?*

Jakie bariery w dostępie do poszczególnych kanałów informacji napotkali potencjalni beneficjenci?

Instytucje odpowiedzialne za wdrażanie FEM 2021-2027 wspierają potencjalnych beneficjentów w aplikowaniu o środki z Programu oraz beneficjentów w trakcie realizacji oraz rozliczania projektów. Związane jest to nie tylko z promocją czy informowaniem o konkursach, ale przede wszystkim z edukacją.

Każda instytucja, która organizuje konkurs, współpracuje z beneficjentem przede wszystkim przy pomocy opiekuna projektu. Jest to osoba, która pozostaje w bezpośrednim kontakcie z beneficjentem. Zapewnia informację i wsparcie merytoryczne w trakcie realizacji projektu, w tym w zakresie obowiązków informacyjno-promocyjnych, które dotyczą projektu.

W poniższej tabeli przedstawiona została ocena działań informacyjno-promocyjnych w poszczególnych aspektach dokonana przez nieskutecznych wnioskodawców oraz beneficjentów (w skali od 1 do 6).

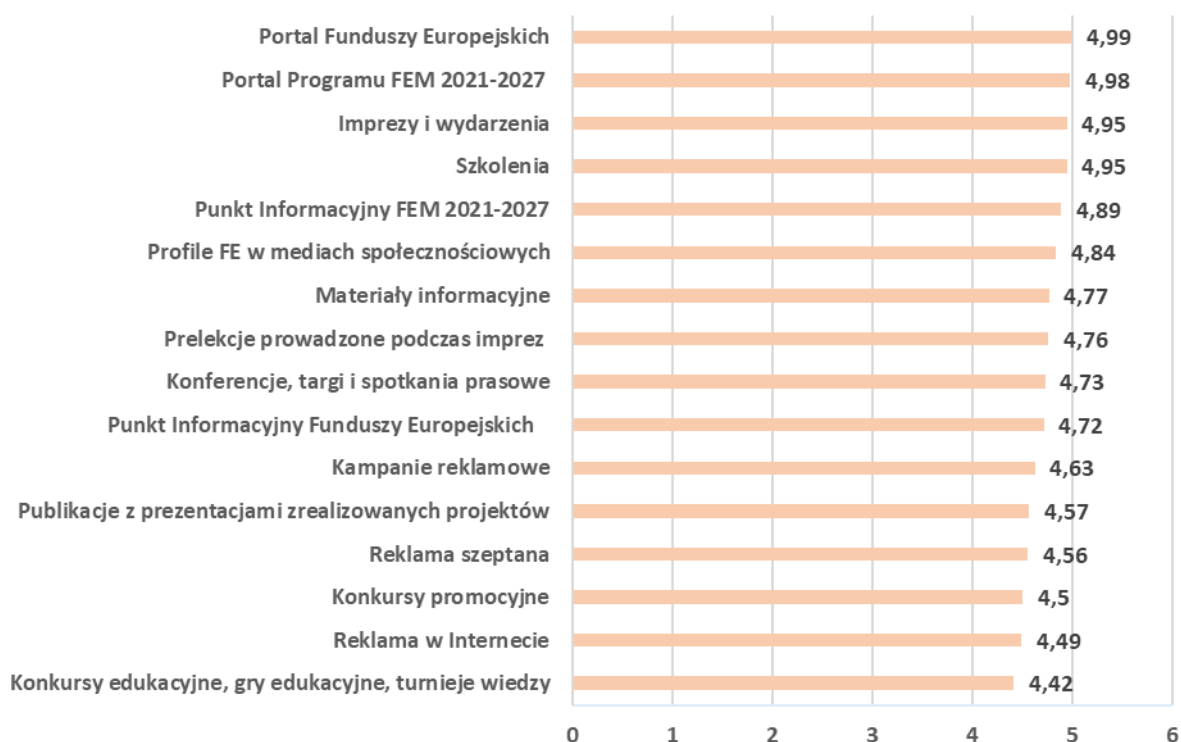
Tabela 7. Ocena działań informacyjno-promocyjnych w ramach FEM 2021-2027 (w skali od 1 do 6)

Narzędzie informacyjne	Dostępność i szybkość przekazywania informacji	Czytelność, zrozumiałość informacji	Aktualność informacji	Kompletność informacji	Użyteczność zdobytej wiedzy	Dostosowanie zakresu i formy do potrzeb	łączna zbiorcza ocena
Portal Funduszy Europejskich	5,00	4,93	5,07	4,98	4,98	4,95	4,99
Portal Programu FEM 2021-2027	5,01	4,94	5,05	4,97	5,00	4,93	4,98
Imprezy i wydarzenia (np. Dni Otwarte Funduszy Europejskich, Forum Rozwoju Mazowsza)	4,97	4,97	5,04	4,91	4,89	4,94	4,95
Szkolenia	5,00	4,98	5,05	4,88	4,93	4,84	4,95
Punkt Informacyjny FEM 2021-2027	4,88	4,85	4,95	4,88	4,91	4,89	4,89
Profile Funduszy Europejskich w mediach społecznościowych	4,90	4,84	4,93	4,76	4,81	4,80	4,84
Materiały informacyjne	4,76	4,79	4,83	4,74	4,78	4,73	4,77
Prelekcje prowadzone podczas imprez organizowanych przez inne podmioty	4,75	4,75	4,84	4,75	4,72	4,75	4,76
Konferencje, targi i spotkania prasowe	4,68	4,75	4,86	4,68	4,69	4,69	4,73
Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich	4,70	4,66	4,77	4,70	4,76	4,71	4,72
Kampanie reklamowe (TV, prasa, radio - regionalna i lokalna, nośniki zewnętrzne, reklama w kinach, reklama w komunikacji miejskiej itp.)	4,69	4,65	4,69	4,57	4,61	4,58	4,63
Publikacje z prezentacjami zrealizowanych projektów	4,57	4,64	4,62	4,53	4,59	4,47	4,57
Reklama szeptana	4,54	4,56	4,52	4,48	4,65	4,62	4,56
Konkursy promocyjne	4,50	4,50	4,50	4,53	4,47	4,50	4,50
Reklama w internecie (platformy VOD, pełnoekranowe, banerowe)	4,55	4,50	4,52	4,47	4,47	4,45	4,49
Konkursy edukacyjne, gry edukacyjne, turnieje wiedzy	4,46	4,39	4,43	4,46	4,39	4,39	4,42
łączna zbiorcza ocena	4,88	4,84	4,93	4,84	4,87	4,82	4,86

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Wnioskodawcy stosunkowo wysoko oceniają poszczególne działania informacyjne. Średnia ocena poszczególnych aspektów waha się pomiędzy 4,99 a 4,42. Najwyżej ocenione zostały portale internetowe Funduszy Europejskich oraz FEM 2021-2027, imprezy i wydarzenia (np. Dni Otwarte Funduszy Europejskich, Forum Rozwoju Mazowsza) oraz szkolenia. Najniżej zaś oceniono konkursy edukacyjne, gry edukacyjne, turnieje wiedzy, reklama w internecie (platformy VOD, pełnoekranowe, banerowe) oraz konkursy promocyjne.

Wykres 25. Ocena działań informacyjno-promocyjnych (w skali od 1 do 6)

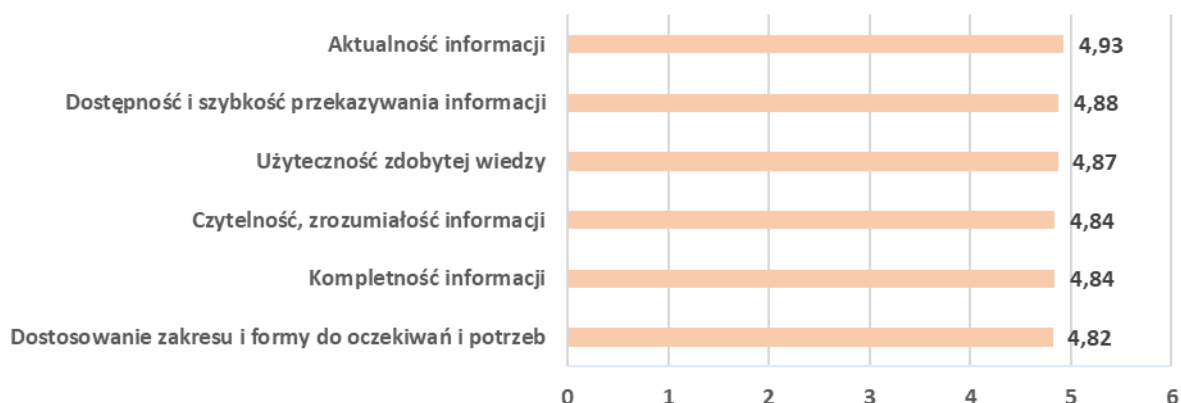
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Eksperti z panelu delfickiego zgodnie stwierdzili, że wiedza przekazywana w ramach działań informacyjnych i szkoleń jest przydatna i praktyczna zarówno dla ogółu społeczeństwa, jak i dla potencjalnych beneficjentów. W ostatnim czasie da się zaobserwować sukcesywny wzrost poziomu wiedzy mieszkańców regionu mazowieckiego na temat Funduszy Europejskich. Rosnąca świadomość społeczna co do możliwości uzyskania dofinansowania przekłada się na bardziej pozytywne nastawienie mieszkańców do Programu FEM 2021–2027.

Informacje przekazywane w ramach FEM 2021–2027 są generalnie czytelne, zrozumiałe i dopasowane do potrzeb odbiorców. Eksperti podkreślili, że uproszczenie języka komunikacji i eliminacja urzędniczego żargonu zwiększyły czytelność przekazu oraz ułatwiły dotarcie do szerszego grona odbiorców. Mimo to, część z nich wskazała, że treści wciąż mogłyby być bardziej przyjazne językowo i mniej formalne.

Biorąc pod uwagę analizę ocen wnioskodawców i beneficjentów poszczególnych aspektów związanych z działaniami informacyjno-promocyjnymi, ich średni wynik dla wszystkich narzędzi jest wysoki i waha się od 4,93 do 4,82.

Wykres 26. Ocena poszczególnych aspektów działań informacyjno-promocyjnych w ramach FEM 2021-2027 (w skali od 1 do 6)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Najwyżej oceniono aktualność informacji przekazywanych za pomocą narzędzi informacyjnych oraz dostępność i szybkość ich przekazywania. Wysoką ocenę tego aspektu wystawili również eksperci w ramach panelu delfickiego, wskazując na możliwość szybkiego i łatwego pozyskania informacji dzięki rozbudowanemu systemowi kanałów. Wielokanałowe podejście powinno być skuteczne w zapewnianiu wygodnego dostępu do wiedzy dla różnych grup odbiorców. Szczególnie portale internetowe i media społecznościowe umożliwiają zainteresowanym szybkie dotarcie do aktualnych treści o Programie.

Najślabiej przez wnioskodawców oraz beneficjentów ocenione jest dostosowanie zakresu i formy do potrzeb i oczekiwań potencjalnych beneficjentów. Jednakże ocenę 4,82, w opinii ewalutora, należy uznać za wysoką. Program oferuje zróżnicowane formaty wsparcia informacyjnego. Wnioskodawcy oraz beneficjenci mogliby chętniej korzystać z praktycznych przykładów i studiów przypadków ilustrujących dobre praktyki. Dzięki przykładom zrealizowanych projektów beneficjenci mogliby łatwiej przełożyć ogólną wiedzę na własne działania. Co więcej, choć zakres informacji uznano za szeroki i istotny, podniesiono kwestię lepszego dopasowania niektórych treści do potrzeb konkretnych grup. Przykładowo osoby spoza administracji publicznej mogłyby potrzebować jeszcze bardziej przystępnie podanej wiedzy, stąd sugestia dalszej pracy nad upraszczaniem języka i personalizacją przekazu także w tym kontekście.

Badanie nie wykazało istotnych problemów systemowych w funkcjonowaniu narzędzi informacyjnych FEM 2021–2027. Nie zidentyfikowano żadnych barier w dostępie do poszczególnych kanałów informacji, które mogłyby napotkać potencjalnych beneficjentów wsparcia w ramach FEM 2021-2027. Można zwrócić uwagę na kilka obszarów wymagających usprawnień. Dotyczyły one m.in. powtarzalności treści w różnych kanałach, nadmiernej formalizacji niektórych dokumentów konkursowych, ograniczonego wykorzystania materiałów wizualnych i interaktywnych, rozproszenia informacji między różnymi źródłami

oraz trudności z szybkim kontaktem w okresach największego obciążenia infolinii i punktów informacyjnych.

Czy działania informacyjno-szkoleniowe realizowane były w powiązaniu z harmonogramem wdrażania Programu?

Analiza benchmarkingowa Programów regionalnych wskazuje, że powiązanie działań informacyjno-szkoleniowych z harmonogramem wdrażania jest standardem, a jego realizacja przybiera różne formy – od cyklicznego planowania i elastycznego dostosowywania treści, po ścisłą współpracę między departamentami czy system dystrybucji informacji do różnych jednostek. Dzięki temu komunikacja pozostaje aktualna, trafna i dostosowana do etapu wdrażania Programu.

W opinii ewaluatora, zaplanowany harmonogram realizacji poszczególnych działań informacyjno-promocyjnych i ich cel zastosowania jest w pełni dostosowany do harmonogramu wdrażania FEM 2021-2027.

- W pierwszej kolejności, w latach 2022-2023, podejmowane były działania mające na celu informowanie opinii publicznej o uruchomieniu zarówno Umowy Partnerstwa, jak i Programu FEM 2021-2027.
- Od roku 2023 nastąpiła intensyfikacja działań aktywizujących społeczeństwo w ubieganiu się o wsparcie z FEM 2021-2027. Działania te będą kontynuowane w kolejnych latach, aż do momentu zakontraktowania wszystkich środków.
- Rok 2023 to także rozpoczęcie realizacji pierwszych projektów z FEM 2021-2027, a więc zaplanowane zostały już działania wspierające beneficjentów w realizacji projektów. Działania te będą kontynuowane w kolejnych latach wdrażania Programu.
- Pierwsze lata wdrażania FEM 2021-2027 (tj., 2021-2025) to okres działań promocyjnych prezentujących efekty Funduszy Europejskich z perspektywy 2014-2020. W momencie pojawienia się pierwszych projektów z perspektywy 2021-2027, tj., od roku 2024, to czas na rozpoczęcie działań promujących efekty Funduszy Europejskich perspektywy 2021-2027.
- Od roku 2027 do roku 2030 podejmowane będą działania związane z informowaniem opinii publicznej o uruchomieniu Umowy Partnerstwa i Programu regionalnego na nową perspektywę finansową.

W przypadku działań aktywizujących społeczeństwo do ubiegania się o wsparcie z FEM 2021-2027 istotnym ułatwieniem jest funkcjonowanie Harmonogramu naborów. Znając planowane terminy naborów oraz grupy docelowe, do których będą one skierowane, możliwe jest zaplanowanie adekwatnych działań z odpowiednim wyprzedzeniem, tj., uruchomienie kampanii informacyjnej, organizacja spotkań dla potencjalnych beneficjentów, szkoleń przygotowujących ich do aplikowania o środki itp. Tak, aby na etapie składania wniosków o dofinansowanie potencjalni beneficjenci byli już wyposażeni w niezbędne informacje.

Czy dokumenty z zakresu działań informacyjno-szkoleniowych są przygotowane zgodnie z zasadami logiki interwencji?

Do głównych dokumentów z zakresu działań informacyjno-szkoleniowych należą w szczególności:

- Strategia komunikacji Funduszy Europejskich dla Mazowsza 2021-2027, przyjęta uchwałą nr 1104/417/23 Zarządu Województwa Mazowieckiego z dnia 19 czerwca 2023 r.,
- Roczny plan działań informacyjnych i promocyjnych na rok 2024, przyjęty uchwałą nr 2093/457/23 Zarządu Województwa Mazowieckiego z dnia 12 grudnia 2023 r.,
- Roczny plan działań informacyjnych i promocyjnych na rok 2025, przyjęty uchwałą nr 1422/47/24 Zarządu Województwa Mazowieckiego z dnia 16 grudnia 2024 r.

Badanie wskazuje, że dokumenty te zostały przygotowane zgodnie z logiką interwencji FEM 2021-2027.

Idea przewodnia działań informacyjno-promocyjnych jaką jest hasło „Fundusze Europejskie – wspólnie tworzymy naszą przyszłość”, odnosi się do priorytetów inwestycyjnych Unii Europejskiej przewidzianych dla perspektywy 2021-2027. Komunikowanie metod i działań, za pomocą których będą realizowane cele określone w ramach poszczególnych priorytetów inwestycyjnych, tj.,:

- Dzięki zwiększeniu dostępności oraz stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych; wzrostowi konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii (Priorytet: Bardziej inteligentna Europa),
- Dzięki zapewnieniu gospodarce województwa mazowieckiego zdywersyfikowanego zaopatrzenia w energię przy zrównoważonym gospodarowaniu zasobami środowiska (Priorytet: Bardziej przyjazna dla środowiska Europa),
- Dzięki zwiększaniu mobilności regionalnej poprzez promowanie zrównoważonego transportu i usuwaniu niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych (Priorytet: Lepiej połączona Europa),
- Dzięki wspieraniu zatrudnienia i mobilności pracowników oraz włączeniu społecznemu związanemu z inwestycjami w wysokiej jakości edukację, kulturę, umiejętności, integrację społeczną i równy dostęp do opieki zdrowotnej (Priorytet: Europa o silniejszym wymiarze społecznym),
- Dzięki poprawie jakości życia oraz wykorzystaniu kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki (Priorytet: Europa bliżej obywateli),

w sposób odpowiedni odpowiada logice i zakresowi wsparcia w ramach FEM 2021-2027.

Idea przewodnia zapewnia szersze spojrzenie na celowość realizowanych projektów, nawet jeśli ich efekty są oddalone w czasie. Podkreśla tym samym pożądaną przyszłość. Realizację celów rozwojowych uwiarygadnia zaplanowany sposób promowania efektów (w

tym również oczekiwanych) projektów dofinansowanych z Funduszy Europejskich dla Mazowsza.

W ramach strategii komunikacji przyjęte zostały również dwie podstawowe zasady, które wpływają na zgodność z logiką interwencji. Pierwszą z nich jest zasada zgodności zasięgu projektu z zasięgiem narzędzia komunikacji. Drugą natomiast zasada zgodności grupy docelowej z grupą docelową Programu, działania lub projektu. Odpowiedni dobór narzędzi komunikacji wpływa na efektywność działań, które podejmowane są w kontekście postawionych celów. Efekty działań informacyjnych są uzależnione od spełnienia kryteriów ich doboru wskazujących na odpowiedni zasięg narzędzia w grupie docelowej oraz jego zgodność z zasięgiem oddziaływania projektów.

Badanie pokazało, że dokumenty dotyczące działań informacyjno-szkoleniowych FEM 2021–2027 zostały opracowane zgodnie z zasadami logiki interwencji. Dokumentacja (w tym Strategia komunikacji) jasno definiuje cele, grupy docelowe, narzędzia działania oraz powiązane z nimi wskaźniki i oczekiwane rezultaty, zachowując logiczny ciąg przyczynowo-skutkowy. Cele, planowane działania i spodziewane efekty są ze sobą spójne i powiązane w sposób przejrzysty: od zaplanowanej interwencji, poprzez wsparcie procesu aplikacji i realizacji projektów, aż po ocenę osiągniętych rezultatów. Zdaniem ekspertów z panelu delfickiego wyraźnie widać, jak działania informacyjne i szkoleniowe mają przyczyniać się do realizacji określonych celów oraz jakie efekty są zakładane na poszczególnych etapach wdrażania. Konstrukcja dokumentów wskazuje na wyraźny związek między działaniami a efektami, zgodny z zasadami logiki interwencji.

Działania informacyjno-promocyjne prowadzą wnioskodawców i beneficjentów od momentu zainteresowania naborem, przez proces aplikowania, proces wdrażania, aż przez proces rozliczania. Np. w ramach każdego naboru organizowane są szkolenia dotyczące zasad i dokumentów określonych i przygotowanych w danym naborze. Dla tych, którym się udało uzyskać dofinansowanie, organizowane są szkolenia stricte wdrożeniowe, z prawidłowej realizacji projektu. Czyli od momentu podpisania umowy do zakończenia projektu rozliczenia końcowego wniosku o płatność.

Jaki jest poziom wiedzy w ramach poszczególnych grup docelowych na temat funkcjonowania stron internetowych oraz działalności prowadzonej w pozostałych social mediach Zamawiającego, umożliwiających uzyskanie wiedzy w zakresie FEM 2021-2027?

Badanie rozpoznawalności i wiedzy o Funduszach Europejskich w społeczeństwie polskim wskazuje internet jako główne źródło informacji dla mieszkańców województwa mazowieckiego chcących dowiedzieć się więcej o funduszach lub aby otrzymać dotację.

Jak już wskazano, znacząco wzrasta poziom wiedzy na temat funkcjonowania stron internetowych. Spośród 16% mieszkańców województwa mazowieckiego w roku 2016, którzy słyszeli o stronie internetowej Funduszy Europejskich, gdy sami lub ktoś z ich bliskich z niej korzystał, w roku 2024 nastąpił istotny wzrost do poziomu 34%.

Jak wskazano w poprzednich pytaniach badawczych, na podstawie badania ankietowego wśród wnioskodawców oraz beneficjentów, portal internetowy FEM 2021-2027 jest zdecydowanie najskuteczniejszym narzędziem dotarcia do potencjalnych wnioskodawców z informacjami o możliwościach aplikowania o środki Programu. Prawie 80% nieskutecznych wnioskodawców i beneficjentów korzystało ze strony podczas aplikowania o środki. Co więcej, prawie 72% z nich wskazało portal internetowy FEM 2021-2027 jako jeden z najważniejszych instrumentów o największym wpływie na wzrost zainteresowania formami i możliwościami wsparcia oferowanymi w ramach FEM 2021-2027 i aktywizację do ubiegania się o wsparcie z Programu.

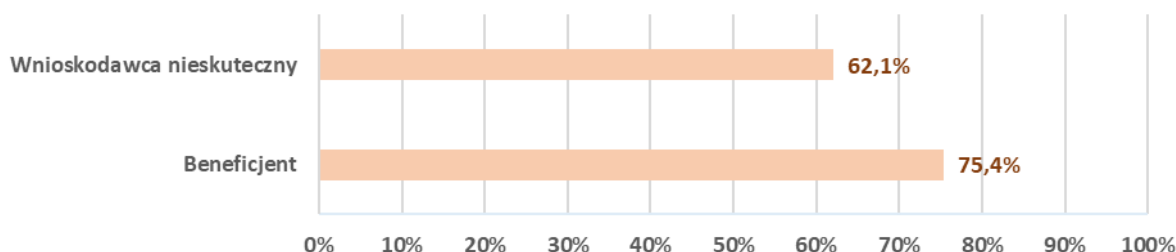
Wysoko oceniane przez wnioskodawców i beneficjentów z Mazowsza są również portal internetowy Funduszy Europejskich oraz profile Funduszy Europejskich w mediach społecznościowych. Informacje z analizy mediów społecznościowych szerzej omówione zostały w ramach rozdziału 7.1 *Ocena skuteczności oraz użyteczności działań informacyjnych skierowanych do ogółu społeczeństwa*.

Czy potencjalni beneficjenci i beneficjenci korzystali z informacji udzielanej przez IP przy tworzeniu projektu? Jeżeli tak: czy ich projekty przeszły pozytywnie ocenę?

W momencie ogłaszania naborów wniosków o dofinansowanie poszczególne instytucje wskazują widoczny i znaczny wzrost zapytań telefonicznych i elektronicznych ze strony podmiotów zainteresowanych pozyskaniem wsparcia w ramach naborów wniosków.

Wyniki badania ankietowego jednoznacznie to potwierdzają. Aż 75,4% beneficjentów podczas przygotowywania wniosku o dofinansowanie korzystało z informacji udzielanej przez instytucje ogłaszające konkursy. W przypadku nieskutecznych wnioskodawców odsetek ten jest nieznacznie mniejszy i wyniósł 62,1%.

Wykres 27. Odsetek wnioskodawców i beneficjentów korzystających z informacji udzielanej przez instytucje ogłaszające konkurs podczas przygotowywania wniosku o dofinansowanie

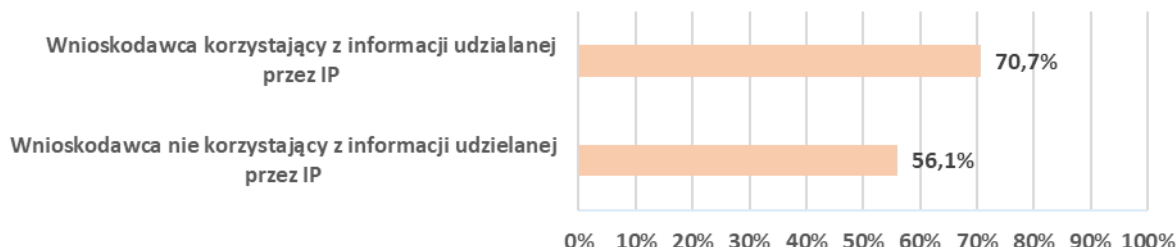

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Ciekawa jest analiza, jaki odsetek wnioskodawców, którzy podczas sporządzania wniosku o dofinansowanie korzystało z informacji udzielanej przez IP, otrzymało dofinansowanie w porównaniu z wnioskodawcami, którzy z takiej informacji nie korzystali. Jak pokazuje poniższy

wykres, skuteczność w aplikowaniu o środki jest zdecydowanie większa u podmiotów, które wykorzystywały możliwość pozyskania informacji w instytucjach ogłaszających nabory.

Wykres 28. Odsetek wnioskodawców otrzymujących dofinansowanie w ramach FEM 2021-2027 w zależności od korzystania z informacji udzielanej przez IP

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

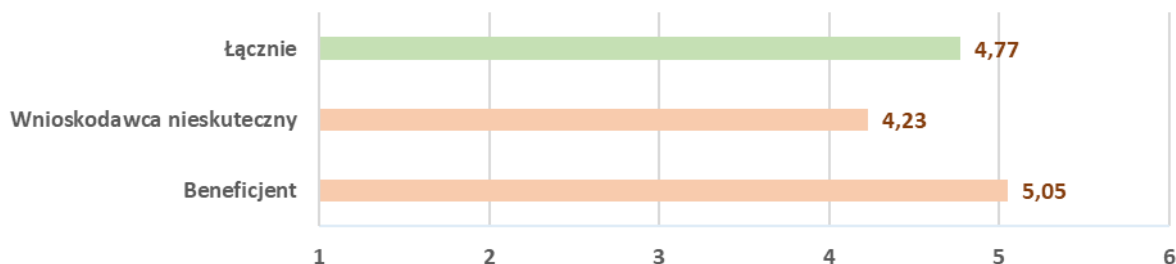
Różnica 14,6 pkt. proc. na korzyść wnioskodawców korzystających z informacji udzielanych przez IP może wskazywać, że jest to istotne działanie informacyjne w trakcie prowadzonych naborów wniosków o dofinansowanie, wpływające na skuteczność w aplikowaniu o środki.

Czy uzyskane z IP informacje miały wpływ na podjęcie decyzji o złożeniu wniosku i jego kształcie (w szczególności w obszarze kwalifikowalności wydatków)? Jak silny jest / był wpływ innych źródeł informacji?

Pozyskiwanie informacji z Instytucji Pośredniczących przez potencjalnych wnioskodawców na etapie przygotowywania wniosku o dofinansowanie miało charakter dość powszechny. Co więcej, wpływało na skuteczność w aplikowaniu o środki.

Pozostaje kwestia, na ile pozyskane informacje wpłynęły zarówno na podjęcie decyzję o złożeniu wniosku o dofinansowanie oraz jego kształcie. Jak pokazuje badanie, wpływ ten można ocenić na 4,77 w skali od 1 do 6, a więc jest on niezmiernie istotny.

Wykres 29. Ocena w jakim stopniu pozyskane informacje z IP miały wpływ na podjęcie decyzji o złożeniu wniosku i jego kształcie (w skali od 1 do 6)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Większy wpływ występuje w przypadku beneficjentów, dla których wynosi on 5,05. Wnioskodawcy nieskuteczni częściej niż beneficjenci opierali się na innych źródłach informacji. W ich przypadku wpływ informacji pochodzących z IP wynosi 4,23, co pokazuje, że również

dla wnioskodawców nieskutecznych informacje instytucji ogłaszającej konkurs były najistotniejsze przy podejmowaniu decyzji o kształcie wniosku o dofinansowanie.

Należy zwrócić uwagę, że informacje przekazywane przez IP nie są kluczowym ani niezbędnym elementem w zakresie utwierdzania potencjalnych beneficjentów w zamiarze złożenia wniosku. Służą głównie do tego, aby wniosek został złożony poprawnie.

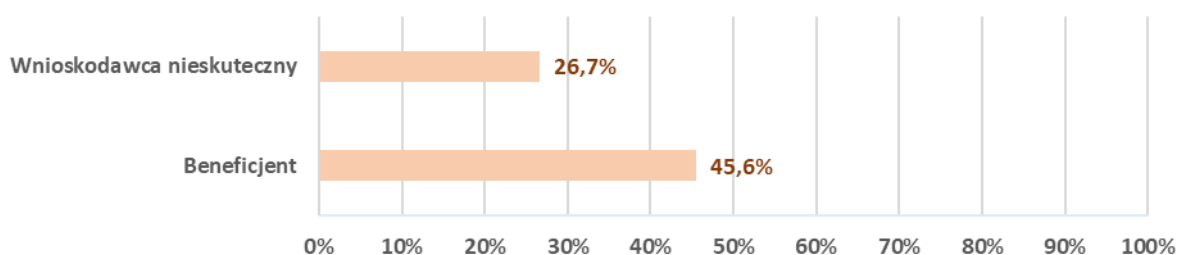
„Mieliśmy zaplanowany wniosek, często dopytujemy tylko takie drobne kwestie, ale na pewno te informacje nie mają wpływu na decyzję o złożeniu, bo decyzja już była podjęta, to tak bardziej, żeby upewnić się w swoich założeniach” (FGI z beneficjentami FEM 2021-2027)

Czy osoby uczestniczące w szkoleniach organizowanych przez IP złożyły wniosek o dofinansowanie projektu? Jeżeli tak: czy przeszedł on pozytywnie ocenę formalną/ merytoryczną/ uzyskał dofinansowanie?

Szkolenia stanowią w oczach wnioskodawców i beneficjentów jedno z najbardziej kluczowych działań informacyjno-promocyjnych. Uważa tak prawie 21% wnioskodawców, oceniając wpływ tego narzędzia na wzrost zainteresowania formami i możliwościami wsparcia oferowanymi w ramach FEM 2021-2027, na poziomie 5,0 w skali od 1 do 6, a więc bardzo wysoko.

Wyniki badania ankietowego jednoznacznie to potwierdzają. Około 75,4% beneficjentów uczestniczyło w szkoleniach organizowanych przez IP. W przypadku nieskutecznych wnioskodawców odsetek ten jest znacznie mniejszy, ale i tak co czwarty (ok. 26,7%) z nich w takim szkoleniu uczestniczył.

Wykres 30. Odsetek wnioskodawców i beneficjentów uczestniczących w szkoleniach organizowanych przez instytucje ogłaszające konkurs

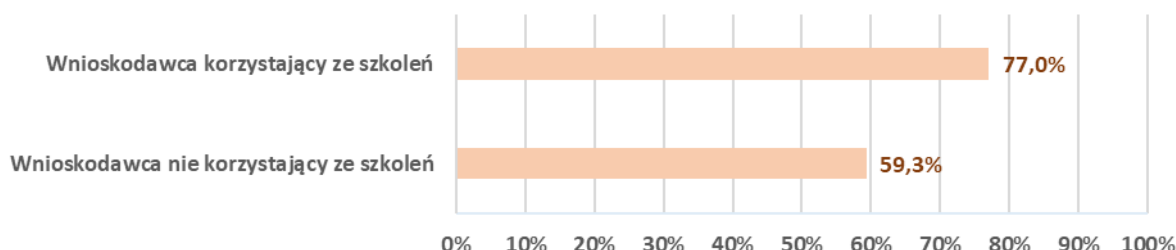

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

W tym przypadku również ciekawa okazała się analiza, jaki odsetek wnioskodawców, którzy korzystali ze szkoleń organizowanych przez IP, otrzymał dofinansowanie w porównaniu z wnioskodawcami, którzy z takich szkoleń nie korzystali. Jak pokazuje poniższy wykres, skuteczność w aplikowaniu o środki jest zdecydowanie większa u podmiotów, które wykorzystywały możliwość poszerzenia wiedzy i pozyskania informacji w ramach organizowanych szkoleń.

Różnica 17,7 pkt. proc. na korzyść wnioskodawców korzystających ze szkoleń organizowanych przez IP może wskazywać, że jest to istotne działanie informacyjne w trakcie prowadzonych naborów wniosków o dofinansowanie, wpływające na skuteczność w aplikowaniu o środki.

Wykres 31. Odsetek wnioskodawców otrzymujących dofinansowanie w ramach FEM 2021-2027 w zależności od korzystania ze szkoleń

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Szkolenia organizowane przez instytucje ogłaszające nabory są bardzo dobrze oceniane przez potencjalnych wnioskodawców.

„Przede wszystkim dobrze przekazują praktyczną wiedzę dotyczącą takich obszarów, jak przygotowanie, składanie wniosku oraz informują o zasadach ich oceny. Z moich obserwacji mogę powiedzieć, że solidna część uczestników szkoleń przygotowuje i składa własne wnioski o dofinansowanie swoich projektów.” (FGI z beneficjentami FEM 2021-2027)

Wysoko cenione są kompetencje trenerów i ekspertów, możliwość zadawania pytań na żywo, dostęp do materiałów szkoleniowych oraz poszkoleniowych (prezentacje, nagrania), elementy pracy na rzeczywistych formularzach i wnioskach o dofinansowanie, praktyczne omówienie konkretnych przykładów wniosków i błędów, jakie są popełniane przy danych konkursach, jak również dobrych praktyk.

Szkolenia w znacznym stopniu przyczyniają się do lepszego przygotowania dokumentacji. To przekłada się wprost na wzrost szansy na uzyskanie pozytywnej oceny formalnej i merytorycznej, a w konsekwencji - dofinansowania.

Zdarzają się jednak zastrzeżenia co do niektórych szkoleń organizowanych w ramach danych naborów, na których szczegółowo omawiana jest dokumentacja konkursowa, kryteria wyboru projektów oraz zasady składania wniosków o dofinansowanie. Wiele zależy w tym przypadku od prowadzącego, a niestety bywają tacy, których szkolenie ogranicza się do czytania regulaminu.

„Moje doświadczenia są takie, i też mojego zespołu, że jeżeli mamy wziąć udział w szkoleniu, to chcemy się dowiedzieć coś więcej niż tylko czytanie regulaminu konkursu i kryteriów wyboru projektów. Bo my czytać umiemy i umiemy czytać ze zrozumieniem.” (FGI z beneficjentami FEM 2021-2027)

Oczekiwaniem potencjalnych beneficjentów jest, aby mieć po drugiej stronie takiego partnera, który mając też bogate doświadczenie w zarządzaniu programami z poprzednich

perspektyw oraz wiedzę dotyczącą programowania obecnej perspektywy czym będzie w stanie ich wspierać. Wówczas takie szkolenia mają również charakter edukacyjny, a nie tylko stricte informacyjny.

Szkolenia, aby były najbardziej efektywnie wykorzystane, muszą mieć charakter praktyczny. Osoba szkoląca nie powinna być tylko teoretykiem, który „trochę lepiej zna ten regulamin niż Ci, którzy go słuchają”. Musi to być osoba, która przeszła drogę, przed którą stoją osoby szkolone. Konieczne jest zapewnienie przestrzeni do dyskusji i wyjaśniania pojawiających się wątpliwości.

Preferowaną formą szkoleń powinna być forma bezpośrednia. Jest ona o wiele skuteczniejsza w angażowaniu uczestników do wymiany doświadczeń, dyskusji itp. Na aktywizację wpływać może również stosowanie interaktywnych form, np. pokazywanie ścieżki wypełniania wniosku z wykorzystaniem generatora wniosków.

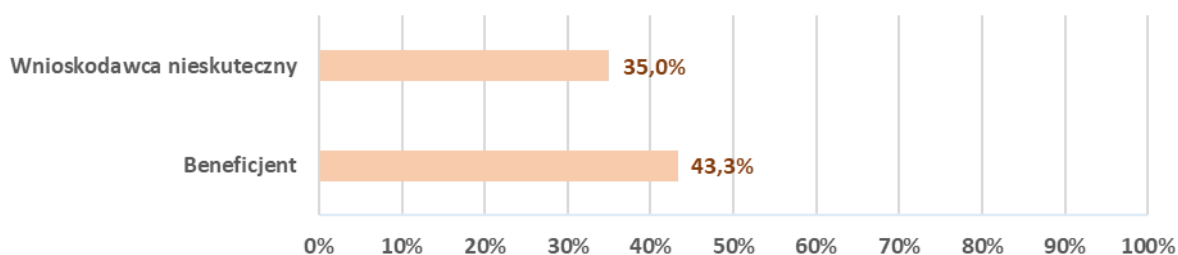
Czy wnioskodawcy korzystali z infolinii? Jeżeli tak: jak ją oceniał? Jeżeli nie: dlaczego? Jakie napotkali bariery w dostępie do infolinii?

W ramach każdego naboru wniosków o dofinansowanie w ramach FEM 2021-2027, dla potencjalnych wnioskodawców projektów dostępna jest możliwość skontaktowania się z pracownikami instytucji ogłaszającej nabór, w postaci infolinii. Jest ona dostępna w każdy roboczy dzień tygodnia w godzinach od 8:00 do 16:00, a w poniedziałek czas ten jest wydłużony nawet do godziny 18:00.

Wyniki badania ankietowego pokazują, że infolinia nie była powszechnie stosowanym narzędziem komunikacji z Instytucją Pośredniczącą. Skorzystało z niej około 43,3% beneficjentów. W przypadku nieskutecznych wnioskodawców odsetek ten jest nieco mniejszy i wynosi 35%.

Zdecydowana większość podmiotów, które nie korzystały z infolinii, nie widziały potrzeby korzystania z niej. Informacje ogólnodostępne były dla nich wystarczające do przygotowania i złożenia wniosku o dofinansowanie. Część z nich zleciła przygotowanie wniosku zewnętrznej firmie konsultingowej, co siłą rzeczy powodowało brak konieczności korzystania z dostępnej infolinii.

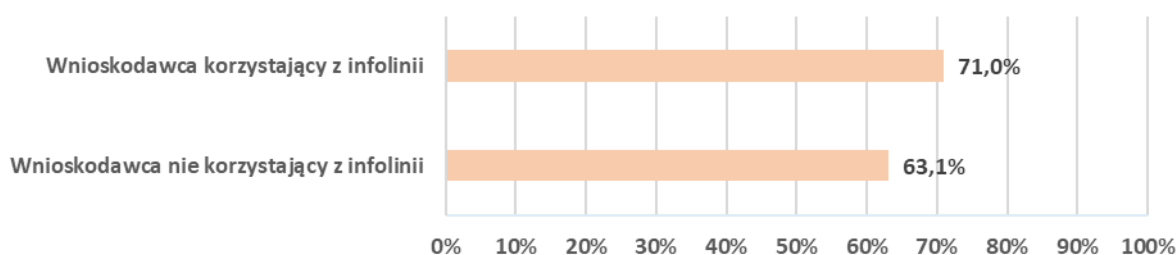
Wykres 32. Odsetek wnioskodawców i beneficjentów korzystających z infolinii podczas przygotowywania wniosku o dofinansowanie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Skuteczność w aplikowaniu o środki jest zdecydowanie większa u podmiotów, które wykorzystywały możliwość wyjaśnienia swoich wątpliwości poprzez kontakt z infolinią. Różnica 7,9 pkt. proc. na korzyść wnioskodawców korzystających z niej może wskazywać, że jest to istotne działanie informacyjne w trakcie prowadzonych naborów wniosków o dofinansowanie, wpływające na skuteczność w aplikowaniu o środki.

Wykres 33. Odsetek wnioskodawców otrzymujących dofinansowanie w ramach FEM 2021-2027 w zależności od korzystania z infolinii

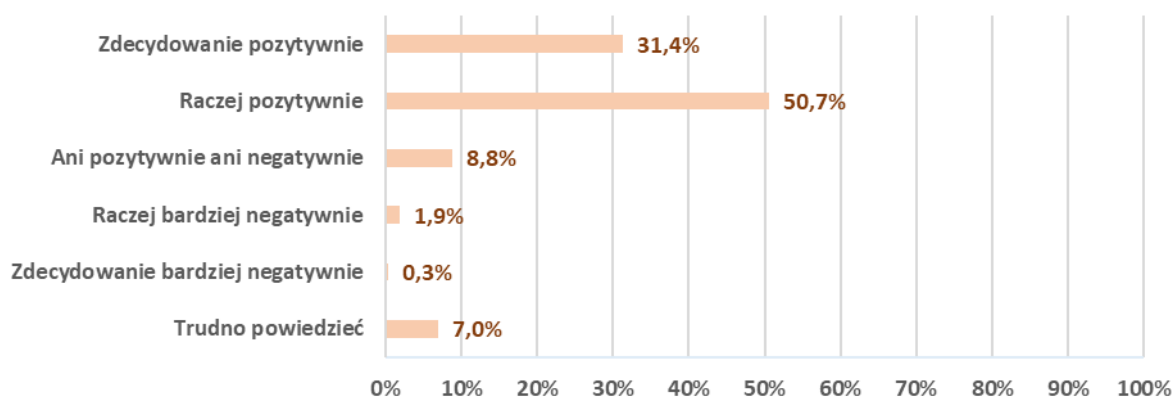

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Jedynie niewielki odsetek wnioskodawców i beneficjentów niekorzystających z infolinii (tj., 6,9%) identyfikowało bariery z nią związane. Z tego około 4 pkt. proc. wskazywało na niewystarczające, zbyt ogólne lub niepoprawne informacje udzielane przez pracowników infolinii, natomiast 2,9 pkt. proc. próbowało się połączyć, ale miało z tym duże problemy.

Wśród osób, które korzystały z infolinii przy przygotowywaniu wniosków o dofinansowanie, występuje pozytywna opinia o jej jakości. W ich odczuciu zawsze występuje pełna komunikacja, nawet przy nieodebranym połączeniu, z reguły pracownicy infolinii sami oddzwaniają. Wnioskodawcy są również zadowoleni z poziomu otrzymywanych informacji. Kiedy przez telefon pracownicy infolinii nie są w stanie od razu udzielić odpowiedzi na zadane pytanie, to przekazywana ona jest niezwłocznie drogą mailową.

Wykres 34. Ocena jakości dostępnej infolinii w ramach FEM 2021-2027 dokonana przez wnioskodawców i beneficjentów Programu

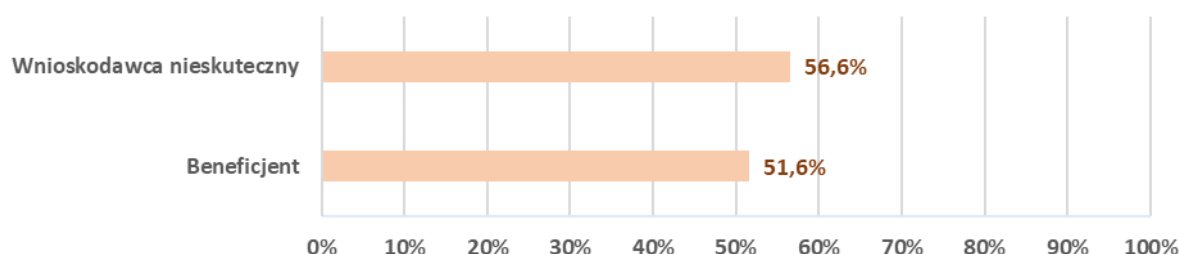
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=109) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Pozytywną opinię o infolinii wyraża aż 82,1% wnioskodawców oraz beneficjentów korzystających z infolinii. Zdanie przeciwne wyraża jedynie 2,2% z nich.

Czy w dostępnych publikacjach IP wnioskodawcy znaleźli wszystkie potrzebne im informacje do napisania i złożenia wniosku?

Jak pokazuje poniższa analiza, nieskuteczni wnioskodawcy w większym stopniu przygotowani wniosku o dofinansowanie opierali na publikacjach przygotowanych przez instytucje ogłaszające konkursy (tj., regulaminy, instrukcje itp.). Tego typu przygotowane przez IP dokumenty wykorzystywało 56,6% nieskutecznych wnioskodawców.

Wykres 35. Odsetek wnioskodawców i beneficjentów korzystających z publikacji przygotowanych przez instytucje ogłaszające konkurs podczas przygotowania wniosku o dofinansowanie

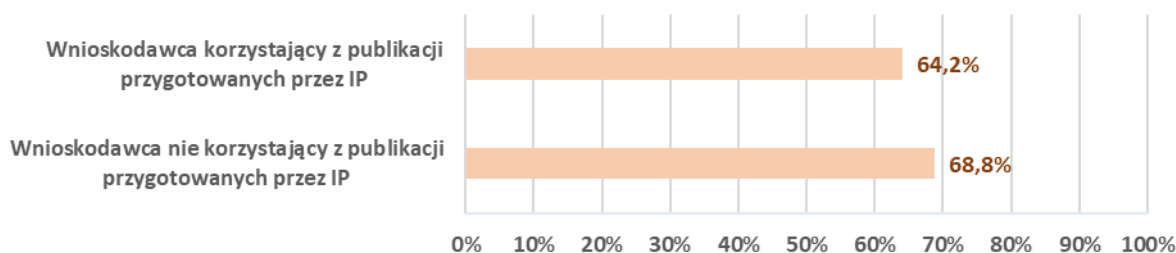

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Beneficjenci robili to w mniejszym stopniu (51,6%) natomiast, zdecydowanie częściej do przygotowywania wniosku o dofinansowanie swoją wiedzę uzupełniali na szkoleniach oraz wystosowując zapytania o informacje bezpośrednio do IP. Robili to pomimo tego, że w zdecydowanej większości (tj., 81%) ci z nich, którzy korzystali z publikacji przygotowanych przez IP uważali, że otrzymane informacje były wystarczające do złożenia poprawnego wniosku, kwalifikującego się do dofinansowania. W przypadku nieskutecznych wnioskodawców, twierdzi tak jedynie 49% z nich.

Można zatem pokusić się o wniosek, że uzupełnianie informacji pozyskiwanych z regulaminów, instrukcji itp. o innego rodzaju źródła informacji i wiedzy jest kluczowe w skutecznym aplikowaniu o środki. Potwierdza to również poniższa analiza, co pokazuje, że wnioskodawcy, którzy nie opierali przygotowania wniosku o publikacje sporządzane przez IP częściej otrzymywali dofinansowanie niż ci, którzy przygotowanie wniosku na nich opierali.

Wykres 36. Odsetek wnioskodawców otrzymujących dofinansowanie w ramach FEM 2021-2027 w zależności od korzystania z publikacji przygotowywanych przez IP

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Czy zdaniem wnioskodawców/beneficjentów informacja udzielana przez IP jest wystarczająca do złożenia poprawnego wniosku, kwalifikującego się do dofinansowania?

Czy osoby udzielające informacji w IP są postrzegane jako kompetentne, pomocne, mające życzliwy stosunek do klientów?

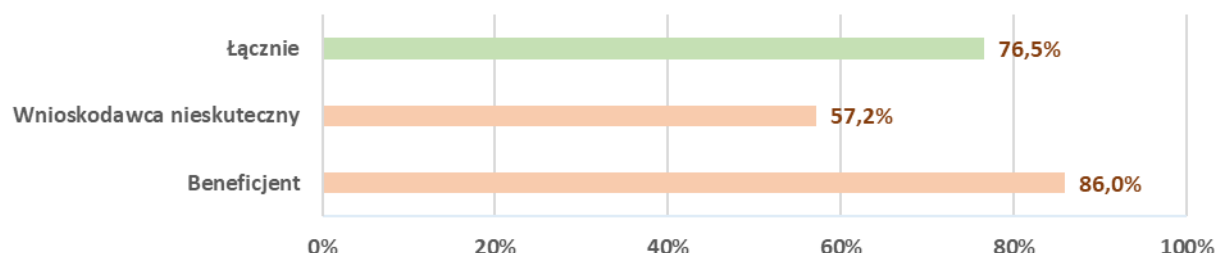
Jak podkreślają wnioskodawcy, dotychczasowych naborów ogłaszanych w ramach FEM 2021-2027 pozyskiwanie dodatkowych informacji od przedstawicieli Instytucji Pośredniczących jest przede wszystkim niezbędne do poprawnego złożenia wniosku o dofinansowanie. Często bowiem pojawiają się wątpliwości odnośnie do zapisów dokumentacji konkursowej. Wnioskodawcy mają jednak świadomość, że nie wszystko jest możliwe do precyzyjnego i jednoznacznego opisanie w dokumentacji i bardzo cenią sobie możliwość wyjaśniania i konsultowania tych zapisów.

Inną kwestią jest to, czy otrzymywane informacje są wystarczające do tego, aby wniosek o dofinansowanie prawidłowo przygotować. Co do zasady ocena tego aspektu ze strony potencjalnych wnioskodawców jest pozytywna. Pracownicy pomagają w doprecyzowaniu zapisów i wyjaśniają zgłaszane wątpliwości. Wnioskodawcy prędzej czy później otrzymują odpowiedzi na swoje zapytania. Zdarza się jednak, że odpowiedzi też są na zasadzie skopiowania fragmentu z regulaminu naboru, co nie rozwiewa zgłaszanych wątpliwości. Wnioskodawcy wówczas muszą postępować na zasadzie intuicji.

*„Różnie to się kończy. Czasami po prostu ryzykujemy i robimy tak, jak uważamy.”
(FGI z beneficjentami FEM 2021-2027)*

Badanie ankietowe wśród wnioskodawców oraz beneficjentów Programu potwierdza wnioski, że nie w pełni spełnione były oczekiwania co do pozyskiwanych informacji. Dla około 76,5% wnioskodawców i beneficjentów, którzy korzystali z informacji udzielanej przez Instytucje Pośredniczące, były one wystarczające. Szczególnie negatywnie wygląda kwestia wśród wnioskodawców, których wnioski nie zostały wybrane do dofinansowania. Jedynie ponad połowa (57,2%) z nich uważa, że odpowiednią informację otrzymała.

Wykres 37. Odsetek wnioskodawców oraz beneficjentów, dla których informacja otrzymana z IP była wystarczająca do złożenia wniosku o dofinansowanie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=271) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=556)

Wśród osób, które uważają, że nie otrzymały wszystkich wymaganych informacji, aby móc prawidłowo złożyć wniosek o dofinansowanie, zdecydowana większość (około 70%) wskazuje właśnie na brak szczegółowości, precyzyjności i tym samym jednoznaczności przekazywanych treści. Jedynie około 9% wnioskodawców i beneficjentów uważa, że otrzymało błędną informację. Jak wskazuje jeden z respondentów:

„Tylko trzeba mieć też na uwadze, że my pracujemy na ludziach. My pracujemy na żywych przykładach. Natomiast wielokrotnie instytucja ogłaszająca nabory, ona pracuje na dokumentach programowych, na instrukcjach, na regulaminach.” (FGI z beneficjentami FEM 2021-2027)

W sposób bezpośredni przekłada się to na ocenę osób udzielających informację, ich zaangażowanie w pomoc, życzliwość i kompetencje. W skali od 1 do 6 najwyżej została oceniona życzliwość pracowników (5,20), co pokazuje ich chęć pomocy i wsparcia w złożeniu projektu do dofinansowania w ramach FEM 2021-2027. Natomiast rzetelność i kompetentność oceniono już niżej (około 5,03), co potwierdza wskazane powyżej występujące problemy wnioskodawców z uzyskaniem szczegółowej i jednoznacznej odpowiedzi.

Tabela 8. Ocena osób udzielających informacji w instytucjach ogłaszających nabory (w skali od 1 do 6)

Podmiot	Kompetencje	Rzetelność	Życzliwość	Średnia ogółem
Nieskuteczni wnioskodawcy	4,73	4,75	4,96	4,81
Beneficjenci	5,15	5,15	5,28	5,20
Łącznie	5,03	5,03	5,20	5,08

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=271) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=556)

Ponadto uwagę zwracają niższe oceny dokonywane przez nieskutecznych wnioskodawców niż beneficjentów. To również koreluje z większą skalą niezadowolenia takich wnioskodawców z kompletności informacji pozyskiwanych z IP.

Wszystko to daje podstawę do stwierdzenia, że należałoby położyć większy nacisk na szczegółowość i jednoznaczność informacji i wyjaśnień przekazywanych podmiotom

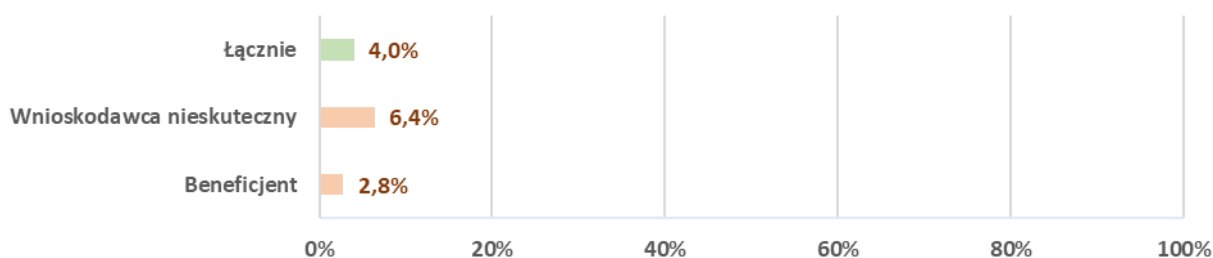
zainteresowanym aplikowaniem o wsparcie w ramach FEM 2021-2027. Wpływa to na ich skuteczność w tym procesie.

Czy potencjalni wnioskodawcy / potencjalni beneficjenci / beneficjenci napotkali na jakiegokolwiek bariery w uzyskaniu informacji? Jeżeli tak: na jakie, z czego wynikały i czym były spowodowane?

W ramach badania nie zidentyfikowano znaczących barier w dostępie do informacji, które mogłyby wpłynąć na negatywną ocenę systemu informacji i promocji w ramach FEM 2021-2027.

Zaledwie około 4% wnioskodawców oraz beneficjentów wskazują, że spotkali się z utrudnieniami w dostępie do informacji w trakcie przygotowywania wniosku o dofinansowanie.

Wykres 38. Odsetek wnioskodawców oraz beneficjentów, którzy identyfikują bariery w dostępie do informacji niezbędnej do złożenia wniosku o dofinansowanie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Poza wspomnianym już wcześniej brakiem szczegółowości, precyzyjności, a tym samym jednoznaczności przekazywanych treści, występowały sporadyczne przypadki problemów z kontaktem z pracownikami instytucji ogłaszających konkurs. Były one na tyle sporadyczne, że nie należy ich traktować w charakterze problemu.

Na jedną kwestię ewaluator chciałby zwrócić uwagę, gdyż można ją wprowadzić do systemu informacji i promocji. Zgłaszane były sytuacje, w których brakowało indywidualnych konsultacji z prowadzącym szkolenie, po jego zakończeniu. W tym kontekście zasadnym byłaby również sytuacja, w której po zakończonym szkoleniu przekazywana byłaby uczestnikom odpowiedź na zadawane pytania, które szkoleniowiec nie był w stanie precyzyjnie wyjaśnić.

Analiza benchmarkingowa innych Programów regionalnych pokazała, że w ich przypadku bariery w dostępie do informacji również miały charakter incydentalny i były konsekwentnie rozwiązywane poprzez:

- dywersyfikację kanałów komunikacji,
- uzupełnianie spotkań materiałami online,
- dostosowywanie stron i newsletterów do potrzeb odbiorców

Czy potencjalni beneficjenci korzystali z usług firm doradczych, dlaczego i w jakim zakresie?

Mając na uwadze niewątpliwie skomplikowany proces aplikowania o środki w ramach Funduszy Europejskich, wielość dokumentów, z którymi wnioskodawca musi się zapoznać, ich zrozumienie i połączenie zawartych w nich treści w celu napisania wniosku o dofinansowanie, korzystanie z usług firm doradczych nie jest niczym niezwykłym. Tym bardziej nie jest niczym negatywnym. Szczególnie dotyczy to tych podmiotów, które nie mają w swoich zasobach ludzkich osób lub komórek wyspecjalizowanych w aplikowaniu o środki unijne. Należy wątpić, aby w takiej sytuacji, nawet np., udział w dedykowanym szkoleniu pozwolił samodzielnie złożyć wniosek o dofinansowanie, bez udziału firm doradczych.

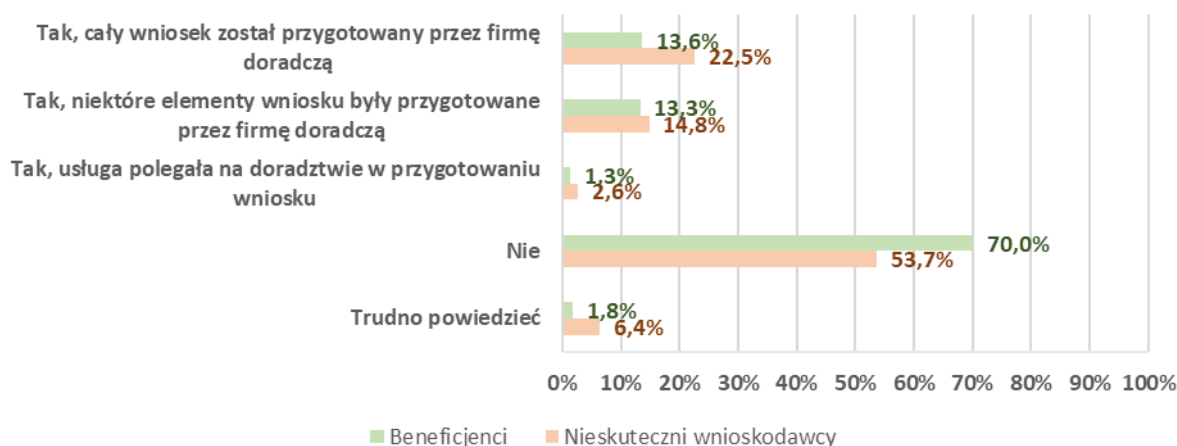
„Jak rozmawiam najczęściej z przedsiębiorcami, to oni mówią, że poszli na takie szkolenie i oni są tak strasznie ogłupiali tym, co muszą wiedzieć, sprawdzić, że oni muszą poszukać jakiejś firmy, która im w tym pomoże” (IDI z przedstawicielem KM FEM 2021-2027)

Szkolenia oczywiście są potrzebne i niezbędne, ale osoby początkujące w świecie Funduszy Europejskich nie staną się po nich od razu specjalistami w tym zakresie. Do tego niezbędne jest również doświadczenie.

W przypadku dotychczasowych naborów wniosków o dofinansowanie z usług firm doradczych korzystało prawie 40% nieskutecznych wnioskodawców oraz ponad 28% beneficjentów.

Współpraca najczęściej polegała na całościowym przygotowaniu wniosku o dofinansowanie (skorzystało z tego 22,5% nieskutecznych wnioskodawców oraz 13,6% beneficjentów). Na przygotowanie jedynie niektórych elementów wniosku (np. studium wykonalności) zdecydowało się 14,8% nieskutecznych wnioskodawców oraz 13,3% beneficjentów. W znikomym stopniu współpraca polegała jedynie na doradztwie w przygotowaniu wniosku (2,6% nieskutecznych wnioskodawców oraz 1,3% beneficjentów). Jak wskazują beneficjenci, wszystko zależy od specyfiki danego projektu i swoich aktualnych możliwości, w zakresie głównie zasobów ludzkich.

Wykres 39. Odsetek wnioskodawców oraz beneficjentów, którzy korzystali z firm doradczych podczas przygotowania wniosku o dofinansowanie

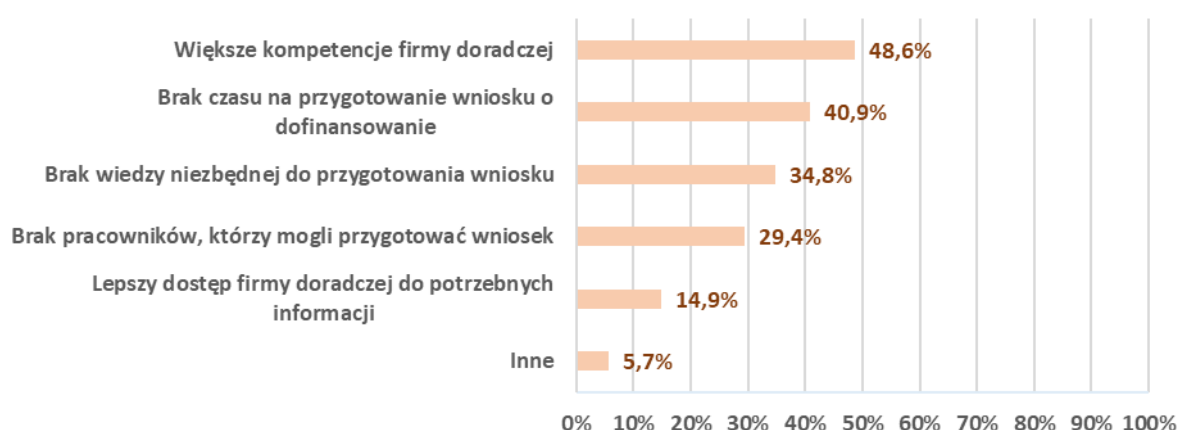

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Wyniki te pokazują, że współpraca z firmą doradczą wcale nie jest gwarantem uzyskania dofinansowania. Wręcz odwrotnie, spośród podmiotów, które nie korzystały ze wsparcia firm doradczych, ponad 70% otrzymało dofinansowanie. Natomiast podmioty, które z takiego wsparcia korzystały, tylko w około 58% zostały wybrane do dofinansowania.

Rozmija się to z oczekiwaniem wnioskodawców. Głównym powodem korzystania ze wsparcia takich firm są bowiem ich większe kompetencje, a więc większa szansa na uzyskanie dofinansowania (wskazuje tak ok. 48,6% wnioskodawców, którzy korzystali z firm doradczych). Często wnioskodawcy po prostu nie mają czasu na sporządzenie wniosku (40,9%), odpowiedniej wiedzy (34,8%) ani pracowników (29,4%).

Wykres 40. Powody korzystania z firm doradczych podczas przygotowania wniosku o dofinansowanie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=124) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=172)

Pomimo tego, że jak wskazano powyżej, wnioski napisane przez firmy doradcze często nie otrzymują dofinansowania, to jednak są doceniane przez członków KOP. Ich zdaniem firmy

takie wyspecjalizowały się w przekazywaniu odpowiednich informacji, które są niezbędne do oceny w danym kryterium.

Czy IP jest przygotowana (pod kątem proceduralnym, zasobów ludzkich, zasobów materialnych) do prowadzenia działań informacyjnych i szkoleniowych?

Analiza struktury instytucjonalnej oraz podziału zadań pomiędzy poszczególne instytucje, przeprowadzona na podstawie Opisu Systemu Zarządzania i Kontroli opracowanego w ramach FEM 2021-2027, wskazuje, że działania informacyjno-promocyjne skupione zostały głównie w ramach Instytucji Pośredniczących.

W ramach IZ FEM 2021-2027, w ramach Departamentu Rozwoju Regionalnego i Funduszy Europejskich, Wydziału Zarządzania EFRR następuje jedynie sprawowanie nadzoru nad działaniami informacyjno-promocyjnymi, w tym nad sprawami z zakresu ich programowania.

Instytucja Pośrednicząca – WUP w Warszawie dla działań informacyjno-promocyjnych wyodrębniła w swojej strukturze Wydział Informacji, Promocji i Szkoleń, w ramach którego funkcjonują dwa Zespoły:

- Zespół ds. Informacji i Promocji - jego docelowe zatrudnienie wynosi 2,25 etatu,
- Zespół ds. Szkoleń - jego docelowe zatrudnienie wynosi 1,25 etatu.

Natomiast Instytucja Pośrednicząca - Mazowiecka Jednostka Wdrażania Programów Unijnych dla działań informacyjno-promocyjnych wyodrębniła w swojej strukturze dwa Wydziały:

- Wydział Informacji i Promocji Funduszy Europejskich - jego docelowe zatrudnienie wynosi 23 etaty,
- Wydział Szkoleń Beneficjentów i PIFE - jego docelowe zatrudnienie wynosi 16 etatów.

Ponadto, w strukturze organizacyjnej realizacji FEM 2021-2027 funkcjonuje również pięć oddziałów zamiejscowych w Ostrołęce, Radomiu, Siedlcach, Ciechanowie i Płocku, stanowiących Punkty Informacyjne Funduszy Europejskich. Ich docelowe zatrudnienie związane z informacją i promocją wynosi 10 etatów.

Łącznie działaniami informacyjno-promocyjnymi w ramach FEM 2021-2027 na Mazowszu docelowo zajmuje się 52,5 etatów. W opinii Wykonawcy jest to wystarczająca liczba, aby skutecznie prowadzić zaplanowane działania w ramach FEM 2021-2027.

Stosownie do nałożonych zadań, Instrukcje Wykonawcze poszczególnych instytucji określają procedury działań informacyjno-promocyjnych.

W przypadku Instytucji Zarządzającej FEM 2021-2027 jest to:

- Procedura akceptacji oraz aktualizacji Strategii komunikacji Funduszy Europejskich dla Mazowsza 2021-2027

W przypadku Instytucji Pośredniczącej - Mazowieckiej Jednostki Wdrażania Programów Unijnych są to dwa procesy:

1. Proces działań informacyjno-promocyjnych, w ramach którego określono następujące procedury:
 - Procedura koordynacji opracowania oraz aktualizacji Strategii komunikacji Funduszy Europejskich dla Mazowsza 2021-2027,
 - Procedura koordynacji opracowania i aktualizacji Rocznego planu działań informacyjnych i promocyjnych na dany rok kalendarzowy dla Programu: Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027,
 - Procedura koordynacji sporządzania sprawozdań z realizacji zadań zaplanowanych w Rocznym planie działań informacyjnych i promocyjnych w danym roku kalendarzowym dla Programu: Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027,
 - Procedura zamieszczania informacji na stronie internetowej www.funduszedlamazowsza.eu i www.funduszeuedlamazowsza.eu,
 - Procedura organizowania i prowadzenia dużych wydarzeń, typu: konferencje, Forum Rozwoju Mazowsza, spotkania informacyjne,
 - Procedura opracowania i przeprowadzenia kampanii informacyjno-promocyjnej,
 - Procedura produkcji publikacji ukazujących się w wersji drukowanej,
 - Procedura powstawania publikacji ukazujących się w wersji elektronicznej,
 - Procedura dotycząca współpracy z mediami.
2. Proces działań szkoleniowych i sieci Punktów Informacyjnych Funduszy Europejskich oraz sieci Punktów Informacyjnych Funduszy Europejskich dla Mazowsza, z następującymi procedurami:
 - Procedura organizowania i prowadzenia szkoleń dla potencjalnych beneficjentów i beneficjentów (zespół szkoleń),
 - Sieć Punktów Informacyjnych Funduszy Europejskich oraz Sieci Punktów Informacyjnych Funduszy Europejskich dla Mazowsza.

W przypadku Instytucji Pośredniczącej – Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Warszawie jest to sześć procesów:

1. Proces sporządzania i aktualizacji Rocznego planu działań informacyjnych i promocyjnych Programu operacyjnego Fundusze Europejskie dla Mazowsza na lata 2021-2027 i sprawozdań dotyczących informacji i promocji, z procedurami:
 - Procedura sporządzania Rocznego planu działań informacyjnych i promocyjnych Programu operacyjnego Fundusze Europejskie dla Mazowsza na lata 2021-2027 oraz jego aktualizacja,
 - Procedura sporządzania sprawozdań dotyczących Rocznego planu działań informacyjno-promocyjnych FEM na lata 2021-2027.
2. Proces realizacji działań informacyjno-promocyjnych
 - Procedura realizacji spotkań informacyjnych/ konferencji/szkoleń dla potencjalnych beneficjentów i beneficjentów WUP w Warszawie,
 - Procedura realizacji szkoleń specjalistycznych dla beneficjentów WUP w Warszawie (szkolenia realizowane przez firmę zewnętrzną),

- Procedura współpracy z mediami.
- 3. Proces tworzenia publikacji
 - Procedura tworzenia publikacji.
- 4. Proces komunikacji z beneficjentami, potencjalnymi beneficjentami i uczestnikami projektów
 - Procedura udzielania odpowiedzi elektronicznej na pytania,
 - Procedura przeprowadzania konsultacji bezpośredniej,
 - Procedura przeprowadzania konsultacji telefonicznej,
 - Procedura prowadzenia korespondencji pisemnej.
- 5. Procedura aktualizacji Strategii komunikacji Funduszy Europejskich dla Mazowsza 2021-2027
 - Procedura aktualizacji Strategii komunikacji Funduszy Europejskich dla Mazowsza 2021-2027.
- 6. Proces organizacji szkoleń i innych form podnoszenia kwalifikacji zawodowych pracowników IP finansowanych z FEM 2021-2027
 - Procedura organizacji szkoleń i innych form podnoszenia kwalifikacji zawodowych pracowników IP finansowanych z FEM 2021-2027.

W opinii ewaluatora, procedury te są wystarczające do prowadzenia skutecznych działań informacyjnych i szkoleniowych w ramach FEM 2021-2027.

W ramach badania nie zidentyfikowano braków w zasobach materialnych, które utrudniałyby realizację nałożonych działań informacyjno-promocyjnych. Wykorzystywane są m.in. specjalistyczne komputery z oprogramowaniem, na którym graficy opracowują szatę graficzną działań informacyjno-promocyjnych. Zatrudnienie takich osób w strukturach IP, a nie zlecanie usług graficznych na zewnątrz, w opinii ewaluatora, należy uznać za dobrą praktykę. Jest to rozwiązanie bardziej efektywne i tańsze .

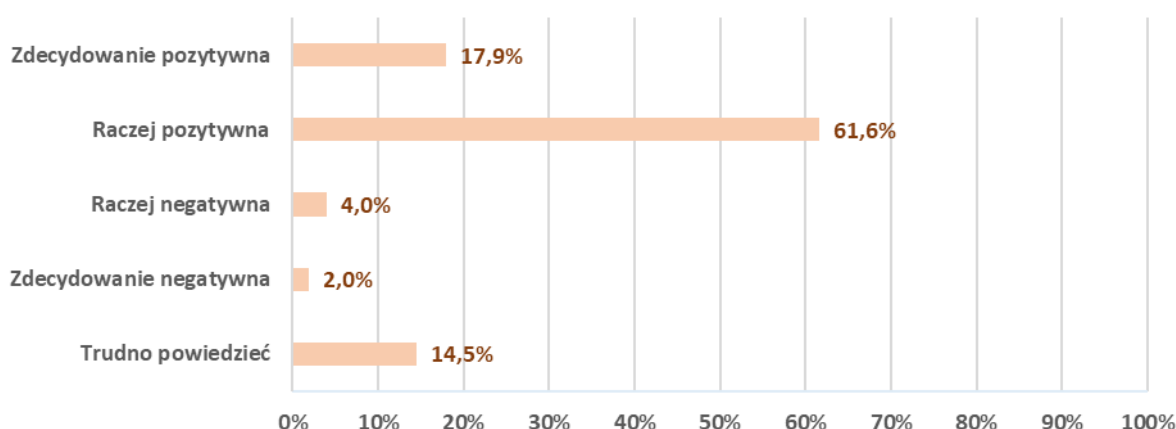
8. Ocena systemu wyboru projektów FEM 2021-2027, w tym przebiegu oceny i wyboru projektów

Efektywność realizacji całego Programu zależy w pierwszej fazie m.in. od wyboru wysokiej jakości projektów, które są spójne z celami oraz logiką całej interwencji. Wybór poszczególnych projektów jest uzależniony od spełnienia kryteriów wyboru zatwierdzanych przez Komitet Monitorujący Program. Właściwy dobór kryteriów oraz poprawnie działający system wyboru projektów jest zatem jednym z determinantów powodzenia realizacji Programu.

Na wstępie rozważań w zakresie systemu wyboru projektów na poniższym wykresie przedstawiona została ogólna opinia wnioskodawców i beneficjentów FEM 2021-2027 o przyjętym w ramach Programu systemie wyboru projektów.

Zdecydowana większość wnioskodawców i beneficjentów, bo blisko 80%, pozytywnie ocenia przyjęty system wyboru projektów. Odmienne zdania jest zaledwie 6% z nich.

Wykres 41. Ocena systemu wyboru projektów funkcjonującego w ramach FEM 2021-2027 w opinii wnioskodawców oraz beneficjentów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Częściej pozytywną ocenę systemu wyrażają beneficjanci (prawie 91%) niż nieskuteczni wnioskodawcy (prawie 58%).

W odniesieniu do regionów ocenę pozytywną wyraża 75% podmiotów z Regionu Warszawskiego Stołecznego oraz 81,5% z Regionu Mazowieckiego Regionalnego.

W dalszej części raportu szczegółowo ocenione zostaną poszczególne zagadnienia związane z systemem wyboru projektów oraz kryteriami wyboru projektów.

8.1. Ocena prawidłowości rozplanowania naborów

Czy i w jakim stopniu sposób planowania naborów w ramach FEM 2021-2027 wpływa na możliwość osiągnięcia celów FEM 2021-2027, w tym wartości wskaźników produktu i finansowych określonych w ramach wykonania oraz wskaźników rezultatu długoterminowego?

Czy i w jakim stopniu rozplanowanie naborów jest dopasowane do:

- *potrzeb i możliwości wnioskodawców;*
- *cech projektów;*
- *potencjału instytucjonalnego FEM 2021-2027 w zakresie oceny i wyboru projektów?*

Analiza benchmarkingowa innych Programów regionalnych wskazała, że efektywne planowanie naborów musi łączyć trzy elementy:

- elastyczność w reagowaniu na ryzyko nieosiągnięcia wskaźników,
- dostosowanie do specyfiki i cyklu realizacji projektów,
- uwzględnienie realnych możliwości organizacyjnych beneficjentów.

To właśnie te czynniki decydują o skuteczności naborów jako instrumentu służącego realizacji celów Programu.

Podejście do planowania naborów w perspektywie 2021-2027 w kontekście osiągnięcia wartości wskaźników monitoringu Programu powinno uwzględniać uwarunkowania tej perspektywy, tj., sytuację, w której wszystkie wskaźniki znajdują się w ramach wykonania i dla wszystkich wskaźników produktu określone zostały wartości pośrednie, założone do osiągnięcia na koniec 2024 r.

Badanie pokazało, że w przypadku FEM 2021-2027 podejście to powinno być odmienne w zależności od Funduszu. Wynika to z tego, że w przypadku EFS+ wszystkie wskaźniki produktu mają określoną niezerową wartość pośrednią. Natomiast w przypadku EFRR dla większości wskaźniki te mają wartość zero. Jedynie dla ok. 34% z nich wymagane było osiągnięcie założonego celu w roku 2024.

Tabela 9. Zestawienie ilościowe wskaźników przyjętych do ram wykonania FEM 2021-2027 w podziale na Fundusze (szt.)

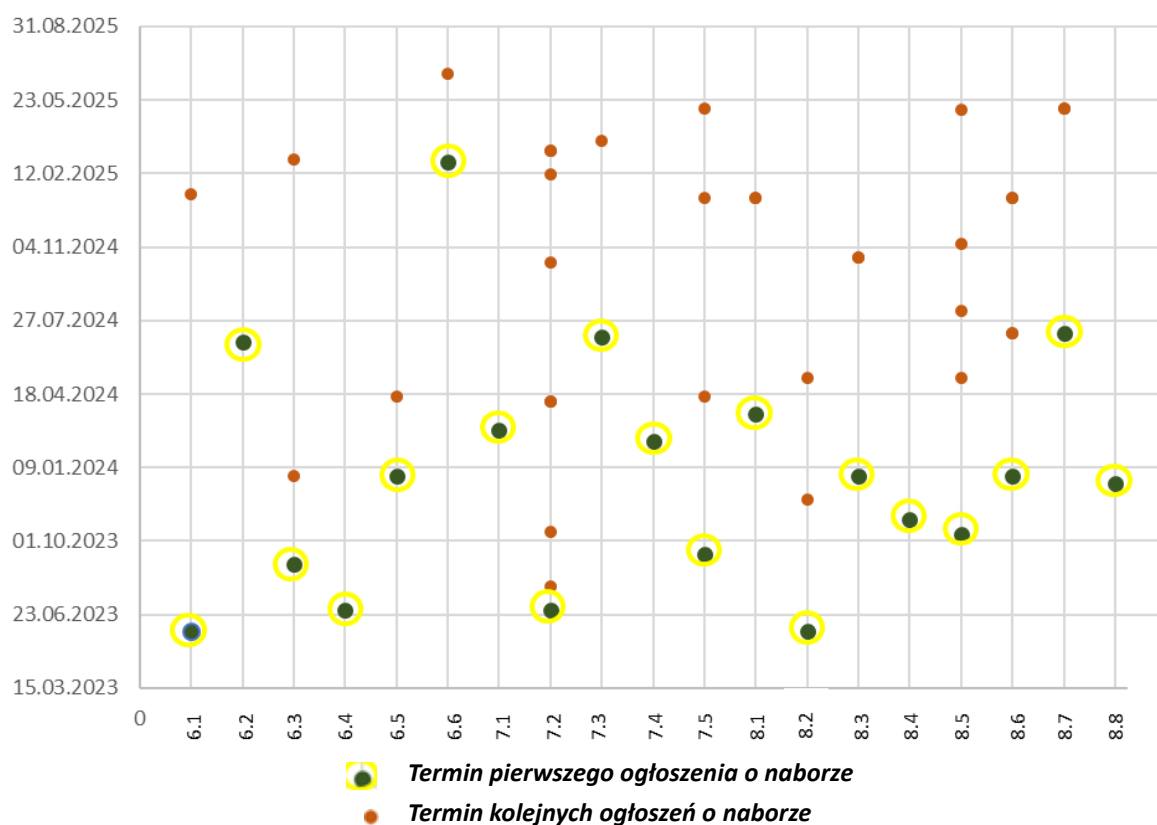
Fundusz	Łączna liczba wskaźników	Liczba wskaźników produktu		Liczba wskaźników rezultatu
		Ogółem	w tym z niezerową wartością pośrednią	
EFRR	137	89	30	48
EFS+	62	37	35	25

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentu FEM 2021-2027

W przypadku EFS+, biorąc pod uwagę, że prawie wszystkie wskaźniki produktu mają nałożony niezerowy cel pośredni, nabory wniosków powinny być niezwłocznie ogłaszane we wszystkich obszarach wsparcia. Jak pokazuje poniższy wykres, pierwsze nabory w poszczególnych

działaniach finansowanych z EFS+ (kolor zielony wraz z żółtym wyróżnieniem) rozpoczynały się w różnym okresie – od maja 2023 r. aż do lipca 2024 r. Rozkład następnych naborów (kolor czerwony) również jest nierównomierny.

Wykres 42. Ogłoszone nabory wniosków o dofinansowanie w poszczególnych działaniach FEM 2021-2027 w ramach EFS+ na przestrzeni lat 2023-2025

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego według stanu na 30 czerwca 2025

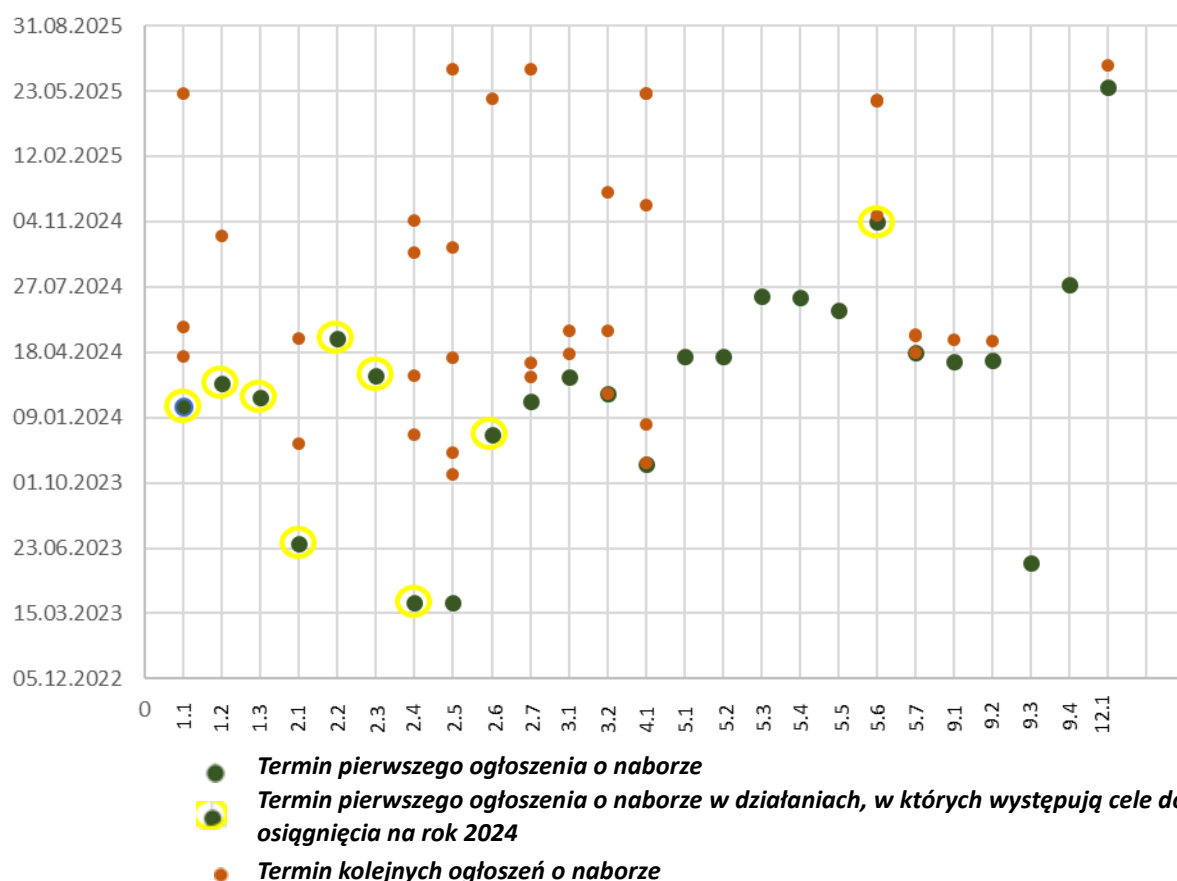
W opinii ewaluatora, jest to rozsądne i właściwe postępowanie. Ogłoszenie wszystkich naborów w jednym momencie byłoby niemożliwe z uwagi na ograniczone zasoby kadrowe instytucji. Nie byłoby to dobre rozwiązanie w kontekście realizacji projektów i rozwoju regionu. Rozdysponowanie bardzo dużych środków w jednym momencie mogłoby się skończyć tym, że potencjalni beneficjenci nie byłoby w stanie ich zaabsorbować i zrealizować zaplanowanych działań. Mając kilka dużych projektów, nie aplikowałyby o kolejne, nie dysponując odpowiednimi zasobami. Ponadto mogłaby zdarzyć się sytuacja niezdrowej rywalizacji o uczestników projektów i ich „podkradanie” nawzajem, przy realizacji kilku projektów na tym samym terenie w jednym momencie.

Instytucje wdrażające EFS+ stanęły zatem przed dylematem, czy osiągnąć za wszelką cenę cele pośrednie i pokazać szybkie rozdysponowanie środków, czy może osiągnąć długofalowy efekt wsparcia. Odpowiednie rozplanowanie naborów na przestrzeni całej perspektywy uniknie sytuacji, że projekty szybko zostaną ukończone i do momentu rozpoczęcia kolejnej perspektywy finansowej nie będą dostępne już środki na wsparcie osób, które tego potrzebują.

Proces planowania naborów w ramach EFS+ jest zatem, w opinii ewaluatora, odpowiednio zbilansowany pomiędzy potrzebą osiągnięcia celów, potrzebami i możliwościami wnioskodawców, cechami projektów oraz potencjałem instytucjonalnym w zakresie oceny i wyboru projektów. Dla rozwoju województwa mazowieckiego jest on optymalny.

Natomiast w przypadku EFRR, mając na uwadze to, że mniej niż połowa wskaźników ma określoną niezerową wartość pośrednią, można było sterować naborami i ogłaszać je w pierwszej kolejności w tych obszarach, które wpływają na osiągnięcie celów pośrednich ram wykonania. Z poniższego wykresu wynika, że takie podejście było stosowane. Co do zasady, w pierwszej kolejności ogłoszone zostały nabory w działaniach, w których występują cele do osiągnięcia na rok 2024, tj., działania 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.6. Wyjątkiem jest działanie 5.6 Ochrona zdrowia, w ramach którego pierwszy nabór ogłoszony został pod koniec 2024 roku.

Wykres 43. Ogłoszone nabory wniosków o dofinansowanie w poszczególnych działaniach FEM 2021-2027 w ramach EFRR na przestrzeni lat 2023-2025

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego według stanu na 30 czerwca 2025

Natomiast w przypadku osiągnięcia celów końcowych na rok 2029, ewaluator pozytywnie ocenia sposób planowania naborów. Odpowiednie rozłożenie w czasie naborów minimalizuje ryzyko nieosiągnięcia celów. Podobnie jak w przypadku EFS+ należy stwierdzić, że rozdysponowanie bardzo dużych środków w jednym momencie mogłoby się skończyć tym, że potencjalni beneficjenci nie byłoby w stanie ich zaabsorbować i zrealizować zaplanowanych

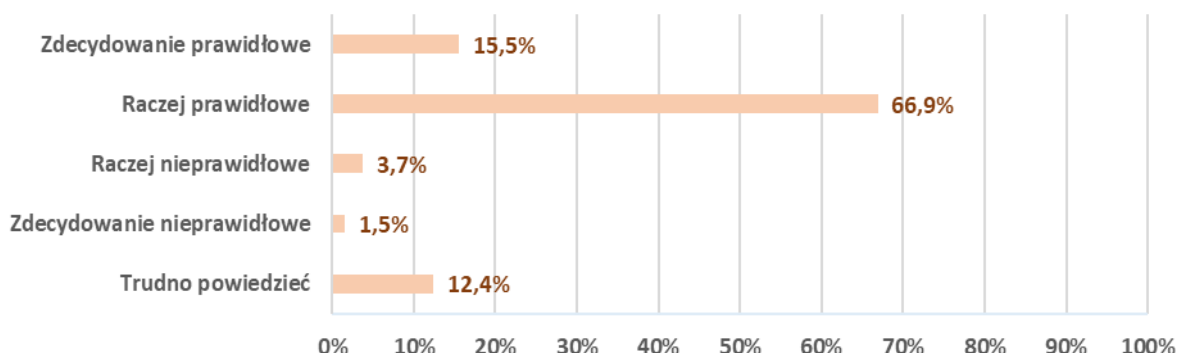
działań. Przy takim sposobie planowania naborów mogą swoje inwestycje rozwojowe rozłożyć w czasie.

Z punktu widzenia Instytucji Zarządzającej oraz Instytucji Pośredniczącej nabory zostały zaplanowane w sposób wystarczający i optymalny, aby osiągnąć cele zaplanowane do realizacji w FEM 2021-2027. Ogłaszając nabory, instytucje dostosowują ich terminy do swojego potencjału kadrowego. W przypadku niektórych beneficjentów, takich jak powiatowe urzędy pracy czy ochotnicze hufce pracy, instytucje dysponują wiedzą, w jakich terminach powinny być ogłaszane nabory, aby beneficjenci byli do tego przygotowani. W większości jednak takiej wiedzy Instytucje Pośredniczące nie mają.

W przypadku projektów wybieranych w trybie niekonkurencyjnym planowanie naborów oparte jest przede wszystkim na samej gotowości wnioskodawców do złożenia wniosku o dofinansowanie. Ogłoszenie naborów odbywa się w ścisłej współpracy z beneficjentami tych projektów.

Jednakże, jak pokazało badanie ankietowe wśród wnioskodawców oraz beneficjentów FEM 2021-2027, dla ich zdecydowanej większości rozplanowanie naborów w czasie było prawidłowe, biorąc pod uwagę specyfikę składanych projektów. Uważa tak 82,4% wnioskodawców i beneficjentów.

Wykres 44. Ocena planowania naborów w czasie biorąc pod uwagę specyfikę składanych projektów

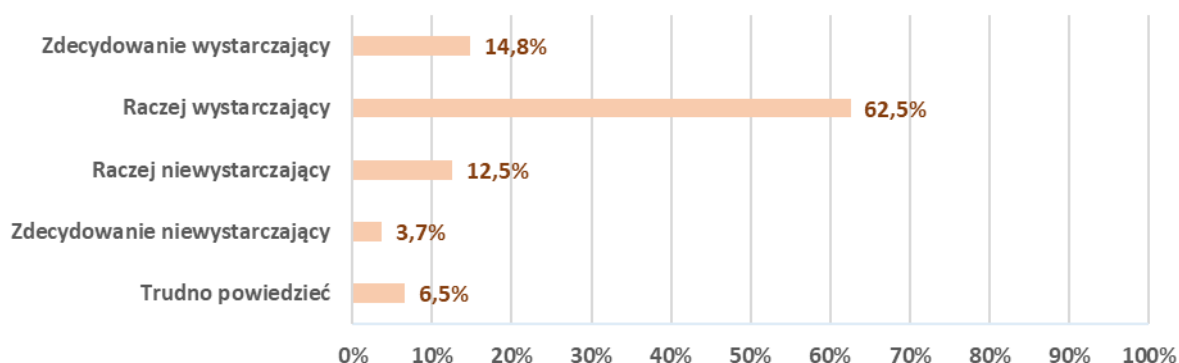
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Zastrzeżenia w tym zakresie zgłaszane są jedynie przez 8,7% nieskutecznych wnioskodawców oraz 3,4% beneficjentów.

W odniesieniu do kategorii regionów zastrzeżenia zgłasza 5,6% podmiotów z Regionu Warszawskiego Stołecznego oraz 5,1% z Regionu Mazowieckiego Regionalnego.

Nieco obniżona, ale pozytywna ocena dotyczy zaplanowanego czasu na nabory wniosków o dofinansowanie pod kątem potrzeby zgromadzenia niezbędnych dokumentów oraz możliwości przygotowania kompletnych dokumentów projektowych.

Wykres 45. Ocena planowania czasu naborów pod kątem potrzeby zgromadzenia niezbędnych dokumentów oraz możliwości przygotowania kompletnych dokumentów projektowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

W tym przypadku 77,3% wnioskodawców i beneficjentów uważa go za wystarczający. W przypadku podmiotów z Regionu Warszawskiego Stołecznego jest to 74,3%, zaś Regionu Mazowieckiego Regionalnego 78,8%.

Pojawiają się w tym zakresie problemy po stronie potencjalnych beneficjentów wsparcia. W sytuacji, gdy znaczna liczba naborów na kluczowe, np., dla samorządów, obszary wsparcia ogłaszane są w jednym momencie i z tym samym terminem na przygotowanie wniosku aplikacyjnego, znacznie utrudnia to możliwości wnioskowania o wszystkie projekty, na jakie dany podmiot jest zainteresowany. W sytuacji, gdy nabory te trwają w okresie wakacyjnym, jest to wręcz niemożliwe. Wówczas dany wnioskodawca, jeżeli chce rzetelnie się do tego przygotować, musi wybierać i skupić się tylko na niektórych naborach, najbardziej priorytetowych. Dochodzą do tego również kwestie budżetowe. Nie zawsze możliwe jest zabezpieczenie wkładu własnego na wszystkie projekty w jednym momencie.

Oczywiście jest to sytuacja trudna, gdyż interes wydatkowania funduszy unijnych leży po obu stronach systemu i często nie jest to interes zbieżny. Z jednej strony jest IZ, która dba o to, aby jak najwięcej środków zakontraktować i zrobić to jak najszybciej, aby móc w pełni rozliczyć się z nich przed Komisją Europejską. Z drugiej strony jest beneficjent, który ma potrzeby inwestycyjne, chce pozyskać środki unijne na ich zaspokojenie i je skutecznie wydać na rzecz społeczności lokalnych. Plany inwestycyjne ma jednak rozłożone w czasie.

Obie strony mają swoje racje i obie strony należy zrozumieć. W kolejnej perspektywie finansowej rozwiązaniem tego problemu mogłaby być lepsza współpraca z potencjalnymi beneficjentami już na etapie tworzenia Programu regionalnego. Z jednej strony identyfikacja potrzeb i planów inwestycyjnych poszczególnych grup potencjalnych beneficjentów umożliwiłaby Instytucji Zarządzającej zaplanowanie obszarów wsparcia, typów projektów oraz wstępnego harmonogramu ich wdrażania. Taki sygnał w stronę potencjalnych beneficjentów już na etapie programowania powinien wpłynąć na ich większą gotowość w momencie ogłaszania naborów wniosków. Co powinno przełożyć się na sprawniejszą realizację Programu.

W obecnej perspektywie, z uwagi na znaczne opóźnienia w zatwierdzeniu przez Komisję Europejską wszystkich Programów na lata 2021-2027, Instytucje Pośredniczące są zmuszone do szybkiego ogłaszania wszystkich naborów, aby zrealizować postawione cele. Główne cele finansowe wynikają z tzw. „zasady n+3/n+2”. Na podstawie rozporządzenia ogólnego w ramach każdego funduszu określone zostały roczne cele poziomów certyfikacji środków, począwszy od roku 2025. Cele dla FEM 2021-2027 przedstawione zostały w poniższej tabeli.

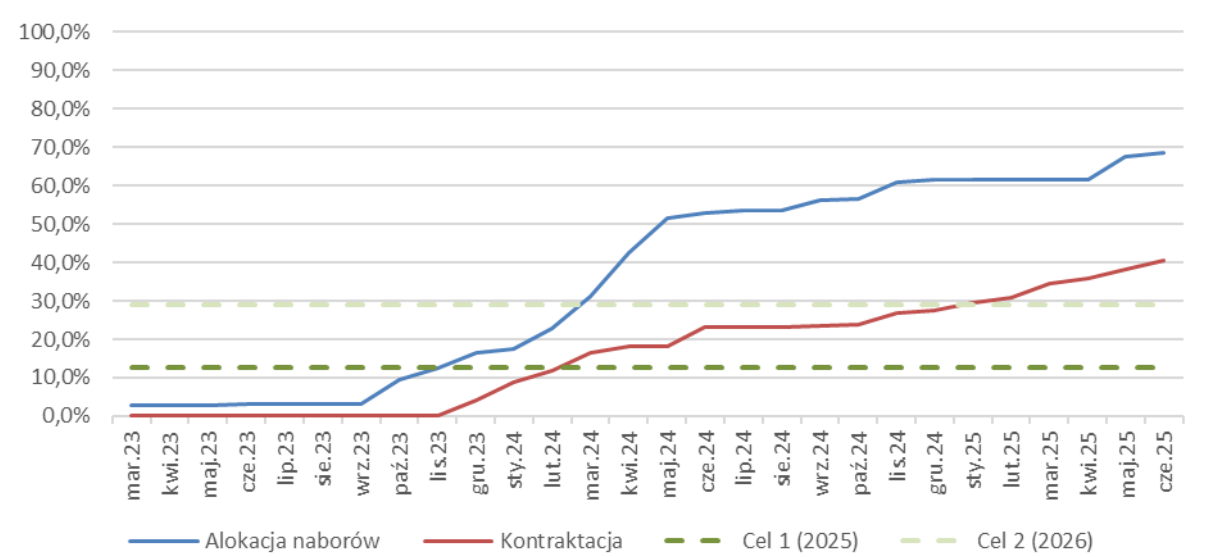
Tabela 10. Cele certyfikacji środków wynikające z „zasady n+3/n+2” (euro oraz % alokacji) w ramach FEM 2021-2027

Fundusz	2025	2026	2027	2028	2029
EFRR	191 825 341	436 651 325	698 097 853	968 982 733	1 506 058 201
	12,7%	29,0%	46,4%	64,3%	100%
EFS+	74 990 126	170 828 181	273 267 982	379 501 287	590 552 801
	12,7%	28,9%	46,3%	64,3%	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego

Jak pokazuje poniższy wykres, sposób planowania naborów w ramach EFRR przekłada się na tempo wdrażania. Wzrost alokacji środków przeznaczonych na nabory wniosków wpływa na analogiczny wzrost kontraktacji środków, przesunięty jedynie w czasie niezbędnym do oceny wniosków i wyboru projektów do dofinansowania.

Wykres 46. Stan wdrażania EFRR w ramach FEM 2021-2027 w poszczególnych miesiącach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego według stanu na 30 czerwca 2025

Sposób planowania naborów umożliwi wywiązanie się z pierwszych celów wynikających z „zasady n+3/n+2” dla EFRR. Poziom kontraktacji przekroczył cel na koniec 2025 roku już w marcu 2024 roku. Co ważne, wartość dofinansowania UE projektów, których termin realizacji kończy się do końca 2025 roku, stanowi ok. 60% celu dla roku 2025. Biorąc pod uwagę, że płatności i certyfikacja będą następowały również w ramach pozostałych projektów, których

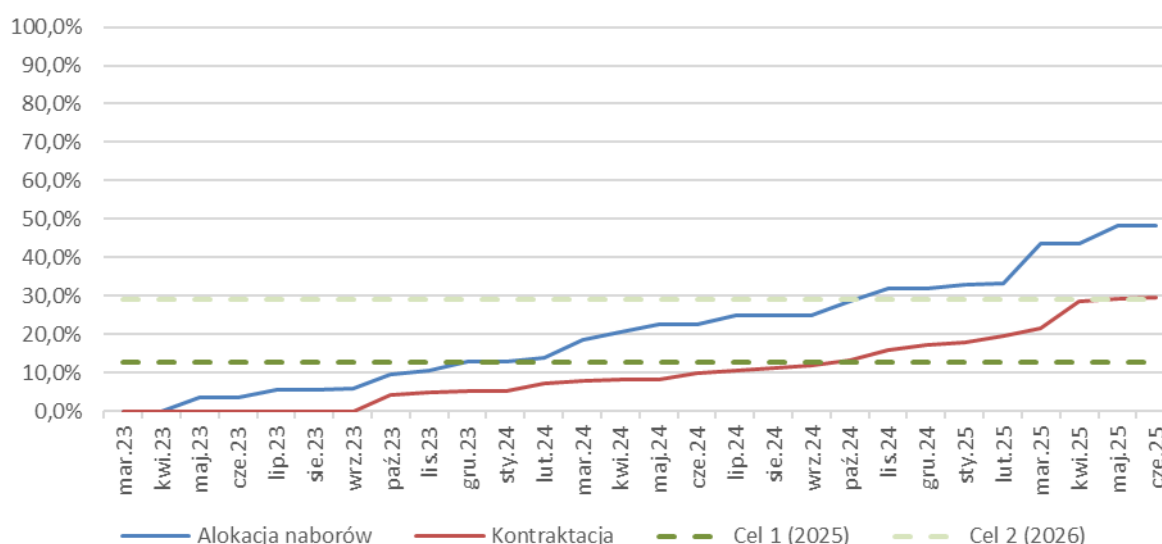
termin realizacji wykracza poza rok 2025, według ewaluatora, nie widać ryzyka nieosiągnięcia postawionego celu finansowego.

W przypadku EFS+ również obserwowana jest sytuacja, iż wzrost alokacji środków przeznaczonych na nabory wniosków wpływa na analogiczny wzrost kontraktacji środków. Wskazuje to, że sposób planowania naborów przekłada się na tempo wdrażania.

Sposób planowania naborów umożliwi wywiązanie się z pierwszych celów wynikających z „zasady n+3/n+2” dla EFS+. Poziom kontraktacji przekroczył cel na koniec 2025 roku już w październiku 2024 roku. Co ważne wartość dofinansowania UE projektów, których termin realizacji kończy się do końca 2025 roku stanowi ok. 64% celu dla roku 2025.

Biorąc pod uwagę, że płatności i certyfikacja będzie następowała również w ramach pozostałych projektów, których termin realizacji wykracza poza rok 2025, według ewaluatora, nie widać ryzyka nieosiągnięcia postawionego celu finansowego.

Wykres 47. Stan wdrażania EFS+ w ramach FEM 2021-2027 w poszczególnych miesiącach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego według stanu na 30 czerwca 2025

Czy przyjęty harmonogram naboru wniosków uwzględnia wszystkie możliwe do ogłoszenia w tym trybie obszary? Czy są takie, w których nie zaplanowano naborów, a sytuacja prawna i inna na to pozwala?

Jak wskazano w odpowiedzi na poprzednie pytanie badawcze, nabory wniosków zostały ogłoszone w ramach wszystkich działań FEM 2021-2027.

W ramach badania nie zidentyfikowano obszarów wsparcia FEM 2021-2027, w ramach których nabory nie zostały jeszcze ogłoszone, a sytuacja prawna bądź też przygotowanie potencjalnych beneficjentów na to nie pozwala.

Są oczywiście obszary, dla których uruchomienie naborów wymaga najpierw spełnienia określonych warunków. Na przykład przy projektach planowanych w trybie niekonkurencyjnym dotyczącym parków krajobrazowych konieczna jest odpowiednia

sekwencja działań. Najpierw musi zostać zrealizowany projekt dotyczący aktualizacji planów ochrony parków krajobrazowych, a następnie dopiero projekty związane z realizacją tych planów.

Jakie czynniki wewnętrzne i zewnętrzne, niezależne od IZ FEM 2021-2027, wpływały lub wpływają na planowanie naborów?

Jak pokazała analiza benchmarkingowa innych Programów regionalnych, skuteczność planowania naborów zależy od umiejętności łączenia sztywnych uwarunkowań finansowych i prawnych z elastycznym reagowaniem na potrzeby beneficjentów oraz specyfikę poszczególnych projektów. Wspólnym elementem jest dążenie do zapewnienia przejrzystości, przewidywalności i równomiernego rozłożenia obciążeń, co sprzyja zarówno realizacji celów Programów, jak i efektywności aplikowania przez beneficjentów.

Proces planowania naborów w ramach FEM 2021-2027 opiera się na równoważeniu czynników wewnętrznych, związanych z organizacją i realizacją Programu oraz zewnętrznych, wynikających z potrzeb i oczekiwań beneficjentów oraz otoczenia społeczno-gospodarczego.

Harmonogram naborów konstruowany jest w oparciu o wielkość alokacji, dostępność środków finansowych, stopień kontraktacji oraz poziom realizacji wskaźników. Całość harmonogramu podporządkowana jest strategii Programu, co zapewnia spójność planowania z długofalowymi celami. Kluczowe znaczenie ma również charakter projektów, w przypadku usług społecznych czy edukacji, nabory uruchamiane są w taki sposób, aby zapewnić ciągłość wsparcia i uwzględniać cykle funkcjonowania instytucji, np., rok szkolny.

Zaplanowane w harmonogramie nabory, ich liczba i rozłożenie w czasie, dostosowane są także do zdolności organizacyjnych departamentu, w tym liczby ekspertów dostępnych do oceny wniosków. Ważnym czynnikiem jest rozłożenie obciążenia pracą zespołów oceniających, aby uniknąć kumulacji wniosków w krótkim czasie. Zapewnia to, aby proces naboru i oceny przebiegał szybko i sprawnie.

Istotna jest specyfika projektów i określone warunki w poszczególnych priorytetach Programu. Na przykład projekty dla powiatowych urzędów pracy powinny być realizowane od początku każdego roku, co determinuje konieczność ogłaszania naborów ze stosownym wyprzedzeniem.

Wśród czynników zewnętrznych istotne miejsce zajmują potrzeby beneficjentów, w tym grup szczególnie narażonych na wykluczenie społeczne, co przekłada się na priorytetyzację tematów i terminów konkursów. W planowaniu naborów ważne jest zainteresowanie beneficjentów oraz postulaty zgłaszane np., przez jednostki samorządu terytorialnego. W przypadku wysokiego popytu na określone formy wsparcia możliwe jest powtarzanie naborów, jeśli pozwala na to alokacja.

8.2. Ocena sposobu organizacji i sprawności realizacji oceny i wyboru projektów w kontekście celów działań i Programu operacyjnego

8.2.1. Ogłoszenia o naborze

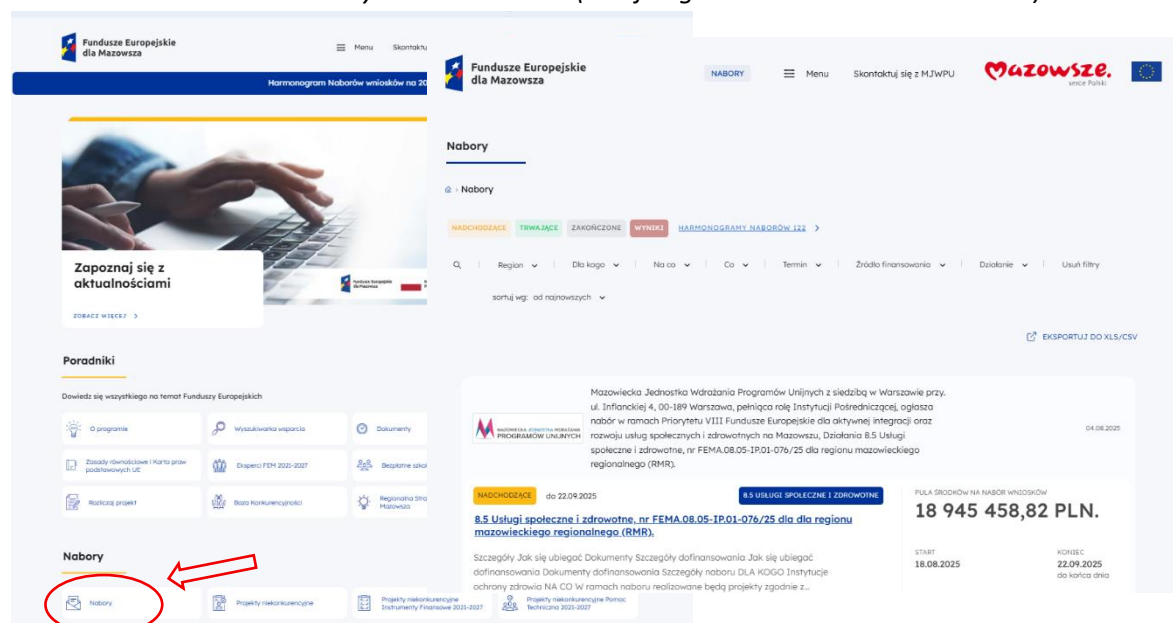
Jaka, w kontekście etapu ogłaszania naboru, jest dostępność informacji niezbędnej m. in. do opracowania wniosków, czytelność i poprawność merytoryczna dokumentacji naborów?

Czy informacja o naborze wniosków oraz ogłoszenia o naborze wniosków są łatwo dostępne i są publikowane w terminie umożliwiającym zgromadzenie wymaganej dokumentacji i poprawne przygotowanie wniosku o dofinansowanie? Jeśli nie, to jaki powinien to być termin, uwzględniając zarówno potrzeby wnioskodawców (czas potrzebny na przygotowanie odpowiedniej dokumentacji), jak również potrzebę efektywnego zarządzania Programem operacyjnym przez instytucje zaangażowane we wdrażanie FEM 2021-2027?

Czy (jeżeli jest taka konieczność) można poprawić ich wzór oraz formy/miejsca publikacji, aby zwiększyć skuteczność dotarcia do potencjalnych wnioskodawców?

Strona internetowa FEM 2021-2027, tj., <https://funduszeuedlamazowska.eu>, w prosty sposób prowadzi potencjalnych wnioskodawców do ogłoszeń o naborach wniosków o dofinansowanie. Kieruje do nich zakładka dostępna na stronie startowej serwisu (schemat poniżej). Sekcja naborów umożliwia ich przefiltrowanie m.in. po działaniu FEM 2021-2027, terminie ogłoszenia czy też typie beneficjenta, co znacznie usprawnia przeszukiwanie ogłoszonych naborów.

Schemat 1. Serwis internetowy FEM 2021-2027 (sekcja ogłoszeń o naborach wniosków)

Źródło: Strona internetowa <https://funduszeuedlamazowska.eu>

Przeprowadzone badanie wśród wnioskodawców i beneficjentów jednoznacznie wskazało, że informacje niezbędne do opracowania wniosków o dofinansowanie, tj., m.in. informacja o naborze wniosków, ogłoszenie naboru, dokumentacja konkursowa, są dla potencjalnych wnioskodawców łatwo dostępne. Nie identyfikuje się w tym zakresie żadnych problemów.

Zgodnie z wytycznymi Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej dotyczącymi wyboru projektów na lata 2021-2027, ogłoszenie o naborze wniosków powinno zawierać Regulamin wyboru projektów oraz następujące informacje:

- nazwę właściwej instytucji – np. nazwę urzędu wraz z funkcją, którą pełni w systemie realizacji;
- przedmiot naboru – typy projektów, które mogą zostać objęte dofinansowaniem. Minimalny zakres informacji określa priorytet lub działanie, w ramach którego organizowany jest nabór. Typy projektów są wyróżniane ze względu na ich cel, przedmiot lub zasięg terytorialny;
- informację o potencjalnych wnioskodawcach – jakie rodzaje podmiotów są uprawnione do składania wniosków w ramach danego naboru;
- termin składania wniosków o dofinansowanie – daty rozpoczęcia i zakończenia naboru;
- dane do kontaktu – co najmniej wskazanie sposobu kontaktowania się wszystkich potencjalnych wnioskodawców z właściwą instytucją, w tym numer telefonu i adres e-mail.

Natomiast zgodnie z ustawą o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027, Regulamin wyboru projektów powinien uwzględniać:

- kwotę przeznaczoną na dofinansowanie projektów;
- maksymalny dopuszczalny poziom dofinansowania projektu lub maksymalną, dopuszczalną kwotę dofinansowania projektu;
- kryteria wyboru projektów;
- wskazanie sposobu wyboru projektów do dofinansowania oraz jego opis;
- właściwy system teleinformatyczny, w którym można złożyć wniosek oraz sposób dostępu do formularza wniosku;
- termin składania wniosków;
- załączniki do wniosku, o ile wymagane jest ich złożenie oraz sposób, formę i termin ich przedłożenia;
- zakres, w jakim możliwe jest uzupełnianie lub poprawianie wniosków;
- sposób komunikacji między wnioskodawcą a właściwą instytucją;
- czynności, które powinny zostać dokonane przed zawarciem umowy o dofinansowanie projektu lub podjęciem decyzji o dofinansowaniu projektu oraz termin ich dokonania.

Przeprowadzona analiza poszczególnych naborów wniosków w ramach EFRR oraz EFS+ jednoznacznie wskazuje, że zarówno ogłoszenia o naborze, jak i regulaminy wyboru projektów zawierają wszystkie ww. niezbędne informacje, umożliwiające prawidłowe

złożenie wniosków o dofinansowanie. W sposób precyzyjny, krok po kroku, przeprowadzają wnioskodawców przez cały proces składania wniosków o dofinansowanie ich oceny oraz zawierania umów o dofinansowanie.

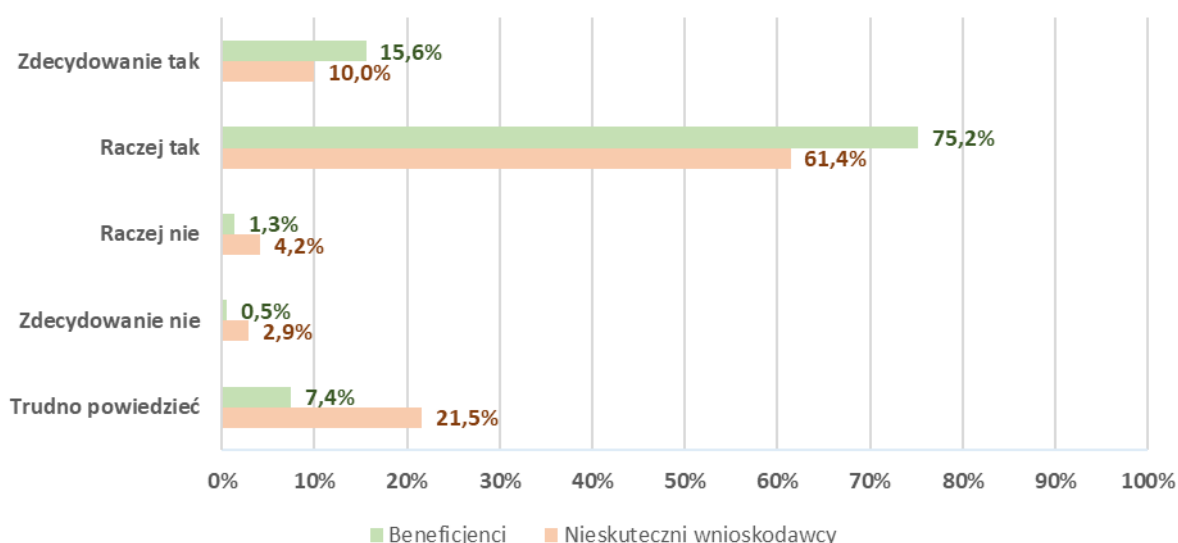
Zdaniem aż 84,3% wnioskodawców i beneficjentów FEM 2021-2027 ogłoszenia o naborze wniosków oraz regulaminy konkursów zawierały wszystkie informacje niezbędne do prawidłowego przygotowania wniosku o dofinansowanie. W większym stopniu dotyczy to beneficjentów wsparcia (90,8%) niż nieskutecznych wnioskodawców (71,4%).

Biorąc pod uwagę fundusz, w ramach którego ogłaszane były nabory wniosków, ocena kompletności informacji była zbliżona. W większym stopniu wnioskodawcy i beneficjenci pozytywnie ocenili nabory w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (87,7% wnioskodawców i beneficjentów). Dla Europejskiego Funduszu Społecznego + było to 80,9%.

Spośród nielicznych opinii o występowaniu braków wymaganych informacji (łącznie ok. 3,6% wnioskodawców oraz beneficjentów wsparcia) ponad jedna czwarta dotyczyła braku precyzyjnych i jasno określonych kryteriów oceny i wyboru projektów. Nie wszystkie kryteria były czytelnie wyjaśnione. Oczekiwaniem wnioskodawców było jasne wskazanie co jest oceniane w danym kryterium i na podstawie jakich zapisów wniosku. Biorąc pod uwagę niewielką skalę respondentów, którzy wskazali na ten problem, w opinii ewaluatora, precyzyjność i czytelność kryteriów wyboru projektów nie stanowi słabości dokumentacji konkursowej.

Potencjalni wnioskodawcy wskazywali również brak czegoś w rodzaju FAQ, czyli najczęściej zadawanych pytań. Byłoby to pomocne przy rozstrzyganiu wątpliwych kwestii, które pojawiały się podczas opracowywania wniosków o dofinansowanie.

Wykres 48. Ocena czy ogłoszenie o naborze wniosków oraz regulaminu konkursu zawierały wszystkie potrzebne informacje do przygotowania wysokiej jakości wniosku o dofinansowanie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Czy zakres wymaganych dokumentów jest odpowiedni (za mały, za duży)?

Czy i w jakim stopniu zakres dokumentów wymaganych od wnioskodawców, w tym składanych w ramach systemu informatycznego, jest adekwatny do potrzeb wynikających z celów działań i Programu (w tym osiągnięcia wskaźników produktu i finansowych z ram wykonania oraz wskaźników długoterminowych)?

Jaka jest trafność zakresu i treści regulaminów naborów w kontekście celów działań i Programu (w tym osiągnięcia wskaźników produktu i finansowych z ram wykonania oraz wskaźników długoterminowych)?

Zakres dokumentów niezbędnych do złożenia razem z wnioskiem o dofinansowanie projektu określany jest każdorazowo dla danego naboru, w jego regulaminie. Analizując ten aspekt należy rozgraniczyć nabory ogłaszane na projekty finansowane z EFRR z prowadzonymi w ramach EFS+. W przypadku projektów „miękkich” co do zasady żaden dodatkowy dokument nie jest wymagany na etapie składania wniosku o dofinansowanie. Elementem wniosku jest szereg oświadczeń składanych przez wnioskodawcę. Dopiero na etapie podpisywania umowy o dofinansowanie projektu są wymagane do przedłożenia dodatkowe dokumenty na potwierdzenie spełnienia niezbędnych wymagań od beneficjenta.

Inaczej sprawa przedstawia się w przypadku wniosków składanych w ramach EFRR. Zakres wymaganych dokumentów od wnioskodawcy jest mocno rozbudowany. Wynika to przede wszystkim z szeregu wymogów i zasad określonych przez Komisję Europejską m.in. w rozporządzeniu ogólnym oraz nałożonych na poszczególne Programy operacyjne w tym FEM 2021-2027. Wymagana dokumentacja wynika również z kryteriów wyboru projektów, co oznacza, że jest niezbędna do prawidłowej oceny wniosków.

W opinii ewaluatora, zakres ten jest właściwy i nie powinien podlegać ani rozszerzeniu, ani zmniejszeniu. Przeprowadzona analiza dokumentacji poszczególnych naborów wskazuje, że zakres wymaganych od wnioskodawcy dokumentów jest adekwatny do celów danego działania, w szczególności do weryfikacji w projekcie wskaźników monitoringu przyjętych dla danego działania.

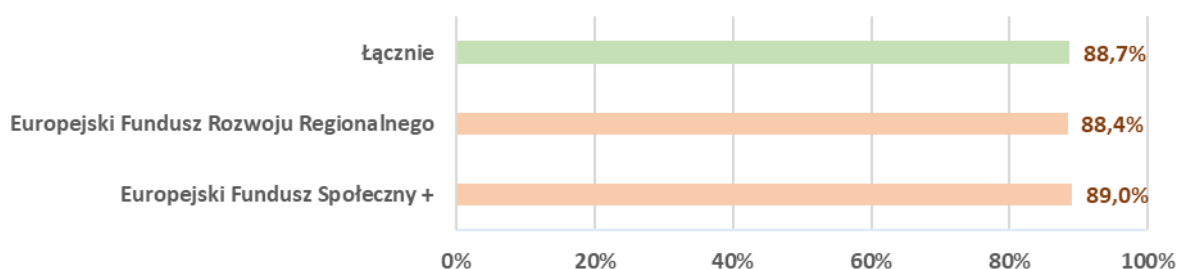
W kontekście osiągnięcia celów Programu dobrym rozwiązaniem jest nałożony w Regulaminie naboru obowiązek określenia przez wnioskodawcę wartości wszystkich adekwatnych dla projektu wskaźników. Pozwoli to na pełne monitorowanie realizacji celów FEM 2021-2027 oraz zapewni, że beneficjent wskaże wszystkie wskaźniki adekwatne dla realizowanego wsparcia. Wyszczególnienie w Regulaminie wszystkich takich wskaźników zminimalizuje ryzyko pominięcia danego wskaźnika. Natomiast podanie źródła, w którym dostępne są definicje wskaźników pozwoli wnioskodawcy prawidłowo dobrać zarówno wskaźniki, jak i sposób pomiaru.

Wartym podkreślenia jest również to, że pomimo iż dokumentów wymaganych od wnioskodawców jest dużo, ich liczba i rodzaj nie zmieniły się znacząco od perspektywy finansowej 2014-2020. Dlatego doświadczeni beneficjenci powinni być przyzwyczajeni do

tych wymogów. Wyniki prowadzonych badań potwierdzają tę tezę. Wnioskodawcy przeważnie mają świadomość, iż zestaw wymaganych dokumentów jest wyśrodkowany pomiędzy możliwościami i zdolnością beneficjentów do pisania projektów i ich realizacji, a wymaganiami nałożonymi na Program i Instytucję Zarządzającą ze strony Komisji Europejskiej, Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej oraz organów kontrolnych. Tych wymagań jest bardzo wiele.

Prawie 89% wnioskodawców i beneficjentów uważa, że zakres dokumentów wymaganych do przygotowania i złożenia wniosku o dofinansowanie był dostosowany do specyfiki składanego projektu. Pozytywna ocena tego aspektu w tym samym stopniu dotyczy zarówno wnioskodawców naborów ogłaszanych w ramach EFRR, jak i EFS+. Jedynie 1,6% wnioskodawców i beneficjentów wskazał na niedostosowanie zakresu wymaganych dokumentów do specyfiki swojego projektu, co należy uznać za wartość marginalną.

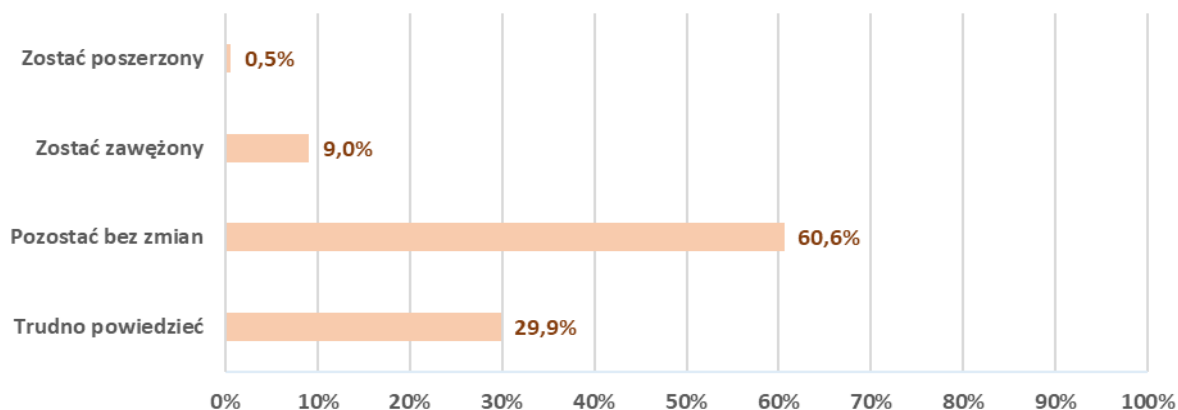
Wykres 49. Odsetek wnioskodawców i beneficjentów uważających, że zakres dokumentów wymaganych do przygotowania i złożenia wniosku o dofinansowanie był dostosowany do specyfiki składanego projektu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Zaledwie 9% wnioskodawców i beneficjentów FEM 2021-2027 uważa, że zakres dokumentów wymaganych do przygotowania wniosku o dofinansowanie powinien zostać zawężony. W większości (ok. 24%) wskazań dotyczyły rezygnacji ze studium wykonalności.

Wykres 50. Odsetek wnioskodawców i beneficjentów wskazujących na rodzaje modyfikacji zakresu dokumentów wymaganych do przygotowania wniosku o dofinansowanie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Prawie dwie trzecie wnioskodawców uważa, że zakres dokumentów powinien pozostać bez zmian, co potwierdza wspomniane wcześniej zrozumienie co do konieczności ich przedkładania razem z wnioskiem o dofinansowanie.

Na jedną kwestię należy zwrócić uwagę. Część wymaganych do przedłożenia dokumentów wymaga od wnioskodawców czasu na ich uzyskanie. Takim przykładem są informacje i opinie z Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska czy też z Wód Polskich, uzyskanie których jest bardzo czasochłonne. Instytucje ogłaszające konkurs powinny uwzględnić tego rodzaju kwestie przy wskazywaniu czasu na złożenie wniosków o dofinansowanie i odpowiednie wydłużanie terminów naborów.

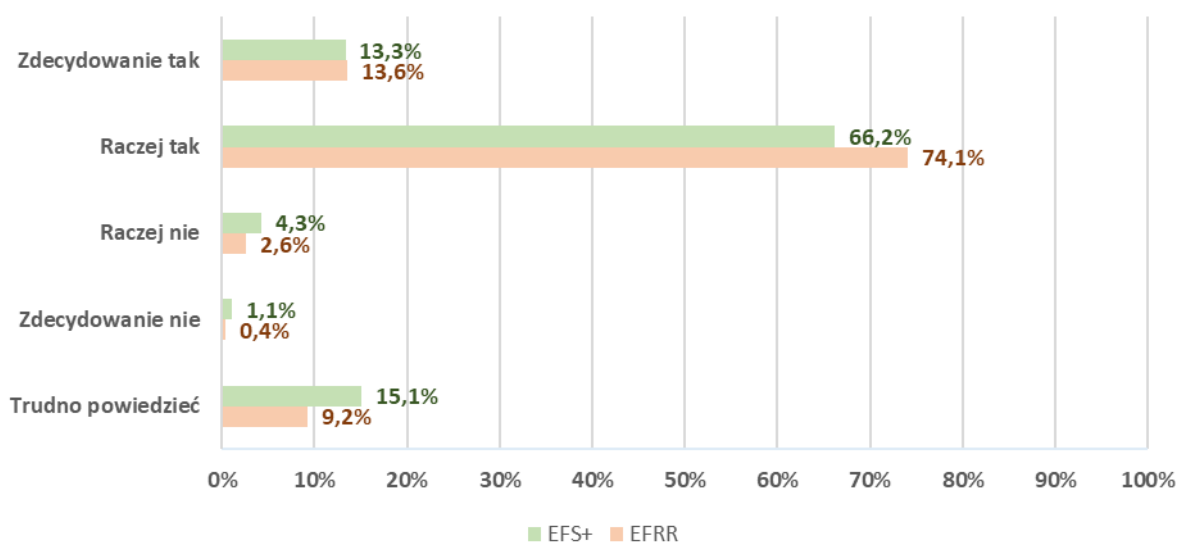
Czy zakres i treść regulaminów naborów jest zrozumiała dla potencjalnych wnioskodawców/wnioskodawców?

Czy treść ogłoszeń jest zrozumiała (precyzyjna/jednoznaczna) dla wnioskodawców?

Instytucje ogłaszające nabory podczas tworzenia regulaminów naborów dokładają wszelkich starań, aby ich treści były jasne, przejrzyste, zrozumiałe i jednoznaczne. Jest to jednak niezmiernie trudne, co potwierdza fakt, że nie było do tej pory naboru, w którym instytucje nie otrzymywałyby żadnego zapytania od potencjalnego wnioskodawcy.

Jak wynika z badania ankietowego, zdecydowana większość wnioskodawców i beneficjentów zarówno EFRR (87,7%), jak i EFS+ (80,9%) pozytywnie ocenia regulaminy konkursów pod względem możliwości ich zrozumienia, czytelności, jednoznaczności i braku wątpliwości.

Wykres 51. Odsetek wnioskodawców i beneficjentów oceniających treści regulaminu konkursu jako zrozumiałe, jednoznaczne i niebudzące wątpliwości

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Opinię negatywną na ten, temat łącznie ma zaledwie 4,3% wnioskodawców i beneficjentów. Najczęściej zgłaszany brak zrozumienia dotyczy kryteriów wyboru projektów oraz polityk horyzontalnych.

Pomimo niewielkiej liczby ocen negatywnych, pojawiające się u wnioskodawców wątpliwości rodzą konieczność zapewnienia im narzędzi, za pomocą których możliwe jest ich zgłaszanie do Instytucji Pośredniczących i pozyskiwanie wyjaśnień. Ocena tego aspektu została dokonana we wcześniejszej części raportu, podczas oceny działań informacyjno-promocyjnych nakierowanych na potencjalnych wnioskodawców i beneficjentów.

8.2.2. Nabór wniosków

Czy kwota alokacji, czas trwania i częstotliwość przeprowadzania naborów, zakres wymaganej dokumentacji są dostosowane do specyfiki działania/oferowanego wsparcia (w tym zobowiązań dotyczących ram wykonania) oraz specyfiki potencjalnego beneficjenta, grupy docelowej?

Czy czas przeznaczony na składanie wniosków w trakcie naboru jest właściwy w kontekście możliwości wnioskodawców oraz celów działań i Programu (w tym osiągania wskaźników produktu i finansowych z Ram wykonania oraz wskaźników długoterminowych)?

Instytucje ogłaszające nabory wniosków o dofinansowanie, wyznaczając terminy na złożenie wniosków powinny zbilansować potrzebę szybkiej kontraktacji środków, a jednocześnie możliwości beneficjentów przygotowania wniosku. Ustawa wdrożeniowa dla naborów prowadzonych w trybie konkurencyjnym określa minimalne terminy trwania naboru (jest to 10 dni) oraz zakończenia naboru od dnia upublicznienia ogłoszenia (jest to 40 dni). Instytucje mają możliwość ich zwiększania np. w zależności od specyfiki projektów, przypadające przerwy świąteczne itp.

Jak pokazała analiza ogłoszonych naborów wniosków w ramach FEM 2021-2027, w każdym z nich terminy te zostały dochowane. Co więcej Instytucje dosyć często decydowały się na znaczne wydłużenie ustawowych terminów. W konsekwencji średni czas od ogłoszenia naboru do jego zakończenia w przypadku EFRR wyniósł 109 dni, natomiast dla naborów prowadzonych w ramach EFS+ 69 dni.

Tabela 11. Czas poszczególnych naborów wniosków o dofinansowanie (liczba dni kalendarzowych)

Czas	EFRR		EFS+	
	Konkurencyjny	Niekonkurencyjny	Konkurencyjny	Niekonkurencyjny
Od ogłoszenia do rozpoczęcia naboru	13	3	13	0
Od rozpoczęcia do zakończenia naboru	96	48	56	40

Czas	EFRR		EFS+	
	Konkurencyjny	Niekonkurencyjny	Konkurencyjny	Niekonkurencyjny
Łączny czas od ogłoszenia do zakończenia naboru	109	51	69	40

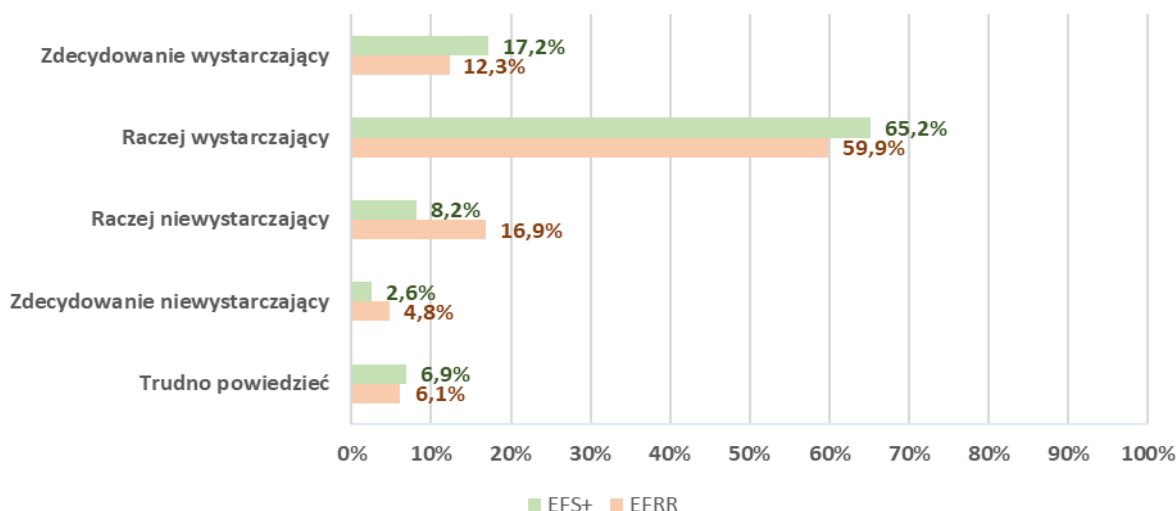
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego według stanu na 30 czerwca 2025

Pozytywnie należy ocenić znacznie większy czas na złożenie wniosków w ramach EFRR w porównaniu z EFS+. Należy zwrócić uwagę, że zakres dokumentów, jaki wnioskodawcy muszą złożyć w przypadku projektów „twardych” jest znacznie bardziej rozbudowany niż projektów finansowanych z EFS+.

Analiza ogłoszonych naborów wniosków w ramach FEM 2021-2027 pokazała również, że instytucje dla naborów prowadzonych w trybie niekonkurencyjnym wyznaczały terminy krótsze w stosunku do naborów w trybie konkurencyjnym. Średni czas od ogłoszenia naboru do jego zakończenia w przypadku EFRR wyniósł 51 dni, natomiast dla naborów prowadzonych w ramach EFS+ 40 dni. Jest to spowodowane tym, że specyfika przygotowywania wniosków, dla których prowadzony jest nabór w trybie niekonkurencyjnym jest nieco odmienna od trybu konkurencyjnego. Przede wszystkim projekty te są wcześniej zidentyfikowane, wobec czego beneficjenci takich projektów co do zasady mają znacznie więcej czasu na przygotowanie projektu przed ogłoszeniem naboru, a tym samym i wniosku o dofinansowanie.

Z wyników badania ankietowego można wywnioskować, że zaplanowane czasy naborów wniosków o dofinansowanie są wystarczające do zgromadzenia niezbędnych dokumentów oraz przygotowania kompletnych dokumentów projektowych. Twierdzi tak ok. 77,3% wnioskodawców i beneficjentów FEM 2021-2027.

Wykres 52. Ocena planowania czasu naborów pod kątem potrzeby zgromadzenia niezbędnych dokumentów oraz możliwości przygotowania kompletnych dokumentów projektowych w podziale na fundusze

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Zaplanowane czasy naborów wniosków w większym stopniu pozytywnie są oceniane przez wnioskodawców i beneficjentów w zakresie EFS+ (twierdzi tak 82,4% podmiotów aplikujących do naborów w ramach EFS+). W ramach EFRR odsetek takich podmiotów wynosi 72,1%.

W odniesieniu do kategorii regionów pozytywną ocenę czasu naborów zgłasza 74% podmiotów z Regionu Warszawskiego Stołecznego oraz 78,8% z Regionu Mazowieckiego Regionalnego.

Dobłą praktyką stosowaną przez Instytucję Zarządzającą jest wydłużanie terminów składania wniosków o dofinansowanie na uzasadnione wnioski potencjalnych beneficjentów wsparcia, którzy potrzebują więcej czasu na przygotowanie wszystkich niezbędnych dokumentów. Umożliwi to jak największej liczbie wnioskodawców ubiegać się o dofinansowanie, a tym samym zwiększa szanse na wybór jak najlepszych projektów. Takie podejście rodzi jednak pewnego rodzaju niebezpieczeństwa. Beneficjenci często wstrzymują się z rozpoczęciem realizacji projektu do momentu rozstrzygnięcia konkursu i uzyskania dofinansowania. Przedłużający się etap naboru skraca zatem czas na realizację inwestycji. Niemniej, w sposób rozsądny, Instytucja Zarządzająca powinna kontynuować tę praktykę.

Pozytywna ocena ewaluatora wyznaczanych terminów naborów, dotycząca zarówno tych prowadzonych w ramach EFS+, jak i EFRR, poparta jest również funkcjonowaniem *Harmonogramu naborów wniosków o dofinansowanie*. Wskazuje on jakie nabory będą ogłaszane i kiedy, w ciągu najbliższych 12 miesięcy. Oczywiście może on być w miarę potrzeb uzupełniany o kolejne nabory lub aktualizowany w zakresie np. terminów naborów. Mimo to jest to bardzo użyteczne narzędzie, gdyż potencjalny wnioskodawca może wcześniej zapoznać się z planowanymi naborami, ich przedmiotem i terminami oraz rozpocząć przygotowania do złożenia wniosków o dofinansowanie, kompletowania dokumentacji, poszukiwanie partnerów itp.

Ponadto, zakłada się, że składane wnioski o dofinansowanie dotyczą projektów, które wynikają z potrzeb rozwojowych beneficjentów. Wobec czego powinna następować zapobiegliwość w przygotowaniu projektu do realizacji nie czekając na moment ogłoszenia naboru wniosków. W sytuacji, gdy beneficjenci kreują pomysły na projekt dostosowując je do aktualnie ogłoszonych naborów, czas na przygotowanie wniosku może być niewystarczający. Zdaniem Wykonawcy nie jest to powód, do dokonywania zmian w podejściu instytucji ogłaszających nabory wniosków co do terminów ich trwania.

Prawidłowość wyznaczanych terminów potwierdzają również poziomy zainteresowania ogłaszanymi naborami w trybie konkurencyjnym. Co do zasady wskazują one również na odpowiednią kwotę alokacji i prawidłową częstotliwość ogłaszania naborów.

Tabela 12. Odsetek wartości dofinansowania złożonych wniosków w stosunku do alokacji naborów w trybie konkurencyjnym (w %)

Działanie	Odsetek	Działanie	Odsetek	Działanie	Odsetek	Działanie	Odsetek
1.1	312,8%	3.2	86,5%	6.4	119,7%	8.4	515,5%
1.3	343,9%	4.1	331,6%	6.5	24,3%	8.5	190,6%
2.1	340,0%	5.1	72,8%	7.1	43,2%	8.6	210,4%
2.2	40,8%	5.2	118,4%	7.2	177,4%	8.7	81,5%
2.3	50,3%	5.3	242,6%	7.3	154,8%	9.1	69,9%
2.4	110,4%	5.4	100,0%	7.4	129,5%	9.2	13,7%
2.5	176,8%	5.5	158,6%	7.5	200,4%	9.3	100,0%
2.6	237,8%	5.6	236,5%	8.1	288,1%	-	-
2.7	29,1%	5.7	45,0%	8.2	97,5%	-	-
3.1	88,2%	6.3	11,5%	8.3	167,6%	-	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego według stanu na 30 czerwca 2025

Zaledwie w przypadku siedmiu działań wartość dofinansowania złożonych wniosków stanowi mniej niż 50% przeznaczanej alokacji naborów. Są to następujące działania finansowane w ramach EFRR: 2.2 *Efektywność energetyczna w ZIT*, 2.7 *Bioróżnorodność*, 5.7 *Kultura i turystyka*, 9.2 *Rewitalizacja obszarów innych niż miejskie* oraz finansowane w ramach EFS+ działanie 6.3 *Nowoczesne, regionalne służby zatrudnienia*, działanie 6.5 *Wsparcie dla pracodawców i pracowników* oraz działanie 7.1 *Edukacja przedszkolna*.

Spośród tych działań w największym stopniu niedostosowanie alokacji widoczne jest w przypadku działania 2.7 *Bioróżnorodność*. W dwóch dotychczas zakończonych naborach złożonych zostało zaledwie 12 wniosków o dofinansowanie na łączną kwotę dofinansowania stanowiącą 29,1% budżetu naborów. Terminy tych naborów wniosków częściowo pokrywały się ze sobą, ale były one nakierowane na inne typy projektów. Ogłoszony trzeci nabór w czerwcu 2025 r. pozwolił ocenić, że wnioskodawcy najprawdopodobniej nie byli jeszcze gotowi złożyć wnioski w pierwszych naborach, a nie, że alokacja na ten cel jest niedostosowana do zainteresowania tego typami projektów. W naborze tym wartość złożonych wniosków stanowiła ok. 120% dostępnej alokacji. Brak gotowości w pierwszych naborach mógł być spowodowany okresem wyborów samorządowych, które pokrywały się z terminem składania wniosków oraz konkurencją innych naborów w ramach FEM 2021-2027 (w szczególności w zakresie gospodarki wodno-ściekowej). W działaniu 2.7 można również zwrócić uwagę na skompilowany charakter projektów, w tym konieczność restrykcyjnego przestrzegania zasady zanieczyszczający płaci, które to czynniki (niezależne od IZ) także mogły wpłynąć na zainteresowaniem aplikowaniem o środki.

Analogiczna sytuacja jest w działaniu 9.2 *Rewitalizacja obszarów innych niż miejskie*. W dwóch dotychczas zakończonych naborach złożonych zostało zaledwie 8 wniosków o dofinansowanie na łączną kwotę dofinansowania stanowiącą 13,7% budżetu naborów. Terminy składania wniosków w ramach tych naborów również ze sobą się pokrywały, ale były

one nakierowane na inne typy projektów. W działaniu tym, żeby wnioskować o środki należy posiadać Gminny Program Rewitalizacji wpisany do Wykazu gminnych programów rewitalizacji województwa mazowieckiego. W momencie ogłaszania naborów nie wszystkie zainteresowane gminy taj plan już posiadały, natomiast teraz ich liczba rośnie. Będą oni mogli aplikować w kolejnych planowanych naborach.

W opinii ewaluatora, należy unikać sytuacji, w których nabory w podobnych obszarach wsparcia, a więc nakierowanych na jedną grupę potencjalnych odbiorców, są ogłaszane w tym samym terminie. Mogą mieć oni problemy z przygotowaniem wniosków na każdy z takich naborów. Dobrym przykładem jest zaplanowane w Harmonogramie naborów powtórzenie naborów w działaniu 9.2, gdzie jeden z naborów zostanie przeprowadzony w październiku 2025 r., a drugi w grudniu 2025 r.

W przypadku działania 6.3 *Nowoczesne, regionalne służby zatrudnienia* oraz działania 6.5 *Wsparcie dla pracodawców i pracowników* na wartość niskiego odsetka wartości dofinansowania złożonych wniosków w stosunku do alokacji naborów w trybie konkurencyjnym wpływ miały:

- trudna grupa docelowa do objęcia wsparciem, tj., opiekunowie osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, osoby z niepełnosprawnościami, osoby bezrobotne, osoby w wieku poprodukcyjnym oraz osoby z kategorii NEET (działanie 6.5, typ projektu dotyczący pracy zdalnej),
- formuła realizacji projektów wymagająca objęcia wsparciem w projekcie przez wnioskodawcę minimum 5 przedsiębiorców lub pracodawców sektora MŚP (działanie 6.5, typ projektu dotyczący pracy zdalnej),
- brak możliwości wnoszenia przez wnioskodawców (tj. urzędy pracy) do projektu wkładu własnego ze środków Funduszu Pracy (działanie 6.3, typ projektu dotyczący podnoszenia kompetencji pracowników urzędów pracy).

W przypadku tych działań dokonywano korekty kryteriów wyboru projektów oraz powtarzano nabory wniosków.

W działaniu 5.7 *Kultura i turystyka* ogłoszono dotychczas 4 nabory wniosków i w zaledwie jednym udało się pozyskać wnioski o wartości przekraczającej dostępny budżet. Łącznie w całym działaniu wartość złożonych wniosków stanowiła około połowę (45%) zaplanowanego budżetu naborów. W opinii IP oczekiwania potencjalnych beneficjentów, wzorujące się ubiegłymi latami i innymi programami dotującymi ten obszar wsparcia, nie wpisują się w pełni w założenia działania 5.1. W odniesieniu do katalogu możliwości wsparcia w tym działaniu kluczową determinantą jest geneza covidowa. IP prowadzi szereg działań informacyjnych wśród Mazowieckiego Centrum Wsparcia Doradczego (w kontekście naborów dedykowanych projektom dla 6 partnerstw w ramach MOF miast subregionalnych) oraz wśród LGD (w kontekście naborów dedykowanych projektom wynikających z LSR), aby zwiększyć poziom zainteresowania kolejnymi naborami.

Prawie połowa alokacji naborów została również wygenerowana w złożonych wnioskach w działaniu 7.1 *Edukacja przedszkolna* (43,2% w dwóch dotychczas ogłoszonych naborach), oraz działaniu 2.2 *Efektywność energetyczna w ZIT* (40,8% w jednym ogłoszonym naborze).

Wyniki badania ankietowego pokazują, że niewielkie zainteresowanie naborami po części może być skutkiem niewystarczającego czasu na złożenie wniosku. Respondenci z ww. działań FEM 2021-2027 w większym stopniu niż pozostałej części działań wskazują, że mieli niewystarczającą ilość czasu na przygotowanie i złożenie wniosku o dofinansowanie.

Szczególnie dotyczy to działania 2.7 *Bioróżnorodność*, działania 2.2 *Efektywność energetyczna w ZIT* oraz działania 5.7 *Kultura i turystyka*, w których odsetek wnioskodawców uważających, że czas nabory był niewystarczający jest największy.

Tabela 13. Ocena planowania czasu naborów pod kątem potrzeby zgromadzenia niezbędnych dokumentów oraz możliwości przygotowania kompletnych dokumentów projektowych w działaniach, w których zidentyfikowano niewystarczające zainteresowanie aplikowaniem o środki

Działanie	Odsetek wnioskodawców wskazujących, że czas naboru był:	
	Wystarczający	Niewystarczający
2.2 Efektywność energetyczna w ZIT	50,0%	37,5%
2.7 Bioróżnorodność	28,6%	71,4%
5.7 Kultura i turystyka	62,5%	29,2%
6.3 Nowoczesne, regionalne służby zatrudnienia	100,0%	0%
6.5 Wsparcie dla pracodawców i pracowników	100,0%	0%
7.1 Edukacja przedszkolna	87,5%	12,5%
9.2 Rewitalizacja obszarów innych niż miejskie	66,7%	16,7%
Łącznie	63,8%	29,3%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=24) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=34)

Przed ogłoszeniem kolejnych naborów wniosków w tych obszarach wdrażania FEM 2021-2027 należałoby przeprowadzić szczegółową analizę zapotrzebowania na realizację projektów oraz powodów nieaplikowania o środki w poprzednich naborach.

Analiza benchmarkingowa innych Programów regionalnych wskazuje, że czynnikiem decydującym o skuteczności terminów naborów jest nie tylko sam czas ich trwania, ale także przewidywalność i dostępność informacji. Wczesne publikowanie harmonogramów oraz możliwość elastycznego wydłużania terminów w uzasadnionych sytuacjach sprawiają, że potencjalni beneficjenci mają realne możliwości przygotowania wartościowych projektów, co sprzyja osiągnięciu celów i wskaźników Programów.

Czy potencjał administracyjny instytucji organizującej nabór i ocenę projektów jest wystarczający względem częstotliwości przeprowadzania naborów, czasu ich trwania, kwoty alokacji i specyfiki projektów?

Czy istnieje spójność pomiędzy wszystkimi instytucjami wdrażającymi FEM 2021-2027 pod kątem m.in. dokumentów dla beneficjentów, harmonogramu ogłaszania naborów?

W systemie wdrażania FEM 2021-2027, w ramach Instytucji Pośredniczącej - Wojewódzki Urząd Pracy w Warszawie, wyodrębnione zostały dwie komórki odpowiedzialne za ogłaszanie i przeprowadzanie naborów wniosków, tj:

- Wydział Wdrażania Projektów Pozakonkursowych,
- Wydziału Projektów Konkursowych.

Łączne zatrudnienie w ww. Wydziałach wynosi 22 etaty.

W przypadku Instytucji Pośredniczącej - Mazowiecka Jednostka Wdrażania Programów Unijnych, wyodrębnione zostały cztery wydziały w zakresie wdrażania EFS+, tj.,:

- Wydział Weryfikacji Formalnej i Pomocy Publicznej EFS,
- Wydział Oceny Merytorycznej Wniosków EFS,
- Wydział Wdrażania Projektów EFS 1,
- Wydział Wdrażania Projektów EFS 2,

o zatrudnieniu wynoszącym 87,01 etatów oraz sześć wydziałów w zakresie wdrażania EFRR, tj.,:

- Wydział Weryfikacji Formalnej Wniosków EFRR,
- Wydział Oceny Merytorycznej Wniosków EFRR,
- Wydział Wdrażania Projektów EFRR 1,
- Wydział Wdrażania Projektów EFRR 2,
- Wydział Wdrażania Projektów EFRR 3,
- Wydział Wdrażania Projektów EFRR 4,

o zatrudnieniu wynoszącym 83,25 etatów.

W opinii ewaluatora, jest to wystarczający potencjał do zapewnienia odpowiedniej dynamiki przeprowadzania naborów we wszystkich obszarach wsparcia FEM 2021-2027.

Jak pokazuje poniższa tabela, w Wojewódzkim Urzędzie Pracy w Warszawie na jeden etat przypada wdrożenie ok. 8,6 mln euro alokacji, zaś w przypadku Mazowieckiej Jednostki Wdrażania Programów Unijnych ok. 4,6 mln euro (w zakresie EFS+) oraz ok. 18 mln euro (w zakresie EFRR). Biorąc pod uwagę specyfikę projektów w obszarach wdrażanych przez poszczególne instytucje można uznać, że dobrane zostały odpowiednie zasoby ludzkie do wdrożenia nałożonej alokacji.

Tabela 14. Liczba etatów w poszczególnych instytucjach i wydziałach w stosunku do nałożonej alokacji

Instytucja ogłaszająca konkurs	Liczba etatów	Kwota alokacji na 1 etat
Wojewódzki Urząd Pracy w Warszawie	22,0	8 570 326 euro
Wydział Wdrażania Projektów Pozakonkursowych	8,5	
Wydziału Projektów Konkursowych	13,5	
Mazowiecka Jednostka Wdrażania Programów Unijnych w zakresie EFS+	87,01	4 620 223 euro
Wydział Weryfikacji Formalnej i Pomocy Publicznej EFS	13,63	
Wydział Oceny Merytorycznej Wniosków EFS	21,5	
Wydział Wdrażania Projektów EFS 1	25,0	
Wydział Wdrażania Projektów EFS 2	26,88	
Mazowiecka Jednostka Wdrażania Programów Unijnych w zakresie EFRR	83,25	18 090 789 euro
Wydział Weryfikacji Formalnej Wniosków EFRR	11,0	
Wydział Oceny Merytorycznej Wniosków EFRR	9,5	
Wydział Wdrażania Projektów EFRR 1	26,75	
Wydział Wdrażania Projektów EFRR 2	12,0	
Wydział Wdrażania Projektów EFRR 3	14,0	
Wydział Wdrażania Projektów EFRR 4	10,0	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Opisu Systemu Zarządzania i Kontroli FEM 2021-2027

Zdaniem ewaluatora, potencjał administracyjny poszczególnych instytucji organizujących nabory i ocenę projektów jest wystarczający biorąc pod uwagę częstotliwości przeprowadzania naborów, czasu ich trwania, kwoty alokacji i specyfiki projektów.

Stosowanie jednego *Harmonogramu Naborów Wniosków o dofinansowanie w trybie konkurencyjnym i niekonkurencyjnym dla Programu Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027* dla wszystkich instytucji przeprowadzających nabory w ramach FEM 2021-2027 zapewnia pełną spójność w tym zakresie. Jest to optymalne rozwiązanie, umożliwiające pozyskiwanie w jednym miejscu i w jednej formie informacji o wszystkich planowanych naborach.

Spójności nie ma w przypadku dokumentacji konkursowej, w szczególności regulaminów naborów. Jak pokazała analiza treści dokumentacji, rozpatrywanie kwestii jej czytelności powinno się przeprowadzić osobno dla poszczególnych instytucji i osobno dla EFRR oraz EFS+, gdyż ich forma sporządzania jest różna. Widać, że w przypadku Mazowieckiej Jednostki Wdrażania Programów Unijnych (w zakresie EFS+) starano się formułować zapisy regulaminu językiem prostym, dostosowując pojęcia związane z funduszami unijnymi do potrzeb

odbiorców. Natomiast regulamin sporządzany dla naborów ogłaszanych w ramach EFRR oraz Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Warszawie zawiera bardziej techniczne i formalne sformułowania.

Mimo to zdecydowana większość zarówno wnioskodawców, którym nie udało się otrzymać dofinansowania, jak i beneficjentów wsparcia uważa, że dokumentacja jest zrozumiała.

Na wysoką ocenę czytelności oraz jednoznaczności dokumentacji konkursowej przez wnioskodawców i beneficjentów wpływ ma wykorzystanie systemu oraz stosowanej dokumentacji w kolejnych perspektywach wdrażania funduszy unijnych w regionie.

Wnioskodawcy są do niej przyzwyczajeni. Spośród podmiotów biorących udział w badaniu zaledwie 5% nie miało do tej pory żadnego doświadczenia w przygotowaniu wniosków o dofinansowanie. Natomiast aż 49% ma doświadczenie przy ponad 10 wnioskach o dofinansowanie.

Czy są obszary, gdzie można wprowadzić usprawnienia? Jeśli tak, to jakie to mogą być zmiany?

W zakresie organizacji i przeprowadzania naborów wniosków nie zidentyfikowano znaczących utrudnień bądź też problemów. Proces ten odbywa się sprawnie zarówno od strony instytucji ogłaszających nabory, jak i wnioskodawców przygotowujących i składających swoje projekty. Nie ma zatem konieczności dokonywania gruntownych i radykalnych zmian. W ramach powyżej przedstawionych wyników zidentyfikować można jedynie drobne obszary, w których proponuje się rozważyć wprowadzenie modyfikacji i usprawnień.

- Instytucja Zarządzająca powinna kontynuować wydłużanie terminów składania wniosków o dofinansowanie, jeżeli potencjalni wnioskodawcy potrzebują więcej czasu na przygotowanie wszystkich niezbędnych dokumentów i ich prośby są zasadne. Umożliwia to jak największej liczbie wnioskodawców ubiegać się o dofinansowanie, a tym samym zwiększa szanse na wybór jak najlepszych projektów. Przed podjęciem takiej decyzji o wydłużeniu naborów należy jednak każdorazowo przeanalizować możliwe skutki związane ze skróceniem czasu na realizację projektów z uwzględnieniem wymagań nałożonych np. w kryteriach wyboru projektów czy też specyfiki realizowanych inwestycji w danym obszarze objętym naborem.
- Nie tylko elastyczne wydłużanie terminów składania wniosków o dofinansowanie w uzasadnionych sytuacjach, ale również wczesne publikowanie harmonogramów naborów sprawiają, że potencjalni beneficjenci mają realne możliwości przygotowania wartościowych projektów, co sprzyja osiągnięciu celów FEM 2021-2027. Czynnikiem decydującym o skuteczności terminów naborów jest nie tylko sam czas ich trwania, ale także przewidywalność i dostępność informacji o naborze. Dlatego Harmonogram naborów na dany rok powinien być jak najszybciej przygotowywany i udostępniony w przestrzeni publicznej.

- W ramach działań FEM 2021-2027, w przypadku których do tej pory poziom zainteresowania potencjalnych wnioskodawców znacznie odbiegał od dostępnej alokacji naborów, przed ponownym ogłoszeniem naborów proponuje się przeprowadzenie szczegółowej analizy zapotrzebowania na realizację projektów oraz powodów nieaplikowania o środki w poprzednich naborach. Pozwoli to Instytucjom Pośredniczącym w sposób odpowiedni dobrać instrumenty wsparcia. Da również sygnał do ewentualnego przesuwania dostępnej alokacji pomiędzy działaniami.

8.2.3. Ocena i wybór projektów

Czy potencjał administracyjny i ekspercki IZ FEM 2021-2027 oraz IP (MJWPU, WUP) jest adekwatny do potrzeb etapu oceny i wyboru projektów?

Czy przyjęte zasady rekrutacji pozwalają na dobór ekspertów dokonujących rzetelnej i sprawnej oceny?

W ramach poszczególnych instytucji pośredniczących za nabór i ocenę wniosków o dofinansowanie odpowiedzialnych jest 192,26 etatów. Biorąc pod uwagę dotychczasową liczbę złożonych i ocenianych wniosków o dofinansowanie można stwierdzić, że potencjał administracyjny jest w różnym stopniu obciążony w procesie oceny i wyboru projektów.

Największa liczba projektów przypadająca na jeden etat występuje w Mazowieckiej Jednostce Wdrażania Programów Unijnych w zakresie EFS+, tj., 18,5 wniosków na 1 zatrudniony etat. Najmniejsza dotyczy Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Warszawie (7,4 wnioski na jeden etat).

Tabela 15. Liczba złożonych wniosków w stosunku do ilości etatów w poszczególnych instytucjach i wydziałach

Instytucja ogłaszająca konkurs	Liczba etatów	Liczba ocenianych wniosków na 1 etat
Wojewódzki Urząd Pracy w Warszawie	22,0	7,4
Wydział Wdrażania Projektów Pozakonkursowych	8,5	
Wydziału Projektów Konkursowych	13,5	
Mazowiecka Jednostka Wdrażania Programów Unijnych w zakresie EFS+	87,01	18,5
Wydział Weryfikacji Formalnej i Pomocy Publicznej EFS	13,63	
Wydział Oceny Merytorycznej Wniosków EFS	21,5	
Wydział Wdrażania Projektów EFS 1	25,0	
Wydział Wdrażania Projektów EFS 2	26,88	
Mazowiecka Jednostka Wdrażania Programów Unijnych w zakresie EFRR	83,25	14,2
Wydział Weryfikacji Formalnej Wniosków EFRR	11,0	

Instytucja ogłaszająca konkurs	Liczba etatów	Liczba ocenianych wniosków na 1 etat
Wydział Oceny Merytorycznej Wniosków EFRR	9,5	
Wydział Wdrażania Projektów EFRR 1	26,75	
Wydział Wdrażania Projektów EFRR 2	12,0	
Wydział Wdrażania Projektów EFRR 3	14,0	
Wydział Wdrażania Projektów EFRR 4	10,0	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Opisu Systemu Zarządzania i Kontroli FEM 2021-2027 oraz danych Zamawiającego według stanu na 30 czerwca 2025 r.

Pomimo znacznych dysproporcji pomiędzy poszczególnymi instytucjami ogłaszającymi konkursy, ich potencjał administracyjny, w opinii ewaluatora, jest wystarczający do oceny i wyboru projektów względem częstotliwości przeprowadzania naborów, czasu ich trwania, kwoty alokacji i specyfiki projektów.

W procesie oceny wniosków uczestniczą również eksperci zewnątrzni specjalizujący się w danych dziedzinach korespondujących z zakresem wsparcia FEM 2021-2027.

Rekrutacja ekspertów odbywa się na podstawie zatwierdzonych przez Zarząd Województwa Mazowieckiego *Zasad wyboru ekspertów biorących udział w wyborze projektów do dofinansowania, złożonych w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027*. Określone zostały przede wszystkim podstawowe wymagania wobec osób, które chcą zostać ekspertami oceniającymi projekty. Przede wszystkim taka osoba powinna mieć wiedzę, umiejętności, doświadczenie lub wymagane uprawnienia w dziedzinie objętej Programem stosownie do roli, jaką ma pełnić, tj., powinna:

- posiadać wykształcenie wyższe magisterskie lub równorzędne w dziedzinie objętej FEM 2021-2027,
- posiadać co najmniej trzyletnie doświadczenie zawodowe: wiedzę i umiejętności lub wymagane uprawnienia w dziedzinie, w ramach której dokonywany jest wybór projektów do dofinansowania, przy czym doświadczenie może obejmować aspekty techniczne, finansowe, ekonomiczne lub środowiskowe,
- posiadać wiedzę w zakresie celów i sposobu realizacji FEM 2021-2027,
- posiadać doświadczenie z zakresu zasad finansowania projektów ze środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej,
- posiadać znajomość „Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) dla metropolii warszawskiej 2021-2027+” oraz Strategii Rozwoju Ponadlokalnego tj., „Strategii rozwoju metropolii warszawskiej do 2040 roku”, przyjętych przez Stowarzyszenie Metropolia Warszawa w stopniu wystarczającym do oceny projektów realizowanych w ramach ZIT w perspektywie finansowej 2021-2027 (jeśli dotyczy to danej dziedziny).

Powyższe wymagania, w opinii ewaluatora, pozwalają na dobór ekspertów właściwych do dokonania oceny wniosków o dofinansowanie. Można pomyśleć jedynie o ich rozszerzenie o znajomość strategii rozwoju ponadlokalnego partnerstw w ramach MOF miast subregionalnych, służących realizacji instrumentu terytorialnego MSIT oraz Lokalnych Strategii Rozwoju wdrażanych przez mazowieckie Lokalne Grupy Działania. W FEM 2021-2027 przewidziane są działania dedykowane nie tylko dla ZIT, ale także dla MSIT oraz projektom wynikającym z Lokalnych Strategii Rozwoju.

W wyniku przeprowadzonych naborów łączna liczba ekspertów w poszczególnych priorytetach i dziedzinach wsparcia wynosi 2 229 osób. Biorąc pod uwagę, że dana osoba może być ekspertem w kilku dziedzinach, przeprowadzona analiza wykazała, że niepowtarzających się ekspertów jest znacznie mniej, tj., 378 osób. Liczba ekspertów w danej dziedzinie jest mocno zróżnicowana, od 78 do nawet tylko 1 eksperta. Niewielka liczba ekspertów w niektórych dziedzinach może powodować sytuacje, że odzew ze strony ekspertów na zaproszenie do oceny wniosków jest niewystarczający. Należy mieć również na uwadze, że osoby te mogą pojawiać się również jako eksperci w innych województwach. Stąd w przypadku ogłoszenia naborów w tym samym czasie niekiedy są zmuszeni do wyboru, w którym regionie podjąć się oceny. Może to powodować wydłużenie procesu oceny wniosków o dofinansowanie.

Wykaz Ekspertów FEM 2021-2027 podzielony został na priorytety oraz dziedziny korespondujące z zakresem wsparcia określonym w Programie.

Tabela 16. Liczba ekspertów oceniających wnioski o dofinansowanie w ramach FEM 2021-2027 w poszczególnych priorytetach i dziedzinach

L.p.	Dziedzina	Priorytet	Liczba ekspertów		L.p.	Dziedzina	Priorytet	Liczba ekspertów
1	Rozwój MŚP (w tym wsparcie dla przedsiębiorstw typu start-up)	I	78		41	Budownictwo (specjalizacja: rewitalizacja)	IX	22
2	Edukacja osób dorosłych, kształcenie ustawiczne	VII	73		42	Gospodarowanie nieruchomościami (specjalizacja: rewitalizacja)	IX	21
3	Kształcenie zawodowe	VII	71		43	Infrastruktura kolejowa	IV	20
4	Analiza ekonomiczna i finansowa projektów inwestycyjnych	Ogólne	68		44	Przystosowanie pracowników i przedsiębiorców do zmian	VI	20
5	Edukacja przedszkolna, ogólna	VII	65		45	Infrastruktura mieszkalnictwa	V	19
6	Aktywizacja społeczna i zawodowa osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	VIII	65		46	Architektura (specjalizacja: rewitalizacja)	IX	19
7	Infrastruktura B+R w jednostkach naukowych oraz w przedsiębiorstwach	I	56		47	Usługi w zakresie organizacji opieki nad dzieckiem do lat 3	Ogólne	18
8	Usługi świadczone drogą teleinformatyczną, w tym w szczególności e-administracja, e-kultura, e-zdrowie, cyfrowa dostępność i ponowne	I	55		48	Partnerstwo publiczno-prywatne	Ogólne	17

L.p.	Dziedzina	Priorytet	Liczba ekspertów	L.p.	Dziedzina	Priorytet	Liczba ekspertów
	wykorzystanie informacji przez przedsiębiorstwa						
9	Zintegrowane inwestycje terytorialne Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego ZIT	Ogólne	53	49	Prace badawczo-rozwojowe w przedsiębiorstwach w obszarze nauk humanistycznych	I	17
10	Transfer technologii/wiedzy i współpraca między uczelniami, a przedsiębiorstwami, z korzyścią głównie dla MŚP	I	53	50	Aktywizacja zawodowa osób młodych w szczególnej sytuacji na rynku pracy – OHP	VI	17
11	Usługi społeczne na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	VIII	52	51	Programy służące przeciwdziałaniu dezaktywizacji zawodowej oraz służących aktywnemu i zdrowemu starzeniu się	VI	17
12	Komercjalizacja wyników badań naukowych	I	51	52	Zwiększenie przedsiębiorczości kobiet w RMR – aktywizacja zawodowa, podjęcie działalności gospodarczej	VI	17
13	Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych przez PUP, osób młodych, długotrwale bezrobotnych, z niepełnosprawnością, z wykształceniem ISCED 3 i niższym, kobiet i osób, które ukończyły 50 lat	VI	50	53	Prace badawczo-rozwojowe w przedsiębiorstwach w obszarze nauk medycznych i nauk o zdrowiu	I XII	16
14	Ekonomia społeczna	VIII	50	54	Działania na rzecz obywateli państw trzecich w tym migrantów	VIII	16
15	Efektywność energetyczna, w tym termomodernizacja budynków	II	48	55	Prawo budowlane	Ogólne	15
16	Usługi i aplikacje TIK dla MŚP	I	44	56	Projekty z zakresu IT	I	15
17	Infrastruktura edukacyjna, w tym dostępność dla osób z niepełnosprawnością placówek edukacyjnych	V	43	57	Gospodarka przestrzenna/planowanie przestrzenne	IX	15
18	Odnawialne źródła energii	II	42	58	Prace badawczo-rozwojowe w przedsiębiorstwach w obszarze nauk przyrodniczych	I	14
19	Sieć współpracy w ramach regionalnego systemu innowacji	I	40	59	Gospodarka wodna – kanalizacyjna	II	14
20	Potencjał eksportowy	I	39	60	Edukacja włączająca	VII	14
21	Prace badawczo-rozwojowe w przedsiębiorstwach w obszarze nauk inżynierskich i technicznych	I	39	61	Zdrowie publiczne	VI	13
22	Gospodarka niskoemisyjna	II	39	62	Wzmocnienie potencjału organizacyjnego i kompetencyjnego partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego w obszarze zasad horyzontalnych UE	VIII	13
23	Ochrona powietrza	II	39	63	Urbanistyka	IX	13

L.p.	Dziedzina	Priorytet	Liczba ekspertów	L.p.	Dziedzina	Priorytet	Liczba ekspertów
24	Powiązania kooperacyjne przedsiębiorstw	I	38	64	Wsparcie pracodawców z sektora prywatnego we wprowadzaniu telepracy	VI	12
25	Usługi opieki zdrowotnej na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	VIII	38	65	Usługi społeczne świadczone w społeczności lokalnej (Deinstytucjonalizacja usług na rzecz osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu)	VIII	12
26	Infrastruktura biznesowa dla MŚP (w tym parki przemysłowe i obiekty)	Ogólne	37	66	Prace badawczo-rozwojowe w przedsiębiorstwach w obszarze nauk rolniczych	I	11
27	Dostosowanie do zmian klimatu	II	37	67	Rekultywacja terenów zanieczyszczonych	II	9
28	Dziedzictwo kulturowe (instytucje kultury)	IX	37	68	Turystyka	V	9
29	Infrastruktura ochrony zdrowia	V	33	69	Integracja społeczna osób w kryzysie bezdomności oraz zagrożonych bezdomnością	VIII	9
30	Ekologiczne procesy produkcyjne	I	32	70	Zdrowie publiczne, zmiany systemowe, deinstytucjonalizacja i opieka koordynowana oraz finansowanie i efektywność w ochronie zdrowia	V	8
31	Infrastruktura drogowa	IV	32	71	Podnoszenie kompetencji pracowników PSZ w tym doradców i asystentów EURES	VI	8
32	Kogeneracja, centralne ogrzewanie, sieci ciepłownicze	II	29	72	Deinstytucjonalizacja i opieka koordynowana w ochronie zdrowia	VIII	8
33	Czysty transport miejski	III	27	73	Usługi społeczne na rzecz dzieci i młodzieży oraz wsparcia w ramach systemu pieczy zastępczej	VIII	8
34	Rewitalizacja	IX	27	74	Ochrona oraz wsparcie osób dotkniętych przemocą w rodzinie	VIII	7
35	Gospodarka odpadami (komunalnymi, niebezpiecznymi)	II	26	75	Integracja społeczna osób należących do społeczności marginalizowanych, w tym migrantów i Romów	VIII	7
36	Prace badawczo-rozwojowe w przedsiębiorstwach w obszarze nauk społecznych	I	25	76	Gospodarka Obiegu Zamkniętego	II	6
37	Ochrona bioróżnorodności (w parkach krajobrazowych i miastach)	II	25	77	EURES	VI	5
38	Pomoc publiczna	Ogólne	24	78	Prace badawczo-rozwojowe w przedsiębiorstwach	I	3
39	Ekonomia (specjalizacja: rewitalizacja)	IX	23	79	Usługi społeczne na rzecz dzieci i młodzieży (system pieczy zastępczej)	VIII	1
40	Zarządzanie sektorem ochrony zdrowia	V	22	ŁĄCZNIE			2 229

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Wykazu Ekspertów FEM 2021-2027

Co ważne instytucje pośredniczące na bieżąco monitorują i weryfikują jakość pracy ekspertów wpisanych do Wykazu FEM 2021-2027. Odbywa się to w ramach umów dotyczących udziału w ocenie projektów do dofinansowania. Ocena taka może zakończyć się wynikiem pozytywnym lub negatywnym. Jest to efektywne narzędzie do weryfikacji rzetelności ekspertów, rozumianej jako oceny każdego projektu zgodnej z ustanowionymi regułami. A biorąc pod uwagę, że ocena negatywna skutkuje wykreśleniem eksperta z Wykazu ekspertów FEM 2021-2027, narzędzie to eliminuje z procesu nierzetelnych ekspertów.

Wykreślenie z Wykazu ekspertów FEM 2021-2027 następuje również w sytuacji, gdy ekspert:

- utracił wymagane uprawnienia w dziedzinie objętej Programem,
- niewłaściwie realizował umowę lub jej rozwiązanie nastąpiło z przyczyn leżących po jego stronie,
- odmawiał udziału w wyborze projektów bez uzasadnionych przyczyn lub utrudniał pracę związaną z wyborem projektów do dofinansowania,
- nie złożył oświadczenia lub poświadczył nieprawdę w oświadczeniu dotyczącym jego bezstronności i poufności.

Podsumowując, nie identyfikuje się większych problemów w procesie oceny przez członków KOP, zarówno pracowników instytucji ogłaszających konkurs oraz ekspertów zewnętrznych. Ich liczba nie stanowi istotnej bariery w ocenie wniosków o dofinansowanie.

Wysoko ocenione zostały również zasady rekrutacji w kontekście doboru ekspertów dokonujących rzetelnej i sprawnej oceny.

Czy czas przeznaczony na etap oceny i wybór projektów został zoptymalizowany?

Jak wynika z przeprowadzanej analizy średni czas oceny wniosków o dofinansowanie (od zakończenia naboru do jego rozstrzygnięcia) w ramach naborów ogłoszonych w FEM 2021-2027 wynosi 97 dni kalendarzowych. Jest on nieznacznie większy w ramach EFRR (107 dni), zaś mniejszy w ramach EFS+ (90 dni).

Nie jest zaskoczeniem, że krótsze czasy oceny występują w naborach ogłaszanych w trybie niekonkurencyjnym (73 dni) zaś dłuższe w naborach ogłaszanych w trybie konkurencyjnym (106 dni). Nabór w trybie niekonkurencyjnym co do zasady dotyczy jedynie jednego projektu, a więc jednego wniosku o dofinansowanie.

Tabela 17. Średni czas oceny wniosków w poszczególnych priorytetach FEM 2021-2027 (liczba dni kalendarzowych)

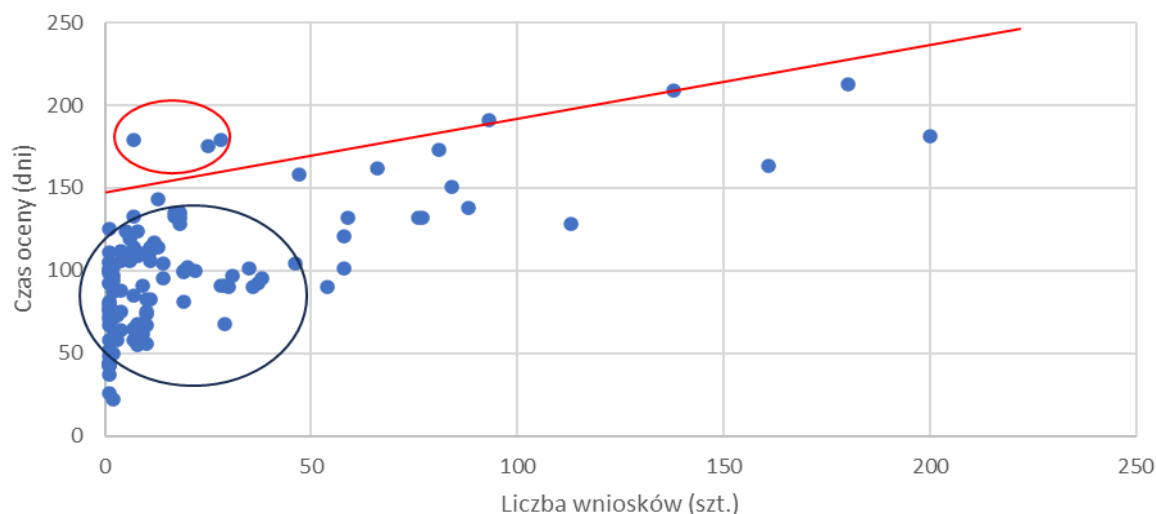
Priorytet	Czas oceny (od zakończenia naboru do jego rozstrzygnięcia)		
	Konkurencyjny	Niekonkurencyjny	Łącznie wszystkie nabory (konkurencyjne i niekonkurencyjne)
1 Fundusze Europejskie dla bardziej konkurencyjnego i inteligentnego Mazowsza	154	112	140
2 Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza	110	87	107
3 Fundusze Europejskie na rozwój mobilności miejskiej na Mazowszu	109	-	109
4 Fundusze Europejskie dla lepiej połączonego i dostępnego Mazowsza	90	48	59
5 Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu	119	81	115
6 Fundusze Europejskie dla aktywnego zawodowo Mazowsza	94	72	85
7 Fundusze Europejskie dla nowoczesnej i dostępnej edukacji na Mazowszu	110	66	87
8 Fundusze Europejskie dla aktywnej integracji oraz rozwoju usług społecznych i zdrowotnych na Mazowszu	94	97	94
9 Mazowsze bliższe obywatelom dzięki Funduszom Europejskim	108	52	99
10 Pomoc techniczna (EFRR)	-	75	75
11 Pomoc techniczna (EFS+)	-	-	-
12 STEP na Mazowszu	-	-	-
RAZEM EFS+	99	72	90
RAZEM EFRR	115	75	107
RAZEM FEM 2021-2027	106	73	97

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego według stanu na 30 czerwca 2025

W celu identyfikacji czy dotychczas występowały zakłócenia lub przedłużenia w procesie oceny i wyboru projektów, na wstępie dokonano analizy poszczególnych naborów wniosków w aspekcie liczby złożonych wniosków i czasu potrzebnego na ich ocenę (od zakończenia naboru do jego rozstrzygnięcia). Wyniki analizy przedstawia poniższy wykres.

Jak widać zdecydowana większość to nabory, w których złożono do ok. 25 wniosków, a czas ich oceny zakończył się do 150 dni. Co ciekawe nawet przy wzroście liczby składanych wniosków, czas oceny nie zwiększa się radykalnie. Nie przekracza on 200-210 dni.

Wykres 53. Czas oceny (dni) w poszczególnych naborach wniosków w zależności od liczby złożonych wniosków (szt.)

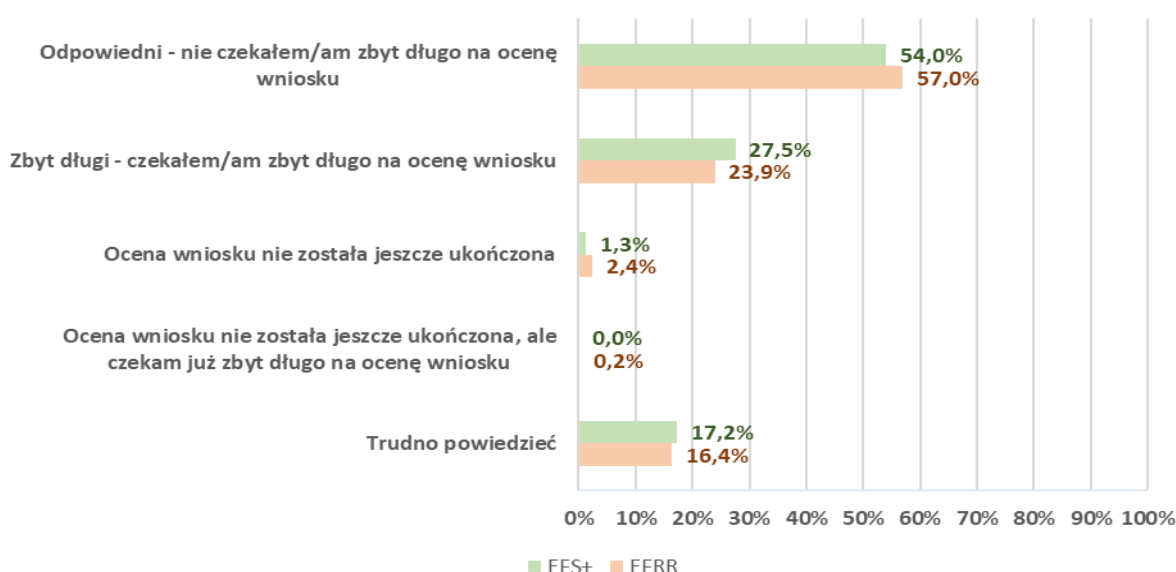

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zamawiającego według stanu na 30 czerwca 2025

Uwagę zwracają jedynie dwa nabory ogłoszone w ramach działania 7.4 *Edukacja osób dorosłych* oraz jeden nabór w działaniu 9.1 *Rewitalizacja miast*, w ramach których dla niewielkiej liczby złożonych wniosków (7-28) potrzebna była stosunkowo duża liczba dni na ich ocenę. Biorąc pod uwagę, że były to jedynie sporadyczne przypadki, w opinii ewaluatora, nie wskazują one na nieprawidłowości w ocenie wniosków o dofinansowanie.

Tezę tę potwierdza ponad połowa wnioskodawców oraz beneficjentów FEM 2021-2027, dla których czas oceny wniosku o dofinansowanie był odpowiedni. Dotyczy to zarówno naborów ogłaszanych w ramach EFRR, jak i EFS+.

Wykres 54. Czas oceny wniosków o dofinansowanie w opinii wnioskodawców i beneficjentów FEM 2021-2027

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

W odniesieniu do kategorii regionów pozytywną ocenę czasu oceny wystawia 59,4% podmiotów z Regionu Warszawskiego Stołecznego oraz 55% z Regionu Mazowieckiego Regionalnego.

Niepokojący jest znaczący odsetek podmiotów, które w ich odczuciu zbyt długo czekały lub czekają na wyniki oceny wniosków o dofinansowanie. Uważa tak co czwarty wnioskodawca i beneficjent. W porównywalnym stopniu dotyczy to wnioskodawców, którzy nie otrzymali dofinansowania (29,6%) oraz beneficjentów środków FEM 2021-2027 (23,9%).

Nie są to jednak wyniki zaskakujące. Często oczekiwaniem wnioskodawcy jest niemal natychmiastowe otrzymanie informacji o uzyskaniu dofinansowania bądź też nie. Od tego uzależnia on swoje dalsze plany inwestycyjne. Natomiast przeprowadzona analiza nie wykazała znaczących przedłużeń naborów, notorycznie powtarzających się. Stąd wyniki te należy, zdaniem ewaluatora, traktować pod kątem życzeniowym, a nie merytorycznej oceny czy czas weryfikacji wniosku był optymalny czy też nie.

Wnioskodawcy wskazują również, że często to nie czas oceny jest problematyczny, a brak wiedzy, kiedy wnioskodawca powinien spodziewać się zakończenia etapu oceny i otrzymania uwag do wniosku. Mając wówczas jedynie 7 dni na poprawienie wniosku może zdarzyć się sytuacja, że kluczowi pracownicy zaangażowani w jego przygotowanie są akurat na urlopie (szczególnie w okresie wakacyjnym) lub zaangażowani w inne pilne zadania. Nawet w takich sytuacjach Instytucje Pośredniczące nie wyrażały zgody na wydłużenie terminu na uzupełnienie i poprawienie wniosku.

Wobec czego, instytucje przeprowadzające nabory, wyznaczając termin na poprawienie wniosku powinni uwzględniać okres w jakim to następuje. Przede wszystkim wyznaczony termin powinien być adekwatny do zakresu uzupełnień lub poprawek wskazanych w wezwaniu i uwzględniać to, że będą one dokonywane przez wnioskodawcę w dni robocze, o czym wprost mówią wytyczne Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej w zakresie wyboru projektów.

Dobłą praktyką byłoby, gdyby Instytucje Pośredniczące uwzględniały uzasadnione prośby wnioskodawców o możliwość wydłużenia terminu uzupełnienia wniosku. Nie należy tego stosować powszechnie, ale w szczególnie uzasadnionych przypadkach powinna być taka możliwość.

Analiza benchmarkingowa innych Programów regionalnych wskazuje, że skuteczność optymalizacji czasu oceny zależy przede wszystkim od trzech czynników: elastycznego zarządzania liczbą oceniających i podziałem pracy, precyzyjnego planowania etapów procesu oraz upraszczania procedur formalnych. Dzięki tym rozwiązaniom instytucje są w stanie zapewnić sprawne i terminowe rozstrzygnięcie naborów, a beneficjenci szybciej otrzymują informację zwrotną o wynikach.

Czy zaplanowany system wyboru i oceny projektów w ramach FEM 2021-2027 jest przejrzysty (zarówno dla beneficjentów/potencjalnych beneficjentów, jak i instytucji zaangażowanych w

realizację Programu/pracowników oceniających projekty, ekspertów) i bezstronny? Jeśli nie, to jakie zmiany należałoby poczynić w tym obszarze?

Czy przyjęte metody oceny zapewniają bezstronną i obiektywną ocenę ekspercką?

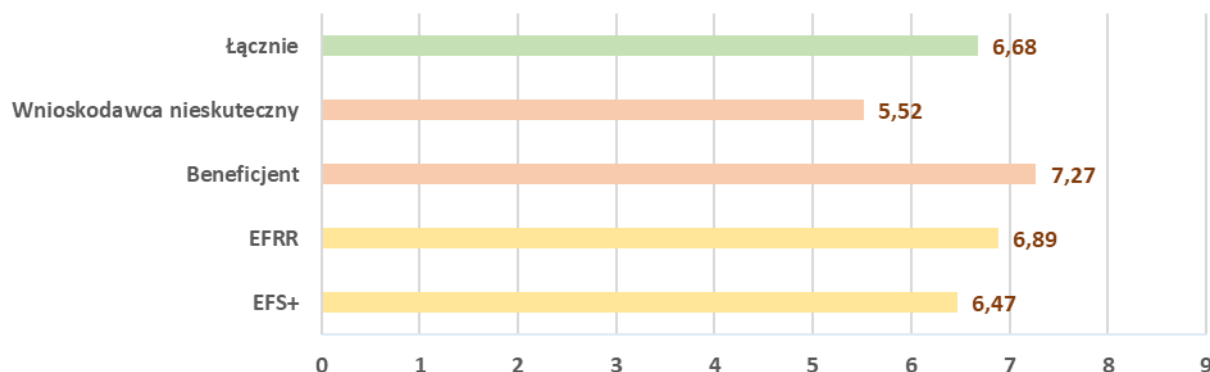
Czy i w jakim stopniu system oceny i wyboru projektów zapewnia warunki do bezstronnej i obiektywnej oceny projektów?

System wyboru i oceny projektów dla beneficjentów i potencjalnych beneficjentów opisany został w Regulaminach poszczególnych naborów. Regulaminy wskazują jakimi kryteriami projekt będzie oceniany oraz precyzują ogólne zasady oceny wniosków. Szczegółowo opisane zostały poszczególne etapy oceny wniosku oraz forma i sposób komunikacji w trakcie oceny wniosku.

Wnioskodawcy oraz beneficjenci FEM 2021-2027 umiarkowanie wysoko oceniają system wyboru projektów pod kątem przejrzystości oceny wniosków o dofinansowanie. W skali od 0 do 9 oceniono go na 6,68.

Zdecydowanie wyższą ocenę wystawiły podmioty, którym uzyskały dofinansowanie (7,27) niż wnioskodawcy, których wnioski zostały odrzucone (5,52). Natomiast w aspekcie funduszy, otrzymane wyniki są do siebie zbliżone. Nieznacznie wyższa ocena dotyczy wnioskodawców i beneficjentów EFRR.

Wykres 55. Ocena systemu wyboru projektów pod kątem przejrzystości oceny wniosków o dofinansowanie (w skali od 0 do 9)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Od strony instytucji zaangażowanych w realizację FEM 2021-2027, pracowników i ekspertów oceniających projekty, postępowanie dotyczące wyboru i oceny projektów zostało sformalizowane w instrukcjach wykonawczych poszczególnych instytucji.

W przypadku Mazowieckiej Jednostki Wdrażania Programów Unijnych określone procedury dotyczą:

- Przygotowania i zatwierdzenie regulaminu wyboru projektów,
- Naboru wniosków,
- Oceny formalnej,

- Oceny merytorycznej,
- Oceny pomocy publicznej,
- Postępowania ze złożonymi protestami,
- Zawierania umów o dofinansowanie projektów.

Dla Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Warszawie określone zostały procedury związane z:

- Ogłaszaniem naborów,
- Oceną formalno-merytoryczną w zakresie wyboru projektów w sposób konkurencyjny,
- Oceną formalno-merytoryczną w zakresie wyboru projektów w sposób niekonkurencyjny,
- Postępowań w zakresie procedury odwoławczej,
- Podpisywaniem umów o dofinansowanie projektów.

W zakresie EFRR szczegółowo proces oceny i wyboru projektów opisuje *Regulamin pracy komisji oceny projektów EFRR powołanych w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027*.

Zdaniem wnioskodawców FEM 2021-2027 bezstronność i obiektywizm oceny projektów w dużej mierze zależy od ekspertów dokonujących oceny merytorycznej. To oni odgrywają kluczową w tym rolę. Zdarzały się sytuacje, gdy wnioskodawcy polemizowali z oceną swojego projektu i w niektórych przypadkach udawało się skutecznie od oceny odwołać. Nie zakładali jednak, że ocena była przeprowadzona nieobiektywnie, a wskazywali jedynie nieprawidłowe interpretacje ekspertów zapisów wniosku lub regulaminu naboru.

W przypadku ekspertów, system wyboru projektów zapewnił odpowiednie mechanizmy i narzędzia gwarantujące odpowiedni poziom bezstronności. Po zapoznaniu się z listą wszystkich wnioskodawców i partnerów, którzy złożyli wnioski w ramach danego naboru, każdy członek Komisji Oceny Projektów biorący udział w procesie oceny podpisuje deklarację bezstronności i poufności. Jest to warunek bezwzględny do spełnienia, aby wziąć udział w pracach Komisji.

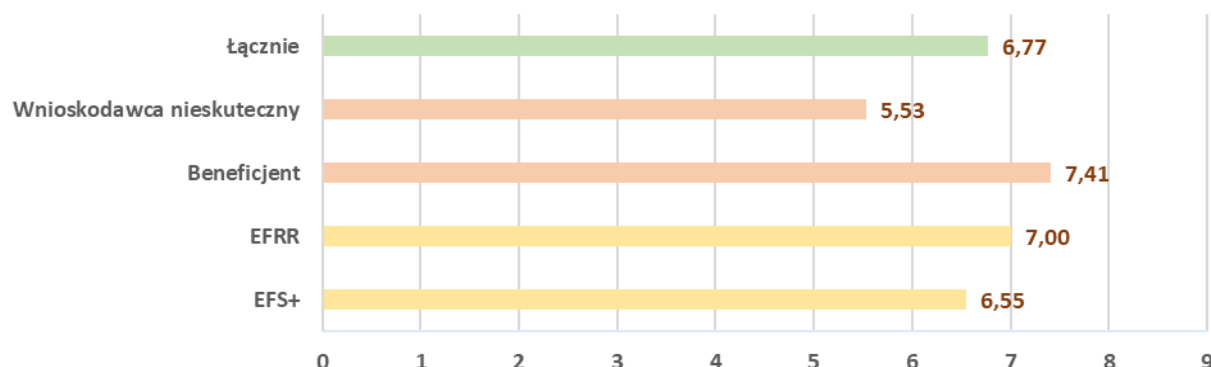
Deklaracje bezstronności i poufności podlegają weryfikacji. Jeżeli wystąpią jakiekolwiek okoliczności mogące budzić uzasadnione wątpliwości co do jego bezstronności lub wystąpienia konfliktu interesu dany członek KOP podlega wyłączeniu z udziału w pracach KOP.

W kontekście zapewnienia obiektywności oceny projektów niezmiernie ważna jest zapewniona ocena merytoryczna danego wniosku o dofinansowanie przez co najmniej dwóch członków KOP. W przypadku rozbieżności podczas oceny punktowej sięgającej co najmniej 30% maksymalnej liczby punktów możliwych do uzyskania w danym naborze (w tym jedna ocena jest pozytywna), wniosek oceniany jest przez trzeciego oceniającego, którego ocena jest ostateczna i wiążąca. Znacznie ogranicza to możliwość braku obiektywizmu w ocenie wniosku.

Ocena systemu wyboru projektów pod kątem bezstronności i obiektywności oceny wniosków o dofinansowanie dokonana przez wnioskodawców i beneficjentów FEM 2021-2027 wyniosła

6,77 (w skali od 0 do 9) i jest zbliżona do oceny przejrzystości systemu. Naturalnym jest, że podmioty, które nie otrzymały dofinansowania zdecydowanie niżej oceniają bezstronność oceny, niż beneficjenci otrzymujący wsparcie.

Wykres 56. Ocena systemu wyboru projektów pod kątem bezstronności i obiektywności oceny wniosków o dofinansowanie (w skali od 0 do 9)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

W aspekcie bezstronności i obiektywności również nie widać istotnej różnicy pomiędzy EFRR, a EFS+. Nieznacznie wyższe oceny uzyskuje system wyboru projektów w ramach EFRR.

Równie wysoka jest ocena sprawiedliwości sposobów przyznawania środków w ramach FEM 2021-2027 dokonana przez mieszkańców województwa mazowieckiego. Prawie 67 % z nich sądzi, że środki w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Mazowsza na lata 2021-2027 są przyznawane w sprawiedliwy sposób.

Analiza benchmarkingowa wykazała, że we wszystkich badanych Programach operacyjnych zastosowano mechanizmy mające na celu zagwarantowanie bezstronnej i obiektywnej oceny projektów, oparte zarówno na formalnych procedurach, jak i na praktycznych rozwiązaniach organizacyjnych. Największe znaczenie w tym zakresie mają:

- losowy przydział wniosków,
- stosowanie wieloetapowej weryfikacji,
- obowiązek uzasadniania ocen,
- ścisła kontrola składania i weryfikacji oświadczeń o bezstronności.

Dzięki tym rozwiązaniom proces wyboru projektów jest chroniony przed wpływami zewnętrznymi i daje beneficjentom poczucie równego traktowania.

Czy można zidentyfikować w systemie wyboru projektów FEM 2021-2027 elementy stanowiące lub mogące stanowić barierę we wdrażaniu FEM 2021-2027 (wrażliwe obszary wdrażania FEM 2021-2027)?

Jeśli tak, to które elementy systemu wyboru projektów stanowią lub mogą stanowić barierę w sprawnej, skutecznej i efektywnej realizacji FEM 2021-2027?

Które z tych elementów wymagają natychmiastowych zmian, a które powinny być monitorowane pod kątem możliwości wystąpienia barier w sprawnej realizacji FEM 2021-2027 i modyfikowane w razie potrzeby na dalszych etapach wdrażania FEM 2021-2027?

Czy, a jeśli tak to w jaki sposób należy usprawnić system wyboru projektów?

W ramach realizacji badania zidentyfikowano obszary, w których mogą wystąpić bariery w sprawnej, skutecznej i efektywnej realizacji FEM 2021-2027. Nie są to jednak kwestie, które mogą powodować poważne problemy w realizacji Programu, a jedynie ewentualne niewielkie utrudnienia.

Pierwszym z takich obszarów może być przedłużający się czas naboru oraz oceny projektów. Taka sytuacja, w konsekwencji skraca beneficjentowi czas na realizację inwestycji objętej projektem. Zjawisko przedłużającego się etapu oceny występuje jedynie sporadycznie. Pojawiają się natomiast sytuacje wydłużenia czasu naboru, nawet kilkukrotnie. Instytucja Zarządzająca przy decydowaniu się na taki krok musi każdorazowo analizować możliwe tego skutki w postaci niewielkiego czasu na realizację projektu.

W kontekście oceny wniosków o dofinansowanie nie identyfikowano problemów z bezstronnością i obiektywizmem oceny. Zdarzają się jednak sytuacje, że oceny ekspertów są skutecznie podważane z powodów nieprawidłowej oceny, złych interpretacji zapisów regulaminu lub innych dokumentów. Często zdarza się, że dany ekspert dokonuje oceny nie tylko w województwie mazowieckim, ale również w innych regionach. W regionach, w których występują inne wymagania, inne kryteria wyboru projektów itp. Dobrym rozwiązaniem byłoby, jakby każdy z ekspertów oceniający w danym naborze otrzymywał od instytucji ogłaszającej nabór komplet niezbędnych dokumentów źródłowych, na których powinien opierać swoją ocenę. Zapobiegnie to sytuacji, że ocena dokonywana jest na podstawie nieaktualnych dokumentów albo dokumentów wykorzystywanych przez eksperta w ocenie przeprowadzanej w innym województwie. Wpłynie również na jednolitość oceny.

Jak wynika z badania wysoki odsetek wnioskodawców i beneficjentów pozytywnie ocenia czytelność i jednoznaczność dokumentacji konkursowej. Z drugiej strony duży odsetek widzi konieczność pozyskiwania dodatkowych informacji, wyjaśnień swoich wątpliwości w specjalnie dedykowanych do tego narzędziach komunikacji z instytucjami ogłaszającymi nabór. Oczywiście jest to jak najbardziej właściwa i pożądana forma przeprowadzania naborów wniosków. Ogłaszając nabór i tworząc dokumentację nigdy do końca nie uda się przewidzieć, które jej elementy mogą być nieprecyzyjne lub mogą budzić wątpliwości wśród osób zajmujących się na co dzień tematyką Funduszy Europejskich. Natomiast ogłaszając kolejne nabory w danym obszarze wsparcia, Instytucja Pośrednicząca powinna przeanalizować dotychczas zgłaszane zapytania i wątpliwości i na ich podstawie dostosować dokumentację. Ułatwi to kolejnym podmiotom aplikowanie o środki i zniweluje ewentualne problemy jakie mogą wystąpić.

Kluczową barierą w skutecznym wdrożeniu Programu może być wkład własny, który beneficjent musi wnieść do realizacji projektu. W szczególności dotyczy to beneficjentów z

regionu warszawskiego stołecznego, którzy muszą zapewnić 50% wartości projektu ze swoich budżetów. Często jest to dużym utrudnieniem, a wręcz barierą nie do przejścia. Problem ten potęgują sytuacje, gdy w jednym czasie ogłaszane są nabory wniosków o dofinansowanie nakierowane na tę samą grupę potencjalnie zainteresowanych wnioskodawców. Wówczas muszą oni niekiedy wybierać jedne nabory, a z innych rezygnować. Dlatego planując harmonogram naborów w miarę możliwości powinno się rozkładać terminy naborów, tak, aby jak największa grupa beneficjentów mogła się do nich przygotować i zapewnić środki na wkład własny. Należy zaznaczyć, że beneficjenci Regionu Warszawskiego Stołecznego w wielu obszarach wsparcia wspierani są środkami budżetu państwa. Dzięki czemu wymagany jest mniejszy ich wkład własny.

Analiza benchmarkingowa potwierdza, że identyfikowane bariery w systemie wyboru projektów innych Programów regionalnych również miały głównie charakter organizacyjny, związany ze skalą naborów, czasochłonnością oceny i wymogami formalnymi. Instytucje reagowały na nie zwiększając zasoby kadrowe, upraszczając procedury, wprowadzając równoległe ścieżki oceny oraz korzystając z doświadczeń wcześniejszych naborów, co pozwoliło na usprawnienie i przyspieszenie całego procesu.

8.3. Ocena transparentności (przejrzystości) i bezstronności systemu wyboru projektów, w tym dotycząca przebiegu oceny i wyboru projektów

Czy i w jaki sposób IZ FEM 2021-2027 realizuje zasadę transparentności systemu oceny i wyboru projektów?

W opinii ewaluatora, proces naboru, oceny i wyboru projektów w ramach FEM 2021-2027 jest w pełni transparentny.

Rozpoczyna się od planowania naborów na dany rok kalendarzowy. Opracowany *Harmonogram naborów wniosków o dofinansowanie w trybie konkurencyjnym i niekonkurencyjnym dla Programu Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027* jest odpowiednio wcześniej upubliczniany na stronie internetowej Programu. Potencjalni beneficjenci mogą pozyskać wówczas informację w jakich obszarach wsparcia i na jakie typy projektów będą ogłaszane nabory, jakie podmioty mogą być wnioskodawcami, jaki jest zakładany budżet naboru i planowany termin jego rozpoczęcia. Umożliwia to potencjalnym wnioskodawcom rozpoczęcie prac nad przygotowaniem się do aplikowania o środki. W tym kontekście, zdecydowanie pozytywnie należy odebrać wskazywanie w harmonogramie specjalnych wymagań odnośnie do wniosków o dofinansowanie (o ile takie w danym naborze będą występować). Np. w naborze nakierowanym na rozwiązania cyfrowe dla mazowieckiej administracji (e-usługi) informacja, że projekty z zakresu geodezji muszą uzyskać (przed złożeniem wniosku) pozytywną opinię Głównego Geodety Kraju. Natomiast w przypadku

projektów zdrowotnych, warunkiem niezbędnym do uruchomienia naboru jest przyjęcie Planu Działań przez Komitet Sterujący ds. koordynacji wsparcia w sektorze zdrowia.

Transparentność systemu oceny i wyboru projektów w ramach FEM 2021-2027 na etapie naboru wniosków omówiona została w ramach pytania badawczego *Jaka, w kontekście etapu ogłaszania naboru, jest dostępność informacji niezbędnej m. in. do opracowania wniosków, czytelność i poprawność merytoryczna dokumentacji naborów?* Z przedstawionej tam analizy wynika, że zarówno ogłoszenia o naborze, jak i regulaminy wyboru projektów zawierają wszystkie niezbędne informacje, umożliwiające prawidłowe złożenie wniosków o dofinansowanie. W sposób precyzyjny, krok po kroku, przeprowadzają wnioskodawców przez cały proces składania wniosków o dofinansowanie ich oceny oraz zawierania umów o dofinansowanie.

Strona internetowa Programu jest najbardziej właściwym miejscem upubliczniania wyników dokonanej oceny wniosków o dofinansowanie. Zamieszczane na stronie internetowej FEM 2021-2027 informacje zawierają m.in. tytuł projektu, nazwę podmiotu będącego jego wnioskodawcą oraz uzyskany wynik oceny. W przypadku projektów wybranych do dofinansowania informacja zawiera również kwotę przyznanego dofinansowania wynikającą z wyboru projektu do dofinansowania. Oprócz tego informacje o wyniku oceny są przekazywane drogą elektroniczną bezpośrednio wnioskodawcy. Odbywa się to niezwłocznie, jednak nie później niż 14 dni roboczych od rozstrzygnięcia naboru.

Prace Komisji Oceny Projektów są odpowiednio dokumentowane. Sporządzany protokół zawiera informacje o przebiegu i wynikach oceny projektów, w tym w szczególności:

- informacje o regulaminie pracy KOP i jego zmianach (o ile dotyczy), wskazuje datę przyjęcia regulaminu oraz jego zmian,
- skrótowy opis działań przeprowadzonych przez KOP z wyszczególnieniem terminów i formy podejmowanych działań,
- wskazanie ewentualnych zdarzeń niestandardowych, w tym w szczególności nieprawidłowości przebiegu prac KOP lub ujawnienia wątpliwości co do bezstronności członków KOP,
- wyniki oceny,
- wyniki weryfikacji deklaracji bezstronności i poufności członków KOP,
- wskazanie miejsca przechowywania dokumentacji związanej z oceną projektów (karty ocen projektów, deklaracje bezstronności i poufności, dokumenty potwierdzające przeprowadzenie weryfikacji deklaracji o bezstronności i poufności członków KOP itp.).

Do publicznej wiadomości, podawane są na stronie internetowej informacje o pełnym składzie KOP, ze wskazaniem ekspertów oraz funkcji osób w KOP.

Analiza benchmarkingowa innych Programów regionalnych wskazuje, że transparentność systemu oceny i wyboru projektów jest wzmacniana przez kilka wspólnych elementów:

- dostępność i zrozumiałość dokumentów naborowych,

- jawność kryteriów i punktacji,
- możliwość odwołań lub zadawania pytań,
- niezależność ekspertów i bezstronność osób zaangażowanych w proces.

Takie rozwiązania budują zaufanie beneficjentów i zwiększają poczucie sprawiedliwości w procesie wyboru projektów.

8.4. Ocena funkcjonalności systemów informatycznych (LSI) wspierających proces wyboru projektów

Czy i w jakim stopniu system informatyczny zaspokaja potrzeby IZ FEM 2021-2027 w zakresie funkcjonowania systemu oceny i wyboru projektów?

W systemie oceny i wyboru projektów w ramach FEM 2021-2027 wykorzystywane są dwa systemy informatyczne, których budowę, rozwój i utrzymanie zapewniają:

- Centralny System Teleinformatyczny 2021 (CST2021), - minister odpowiedzialny za rozwój regionalny,
- Lokalny System Teleinformatyczny MEWA 2 (MEWA) - MJWPU.

CST2021 zapewnia:

- ewidencjonowanie danych dotyczących Programów wraz z wymaganymi wymiarami, w szczególności: celami, celami szczegółowymi, wskaźnikami, funduszami, kategoriami regionów, kodami rodzajów interwencji,
- obsługę projektów w zakresie ich rozliczania,
- obsługę kontroli projektów,
- obsługę procesów certyfikacji, w tym, tworzenia wniosków o płatność do KE, rocznych zestawień wydatków, rejestru obciążeń na projekcie, zaliczek,
- funkcje raportowania.

MEWA jest lokalnym systemem teleinformatycznym, który wspiera Instytucje Pośredniczące w realizacji zadań, które zostały im przekazane do wykonywania. Zapewnia on:

- obsługę procesu ogłaszania i prowadzenia naborów wniosków,
- obsługę procesu wyboru projektów,
- obsługę procesu wdrażania projektów od momentu wyboru projektów do dofinansowania do ich końcowego rozliczenia (z wyjątkiem funkcji, które w tym zakresie realizowane są w ramach CST2021),
- możliwość raportowania,
- spójność danych z systemem CST2021 poprzez automatyczną synchronizację danych słownikowych z modułu Administracja CST2021 oraz automatyczny eksport danych do modułu Projekty CST 2021.

W tym zakresie MEWA wspiera Instytucje Pośredniczące w kwestii:

- rejestrowania i przechowywania w formie elektronicznej danych dotyczących operacji niezbędnych do monitorowania, ewaluacji, zarządzania finansowego, weryfikacji i audytów,
- realizacji obowiązku Państwa Członkowskiego polegającego na zapewnieniu odpowiedniej jakości, dokładności i wiarygodności systemu monitorowania i danych dotyczących wskaźników,
- realizacji obowiązku Państwa Członkowskiego polegającego na zapewnieniu, aby wszelka wymiana informacji między beneficjentami a instytucjami Programu odbywała się za pomocą systemów elektronicznej wymiany danych.

Dostęp do danych gromadzonych w systemie MEWA mają:

- pracownicy instytucji uczestniczących w realizacji Programu FEM 2021-2027 w zakresie niezbędnym dla prawidłowego realizowania swoich zadań,
- wnioskodawcy i beneficjenci w zakresie danych dotyczących złożonych i realizowanych przez nich projektów,
- eksperci zewnętrzni w zakresie dokonywanej przez nich oceny projektów.

System MEWA, jego funkcjonalności, przejrzystość i intuicyjna obsługa jest wysoko oceniana przez pracowników instytucji funkcjonujących w systemie wyboru projektów FEM 2021-2027 oraz ekspertów oceniających projekty w ramach KOP. W szczególności potwierdzają to osoby, które mają doświadczenie pracy na systemach informatycznych innych województw.

„Jeżeli ktokolwiek z Państwa kiedykolwiek usiłowałby pracować na systemie w Białymstoku, w Lublinie, w Krakowie, to po prostu z radością wróci do MEWY, bo MEWA przy tamtych to jest ich chodzący ideał. To jest piękne, to jest czyste, zrozumiałe, proste, naprawdę intuicyjne, to jest intuicyjne dla użytkownika (...), a tam to jest intuicyjne dla informatyka, który to pisał i dla nikogo więcej.” (FGI wśród członków Komisji Oceny Projektów)

Jak przy każdym systemie informatycznym, aby można było efektywnie z niego korzystać, zawsze trzeba barć pod uwagę kompetencje cyfrowe jego użytkowników. Dlatego wszystkim osobom, które w swojej pracy wykorzystują system MEWA, w tym osobom oceniającym projekty zapewnione zostało przeszkolenie. Jeżeli osoby te miały jakiegokolwiek wątpliwości i problemy odnośnie do poruszania się po tym systemie to mogły rozwiązać je zanim przystąpiły do oceny projektów.

Ponadto, w strukturach Instytucji Zarządzającej funkcjonuje Administrator Merytoryczny, który odpowiedzialny jest za rozwiązywanie wszelkich problemów związanych z systemami informatycznymi. Mimo to badanie pokazało pewne elementy, które można by było do systemu wprowadzić, usprawnić, potrzeby zgłaszane przez użytkowników w zakresie funkcjonowania systemu oceny i wyboru projektów.

Przed wszystkim czasami występują problemy natury technicznej związane z brakiem możliwości zalogowania się, niezapisywaniem się dokumentów czy też zawieszaniem

systemu. Występuje to w okresach wzmożonej pracy na systemie przez znaczną liczbę użytkowników w danym momencie. Awarie te są jednak szybko korygowane i eliminowane.

Brakuje w systemie MEWA możliwości filtrowania wniosków np. po danym naborze wniosków o dofinansowanie. Możliwość szybkiego filtrowania i wyszukiwania wniosków znacznie ułatwiłaby i przyspieszyłaby pracę np. sekretarzom KOP oraz osobom, które przydzielają wnioski do oceny.

Pożądanym przez użytkowników rozwiązaniem byłoby wprowadzenie funkcjonalności załączania plików „spakowanych” w jeden plik. Nieraz załączników jest tak dużo, że załączając je wszystkie z osobna trudno czasem zidentyfikować czego plik dotyczy. Poza tym łatwiej wówczas o błąd pominięcia jakiegoś pliku.

Sporym utrudnieniem dla osób oceniających projekty jest brak możliwości zapisania w trakcie swojej pracy w systemie. Powoduje to, że nie można przerwać pracy i dokończyć jej w innym terminie. Ponadto w przypadku problemów natury technicznej nie można odtworzyć dotychczasowej pracy i jej kontynuować. Dlatego część osób pracuje poza systemem (np. w programie MS Word) a dopiero na koniec przekleja wszystko do systemu, podpisuje podpisem kwalifikowanym i wysyła.

Czy konstrukcja wniosku wraz załącznikami pozwala skutecznie i efektywnie pozyskać informacje umożliwiające ocenę projektów zgodnie z kryteriami? Czy wzór wniosku pozwala na selekcjonowanie najlepszych projektów? Czy istnieją elementy, które powinny zostać zmienione/uzupełnione?

W ramach FEM 2021-2027 opracowane zostały oddzielne wzory wniosków o dofinansowanie w ramach EFRR oraz w ramach EFS+. Bardzo dobrym rozwiązaniem jest to, że są one opracowane w tym samym schemacie, dzięki temu ich kształt i zakres jest bardzo zbliżony do siebie. Różnią się one ze sobą jedynie kwestiami specyficznymi właściwymi dla danego funduszu.

Poniżej przedstawiony został zakres poszczególnych wzorów wniosków o dofinansowanie, w którym kolorem czerwonym wskazane zostały różnice pomiędzy funduszami.

Tabela 18. Zakres wniosków o dofinansowanie w ramach EFRR oraz EFS+

Wniosek o dofinansowanie w ramach EFRR	Wniosek o dofinansowanie w ramach EFS+	Różnice
Dane projektu	Dane projektu	Brak istotnych różnic
Informacje o wnioskodawcy	Wnioskodawca i realizatorzy	Brak istotnych różnic
Realizatorzy	Realizatorzy	Brak istotnych różnic
Jednostka realizująca projekt	Jednostka realizująca projekt	Brak istotnych różnic
Potencjał do realizacji projektu	Potencjał do realizacji projektu	Brak istotnych różnic
Kryteria merytoryczne ogólne	-	Element występuje tylko we wniosku EFRR

Wniosek o dofinansowanie w ramach EFRR	Wniosek o dofinansowanie w ramach EFS+	Różnice
Kryteria dostępne	-	Element występuje tylko we wniosku EFRR
Opis projektu	Opis projektu	W ramach EFS+ dodany został opis grup docelowych i ich rekrutacji
Zasady horyzontalne	Zasady horyzontalne	Zasady horyzontalne są dostosowane do specyfiki danego funduszu
Komplementarność	Komplementarność	Brak istotnych różnic
Charakterystyka projektu	Charakterystyka projektu	Brak istotnych różnic
Miejsce realizacji projektu	Miejsce realizacji projektu	Brak istotnych różnic
Pomoc publiczna	Pomoc publiczna	Brak istotnych różnic
Zadania	Zadania	Brak istotnych różnic
-	Harmonogram	Element występuje tylko we wniosku EFS+
Wskaźniki	Wskaźniki	W przypadku EFS+ możliwe jest dodawanie wskaźników własnych
Budżet	Budżet	Element dostosowany do specyfiki danego funduszu
Podsumowanie budżetu	Podsumowanie budżetu	Brak istotnych różnic
Źródła finansowania	Źródła finansowania	Brak istotnych różnic

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Regulaminów naborów

W opinii ewaluatora, zakres wniosków o dofinansowanie pozwala na pozyskanie wszystkich niezbędnych informacji i danych, aby ocenić projekt zgodnie z przyjętymi kryteriami wyboru projektów. Dzięki temu możliwy jest wybór najlepszych projektów.

Co prawda osoby oceniające wskazują, że wniosek przeładowany jest informacjami wynikającymi ze spełnienia polityk horyzontalnych i kryteriów ogólnych. Dochodzi do tego nałożony limit znaków na poszczególne pola wniosków. W konsekwencji zdarza się, że niewiele miejsca poświęcane jest we wniosku na dokładny opis tego co jest przedmiotem projektu, jego uzasadnienia celowości. Kwestie te są niedokładnie opisane, niedoprecyzowane, przez co osoba oceniająca musi się ich doszukiwać.

Wspomniane wprowadzone ograniczenie liczby znaków, które można wpisać w odpowiednie pola wniosku jest zawsze kwestią dyskusyjną. Są jego przeciwnicy, którzy uważają, że powoduje ono niewystarczającą przestrzeń do przedstawienia wszystkich niezbędnych informacji. Są też i jego zwolennicy.

W opinii ewaluatora, jest to dobre rozwiązanie. Wymusza przedstawianie we wniosku o dofinansowanie jedynie informacji niezbędnych, w sposób zwięzły. Rodzi to jednak

niebezpieczeństwo ustalenia zbyt niskiego limitu, co może spowodować, że wnioskodawca nie będzie w stanie przedstawić we wniosku wszystkich wymaganych i niezbędnych informacji. Jak pokazało badanie, takie sytuacje miały miejsce. Dlatego dobrym rozwiązaniem byłoby ustalenie limitu znaku na poziomie całego wniosku, a nie dla poszczególnych pól. Wówczas wnioskodawca w razie potrzeby miałby możliwość bardziej szczegółowego opisu w danym polu.

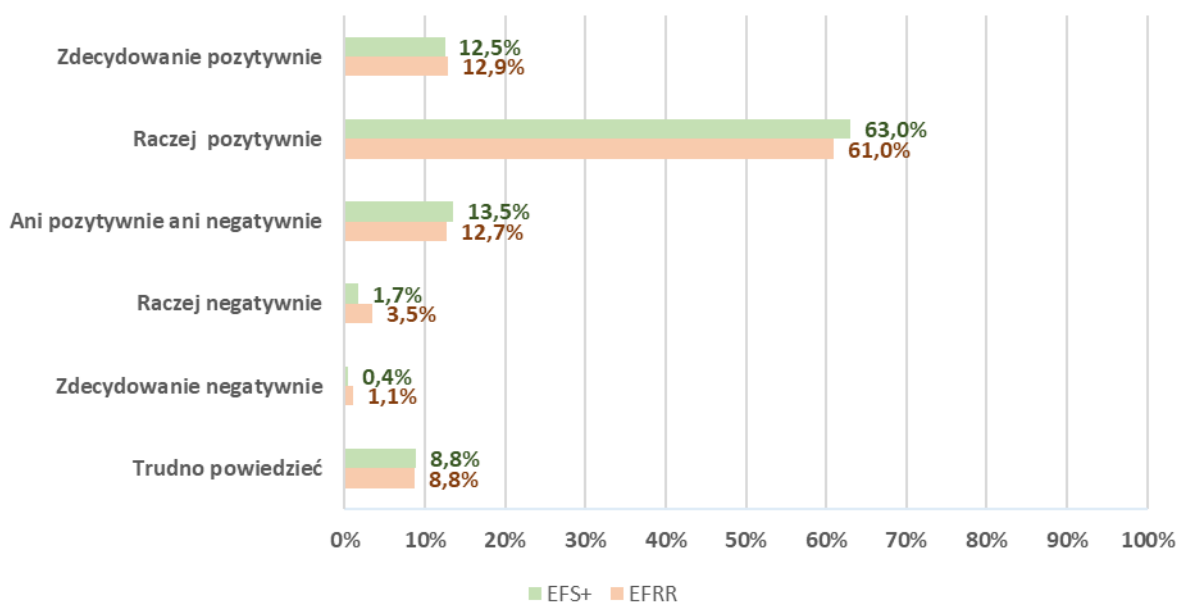
Czy i w jakim stopniu system informatyczny zaspokaja potrzeby wnioskodawców dotyczące funkcjonowania systemu oceny i wyboru projektów?

Na jakie potrzeby w rozwoju aplikacji generatora wniosków o dofinansowanie wskazują wnioskodawcy FEM 2021-2027?

System informatyczny MEWA jest pozytywnie oceniany również przez wnioskodawców, którzy za jego pomocą sporządzają wnioski o dofinansowanie projektów. Łącznie ok. 74,7% wnioskodawców oraz beneficjentów FEM 2021-2027 pozytywnie ocenia poprawność funkcjonowania aplikacji MEWA 2.0 podczas sporządzania wniosku o dofinansowanie. Natomiast negatywne opinie o systemie wyraża zaledwie 3,4% z nich.

Pozytywne oceny w zbliżonym stopniu dotyczą tych podmiotów, które składały wnioski w ramach EFRR, jak i EFS+.

Wykres 57. Ocena poprawności funkcjonowania aplikacji MEWA 2.0 podczas sporządzania wniosku o dofinansowanie

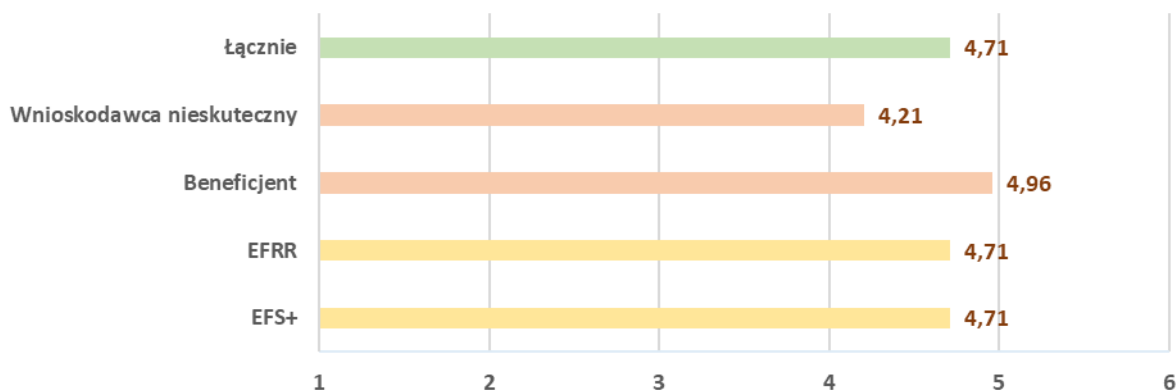

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Badanie pokazało, że system informatyczny MEWA 2.0 w stosunkowo wysokim stopniu zaspokaja potrzeby wnioskodawców dotyczące funkcjonowania systemu oceny i wyboru projektów. W skali od 1 do 6 wnioskodawcy oraz beneficjenci ocenili go na 4,71. Ocena ta jest

taka sama w aspekcie projektów EFRR, jak i EFS+. Istotne różnice natomiast są widoczne w ocenie dokonanej przez nieskutecznych wnioskodawców, a beneficjentów wsparcia. Zdecydowanie więcej pozytywnych ocen jest wśród podmiotów, które otrzymały dofinansowanie.

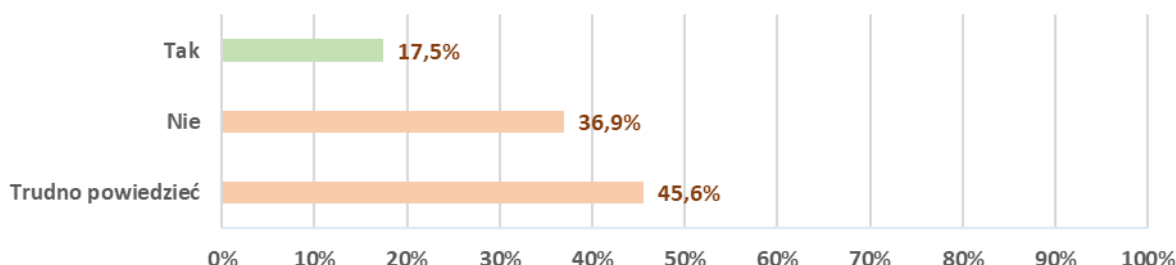
Wykres 58. Ocena stopnia w jakim system informatyczny MEWA 2.0 zaspokaja potrzeby wnioskodawców dotyczące funkcjonowania systemu oceny i wyboru projektów (w skali od 1 do 6)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Na możliwość poprawy systemu lub wprowadzenia zmian w jego funkcjonowaniu wskazuje zaledwie 17,5% wnioskodawców i beneficjentów FEM 2021-2027.

Wykres 59. Odsetek wnioskodawców oraz beneficjentów, którzy zgłaszają potrzebę poprawy lub zmiany w funkcjonowaniu aplikacji MEWA 2.0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Najczęściej wskazywanym elementem, który zdaniem wnioskodawców korzystających z systemu należałoby poprawić to zwiększenie limitu znaków w poszczególnych rubrykach wniosku oraz tytułach załączników (taką propozycję zgłosiło prawie 29% wnioskodawców i beneficjentów identyfikujących potrzeby poprawy systemu). Do innych propozycji usprawnień lub uzupełnień systemu zaliczyć można:

- usunięcie konieczności używania podpisu elektronicznego do odczytywania treści, odbierania korespondencji itp.,
- możliwość załączania plików w innym formacie niż pdf,
- możliwość eksportowania danych z MS Excel,

- dodanie historii wprowadzonych zmian w dokumentach.

Czy w trakcie składania wniosków o dofinansowanie projektów przez generator pojawiały się jakieś bariery, trudności? Jeśli tak, to czy udało się je przezwyciężyć?

Jak przedstawiono w odpowiedzi na poprzednie pytania, system oceniany jest raczej jako prawidłowo funkcjonujący. Ponadto, w ramach bieżącej współpracy z firmą zewnętrzną odpowiadającą za obsługę systemu, sprawnie dokonywane są wszelkie niezbędne modyfikacje i usprawnienia.

Do największych problemów w trakcie przygotowywania i składania projektów zaliczyć można występujące awarie, które są związane z działaniem systemu. Są one jednak szybko korygowane. Ponadto wypracowana została procedura umożliwiająca wnioskodawcom składanie wniosków o dofinansowanie w inny sposób niż za pomocą systemu, w sytuacji, jeżeli nastąpi dłuższa jego awaria.

Uciążliwe dla podmiotów opracowujących wnioski o dofinansowanie są nagminne problemy z logowaniem się do systemu. Często czynność tę należy powtórzyć kilkakrotnie zanim nastąpi skuteczne zalogowanie.

W opinii wnioskodawców zasadne byłoby przyspieszenie działania systemu i zwiększenie dostępnego miejsca na serwerach. Przy dużym wniosku z dużą ilością załączników występują problemy z załadowaniem systemu i wysyłką wniosku do Instytucji Pośredniczącej. Wnioskodawcy często musieli podejmować nawet kilkanaście prób podpisu kwalifikowanego zanim udało się poprawnie podpisać i wysłać wniosek.

9. Ocena systemu kryteriów wyboru projektów FEM 2021-2027

9.1. Ocena sposobu sformułowania kryteriów wyboru projektów oraz ich definicji

Czy przyjęte kryteria i system wyboru oraz organizacja procesu oceny wniosków w ramach poszczególnych działań FEM 2021-2027 uwzględniają ogólne zasady ustanowione w art. 9 Rozporządzenia EU 2021/1060?

W jaki sposób kryteria wpisują się w realizację polityk horyzontalnych? Czy są z nimi spójne? Czy konieczne są jakieś zmiany w tym obszarze? Jeśli tak, to jakie?

Zgodnie z artykułem 9 i artykułem 73 rozporządzenia ogólnego oraz wytycznymi Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej dotyczącymi wyboru projektów na lata 2021-2027 system wyboru projektów powinien spełniać następujące zasady:

- Przejrzystość oznaczającą jawność postępowania oraz jego rozstrzygnięć. Zasada ta oznacza dostęp wnioskodawców do informacji o postępowaniu i zapadających w jego toku rozstrzygnięć. Oznacza również, aby informacje były sformułowane w sposób zrozumiały i przystępny dla jego odbiorców.
- Rzetelność oznaczającą, że każdy projekt powinien być oceniany zgodnie z obowiązującymi w danym postępowaniu kryteriami i w trybie określonym w regulaminie, co powinno znaleźć potwierdzenie w uzyskanym wyniku oceny oraz jego uzasadnieniu.
- Bezstronność oznaczającą, że osoby oceniające projekty są obiektywne i w ocenie kierują się jedynie merytorycznymi przesłankami.
- Równy dostęp do informacji o warunkach i sposobie wyboru projektów oznaczający, że każdy potencjalny wnioskodawca uzyskuje od właściwej instytucji takie same informacje na temat wymagań, jakie trzeba spełnić, aby uzyskać dofinansowanie.
- Równe traktowanie wnioskodawców oznaczające, aby instytucja nie stosowała w trakcie postępowania żadnych indywidualnych, podmiotowych preferencji dla określonych wnioskodawców. Dotyczy zarówno procedur wyboru projektów, jak i kryteriów.
- Dostęp do dokumentów i informacji oznaczający ich poufność oraz ochronę. Zasada ta oznacza, że instytucje nie mogą ich udostępniać ani w trybie dostępu do informacji publicznej, ani w trybie dostępu do informacji o środowisku. Oznacza również, że instytucja zapewnia wnioskodawcy dostęp do dokumentów dotyczących oceny jego projektu.

Do celów wyboru operacji instytucja zarządzająca powinna przyjąć i stosować kryteria wyboru projektów i procedury, które zapewniają dostępność dla osób z niepełnosprawnościami i równouprawnienie płci oraz uwzględniają Kartę praw

podstawowych Unii Europejskiej, zasadę zrównoważonego rozwoju oraz unijną politykę w dziedzinie środowiska.

Badanie potwierdziło, że system wyboru projektów spełnia wszystkie wymagania określone w rozporządzeniach unijnych, ustawach oraz wytycznych. Zarówno system wyboru projektów, jak i kryteria wyboru projektów uwzględniają ww. zasady. System został tak zaprojektowany, aby składane i realizowane projekty spełniały wszystkie unijne zasady takie jak: dostęp dla osób z niepełnosprawnościami, równouprawnienie płci, Kartę praw podstawowych Unii Europejskiej, zasadę zrównoważonego rozwoju oraz unijną politykę w dziedzinie środowiska.

Szczegółowa ocena poszczególnych aspektów dokonana zostanie podczas odpowiedzi na poszczególne pytania badawcze. W tym miejscu ewaluator chciałby zwrócić uwagę na parę kwestii.

Przede wszystkim jest to dobór podmiotów do składu Komitetu Monitorującego FEM 2021-2027. Znajdują się w nim właściwe podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, takie jak partnerzy działający na rzecz środowiska, podmioty odpowiedzialne za promowanie praw podstawowych, równości szans i niedyskryminacji, praw osób z niepełnosprawnościami, równouprawnienia płci. Dzięki temu zapewnione zostało, że przy tworzeniu kryteriów wyboru projektów głos środowisk dbających o stosowanie tych zasad horyzontalnych jest słyszalny i uwzględniany.

W obecnej perspektywie finansowej duży akcent położony jest na realizację polityk horyzontalnych Unii Europejskiej. Ma to swoje odzwierciedlenie w przyjętych kryteriach, w których znajdują się takie jak:

- Projekt jest zgodny z Kartą Praw Podstawowych Unii Europejskiej,
- Projekt jest zgodny z Konwencją o Prawach Osób Niepełnosprawnych,
- Projekt ma pozytywny wpływ na realizację zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami,
- Zapewnienie przestrzegania zapisów antydyskryminacyjnych,
- Zgodność projektu z zasadą równości kobiet i mężczyzn (w przypadku EFRR),
- Projekt jest zgodny ze Standardem minimum realizacji zasady równości kobiet i mężczyzn (w przypadku EFS+),
- Zgodność dokumentacji środowiskowej z obowiązującymi przepisami krajowymi i unijnymi w zakresie ochrony środowiska (w przypadku EFRR),
- Zgodność z zasadą zrównoważonego rozwoju, w tym z zasadą „nie czyń poważnych szkód” (Do No Significant Harm).

Kryteria te w pełni wypełniają wymagania określone w rozporządzeniu ogólnym. Definicje poszczególnych ww. kryteriów wyboru projektów jednoznacznie wskazują, że polityki horyzontalne zostały zastosowane w sposób prawidłowy i optymalny. Kryteria są dopasowane do wszystkich elementów polityk horyzontalnych. Ewaluator nie identyfikuje konieczności dokonywania w tym zakresie jakichkolwiek zmian.

Zgodnie z wytycznymi Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej dotyczącymi wyboru projektów na lata 2021-2027, kryteria powinny spełniać szereg właściwości. Badanie potwierdziło, że:

- Każde kryterium ma nazwę, definicję oraz opis znaczenia dla wyniku oceny.
- Definicja kryterium zawiera informacje o tym co będzie oceniane, wskazuje co wpływa na wynik oceny kryterium.
- Opis znaczenia kryterium dla wyniku oceny wskazuje m.in.:
 - czy spełnienie kryterium jest konieczne do przyznania dofinansowania,
 - czy kryterium ma charakter premiujący,
 - czy wynik oceny kryterium jest wyrażany punktami czy zero-jedynkowo,
 - jaką liczbę punktów można uzyskać za jego spełnienie,
- W naborach konkurencyjnych, przy kryteriach punktowych wskazano, które kryteria są rozstrzygające. Kryteria te pozwalają ustalić kolejność projektów, które uzyskają taką samą liczbę punktów.
- Ocena spełniania kryteriów wyboru projektów polega m.in. na:
 - przypisaniu im wartości „0”, „1” albo stwierdzeniu, że kryterium nie dotyczy danego projektu;
 - w kryteriach punktowych przyznaniu 0 punktów, jeśli projekt nie spełnia danego kryterium albo zdefiniowanej z góry liczby punktów, jeśli projekt spełnia kryterium;
 - przyznaniu liczby punktów w ramach dopuszczalnych limitów wyznaczonych minimalną i maksymalną liczbą punktów, które można uzyskać za dane kryterium w zależności od oceny stopnia spełniania danego kryterium.
- KM, zatwierdzając kryteria, zdecydował o zakresie ich stosowania. Kryteria są stosowane np.:
 - w konkretnym postępowaniu;
 - w postępowaniach prowadzonych w określony sposób;
 - we wskazanych działaniach lub priorytetach;
 - w odniesieniu do określonego typu projektów.

Kryteria wyboru projektów powinny również spełniać szereg właściwości. Powinny być:

- przejrzyste i niedyskryminacyjne;
- jednoznaczne;
- weryfikowalne;
- spójne wewnętrznie;
- poprawne merytorycznie;
- mierzalne;

- obiektywne.

Ocena ich spełnienia została przedstawiona w odpowiedzi na poszczególne pytania badawcze.

Czy ewaluowane kryteria wyboru projektów są właściwie sformułowane, tj., posiadają zrozumiałą i precyzyjną definicję, są poprawne merytorycznie, obiektywne, łatwe do weryfikacji, jednoznaczne (zarówno dla osób oceniających, jak i wnioskodawców) i nie generują niepotrzebnych kosztów w ocenie?

Czy kryteria wyboru projektów są prawidłowo sformułowane, w tym ich definicje są precyzyjne i jednoznaczne, nie nastrożają wnioskodawcom oraz członkom KOP trudności interpretacyjnych?

Czy sposób sformułowania kryteriów wyboru projektów oraz ich treść zapewniają ich weryfikowalność?

Jeśli kryteria nie są właściwie sformułowane, to jakich zmian należy dokonać (zmiana nazwy kryterium, definicji kryterium, sposobu jego oceny etc.)?

Aby kryteria wyboru projektów mogły spełniać swoją funkcję powinny spełniać szereg właściwości. Mianowicie powinny być:

- skonstruowane w sposób jasny i zrozumiały – tak aby każdy z wnioskodawców i osób oceniających wnioski o dofinansowanie rozumiał zarówno definicję, jak i sposób oceny kryterium,
- jednoznaczne i precyzyjne – tak aby każdy z wnioskodawców i osób oceniających wnioski o dofinansowanie rozumiał je jednakowo,
- poprawne merytorycznie – nie powinny zawierać błędów merytorycznych,
- mierzalne – dla których możliwe jest wskazanie sposobu pomiaru kryterium,
- możliwe do zweryfikowania – dla których sposób pomiaru kryterium jest możliwy do przeprowadzenia i sprawdzenia,
- obiektywne – dla których sposób pomiaru kryterium jest obiektywny, oparty na rzetelnych danych, a nie jest subiektywną oceną.

Badanie co do zasady pokazało, że kryteria wyboru projektów wykorzystywane w ramach FEM 2021-2027 w wysokim stopniu wypełniają ww. właściwości. Wynika to po części z wielostopniowej weryfikacji treści kryteriów przez szerokie grono podmiotów, w szczególności na forum Komitetu Monitorującego FEM 2021-2027 oraz jego grup roboczych. Wszelkie wątpliwości były na bieżąco wyjaśniane, a kryteria doprecyzowywane.

Budując kryteria, instytucje przede wszystkim miały świadomość tego, że służą one do oceny. Wobec czego ich mierzalność czy obiektywność były priorytetem, aby na etapie oceny wniosków nie występowały problemy i wątpliwości. W opinii ewaluatora, udało się to wykonać w większości kryteriów wyboru projektów. W dalszej części wskazane zostaną

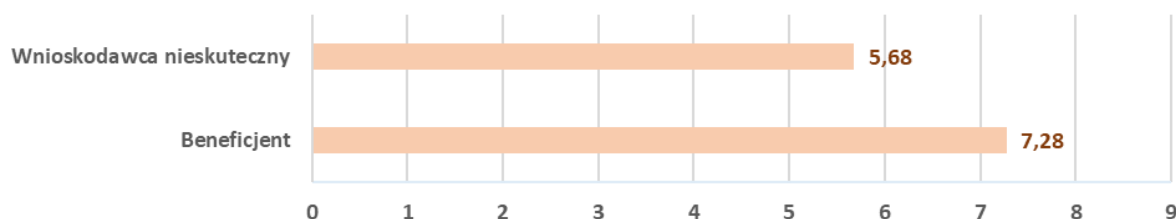
przykłady kryteriów, które można udoskonalić, aby w większym stopniu spełniały swoje funkcje.

Wysoka ocena wynika również z faktu, że kryteria wyboru projektów ewoluowały na przestrzeni kilku poprzednich perspektyw. W szczególności bardzo mocno rozszerzono zapisy. Kiedyś opis kryterium stanowiło tak naprawdę jedno zdanie, do którego interpretacja mogła być różna. Teraz kryteria zostały wystandaryzowane na podstawie wieloletnich doświadczeń. Bardzo mocno rozszerzono zapisy, aby nie budziły wątpliwości po żadnej ze stron, tj., wnioskodawców oraz osób oceniających.

Badanie pokazało wysokie oceny beneficjentów kryteriów wyboru projektów pod kątem ich jasnej i zrozumiałej konstrukcji, jednoznaczności i precyzyjności oraz poprawności merytorycznej. Niższe noty w tym zakresie przyznali wnioskodawcy, którzy nie otrzymali dofinansowania.

Średnia ocen w zakresie zrozumiałości i jasności kryteriów w skali od 0 do 9 wyniosła 7,28 (beneficjenci) oraz o 1,6 mniej przyznane przez nieskutecznych wnioskodawców.

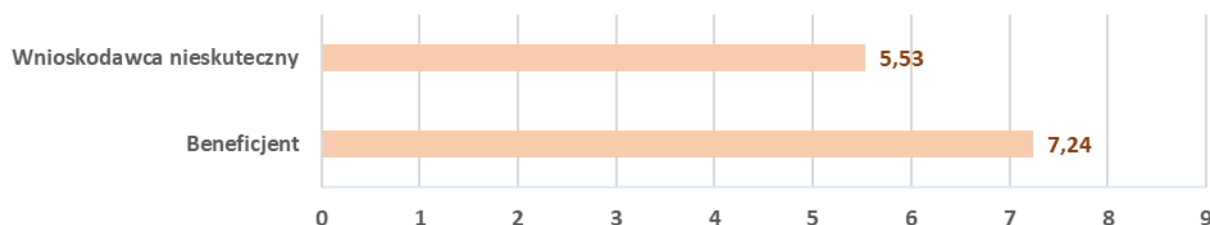
Wykres 60. Ocena na ile kryteria wyboru projektów są skonstruowane w sposób jasny i zrozumiały (w skali od 0 do 9)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Podobnie kryteria wyboru projektów są oceniane w aspekcie ich jednoznaczności i precyzyjności. Ocena braku wątpliwości przy interpretacji kryteriów wynosi 7,24 (beneficjenci) oraz o 1,71 mniej w przypadku wnioskodawców, którzy nie otrzymali dofinansowania.

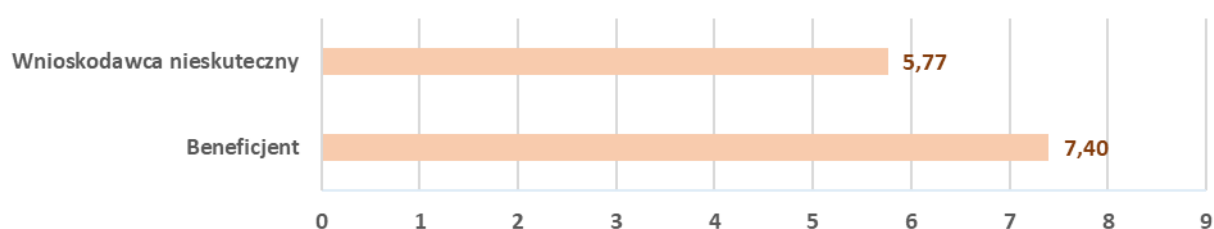
Wykres 61. Ocena na ile kryteria wyboru projektów są jednoznaczne i precyzyjne (w skali od 0 do 9)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Natomiast ocena poprawności merytorycznej kryteriów wyboru projektów waha się między 7,40 (beneficjenci), a 5,77 (nieskuteczni wnioskodawcy).

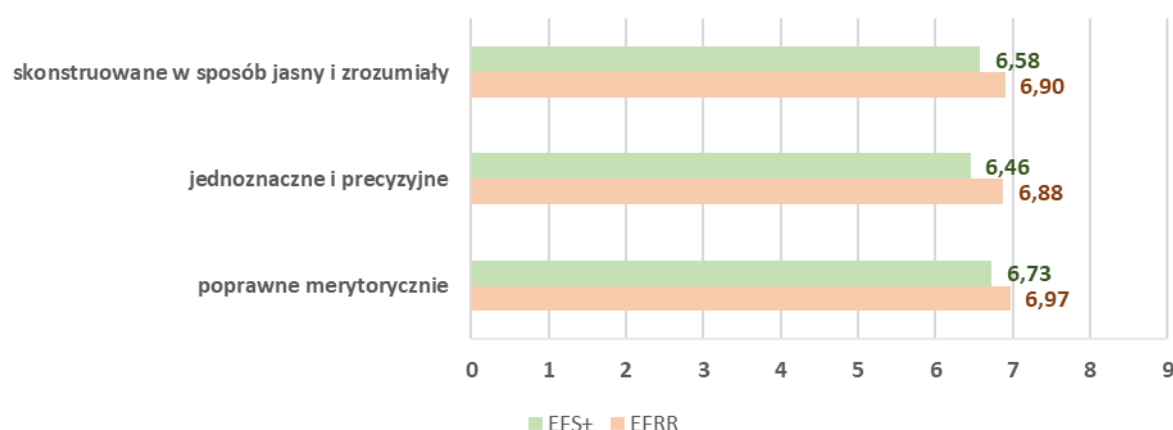
Wykres 62. Ocena na ile kryteria wyboru projektów są poprawne merytorycznie (w skali od 0 do 9)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Na podstawie analizy wyników badań ankietowych w poszczególnych funduszach (łącznie w odniesieniu do wnioskodawców oraz beneficjentów) ocena na ile kryteria wyboru projektów są skonstruowane w sposób jasny i zrozumiały, jednoznaczne i precyzyjne oraz poprawne merytorycznie, jest zbliżona, lecz nieznacznie większa w odniesieniu do EFRR.

Wykres 63. Ocena na ile kryteria wyboru projektów są skonstruowane w sposób jasny i zrozumiały, jednoznaczne i precyzyjne oraz poprawne merytorycznie w podziale na fundusze (w skali od 0 do 9)

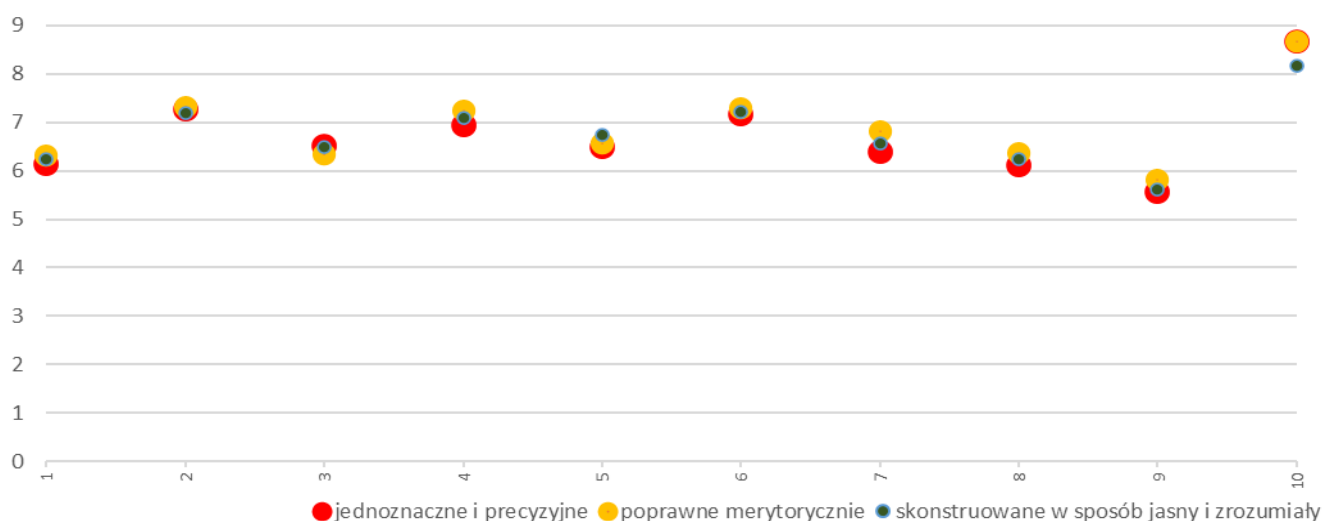

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Analiza ocen kryteriów wyboru projektów w poszczególnych priorytetach pokazuje, że w każdym priorytecie zarówno jasna i zrozumiała konstrukcja, jednoznaczność i precyzyjność oraz poprawność merytoryczna oceniane są praktycznie na tym samym poziomie. W najwyższym stopniu kryteria ocenione zostały w priorytecie X *Pomoc techniczna (EFRR)*, a w najmniejszym w priorytecie IX *Mazowsze bliższe obywatelom dzięki Funduszom Europejskim*.

Wyniki osiągnięte w poszczególnych priorytetach nie odbiegają od siebie znacząco. Można zatem wyciągnąć wniosek, że kryteria punktowe, specyficzne dla danego działania, a więc dostosowane do specyfiki danego działania, są w pełni zrozumiałe i jednoznaczne - zarówno definicja, jak i sposób ich pomiaru. Twórcy kryteriów położyli duży akcent na to, aby kryteria wyboru projektów były zrozumiałe dla potencjalnych wnioskodawców oraz osób oceniających projekty. I co ważne, aby były jednoznacznie zrozumiałe.

Wykres 64. Ocena na ile kryteria wyboru projektów są konstruowane w sposób jasny i zrozumiały, jednoznaczne i precyzyjne oraz poprawne merytorycznie w podziale na priorytety (w skali od 0 do 9)

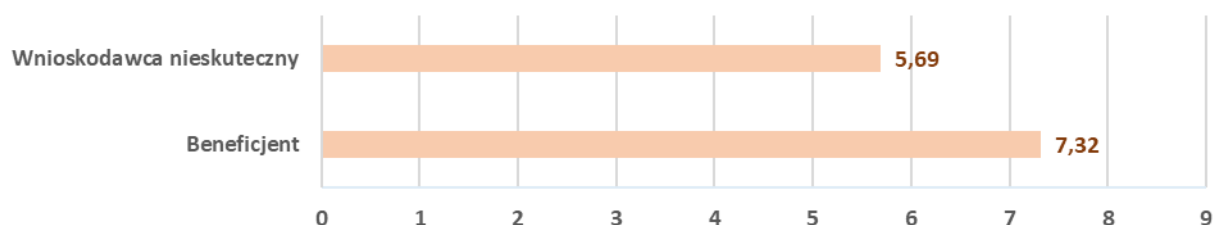
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Natomiast wpływ na obniżenie oceny w tych aspektach mają kryteria horyzontalne, dotyczące polityk horyzontalnych, w szczególności tych polityk, które pojawiły się w obecnej perspektywie finansowej UE. Są one stosowane we wszystkich działaniach, a więc siłą rzeczy ich zapisy muszą być ogólne i uniwersalne. Dlatego częściowo pozostawiają dużą dozę elastyczności w przypadku interpretacji i dostosowania do różnych specyfik projektów, co obniża ich jednoznaczność. Wnioskodawcy te kryteria po prostu wpisują, nie do końca mając świadomość na czym one polegają.

Badanie pokazało również wysokie oceny beneficjentów kryteriów wyboru projektów pod kątem ich mierzalności, weryfikowalności oraz obiektywności. Niższe noty w tym zakresie przyznali wnioskodawcy, którzy nie otrzymali dofinansowania.

Średnia ocen w zakresie mierzalności kryteriów w skali od 0 do 9 wyniosła 7,32 (beneficjenci) oraz o 1,63 mniej przyznane przez nieskutecznych wnioskodawców.

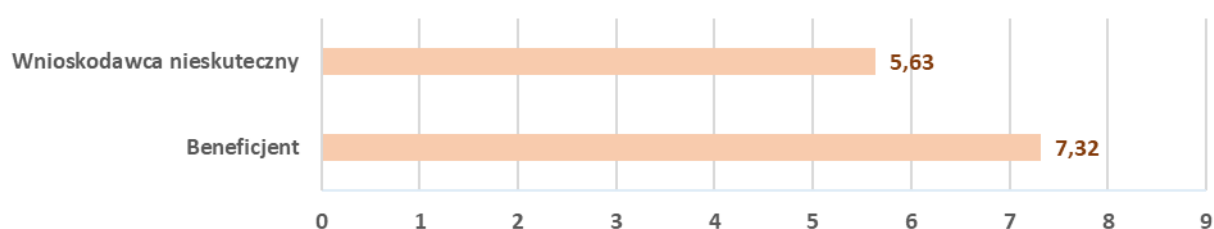
Wykres 65. Ocena na ile kryteria wyboru projektów są mierzalne (w skali od 0 do 9)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Podobnie kryteria wyboru projektów są oceniane w aspekcie ich weryfikowalności. Ocena możliwości ich weryfikowania wynosi 7,32 (beneficjenci) oraz o 1,69 mniej w przypadku wnioskodawców, którzy nie otrzymali dofinansowania.

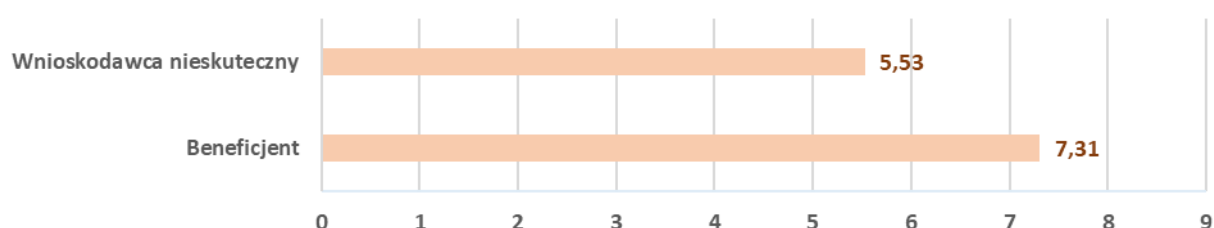
Wykres 66. Ocena na ile kryteria wyboru projektów są możliwe do zweryfikowania (w skali od 0 do 9)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Natomiast ocena obiektywności kryteriów wyboru projektów waha się między 7,31 (beneficjenci), a 5,53 (nieskuteczni wnioskodawcy).

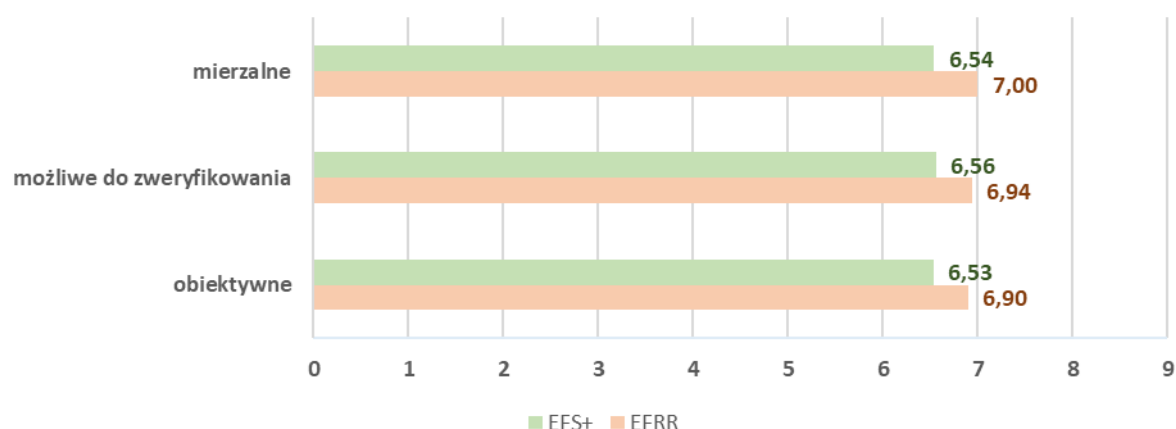
Wykres 67. Ocena na ile kryteria wyboru projektów są obiektywne (w skali od 0 do 9)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Na podstawie analizy wyników badań ankietowych w poszczególnych funduszach (łącznie w odniesieniu do wnioskodawców oraz beneficjentów) ocena na ile kryteria wyboru projektów są mierzalne, możliwe do zweryfikowania oraz obiektywne, jest zbliżona, lecz nieznacznie większa w odniesieniu do EFRR.

Wykres 68. Ocena na ile kryteria wyboru projektów są mierzalne, możliwe do zweryfikowania oraz obiektywne w podziale na fundusze (w skali od 0 do 9)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

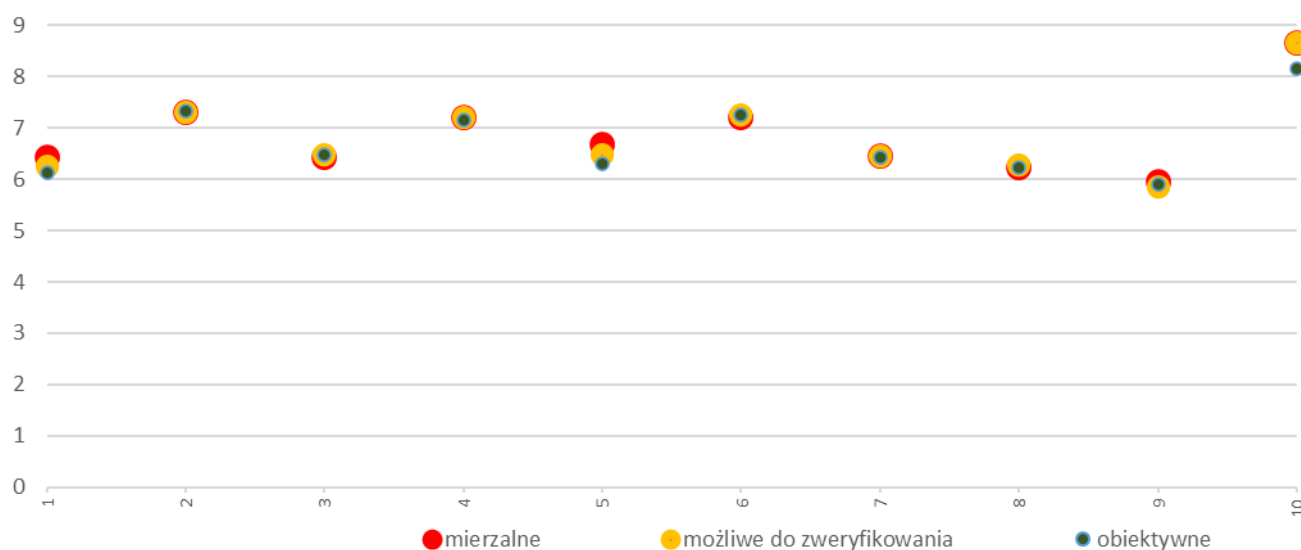
Analiza ocen kryteriów wyboru projektów w poszczególnych priorytetach pokazuje, że w każdym priorytecie zarówno mierzalność, możliwość zweryfikowania oraz obiektywność

kryteriów wyboru projektów oceniane są praktycznie na tym samym poziomie.

W najwyższym stopniu kryteria ocenione zostały w priorytecie X *Pomoc techniczna (EFRR)*, a w najmniejszym w priorytecie IX *Mazowsze bliższe obywatelom dzięki Funduszom Europejskim*.

Wyniki osiągnięte w poszczególnych priorytetach nie odbiegają znacząco od wyników otrzymanych w aspekcie jasnej i zrozumiałej konstrukcji, jednoznaczności i precyzyjności oraz poprawności merytorycznej.

Wykres 69. Ocena na ile kryteria wyboru projektów są mierzalne, możliwe do zweryfikowania oraz obiektywne w podziale na priorytety (w skali od 0 do 9)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

W aspekcie mierzalności, weryfikowalności i obiektywności zastosowanie mają również wnioski wskazane w przypadku jasnej i zrozumiałej konstrukcji, jednoznaczności i precyzyjności oraz poprawności merytorycznej kryteriów wyboru projektów, w kontekście jednolitego sformułowania kryteriów horyzontalnych dla wszystkich działań i typów projektów. Ich zapisy muszą być ogólne i uniwersalne, dlatego częściowo pozostawiają dużą dozę elastyczności w przypadku interpretacji i dostosowania do różnych specyfik projektów.

Kryteria punktowe, które dokładnie precyzują jaką liczbę punktów można otrzymać i co należy spełnić, aby zostały one przyznane powodują, iż są one mierzalne i obiektywne. Natomiast w przypadku kryteriów ocenianych zerojedynkowo, sposób oceny jest w dużo większym stopniu uznaniowy.

Zdania beneficjentów w tym aspekcie są mocno podzielone. Część z nich nawet widząc, że niektóre kryteria nie przystają do specyfiki i zakresu projektu, nie widzą problemu, aby wykazać neutralny wpływ projektu na zasadę określoną w danym kryterium. Chociaż widzą przy tym dużą sztuczność w udowadnianiu spełnienia danego kryterium. Dla innych beneficjentów jest to powodem frustracji. Często uzasadnionej. Oczekiwanie, że we wniosku o dofinansowanie znajdą się zapisy wskazujące, że projekt jest zgodny z np. Kartą Praw

Podstawowych Unii Europejskiej, dokumentu obszernego i wielowątkowego, w niektórych rodzajach projektów mija się z celem.

Z drugiej strony, argumenty instytucji ogłaszającej nabór są również zasadne. W wielu działaniach wachlarz możliwych typów projektów jest bardzo szeroki. Nie ma wówczas możliwości przewidzieć jakiego rodzaju projekty mogą zostać złożone. Dlatego ograniczenia horyzontalnych kryteriów wyboru projektu do określonego zakresu wsparcia rodzi ryzyko, że nie każdy wnioskodawca w dane kryterium się będzie mógł wpisać. Zostałby wówczas wykluczony z możliwości wsparcia.

Dlatego w opinii ewaluatora, stosowane podejście wykorzystywania w możliwie najszerszym zakresie katalog horyzontalnych kryteriów wyboru projektów jest właściwe. Kryteria te są na tyle uniwersalne, że w jednolitym brzmieniu mogą być stosowane w każdym działaniu. Pozostawiają dużą dozę elastyczności w przypadku interpretacji i dostosowania do różnych specyfik projektów. Pozwalają zatem beneficjentom na wykazanie w jaki sposób planują spełnić dane kryterium.

Zidentyfikowano jednak konkretne kryteria wyboru projektów, których zmiany, według ewaluatora, można rozważyć.

- Kryterium *Adekwatność doboru grupy docelowej objętej wsparciem w projekcie* – opis kryterium jest na tyle ogólny, że pozostawia szerokie pole do subiektywnej interpretacji. W praktyce zdarza się, że nawet przy jednoznacznym wskazaniu i udokumentowaniu zgodności grupy docelowej z celem działania, oceny ekspertów znacząco się różnią. Brak jednoznacznych wskaźników i opisanych standardów oceny skutkuje dużą rozbieżnością punktacji.
- Kryterium *Spójność działań przewidzianych do realizacji w ramach projektu oraz trafność doboru i opisu zadań* - brak jasno określonych wymagań co do poziomu szczegółowości uzasadnienia powoduje, że nawet projekty z klarowną logiką mogą otrzymać obniżone punkty. Kryterium jest interpretowane w różny sposób przez oceniających, niektórzy koncentrują się na logicznej strukturze, inni na szczegółowości opisu działań, co prowadzi do niejednolitych ocen.
- Kryterium *Efektywność kosztowa projektu i prawidłowość sporządzenia budżetu* - W obecnej formule kryterium nie uwzględnia w wystarczającym stopniu specyfiki projektów, które często wymagają dodatkowych dostosowań infrastrukturalnych, indywidualnego podejścia i większego zaangażowania kadry (np. skierowanych do osób z niepełnosprawnościami). W konsekwencji projekty uwzględniające te niezbędne elementy mogą być oceniane jako „mniej efektywne kosztowo” w porównaniu z projektami o prostszej strukturze, mimo że w rzeczywistości są adekwatne i racjonalne w danym kontekście.
- Kryteria dotyczące oceny komplementarności wsparcia – uczestnicy FGI (eksperti oceniający wnioski) zwracali uwagę, że opisy kryteriów odnoszących się do komplementarności są bardzo ogólne, co sprzyja ich szerokiej interpretacji. W efekcie

zdarzają się sytuacje, w których wnioskodawcy wykazują komplementarność projektów w sposób odległy od intencji kryterium. Przykładowo, w ramach projektu dotyczącego wsparcia szkół średnich jako argument komplementarności z EFS+ wskazywano działania realizowane w przedszkolach – uzasadniając to faktem, że dzieci z przedszkola w przyszłości staną się uczniami szkół średnich. Eksperci podkreślali, że bez bardziej precyzyjnego doprecyzowania zasad interpretacji kryterium dochodzi do sporów interpretacyjnych: nawet jeśli oceniający uznają, że kryterium nie zostało spełnione, beneficjent często odwołuje się od tej decyzji, a jego odwołanie bywa uwzględniane. Wskazuje to, że kryteria komplementarności w obecnym brzmieniu mogą być interpretowane zbyt szeroko, co utrudnia jednoznaczną i spójną ocenę wniosków.

Warto zatem przeanalizować kryteria wyboru projektów, aby w jak największym stopniu wyeliminować subiektywność oceny.

Czy analizowane kryteria wyboru projektów są wzajemnie niesprzeczne, rozłączne i czy charakteryzują się wewnętrzną spójnością w ramach poszczególnych naborów?

Czy sposób sformułowania kryteriów wyboru projektów oraz ich treść zapewniają spójność wewnętrzną w ramach poszczególnych naborów?

Analiza ekspercka zarówno sposobu sformułowania poszczególnych kryteriów wyboru projektów oraz ich treści, jak i przeprowadzone badania jakościowe nie wykazały żadnej niespójności pomiędzy kryteriami w ramach poszczególnych naborów wniosków o dofinansowanie. Nie identyfikuje się kryteriów, które są wzajemnie sprzeczne lub pokrywają się ze sobą.

W opinii ewaluatora, spójność wewnętrzną kryteriów wyboru projektów w ramach FEM 2021-2027 została w pełni zachowana. Są wzajemnie zgodne i nie zawierają sprzeczności. Spełnienie jednego kryterium nie stwarza ryzyka równoczesnego niespełnienia innego kryterium.

Czy kryteria wyboru projektów umożliwiają obiektywną ocenę projektów?

Kryteria wyboru projektów w wysokim stopniu można uznać za obiektywne, tzn. ich sposób pomiaru jest obiektywny, oparty na rzetelnych danych, a nie jest subiektywną oceną.

W skali od 0 do 9 wnioskodawcy oraz beneficjenci ocenili obiektywność kryteriów na 6,71. W większym stopniu obiektywność kryteriów uznają beneficjenci (ocena 7,31). Wnioskodawcy, których wnioski nie uzyskały dofinansowania oceniają je niżej o prawie 1,8 (ocena 5,53).

W ich odczuciu wpływ na ocenę ma jaka osoba ją przeprowadza. Pomimo tego, że kryteria są jasno i precyzyjnie określone, w analogicznych sytuacjach jeden z ekspertów uznaje dane

kryterium za spełnione, a inny oczekuje dodatkowych uzupełnień, wyjaśnień. Pokazuje to, że ocena zależy od podejścia danej osoby.

Wobec czego widoczny jest element subiektywizmu w ocenie. Rzeczą naturalną jest, że każdy z ekspertów ma różne doświadczenia i w różny sposób podchodzi do pewnych elementów kryteriów.

W opinii ewaluatora, nie ma w zakresie subiektywizmu w ocenie dobrego rozwiązania. Kryteria zerojedynkowe bywają łatwiejsze do obiektywnej oceny, natomiast one nie rankingują projektów a jedynie eliminują te, które nie spełniają koniecznych wymagań. W tym celu stosowane są kryteria punktowe, które częściej wprowadzają element subiektywizmu w ocenie. Mimo to jedne i drugie rodzaje kryteriów są niezbędne.

Pewną propozycją jest, aby do kryteriów, które mogą stanowić subiektywną ocenę ekspertów, cechy projektów, które stanowią przykład projektu w pełni spełniającego dane kryterium. Byłby to jakiś punkt odniesienia dla osób oceniających. Było to jednak radykalna ingerencja w opis kryterium wyboru projektów, więc wymagałaby najpierw przeprowadzenia testowych, pilotażowych ocen.

Czy opis kryteriów wyboru projektów pozwala skutecznie pozyskać informacje umożliwiające ocenę projektów zgodnie z kryteriami?

Analiza ekspercka opisów poszczególnych kryteriów wyboru projektów oraz przeprowadzone badania jakościowe wskazują, że kryteria wyboru projektów nakierunkowują wnioskodawców do przedstawienia w składanych wnioskach o dofinansowanie informacji niezbędnych do oceny projektów w ramach danego kryterium.

W tym zakresie duże znaczenie ma wysoka ocena wnioskodawców i beneficjentów jasnej i zrozumiałej konstrukcji kryteriów (tj., 6,74 w skali od 0 do 9), dzięki czemu każdy z wnioskodawców i osób oceniających wnioski o dofinansowanie rozumie zarówno definicję, jak i sposób oceny kryterium oraz wysoka ocena jednoznaczności i precyzyjności kryteriów (6,66), dzięki czemu każdy z wnioskodawców i osób oceniających wnioski o dofinansowanie rozumie je jednakowo.

Czy kryteria zostały opracowane w oparciu o zalecenia instytucji wskazanych w Umowie Partnerstwa (np. Komitet Sterujący do spraw koordynacji wsparcia w sektorze zdrowia w latach 2021-2027, Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji w zakresie e-usług)?

Zgodnie z zapisami FEM 2021-2027 w ramach dwóch celów szczegółowych, tj.,:

- 1(ii) czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych,

- 4(v) zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej,

interwencja w obszarze zdrowia powinna podlegać uzgodnieniom zgodnie z przyjętym systemem koordynacji, na forum Komitetu Sterującego do spraw koordynacji wsparcia w sektorze zdrowia w latach 2021-2027. Powinna ona uwzględniać obligatoryjne rekomendacje tegoż Komitetu.

W myśl tej zasady, kryteria wyboru projektów w obszarze zdrowia, aby mogły zostać poddane pod zatwierdzenie Komitetu Monitorującego FEM 2021-2027 muszą najpierw zostać zaopiniowane przez Komitet Sterujący do spraw koordynacji wsparcia w sektorze zdrowia. W opinii ewaluatora, rodzi to pewnego rodzaju wątpliwości. Komitet Monitorujący Program, z jednej strony na mocy rozporządzenia ogólnego, jest jedynym organem umocowanym prawnie do zatwierdzenia kryteriów wyboru projektów, z drugiej strony nie może zatwierdzić kryteriów, które nie zostały pozytywnie zaopiniowane przez Komitet Sterujący. Każda zmiana, którą Komitet Monitorujący chciałby wprowadzić musi najpierw wrócić do opinii Komitetu Sterującego.

W opinii ewaluatora, takie działanie nie jest konieczne. Komitet Sterujący poprzez posiadanie swoich przedstawicieli w Komitetach Monitorujących mógłby uczestniczyć w procesie przyjmowania kryteriów i mieć na nie wpływ. Takie podejście umożliwiłoby sprawniejsze wdrożenie obszaru zdrowia. Poprzednia perspektywa pokazała, że rozwiązania, które proponuje Komitet Sterujący nie zawsze mają zastosowanie w uwarunkowaniach poszczególnych regionów, i może znacznie ograniczyć możliwość wykorzystania alokacji dostępnej na ten cel. Jest to oczywiście rekomendacja, nad którą musi pochylić się Instytucja Koordynująca Umowę Partnerstwa, a nie Instytucja Zarządzająca FEM 2021-2027. Jeżeli nie znajdzie ona uznania, to absolutnym minimum jest sprawne procedowanie przez Komitet Sterujący poszczególnych kryteriów wyboru projektów, tak aby nie wstrzymywać realizacji Programów operacyjnych.

Czy poszczególne grupy kryteriów są ułożone w odpowiednim porządku i logice, co pozwala wykluczyć czynności niepotrzebne i zbędne (np. podwójna weryfikacja tej samej kwestii)?

W ramach FEM 2021-2027 przyjęta została systematyka kryteriów wyboru projektów oddzielna dla EFRR oraz dla EFS+. Porządkuje ona kolejność i logikę oceny wniosków o dofinansowanie.

W przypadku EFRR w pierwszej kolejności wniosek oceniany jest na podstawie kryteriów zerojedynkowych. Są to:

- Kryteria formalne: wspólne dla wszystkich naborów, właściwe dla danego typu naboru oraz dotyczące pomocy publicznej i pomocy de minimis,
- Kryteria dostępu – właściwe dla danego typu naboru,

- Kryteria merytoryczne ogólne – wspólne dla wszystkich naborów,

Projekt może zostać oceniony pozytywnie wyłącznie w sytuacji, gdy spełni wszystkie dotyczące go kryteria.

Następnie projekt oceniany jest kryteriami premiującymi, tj., następującymi kryteriami:

- Kryteria merytoryczne szczegółowe (punktowe) – właściwe dla danego typu naboru. Projekt, aby spełnić kryteria merytoryczne szczegółowe, musi w ramach oceny uzyskać w sumie co najmniej 60% maksymalnej liczby punktów możliwej do uzyskania w danym naborze. Dopuszcza się odstępianie od ww. limitu lub zmianę jego wartości.
- Kryteria merytoryczne szczegółowe (rozstrzygające) – właściwe dla danego typu naboru. Są one wskazane spośród kryteriów merytorycznych szczegółowych. W przypadku dwóch lub więcej projektów o równej liczbie punktów w ramach kryteriów merytorycznych szczegółowych, wyższe miejsce na liście ocenionych wniosków otrzyma projekt, który uzyskał wyższą liczbę punktów w kryteriach rozstrzygających.

Kryteria premiujące umożliwiają rankingowanie złożonych projektów, w celu wyboru do dofinansowania projektów w największym stopniu pożądanym.

W zakresie EFS+ kategoryzacja kryteriów wyboru projektów jest bardzo zbliżona. W pierwszej kolejności zastosowanie mają kryteria ogólne, które są właściwe dla wszystkich typów operacji. Są to następujące rodzaje kryteriów:

- Kryteria formalne – kryteria oceniane zerojedynkowo. Projekt może przejść do kolejnego etapu oceny wyłącznie w sytuacji, gdy spełni wszystkie dotyczące go kryteria.
- Kryteria merytoryczne – dla projektów wybieranych w sposób konkurencyjny są oceniane punktowo, a dla projektów wybieranych w sposób niekonkurencyjny są oceniane w systemie zerojedynkowym. Projekt wybierany w sposób konkurencyjny będzie uznany za poprawny pod względem merytorycznym, jeśli uzyska przynajmniej 60% punktów w każdym kryterium i jednocześnie łącznie co najmniej 60 punktów. Łącznie za spełnienie kryteriów można uzyskać od 0 do 100 pkt. Kryteria merytoryczne mają charakter rozstrzygający i decydują o pozycji projektu wybieranego w sposób konkurencyjny na liście rankingowej, a tym samym o możliwości uzyskania dofinansowania.
- Kryteria podsumowujące – dedykowane są dla projektów wybieranych w sposób konkurencyjny skierowanych do negocjacji, Są oceniane w systemie zerojedynkowym. Niespełnienie kryterium skutkuje odrzuceniem wniosku.

W ramach EFS+ zastosowanie mają również kryteria szczegółowe, które są właściwe dla danego typu operacji. Są to następujące rodzaje kryteriów:

- Kryteria dostępu – mogą być weryfikowane na etapie oceny formalnej lub merytorycznej. Oceniane są zerojedynkowo, a ich spełnienie jest konieczne do przyznania dofinansowania, z wyjątkiem sytuacji, kiedy nie będą one dotyczyły projektu.

- Kryteria premiujące - dedykowane dla projektów wybieranych w sposób konkurencyjny, są oceniane poprzez przyznanie punktów. Spełnienie kryteriów premiujących nie jest obligatoryjne, mają one na celu preferencję pewnych typów projektów lub elementów projektu w zależności od sytuacji społeczno-gospodarczej, bieżących potrzeb i specyfiki danego naboru. Uzyskanie przez projekt 0 pkt. za kryteria premiujące nie skutkuje jego odrzuceniem. Punkty za spełnienie kryteriów premiujących są sumowane z punktami za spełnienie kryteriów merytorycznych.

W opinii ewaluatora, jest właściwy i optymalny dobór poszczególnych rodzajów kryteriów wyboru projektów. Co więcej analiza poszczególnych kryteriów jednoznacznie wykazała, że pomiędzy poszczególnymi rodzajami kryteriów nie występują takie kryteria, które oceniają tę samą kwestię na różnych etapach oceny. Dzięki temu nie występuje sytuacja, która powoduje, że dana kwestia stanowi zarówno element dostępu, jak i premiowania.

W sposób odpowiedni zaplanowana została również odpowiednia kolejność, porządek oceny. Właściwym jest w pierwszej kolejności zbadanie spełnienia kryteriów formalnych, dostępowych, a następnie ocena rankingująca poszczególne projekty.

W tym zakresie, ewaluator nie widzi konieczności modyfikacji bądź usprawnień zastosowanych rozwiązań.

Czy przyjęty system oceny, w tym jego poszczególne elementy, takie, jak: system wag, kryteria, możliwości negocjacji, składania wyjaśnień, korekt etc., a także czy przyjęty sposób oceny w ramach poszczególnych naborów (np. zasadność oceny w ramach kryteriów merytorycznych ogólnych w naborach o małych wartościach dofinansowania) jest właściwy? Czy system wyboru i oceny zarówno ten oparty na punktacji zerojedynkowej, jak i na punktacji w skali, jest właściwy; czy powinien dopuszczać możliwości wyjaśnień, negocjacji itp.?

Przyjęty system kryteriów oceny i wyboru projektów opisany został w ramach pytania badawczego *Czy poszczególne grupy kryteriów są ułożone w odpowiednim porządku i logice, co pozwala wykluczyć czynności niepotrzebne i zbędne (np. podwójna weryfikacja tej samej kwestii)?* Zakłada on:

- stosowanie kryteriów zerojedynkowych w kryteriach formalnych, dostępu i merytorycznych ogólnych (EFRR) oraz formalnych, dostępu i podsumowujących (EFS+),
- stosowanie sytemu wag w kryteriach punktowych, tj., merytorycznych szczegółowych (EFRR) oraz merytorycznych i premiujących (EFS+),
- skierowanie do poprawy lub uzupełnienia wniosku EFRR, w ramach oceny kryteriów zerojedynkowych,
- skierowanie do poprawy lub uzupełnienia wniosku EFS+, na etapie oceny formalnej oraz oceny merytorycznej (w ramach etapu negocjacji)

- skierowanie do etapu negocjacji projektów EFS+, które wymagają poprawienia lub uzupełnienia wskazanych przez oceniających części wniosku o dofinansowanie, w zakresie spełniania kryteriów wyboru projektów.

Tak przyjęty system wyboru projektów, w opinii ewaluatora, jest właściwy i optymalny. Jest tak skonstruowany, że z jednej strony daje dowolność i możliwość opisanie pewnego elementu projektu, z drugiej strony wymusza konieczność, obligatoryjność potrzeby uzasadnienia na przykład jakichś wydatków związanych z budżetem projektu. System jest tak zaprojektowany, że w przypadku, kiedy oceniający dany projekt mają jakieś wątpliwości, jest możliwość uzupełnienia. A na etapie negocjacji możliwość wypracowania najlepszych rozwiązań projektu. A więc etapów do stworzenia najlepszego wniosku jest kilka.

Według ewaluatora, punktacja zerojedynkowa może dyskwalifikować rzeczywiście dobre projekty ze względu na to, że nie dopełniono jakichś drobnych formalności, niezbyt wpływających na wartość i cele projektu. Sytuacja odrzucania wniosków, przez niedopatrzenie, przez ucięcie zdania itp. występowała w ramach FEM 2021-2027 dosyć często. Dlatego pozytywnie należy ocenić wprowadzenie możliwości uzupełniania wniosków na etapie oceny zero-jedynkowych kryteriów dostępu. Będzie to możliwe w sytuacji, gdy wnioskodawca coś pisze, ale do końca nie odpowiada na to kryterium. Gdy we wniosku nie znajdują się żadne informacje na temat danego kryterium, uzupełnienie nie będzie przysługiwało.

Takie rozwiązanie wpłynie oczywiście na wydłużenie czasu oceny wniosków, ale korzyści z niego, w postaci większej liczby dobrych projektów, powinny to wynagrodzić.

Kryteria merytoryczne ogólne dotyczą:

- wykonalności finansowej projektu,
- wykonalności organizacyjnej (kadrowej), technicznej i technologicznej projektu,
- efektywności projektu.

W opinii ewaluatora, bez względu na to powinny być one stosowane we wszystkich projektach w ramach EFRR, nawet tych o małych wartościach dofinansowania. Fundusze Europejskie jako środki publiczne powinny być wydatkowane w sposób racjonalny i efektywny na projekty, które są możliwe do realizacji pod względem finansowym, organizacyjnym, technicznym itp.

Czy system naboru wniosków w zakresie formuły ZIT zapewnia wybór projektów realizujących w pełni zarówno cele Programu, jak i cele Strategii ZIT?

Zintegrowane Inwestycje Terytorialne dla Warszawy i jej obszaru funkcjonalnego są jednym z terytorialnych instrumentów zastosowanych w ramach FEM 2021-2027. Dokumentami warunkującymi proces realizacji instrumentu są pozytywnie zaopiniowane przez IZ, strategia rozwoju ponadlokalnego i strategia ZIT. W ramach ZIT mogą być realizowane wyłącznie projekty zintegrowane, rozwiązujące wspólne problemy i realizujące wspólne cele.

Realizacja przedsięwzięć w ramach ZIT odbywa się poprzez wydzielone działania dedykowane jedynie temu instrumentowi wsparcia. Jak pokazuje analiza kryteriów wyboru projektów w działaniach dedykowanych dla ZIT, przyjęte zostały następujące kryteria:

- Zgodność projektu ze Strategią Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla metropolii warszawskiej 2021-2027+ (w działaniach finansowanych z EFRR)
- Projekt przyczynia się do realizacji Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla metropolii warszawskiej 2021-2027+ (w działaniach finansowanych z EFS+).

Nadanie im statusu kryteriów dostępu powoduje, że projekty, które nie są zgodne ze Strategią ZIT, a więc nie realizują celów określonych w Strategii, nie mogą otrzymać dofinansowania.

Ponadto, należy zwrócić uwagę, że monitorowanie celów Strategii ZIT jest oparte o wybrane wskaźniki produktu oraz rezultatu przypisane poszczególnym Priorytetom Programu FEM 2021-2027 w Szczegółowym Opisie Priorytetów dla tego Programu. Wobec czego zastosowane punktowe kryteria wyboru projektów powodują, że wybierane do dofinansowania projekty realizują cele zarówno Strategii ZIT, jak i cele Programu. Kwestia ta szerzej omówiona została w ramach pytania badawczego *Czy kryteria wyboru projektów umożliwiają wybór najlepszych projektów (w największym stopniu przyczyniających się do realizacji celów FEM 2021-2027 i optymalnych, jeśli chodzi o logikę interwencji)? Jeśli nie, to jakie są tego powody?*

Czy system naboru wniosków zapewnia wybór projektów realizujących w pełni zarówno cele Programu, jak i cele wynikające z planów inwestycyjnych dla subregionów (ciechanowski, płocki, siedlecki, ostrołęcki, radomski) objętych OSI problemowymi w ramach Regionalnych Inwestycji Terytorialnych?

W ramach FEM 2021-2027 stosowane są również inne instrumenty terytorialne, tj., m.in. Mazowieckie Strukturalne Inwestycje Terytorialne dla 6 miast będących stolicami podregionów wraz z ich obszarami funkcjonalnymi: Ciechanowa, Ostrołęki, Płocka, Radomia, Siedlec, Żyrardowa. Podstawowym dokumentem realizacji działań poprzez MSIT jest pozytywnie zaopiniowana przez IZ, strategia rozwoju ponadlokalnego lub strategia terytorialna. W ramach MSIT mogą być realizowane wyłącznie projekty zintegrowane, rozwiązujące wspólne problemy i realizujące wspólne cele.

Realizacja tego instrumentu odbywa się poprzez przyznawanie preferencji dla przedsięwzięć realizowanych w ramach MSIT. Są to preferencje punktowe w ramach kryteriów wyboru projektów.

Jak pokazuje analiza kryteriów, w działaniach, w których przewidywano zastosowanie preferencji przyjęte zostały następujące kryteria:

- Mazowieckie strukturalne inwestycje terytorialne (MSIT) albo gminny program rewitalizacji (w działaniach finansowanych z EFRR) - jeżeli projekt znajduje się na liście

projektów we właściwej strategii rozwoju ponadlokalnego/strategii terytorialnej otrzyma dodatkowe 2 pkt.

- Projekt realizowany jest na obszarze objętym Mazowieckimi strukturalnymi inwestycjami terytorialnych (MSIT) lub Gminnym programem rewitalizacji (GPR) (w działaniach finansowanych z EFS+) – jeżeli projekt realizowany jest na obszarze objętym MSIT określonym w odpowiedniej strategii rozwoju ponadlokalnego lub strategii terytorialnej, pozytywnie zaopiniowanej przez IZ FEM 2021-2027, otrzyma dodatkowy 1 pkt.

W opinii ewaluatora, przyjęte wagi nie stanowią silnej preferencji tego typu projektów, jednakże czasami mogą być rozstrzygające na korzyść projektów realizowanych w ramach MSIT.

Ponadto, należy zwrócić uwagę, że monitorowanie celów strategii rozwoju ponadlokalnego/strategii terytorialnej jest oparte o wybrane wskaźniki produktu oraz rezultatu przypisane poszczególnym Priorytetom Programu FEM 2021-2027 w Szczegółowym Opisie Priorytetów dla tego Programu. Wobec czego zastosowane punktowe kryteria wyboru projektów powodują, że wybierane do dofinansowania projekty realizują cele zarówno strategii rozwoju ponadlokalnego/strategii terytorialnej, jak i cele Programu. Kwestia ta szerzej omówiona została w ramach pytania badawczego *Czy kryteria wyboru projektów umożliwiają wybór najlepszych projektów (w największym stopniu przyczyniających się do realizacji celów FEM 2021-2027 i optymalnych, jeśli chodzi o logikę interwencji)? Jeśli nie, to jakie są tego powody?*

9.2. Ocena skuteczności kryteriów wyboru projektów

Czy oceniane kryteria wyboru projektów są adekwatne względem celu głównego i celów szczegółowych FEM 2021-2027, a także celów oraz założeń poszczególnych działań i poddziałań Programu (głównie biorąc pod uwagę: cele działania, przewidywane wskaźniki ich pomiaru, konieczność realizacji ram wykonania, specyfikę branży, przedmiot projektów, charakterystykę beneficjentów)? Jeśli nie, to jakich zmian należy dokonać?

Poniżej przedstawiona została logika interwencji FEM 2021-2027 w postaci diagramów. Diagram logiki interwencji został zrekonstruowany w ujęciu TBE, na podstawie dokumentów programowych (FEM 2021-2027, SzOP, opisy działań) oraz kontekstu społeczno-gospodarczego województwa. Model przedstawia założony związek pomiędzy kontekstem, mechanizmami interwencji a rezultatami.

Tabela 19. Diagram logiki interwencji FEM 2021-2027

KONTEKST		
	MECHANIZMY	REZULTATY
Niski poziom interakcji cyfrowych obywateli z instytucjami publicznymi	Cel Polityki 1 Cel szczegółowy 1(ii)	Poprawa liczby i jakości e-usług oraz standardów interoperacyjności
Trudności firm z utrzymaniem przewag konkurencyjnych oraz prowadzeniem działalności	Cel Polityki 1 Cel szczegółowy 1(iii)	Wzrost konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP
Wzrost zapotrzebowania na nowoczesne terapie w obszarze chorób neurodegeneracyjnych i nowotworowych	Cel Polityki 1 Cel szczegółowy 1(vi)	Opracowanie nowoczesnych i innowacyjnych rozwiązań z obszaru biotechnologii
Nieefektywna gospodarka pod względem ograniczeń emisji dwutlenku węgla	Cel Polityki 2 Cel szczegółowy 2(i)	Zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych i zwalczanie ubóstwa energetycznego
Niewystarczający udział odnawialnych źródeł energii w zużyciu końcowym energii	Cel Polityki 2 Cel szczegółowy 2(ii)	Zwiększenie wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych
Postępujące zmiany klimatu przynoszące negatywne skutki	Cel Polityki 2 Cel szczegółowy 2(iv)	Zwiększenie odporności na ryzyka związane z klęskami żywiołowymi i katastrofami
Braki w podłączeniu do sieci kanalizacyjnej oraz niewystarczający odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków	Cel Polityki 2 Cel szczegółowy 2(v)	Zwiększenie odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych oraz efektywniejsze wykorzystanie wody
Opóźnienia w wprowadzaniu recyklingu i odzysku odpadów oraz gospodarki o obiegu zamkniętym	Cel Polityki 2 Cel szczegółowy 2(vi)	Zwiększenia recyklingu i odzysku odpadów
Obszary cenne przyrodniczo i związanych z nimi ekosystemy wymagają utrzymania dobrego stanu i potencjału ekologicznego oraz zachowania siedlisk przyrodniczych	Cel Polityki 2 Cel szczegółowy 2(vii)	Wzmocnienie mechanizmów ochrony różnorodności biologicznej
Słabo rozwinięty transport publiczny i długi czas dojazdów na obszarach miejskich	Cel Polityki 2 Cel szczegółowy 2(viii)	Wzrost atrakcyjności i konkurencyjności zarówno transportu publicznego, jak i niezmotoryzowanego
Negatywne efekty zewnętrzne transportu tj., uciążliwości takie jak zanieczyszczenie powietrza czy nadmierny hałas, powodują konieczność położenia szczególnego nacisku na wdrożenie rozwiązań przyjaznych środowisku i mieszkańcom	Cel Polityki 3 Cel szczegółowy 3(ii)	Zwiększenie udziału efektywnych i przyjaznych dla środowiska środków transportu
Duże zapotrzebowanie na wsparcie infrastrukturalne w zakresie edukacji, dostępnej dla uczniów z niepełnosprawnością Drugim bardzo istotnym obszarem, wymagającym wsparcia infrastrukturalnego jest edukacja zawodowa.	Cel Polityki 4 Cel szczegółowy 4(ii)	Podniesienie dostępności szkół i placówek edukacyjnych dla uczniów z niepełnosprawnością. Poprawa warunków nauczania poprzez modernizację bazy techniczno-dydaktycznej szkolnictwa branżowego.

KONTEKST		
	MECHANIZMY	REZULTATY
Problemy i zagrożenia dotyczące funkcjonowania opieki zinstytucjonalizowanej, całodobowej i długoterminowej	Cel Polityki 4 Cel szczegółowy 4(iii)	Wzmocnienie i przyspieszenie procesu deinstytucjonalizacji usług świadczonych w środowisku lokalnym
Zmiany demograficzne na Mazowszu powodują wzrost zapotrzebowania na świadczenia w zakresie: opieki długoterminowej, geriatry, usług opiekuńczo-leczniczych i paliatywno-hospicyjnych	Cel Polityki 4 Cel szczegółowy 4(v)	Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej
Znaczące straty w branżach: kulturalna, turystyczna, hotelowa, restauratorsko-gastronomiczna oraz wystawienniczo-targowa w wyniku obostrzeń związanych z COVID-19	Cel Polityki 4 Cel szczegółowy 4(vi)	Modernizacja infrastruktury kultury i turystyki, wzmacnianie potencjału instytucji kultury, wspieranie rozwoju sektorów kreatywnych
Największy w Polsce i najbardziej zróżnicowany rynek pracy	Cel Polityki 4 Cel szczegółowy 4(a)	Poprawa dostępu do zatrudnienia długotrwale bezrobotnych, zwiększenie udziału kobiet, osób z niepełnosprawnością w rynku pracy
Dynamicznie zmieniający się rynek pracy powoduje konieczność modernizacji PSZ	Cel Polityki 4 Cel szczegółowy 4(b)	Wzmocnienie kompetencji PSZ
Niewielka aktywność ekonomiczna kobiet	Cel Polityki 4 Cel szczegółowy 4(c)	Poprawa dostępu do zatrudnienia, w szczególności zwiększenie udziału kobiet w rynku pracy.
Konieczność przeciwdziałania niedoborom pracowników i niekorzystnym perspektywom demograficznym poprzez zwiększanie poziomu inwestycji w umiejętności i kwalifikacje.	Cel Polityki 4 Cel szczegółowy 4(d)	Wzrost umiejętności i kwalifikacji pracowników
Utrzymujące się deficyty w zakresie wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem, w szczególności na obszarach wiejskich	Cel Polityki 4 Cel szczegółowy 4(f)	Zwiększenie odsetka dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym
Niski poziom uczestnictwa osób dorosłych w edukacji formalnej lub pozaformalnej	Cel Polityki 4 Cel szczegółowy 4(g)	Poprawa umiejętności podstawowych i ogólnych osób dorosłych
Starzeniem się społeczeństwa i zmniejszającą się liczbą osób w wieku produkcyjnym	Cel Polityki 4 Cel szczegółowy 4(h)	Aktywizacja niewykorzystanych zasobów pracy oraz włączanie w rynek pracy osób wykluczonych
Systematyczny wzrost liczby cudzoziemców w województwie	Cel Polityki 4 Cel szczegółowy 4(i)	Zwiększenie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich
Starzenie się społeczeństwa powoduje coraz większe zapotrzebowanie na usługi społeczne i zdrowotne	Cel Polityki 4 Cel szczegółowy 4(k)	Poprawa dostępności do usług społecznych i zdrowotnych
Konieczność wzmocnienia rodziny i ograniczenia umieszczania dzieci w pieczy zastępczej	Cel Polityki 4 Cel szczegółowy 4(l)	Zmniejszenie marginalizacji oraz poprawa funkcjonowania całych rodzin

KONTEKST		
	MECHANIZMY	REZULTATY
Region należący do najbardziej zróżnicowanych wewnętrznie	Cel Polityki 5 Cel szczegółowy 5(i)	Zmniejszenie ubóstwa i wykluczenia społecznego
Gminy wiejskie ze znacznymi lukami w rozwoju infrastruktury komunikacyjnej oraz zdegradowaną przestrzenią	Cel Polityki 5 Cel szczegółowy 5(ii)	Przywrócenie przestrzeni zdegradowanych do życia, wzrost dostępności do usług społecznych i rozwój przedsiębiorczości

Źródło: Opracowanie własne na podstawie FEM 2021-2027

Logika interwencji FEM 2021-2027 była punktem wyjścia do oceny adekwatności kryteriów wyboru projektów dla poszczególnych działań. Wyniki badania jednoznacznie pokazały, że kryteria wyboru projektów są spójne zapisami Programu FEM 2021-2027. Spójność następuje we wszystkich możliwych aspektach takich jak np. cele, zakres realizowanych działań, ograniczenia i limity, inne szczegółowe warunki udzielania wsparcia wskaźniki pomiaru celów, specyfikę branży podlegającej wsparciu czy też charakterystykę beneficjentów. Nie zidentyfikowano w tym zakresie żadnych nieprawidłowości.

Czy zaproponowany katalog kryteriów jest spójny i zapewnia całościową ocenę projektu? Czy kryteria odnoszą się do wszystkich najważniejszych elementów dobrego projektu (diagnoza problemów, grupa docelowa, cele, rezultaty, opis zadań, potencjał, sposób zarządzania, budżet itd.)?

Jak wynika z analizy kryteriów wyboru projektów dla poszczególnych działań FEM 2021-2027, zapewniają one całościową ocenę projektu. Odnoszą się one do takich elementów projektu jak diagnoza problemów, na które odpowiadała będzie interwencja, grupa docelowa wsparcia, zakładane cele i rezultaty interwencji, zadania przewidziane do realizacji w ramach projektu, zakładane środki finansowe czy też potencjał realizatora projektu i sposób jego zarządzania.

W przypadku EFRR odbywa się to przede wszystkim w ramach następujących kryteriów wyboru projektów:

- Kwalifikowalność projektu,
- Kwalifikowalność wydatków,
- Wykonalność finansowa,
- Wykonalność organizacyjna(kadrowa), techniczna i technologiczna,
- Efektywność projektu.

W aspekcie poszczególnych elementów projektu finansowanego w ramach EFS+ należy zwrócić uwagę przede wszystkim na następujące kryteria wyboru projektów:

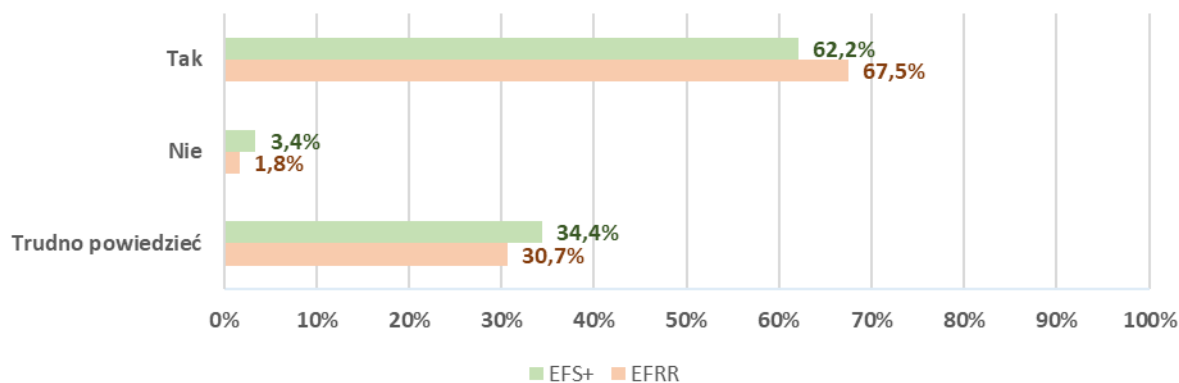
- Potencjał ekonomiczny do realizacji projektu,
- Zgodność projektu z celem szczegółowym określonym w FEM 2021-2027,

- Adekwatność i opis wskaźników,
- Adekwatność doboru grupy docelowej objętej wsparciem w projekcie,
- Spójność działań przewidzianych do realizacji w ramach projektu oraz trafność doboru i opisu zadań,
- Potencjał finansowy, kadrowy i techniczny Wnioskodawcy oraz partnerów projektu,
- Doświadczenie Wnioskodawcy i partnerów,
- Sposób zarządzania projektem,
- Efektywność kosztowa projektu i prawidłowość sporządzenia budżetu.

Pozytywną ocenę systemu wyboru projektów w ramach FEM 2021-2027 w tym zakresie potwierdzają opinie wnioskodawców oraz beneficjentów. Ich zdecydowana większość, tj., 67,5% w ramach EFRR oraz 62,2% w ramach EFS+ uważa, że katalog kryteriów wyboru projektów zapewnia oceny wszystkich najważniejszych elementów projektu.

Jedynie znikomy odsetek wnioskodawców i beneficjentów, tj., 1,8% w ramach EFRR oraz 3,4% w ramach EFS+, jest zdania odrębnego. Uważa, że nie była możliwa ocena wszystkich najważniejszych elementów projektu. Spośród nich, aż 75% stanowią wnioskodawcy, których wnioski nie otrzymały dofinansowania. Prawie 42% to podmioty aplikujące w ramach priorytetu VIII - *Fundusze Europejskie dla aktywnej integracji oraz rozwoju usług społecznych i zdrowotnych na Mazowszu*.

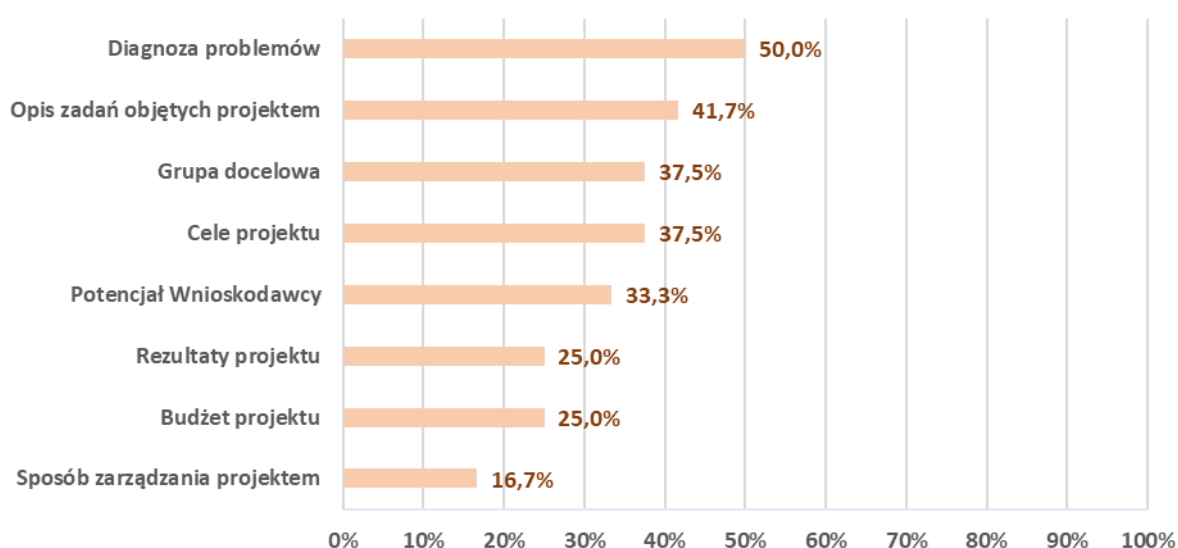
Wykres 70. Odsetek wnioskodawców i beneficjentów, którzy uważają, że katalog kryteriów zapewnia ocenę wszystkich najważniejszych elementów projektu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Spośród elementów projektu, których zdaniem wnioskodawców i beneficjentów FEM 2021-2027 nie można było ocenić za pomocą aktualnego katalogu kryteriów wyboru projektów, najczęściej wskazywane były: diagnoza problemów (50% wnioskodawców i beneficjentów, którzy uważają, że katalog kryteriów wyboru projektów nie zapewnia oceny wszystkich najważniejszych elementów projektu) oraz opis zadań objętych projektem (41,7%).

Wykres 71. Elementy projektu, których nie można było ocenić za pomocą katalogu kryteriów projektu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=18) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=6)

Niemniej jednak, mając na uwadze niewielką liczbę takich wnioskodawców i beneficjentów, w opinii ewaluatora, powyższych wyników nie należy traktować w kategoriach problemu.

Czy kryteriom przypisano adekwatne znaczenie (wagę) z punktu widzenia celów Programu i działania (w tym założeń do ram wykonania)? Czy w przypadku ocenianych/planowanych naborów wniosków, w zestawie kryteriów znajdują się takie, które w zbyt małym stopniu (np. premiowane zbyt małą liczbą punktów) mają wpływ na wybór pożądanych projektów? W jaki sposób (ewentualnie kosztem których kryteriów) należałoby to zmienić?

Na wybór projektów, które w największym stopniu przyczyniają się do realizacji celów Programu wpływa nie tylko dobór odpowiednich kryteriów wyboru projektów, ale również przypisanie adekwatnej liczby punktów poszczególnym kryteriom. Ważne jest, aby z jednej strony bardziej premiowane były te projekty, które w większym stopniu osiągają cele FEM 2021-2027. Z drugiej strony przy ustalaniu liczby punktów należy mieć na uwadze, aby nie postawić przez Wnioskodawcami zbyt dużych wymagań. Wówczas osiągnięcie minimalnej liczby punktów będzie utrudnione dla wielu potencjalnych beneficjentów, co może prowadzić do problemu z wykorzystaniem alokacji Programu.

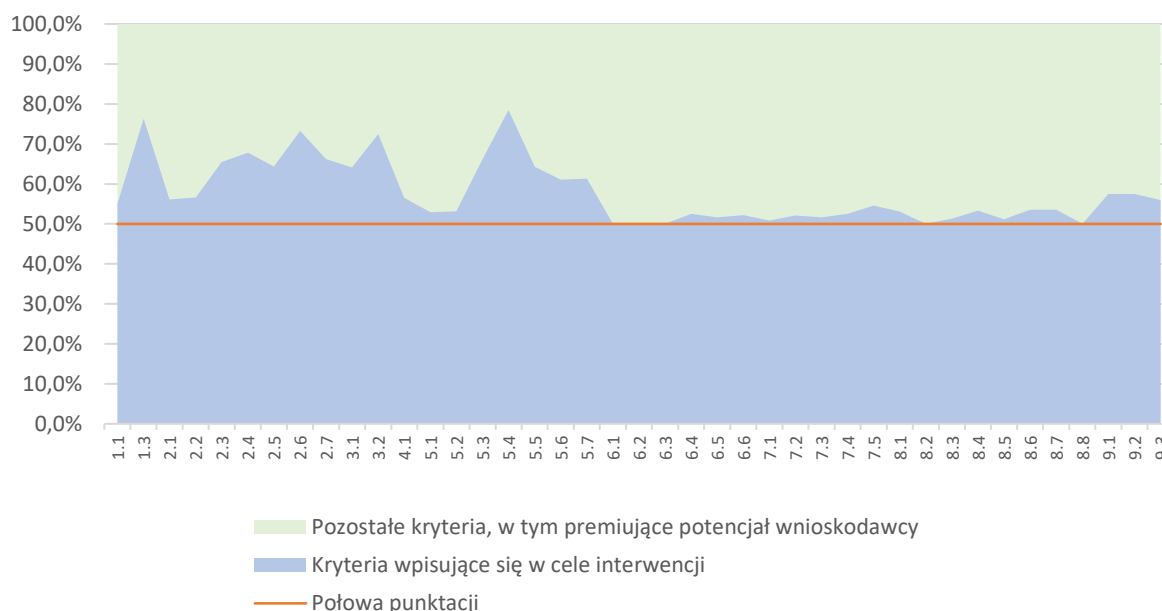
Zdaniem ewaluatora, kryteria punktowe powinny zostać odpowiednio zdywersyfikowane pomiędzy spełnieniem celów interwencji, a gotowością, potencjałem do realizacji projektu, dotychczasowym doświadczeniem itp. Akcent w większym stopniu powinien zostać położony na możliwe do osiągnięcia efekty. Doświadczenie czy potencjał wnioskodawcy jest również ważny, ale waga punktowa nie powinna być w tych kategoriach większa niż w kategoriach spełnienia celów interwencji. Odpowiednia dywersyfikacja wag punktowych powinna

spowodować wybór oczekiwanych projektów, tj., takich które zrealizują cele Programu, oraz są możliwe do realizacji.

Poniższy wykres pokazuje wyniki przeprowadzonej analizy stopnia, w jakim spośród wszystkich punktów możliwych do uzyskania w ramach kryteriów punktowych, przyznane punkty dotyczą spełnienia celów Programu.

Jak widać w poszczególnych działaniach zaproponowane punktacje możliwe do otrzymania w kryteriach wyboru projektów są odpowiednio wyważone z przewagą tych nakierowanych na cele interwencji. Średnio w poszczególnych priorytetach FEM 2021-2027, w największym stopniu cele Programu premiowane są w Priorytecie 3 *Fundusze Europejskie na rozwój mobilności miejskiej na Mazowszu* - ok. 68,3% wszystkich możliwych punktów dotyczy możliwości uzyskania oczekiwanych efektów. W najmniejszym stopniu, tj., 51,1%, dotyczy Priorytetu 6 *Fundusze Europejskie dla aktywnego zawodowo Mazowsza*.

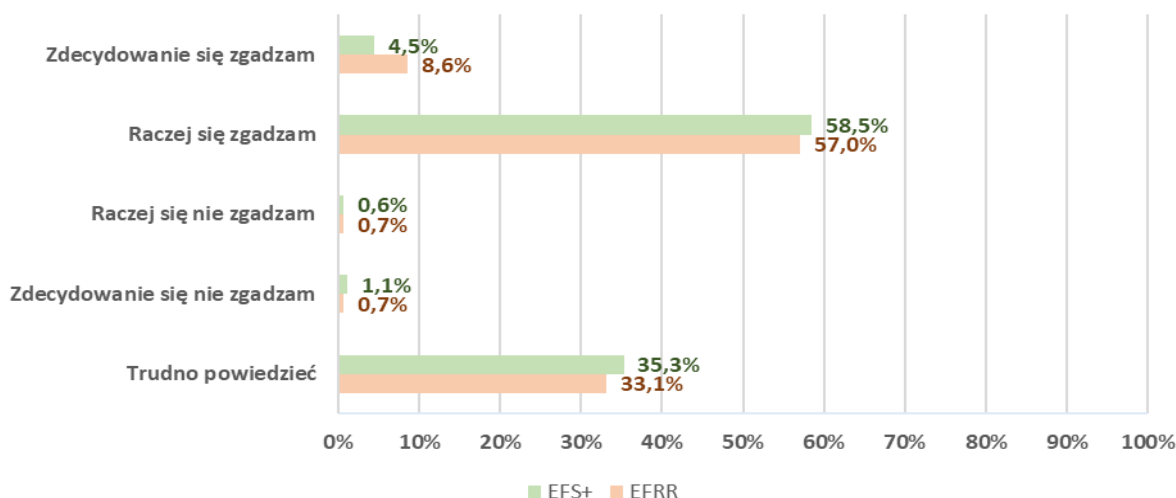
Wykres 72. Analiza poziomów wag punktowych kryteriów wyboru projektów w poszczególnych działaniach FEM 2021-2027 w trybie konkurencyjnym (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie kryteriów wyboru projektów w ramach FEM 2021-2027 według stanu na 30 czerwca 2025

Należy zwrócić uwagę, że aby projekt w ramach FEM 2021-2027 mógł otrzymać dofinansowanie co do zasady musi uzyskać minimum 60% punktów z określonych kryteriów wyboru projektów. Dotyczy to zarówno EFRR, jak i EFS+. Wobec czego tak zaproponowane wagi punktowe poszczególnych kryteriów powodują, że aby projekt mógł zostać wybrany do dofinansowania musi uzyskać punkty zarówno w kryteriach nastawionych na efekty, jak i pozostałych.

Wykres 73. Odsetek wnioskodawców i beneficjentów, którzy uważają, że kryteriom wyboru projektów przypisano adekwatne znaczenie (liczbę punktów możliwych do uzyskania)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Wniosek ten potwierdza opinia wnioskodawców oraz beneficjentów FEM 2021-2027. Spośród wszystkich wnioskodawców oraz beneficjentów, ok 64,3% uważa, że kryteriom wyboru projektów przypisano adekwatne znaczenie (liczbę punktów możliwych do uzyskania). W większym stopniu dotyczy to EFRR (ok. 65,6%) niż EFS+ (ok. 63%).

Jedynie znikomy odsetek, tj., 1,5% wszystkich wnioskodawców oraz beneficjentów uważa, że kryteriom wyboru projektów nie nadano odpowiedniej wagi.

Spośród kryteriów, co do których zgłaszane są wątpliwości odnośnie do przypisanego znaczenia (wagi), uwagę zwraca kryterium *Gotowość projektu do realizacji*. Premiuje ono projekty o wysokim stopniu przygotowania do realizacji, tj., posiadające wszystkie wymagane prawem polskim ostateczne decyzje administracyjne, pozwalające na realizację całości inwestycji. Budzi ono sporo wątpliwości, gdyż w kontekście realizacji celów FEM 2021-2027, kryterium to nie ma żadnego znaczenia. Intencją IZ jest premiowanie projektów gotowych do realizacji co zapewni szybszy postęp finansowy w postaci wydatkowanych środków. Może jednak zdarzyć się sytuacja, że dany projekt w momencie oceny wniosków nie uzyskał jeszcze wszystkich decyzji pozwalających na jego realizację, a z uwagi na to, że w niektórych działaniach jest to kryterium rozstrzygające więc z tego powodu może nie uzyskać dofinansowania. Natomiast w momencie podpisywania umów o dofinansowanie już by tymi zgodami dysponował. Powinien być zatem traktowany jak projekt gotowy do realizacji, a nie jest. Jest to dyskryminujące dla takiego projektu i jego wnioskodawcy.

Pomimo tych zastrzeżeń, ewaluator przychylił się do idei premiowania projektów gotowych do realizacji. Proponuje jednak nie traktować tego kryterium jako rozstrzygającego oraz wprowadzić jego stopniowanie. Mianowicie:

- na jaką część całkowitej wartości zakresu rzeczowego projektu pozyskane zostały niezbędne decyzje i pozwolenia (w przedziałach np. 0-25%, 25-50%, 50-75%, 75-100%, 100%), lub
- etap na jakim jest pozyskanie decyzji, tzn. przyznawanie części punktów za złożenie wniosku o wydanie decyzji.

Podsumowując, kryteriom wyboru projektów nadano odpowiednie wagi punktowe. Powodują one możliwość wyboru projektów w jak największym stopniu realizujących cele FEM 2021-2027 i jednocześnie z odpowiednim potencjałem i przygotowaniem do realizacji.

Czy kryteria wyboru projektów umożliwiają wybór najlepszych projektów (w największym stopniu przyczyniających się do realizacji celów FEM 2021-2027 i optymalnych, jeśli chodzi o logikę interwencji)? Jeśli nie, to jakie są tego powody?

Do tego, aby następował wybór projektów w jak największym stopniu przyczyniających się do osiągnięcia celów FEM 2021-2027 niezbędne są dwa elementy, tj., odpowiednie kryteria wyboru projektów oraz odpowiednio dobrane wagi punktowe.

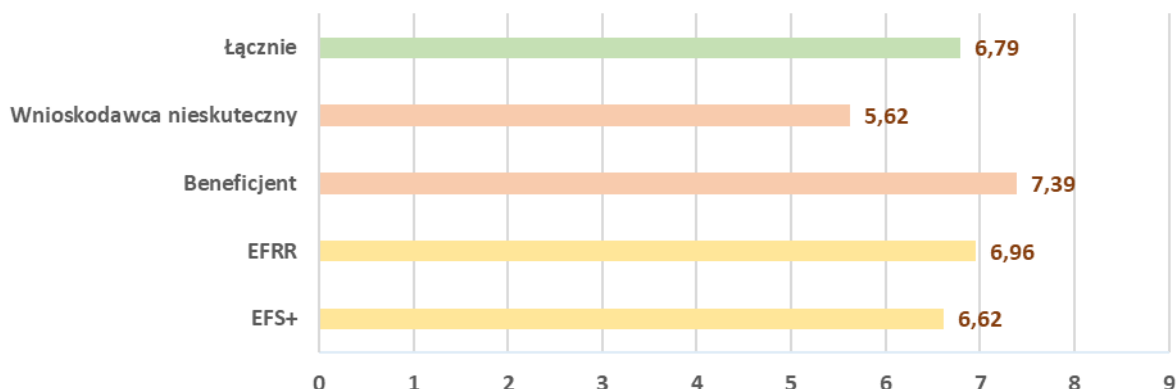
Zaproponowane zestawy kryteriów są zgodne z celami określonymi w FEM 2021-2027. Ponadto, punktacje możliwe do otrzymania w kryteriach wyboru projektów są odpowiednio wyważone pomiędzy spełnieniem celów interwencji, a gotowością, potencjałem do realizacji projektu i dotychczasowym doświadczeniem wnioskodawcy, z przewagą tych nakierowanych na cele interwencji.

Oczywiście gotowość i potencjał do realizacji projektu jest również istotnym aspektem w ocenie projektu. Więc czasami wniosek, który jest dobrze napisany i spełnia wiele formalnych wymogów, z tego powodu uzyskuje dosyć dużo punktów.

Wobec czego, w opinii ewaluatora, samo spełnienie kryteriów nie gwarantowało, że wybrany projekt przyczyni się do realizacji zaplanowanych celów interwencji.

Jak pokazało badanie, w opinii wnioskodawców, którzy nie otrzymali dofinansowania oraz beneficjentów Programu, kryteria wyboru projektów w wysokim stopniu umożliwiają wybór projektów, które w najbardziej przyczyniają się do realizacji celów działania, w ramach którego był składany wniosek o dofinansowanie. W skali od 0 do 9 średnia przyznanych punktów wyniosła 6,79.

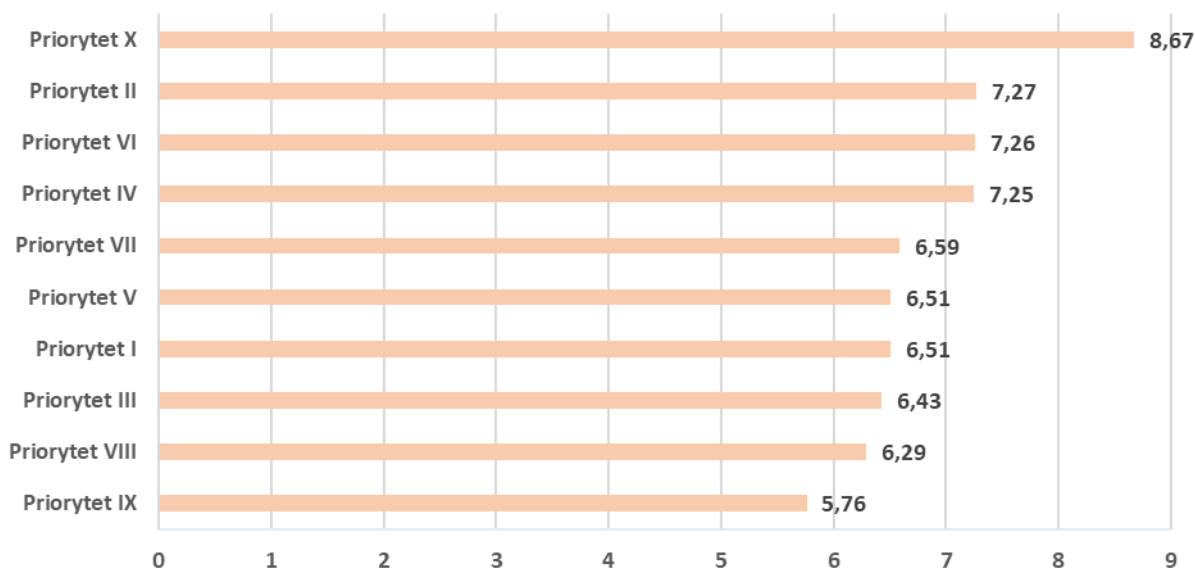
Wykres 74. Ocena na ile kryteria wyboru projektów umożliwiają wybór projektów, które w największym stopniu przyczyniają się do realizacji celów działania (w skali od 0 do 9)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Wysokie oceny dotyczą zarówno projektów składanych w ramach EFRR, jak i tych planowanych do finansowania w ramach EFS+. Duża różnica występuje natomiast w relacji nieskuteczny wnioskodawca (ocena 5,62), a beneficjent (7,39).

Wykres 75. Ocena na ile kryteria wyboru projektów umożliwiają wybór projektów, które w największym stopniu przyczyniają się do realizacji celów działania w podziale na priorytety (w skali od 0 do 9)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Najwyższą ocenę otrzymały kryteria w ramach priorytetu X *Pomoc techniczna (EFRR)* (8,67), priorytetu II *Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza* (7,27), priorytetu VI *Fundusze Europejskie dla aktywnego zawodowo Mazowsza* (7,26) oraz priorytetu IV *Fundusze Europejskie dla lepiej połączzonego i dostępnego Mazowsza* (7,25). Najniższą natomiast w priorytecie IX *Mazowsze bliższe obywatelom dzięki Funduszom Europejskim* (5,76).

Wyniki te potwierdzają wcześniej postawioną tezę, że kryteria wyboru projektów dają możliwość wyboru projektów w jak największym stopniu realizujących cele FEM 2021-2027 i jednocześnie z odpowiednim potencjałem i przygotowaniem do realizacji.

Punktowe kryteria merytoryczne wraz z odpowiednią punktacją dobrane zostały pod kątem celów Programu i priorytetów rozwojowych województwa. Jak pokazało badanie występowały sytuacje, w których kryteria wyboru projektów powodowały wybór inwestycji nie do końca odpowiednich dla danego beneficjenta. Decydował się od na nie, aby mieć większe szanse na otrzymanie dofinansowania.

„(...) pewna punktacja sugerowała, że wyżej będą oceniane projekty, które na przykład mają infrastrukturę do ładowania autobusów i mimo tego, że to nie była inwestycja tak stuprocentowo konieczna dla tej ilości autobusów, które chcieliśmy zakupić w tym projekcie, no to jednak zdecydowaliśmy się po prostu rozszerzyć o jedno zadanie, czyli infrastrukturę ładowania. Tak jak mówię, to wynikało po prostu z kryteriów, które wpisano w ten konkursie.” (FGI z beneficjentami FEM 2021-2027)

Które z kryteriów wyboru projektów w FEM 2021-2027 wraz z opisem/definicją (biorąc pod uwagę największy wpływ na realizację celów FEM 2021-2027) można wskazać jako dobrą praktykę dla konstrukcji pozostałych?

W ramach badania zidentyfikowano dwa rodzaje kryteriów, które można wskazać jako dobrą praktykę, biorąc pod uwagę największy wpływ na realizację celów FEM 201-2027.

Przede wszystkim są to wszelkie kryteria, które premiuje projekty zawierające elementy innowacyjności, nowatorskich rozwiązań. W niektórych obszarach wsparcia Programu przy dofinansowaniu inwestycji można zwrócić uwagę i zaakcentować ich realizację nowoczesnymi metodami. Wówczas FEM 2021-2027 może przynieść wartość dodaną, tzn. oprócz założonych celów inwestycji wypracowane zostaną lub upowszechnione nowe rozwiązania (np. w zakresie zagospodarowania odpadami, gdzie często dotychczasowe metody nie są już efektywne i wydajne). Więcej na ten temat przedstawione zostało w ramach odpowiedzi na pytanie badawcze *Czy zaproponowane kryteria i sposób oceny premiuje projekty niestandardowe/o charakterze innowacyjnym, czy raczej projekty o niższym poziomie ryzyka?*

Drugim z kryteriów, o którym należałoby wspomnieć jest *Obszar realizacji projektu*. W jego ramach ocenie podlega, czy projekt realizowany jest na obszarze strategicznej interwencji wyznaczonym w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego i wynikającym ze Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Mianowicie czy projekt:

- realizowany będzie na terenie gminy zagrożonej trwałą marginalizacją,
- realizowany będzie na terenie miasta średniego zagrożonego utratą funkcji społeczno-gospodarczych.

Dzięki temu kryterium premiowane będzie wzmacnianie potencjału słabiej rozwiniętych obszarów województwa mazowieckiego. Na tych obszarach istnieją szczególne potrzeby poprawy sytuacji społeczno-gospodarczej, aby ich rozwój zbliżał się do pozostałej części województwa.

Czy analizowane kryteria mają realny wpływ na jakość projektu, główne jego produkty i rezultaty (a nie jakość wniosku o dofinansowanie, tzn., czy nie weryfikują jedynie poprawności projektu z zasadami logiki i dokumentacją)?

W ramach odpowiedzi na pytanie badawcze przeanalizowane zostały dwie kwestie. Po pierwsze, czy kryteria wyboru projektów pozwoliły na przygotowanie optymalnych założeń projektowych. A po drugie czy wpłynęły na przygotowanie wysokiej jakości projektu.

Kryteria odgrywają w tym zakresie bardzo dużą rolę. W Polsce częściowo stosowana jest praktyka tworzenia projektu pod dane kryteria. Najpierw analizuje się dane kryteria, a następnie analizuje jakie elementy projektu uwzględnić, jakich nie uwzględniać, aby uzyskać jak największą punktację. Cel projektu nieraz jest kwestią drugorzędną.

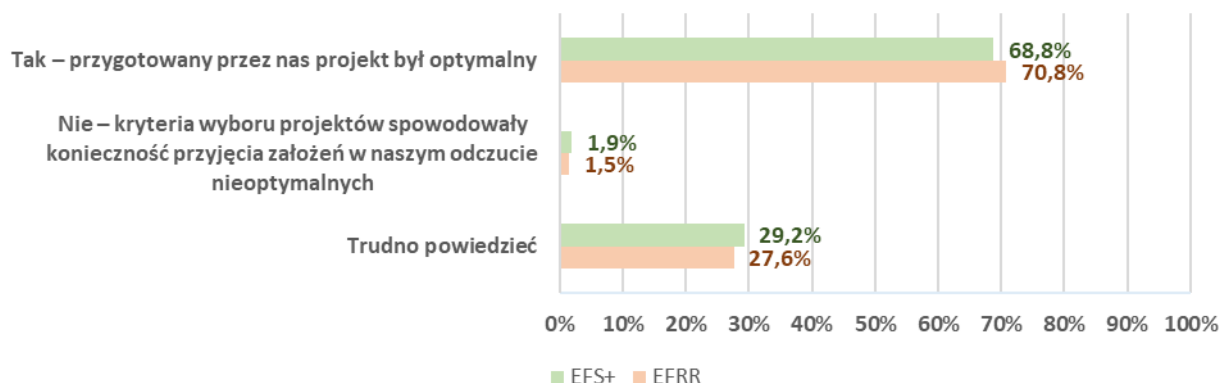
Według ewaluatora, nie należy traktować tego w kwestii problemu. Jesteśmy krajem słabiej rozwiniętym, wobec czego każdego rodzaju interwencja przynosi efekty. Niezmiernie ważne zatem jest odpowiednie sterowanie interwencją, w tym przy użyciu kryteriów wyboru projektów.

Jak wynika z badania kryteria wyboru projektów pozwalają przygotować optymalne założenia projektu. Tezę tę potwierdza wysoki odsetek wnioskodawców oraz beneficjentów FEM 2021-2027 (prawie 70%).

Wśród beneficjentów opinię o możliwości przygotowania optymalnych założeń projektu podziela ponad 80%. Nieco bardziej sceptyczni w tym zakresie są wnioskodawcy nieotrzymujący dofinansowania, których jedynie połowa tak uważa.

Na podstawie analizy wyników badań ankietowych w poszczególnych funduszach (łącznie w odniesieniu do wnioskodawców oraz beneficjentów) widać, że kryteria wyboru projektów w ramach EFRR w nieznacznie większym stopniu pozwalają na przygotowanie optymalnych założeń projektu (twierdzi tak ok. 70,8% respondentów) niż w ramach EFS+ (ok. 68,8%).

Wykres 76. Odsetek wnioskodawców i beneficjentów uważających, że kryteria wyboru projektów pozwoliły na przygotowanie optymalnych założeń projektowych

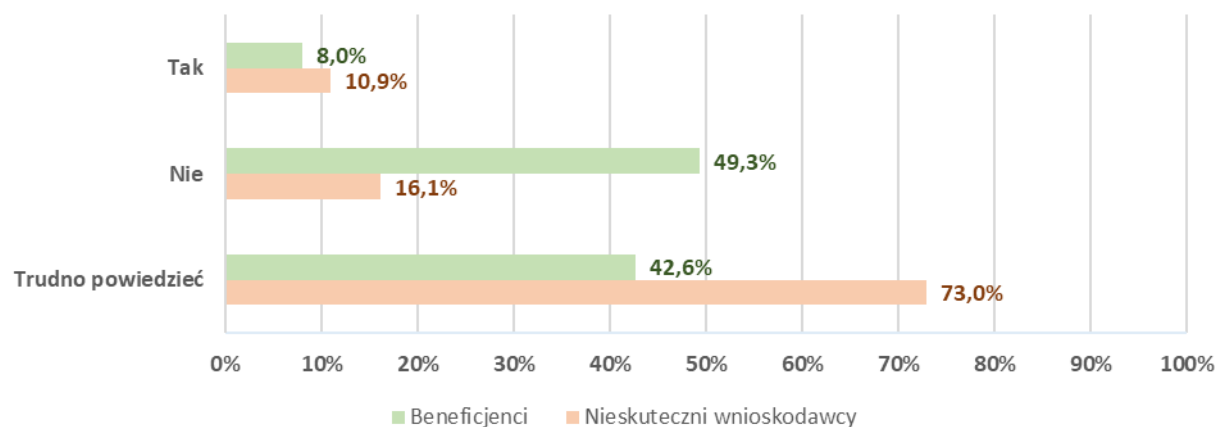
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Dobierając kryteria wyboru projektów instytucje dążyły do tego, aby jakość projektów była największa. Kluczowa w jakości jest realizacja określonych celów interwencji, a nie jedynie poprawność projektu z zasadami logiki i dokumentacją konkursową. Cele interwencji mierzone są z wykorzystaniem określonego zestawu wskaźników produktu i rezultatu.

W konsekwencji w systemie wyboru projektów występują kryteria zerojedynkowe określające minimalne parametry, np. dotyczące wskaźników oraz premiujące powstanie większych efektów.

Badanie w tym aspekcie wskazuje na duży sceptycyzm zarówno wnioskodawców, którzy nie otrzymali dofinansowania, jak i beneficjentów oraz członków KOP. Jedynie niewielki odsetek wnioskodawców (10,9%) oraz beneficjentów (8%) uważa, że kryteria wyboru projektów wymusiły przygotowanie wysokiej jakości projektu.

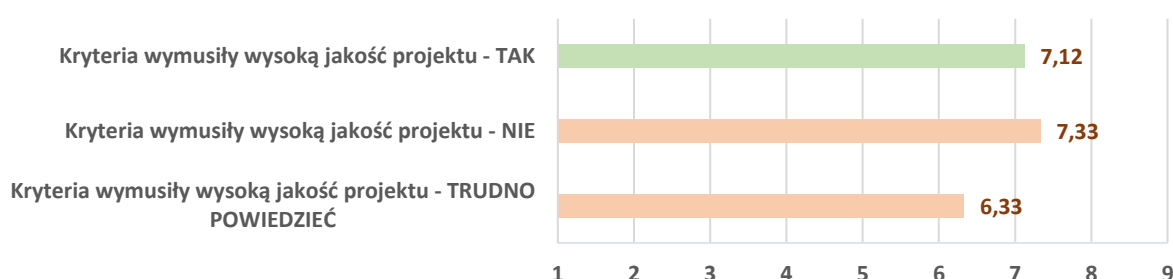
Wykres 77. Odsetek wnioskodawców i beneficjentów uważających, że kryteria wyboru projektów wymusiły przygotowanie wysokiej jakości projektu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Według ewaluatora, ocena tej kwestii jest dużo bardziej pozytywna niż dokonują respondenci badania ankietowego. Kryteria wyboru projektów w ramach FEM 2021-2027 umożliwiają ocenę zarówno poprawności projektu z zasadami logiki i dokumentacją, jak i jakości projektu. Miarodajna jest w tym zakresie ocena w jakim stopniu kryteria przyczyniają się do realizacji celów działania. Jest ona wysoka i jak pokazuje poniższy wykres większa wśród osób, które uważają, że kryteria nie wymusiły przygotowania wysokiej jakości projektu. Pokazuje to, że ich świadomość przygotowania projektu realizującego cele FEM 2021-2027 jest wysoka.

Wykres 78. Ocena na ile kryteria wyboru projektów umożliwiają wybór projektów, które w największym stopniu przyczyniają się do realizacji celów działania w powiązaniu z oceną osób wskazujących, że kryteria wyboru projektów wymusiły przygotowanie wysokiej jakości projektu (w skali od 0 do 9)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Jak wskazano we wcześniejszej części raportu samo spełnienie kryteriów nie w pełni gwarantuje, iż wybrany projekt przyczyni się do realizacji zaplanowanych celów interwencji. Gotowość i potencjał do realizacji projektu jest również istotnym aspektem w ocenie projektu, wobec czego czasami wnioski, który jest dobrze napisany i spełnia wiele formalnych wymogów, z tego powodu uzyskuje dosyć dużo punktów.

Według ewaluatora, nie do końca jest to winą kryteriów wyboru projektów. Analiza ekspercka pokazała, że kryteria dają możliwość wyboru projektów w wysokim stopniu realizującym cele, a więc wysokiej jakości. Ale z drugiej strony jest wnioskodawca i jego podejście do przygotowania tego typu projektu.

Czy kryteria eliminują projekty wadliwe/złe, które nie mają wpływu na osiągnięcie założonych celów FEM 2021-2027? Jeśli nie, to co należałoby zmienić, by tak było?

Projekty wadliwe bądź złe, to po pierwsze takie które nie spełniają wymagań określonych w Programie, jego uszczegółowieniu bądź też regulaminie naboru. Badanie jednoznacznie pokazało, że kryteria dostępu, formalne są tak skonstruowane, że żaden projekt nie spełniający określonych wymagań nie może otrzymać dofinansowania. Jest odrzucany na etapie oceny wniosku o dofinansowanie.

Projekty wadliwe to również takie, które nie realizują celów określonych w FEM 2021-2027. W odpowiedzi na pytania badawcze *Czy kryteriom przypisano adekwatne znaczenie (wagę) z punktu widzenia celów Programu i działania (w tym założeń do ram wykonania)? Czy w przypadku ocenianych/planowanych naborów wniosków, w zestawie kryteriów znajdują się takie, które w zbyt małym stopniu (np. premiowane zbyt małą liczbą punktów) mają wpływ na wybór pożądanych projektów?* wykazano, że punktacje możliwe do otrzymania w kryteriach wyboru projektów są odpowiednio wyważone z przewagą tych nakierowanych na cele interwencji. W każdym priorytecie FEM 2021-2027 liczba punktów możliwych do otrzymania w kryteriach nakierowanych na cele interwencji stanowi ponad 50% wszystkich możliwych do zdobycia punktów. Aby projekt w ramach FEM 2021-2027 mógł otrzymać dofinansowanie co do zasady musi uzyskać minimum 60% punktów z określonych kryteriów wyboru projektów. Wobec czego projekty, które w ogóle nie spełniają celów interwencji nie mogą uzyskać dofinansowania i są odrzucane na etapie oceny wniosku.

Czy kryteria wyboru projektów w ramach poszczególnych poddziałań i działań sprzyjać będą/sprzyjały (w przypadku analizy ex-post) wyborowi projektów, które pozwolą na wypełnienie zobowiązań wynikających z przyjętych ram wykonania?

Osiągnięcie określonych celów interwencji wyrażonych w postaci wartości końcowych (na rok 2029) wskaźników monitoringu jest jednym z kluczowych elementów wskazujących na powodzenie i skuteczność realizacji Programu. Kryteria wyboru projektów są jednym z dostępnych narzędzi, służących, aby to zagwarantować.

W zakresie osiągnięcia celów końcowych na rok 2029, ewaluator pozytywnie ocenił sposób planowania naborów. Odpowiednie rozłożenie w czasie naborów minimalizuje ryzyko nieosiągnięcia celów. Kluczowy jednak jest optymalny wybór projektów, a do tego kluczowe są odpowiednie kryteria wyboru projektów.

W tym zakresie należy przytoczyć przeanalizowane we wcześniejszej części raportu trzy kluczowe kwestie. Mianowicie, na ile kryteria wyboru projektów są zgodne z celami interwencji czy kryteriom wyboru projektów nadano odpowiednie wagi punktowe oraz czy kryteria umożliwiają wybór projektów, które w największym stopniu przyczyniają się do realizacji celów.

Wyniki badania jednoznacznie pokazały, że zaproponowane zestawy kryteriów są w pełni zgodne z celami określonymi w FEM 2021-2027. Nie zidentyfikowano w tym zakresie żadnych nieprawidłowości. Sam dobór kryteriów jest zatem odpowiedni do tego, aby premować projekty realizujące wartości wskaźników monitoringu Programu.

Ponadto, punktacje możliwe do otrzymania w kryteriach wyboru projektów są odpowiednio wyważone pomiędzy spełnieniem celów interwencji, a gotowością, potencjałem do realizacji projektu i dotychczasowym doświadczeniem wnioskodawcy, z przewagą tych nakierowanych na cele interwencji. Aby projekt w ramach EFRR mógł otrzymać dofinansowanie musi uzyskać minimum 60% punktów z określonych kryteriów wyboru projektów. Wobec czego

zaproponowane wagi punktowe poszczególnych kryteriów powodują, że aby projekt mógł zostać wybrany do dofinansowania musi uzyskać punkty zarówno w kryteriach nastawionych na efekty, jak i pozostałych.

Wyniki badania dają jednak podstawę do stwierdzenia, że samo spełnienie kryteriów nie gwarantuje, iż wybrany projekt przyczyni się w pełni do realizacji zaplanowanych celów interwencji. W opinii ewaluatora, nie wskazuje to też na nieodpowiednie zastosowanie kryteriów wyboru projektów. Ponieważ gotowość i potencjał do realizacji projektu musi być również istotnym aspektem w ocenie projektu, nie należy dokonywać żadnych zmian w kryteriach wyboru projektów.

Oczywiście w osiągnięciu wartości docelowych wskaźników ważnym będzie też, czy wybrane do dofinansowania projekty w pełni zrealizują postawione cele. Do tego jednak kryteria wyboru projektów nie mają i nie mogą mieć zastosowania.

Czy liczba kryteriów jest wystarczająca, czy też za duża lub za mała? Jeśli liczba kryteriów jest nieodpowiednia, to z jakiego powodu? Co ewentualnie należałoby poprawić? Jakie kryteria są zbędne, a jakie należałoby dodać, jako że są istotne z punktu widzenia celów Programu i działania (w tym założeń do ram wykonania)?

W ramach EFRR średnio jeden katalog kryteriów wyboru projektów dla danego działania zawiera ok. 40 kryteriów. Liczba ta jest zbliżona w poszczególnych działaniach. Najwięcej kryteriów obejmuje działanie 1.1 *Badania, rozwój i innowacje przedsiębiorstw* (45,8 kryteriów na jeden katalog), a najmniej działanie 9.4 *Metropolitalne Centrum Wsparcia Doradczego* (30 kryteriów na jeden katalog). Należy jednak zwrócić uwagę, że wybór projektów w tym działaniu następuje w trybie niekonkurencyjnym, a więc nie występują w nim kryteria premiujące (merytoryczne szczegółowe).

Największą liczbę stanowią kryteria formalne (23 kryteria), a najmniejszą kryteria merytoryczne ogólne (3 kryteria).

Tabela 20. Średnia liczba kryteriów wyboru projektów w ramach EFRR w podziale na poszczególne działania FEM 2021-2027

Działanie	Liczba kryteriów wyboru projektów				Łączna liczba kryteriów
	Formalnych	Dostępu	Merytorycznych ogólnych	Merytorycznych szczegółowych	
1.1	23	10,3	3	9,5	45,8
1.2	23	16,0	3	0,0	42,0
1.3	23	6,0	3	9,0	41,0
2.1	23	5,7	3	4,0	35,7
2.2	23	7,0	3	10,0	43,0
2.3	23	3,0	3	11,0	40,0

Działanie	Liczba kryteriów wyboru projektów				Łączna liczba kryteriów
	Formalnych	Dostępu	Merytorycznych ogólnych	Merytorycznych szczegółowych	
2.4	23	3,7	3	10,0	39,7
2.5	23	4,5	3	8,0	38,5
2.6	23	4,7	3	4,0	34,7
2.7	23	6,0	3	7,0	39,0
3.1	23	4,8	3	8,3	39,1
3.2	23	6,0	3	10,7	42,7
4.1	23	8,7	3	2,3	37,0
5.1	23	7,0	3	9,0	42,0
5.2	23	8,0	3	7,0	41,0
5.3	23	5,0	3	13,0	44,0
5.4	23	6,0	3	11,0	43,0
5.5	23	5,0	3	13,0	44,0
5.6	23	11,3	3	5,3	42,6
5.7	23	5,0	3	11,3	42,3
9.1	23	2,5	3	13,5	42,0
9.2	23	2,5	3	13,5	42,0
9.3	23	5,0	3	5,0	36,0
9.4	23	4,0	3	0,0	30,0
Średnio	23	6,2	3	8,1	40,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie kryteriów wyboru projektów w ramach FEM 2021-2027 według stanu na 30 czerwca 2025

Liczba kryteriów wyboru projektów w ramach EFS+ jest zbliżona i wynosi średnio ok. 42 kryteriów na jeden katalog.

Tabela 21. Średnia liczba kryteriów wyboru projektów w ramach EFS+ w podziale na poszczególne działania FEM 2021-2027

Działanie	Liczba kryteriów wyboru projektów					Łączna liczba kryteriów
	Ogólnych formalnych	Ogólnych merytorycznych	Ogólnych podsumowujących	Szczegółowych dostępu	Szczegółowych premiujących	
6.1	19	8	1	10,0	0,0	38,0
6.2	19	8	1	10,0	0,0	38,0
6.3	19	8	1	7,0	2,0	37,0
6.4	19	8	1	11,0	3,0	42,0
6.5	19	8	1	9,0	1,5	38,5

Działanie	Liczba kryteriów wyboru projektów					Łączna liczba kryteriów
	Ogólnych formalnych	Ogólnych merytorycznych	Ogólnych podsumowujących	Szczegółowych dostępu	Szczegółowych premiujących	
6.6	19	8	1	12,0	6,5	46,5
7.1	19	8	1	13,0	5,0	46,0
7.2	19	8	1	10,3	2,1	40,4
7.3	19	8	1	14,0	4,0	46,0
7.4	19	8	1	7,0	6,0	41,0
7.5	19	8	1	11,7	4,3	44,0
8.1	19	8	1	12,5	5,5	46,0
8.2	19	8	1	13,0	0,0	41,0
8.3	19	8	1	9,0	3,0	40,0
8.4	19	8	1	8,0	6,0	42,0
8.5	19	8	1	14,5	6,0	48,5
8.6	19	8	1	10,0	5,0	43,0
8.7	19	8	1	9,0	6,0	43,0
8.8	19	8	1	11,0	0,0	39,0
Średnio	19	8	1	10,6	3,6	42,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie kryteriów wyboru projektów w ramach FEM 2021-2027 według stanu na 30 czerwca 2025

W tym przypadku również nie widać dużych rozbieżności pomiędzy poszczególnymi działaniami. Najwięcej kryteriów obejmuje działanie 8.5 *Usługi społeczne i zdrowotne* (48,5 kryteriów na jeden katalog), a najmniej działanie 6.3 *Nowoczesne, regionalne służby zatrudnienia* (35 kryteriów na jeden katalog).

Największą liczbę stanowią kryteria ogólne formalne (19 kryteriów), a najmniejszą kryteria ogólne podsumowujące (1 kryterium).

„(...) generalnie tych kryteriów jest za dużo. Słyszemy, to są głosy najczęściej występujące. Pytanie, czy można by było dobrze ocenić wniosek, gdyby ich było mniej?” (FGI wśród członków Komisji Oceny Projektów))

Pomimo tego, że liczba kryteriów wyboru projektów jest znacząca, w ramach badania nie zidentyfikowano żadnych zbędnych kryteriów. Z jednej strony są to kryteria weryfikujące czy projekt spełnia wszystkie niezbędne wymagania, a z drugiej, kryteria oceniające jakość projektu, realizację celów interwencji oraz gotowość do realizacji inwestycji. Zdaniem ewaluatora, tylko takie kryteria funkcjonują w ramach FEM 2021-2027. Nie ma lepszego rozwiązania niż weryfikacja i ocena ww. kwestii za pomocą kryteriów wyboru projektów.

Nie występuje też sytuacja, że jakieś kryteria wyboru projektów się powtarzają.

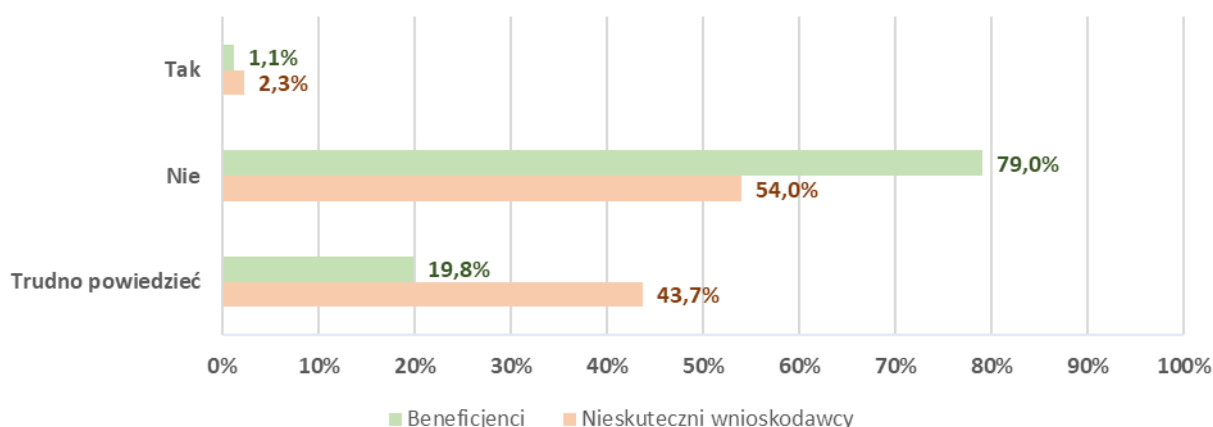
Czy zastosowanie zaproponowanych kryteriów wyboru projektów implikuje dodatkowe (zbędne) koszty przygotowania projektów przez potencjalnych beneficjentów wsparcia? Jeśli tak, to jakie korekty należałoby poczynić w tym obszarze?

W ramach niniejszego pytania przeanalizowano, czy istnieją kryteria wyboru projektów, które byłyby obciążeniem dla wnioskodawców składających wnioski o dofinansowanie.

W wyniku analizy eksperckiej oraz innych metod badawczych, ewaluator nie zidentyfikował żadnego kryterium, które generowałoby dodatkowe obciążenia finansowe i jego zastosowanie byłoby niczym nie uzasadnione. Wszystkie kryteria wynikają z przepisów prawa, dokumentów strategicznych, dokumentów programowych, polityk horyzontalnych czy też promują projekty przygotowane do realizacji oraz projekty wpływające na realizację celów interwencji. Wobec tego, że nie identyfikuje się kryteriów, które są zbędne, nie widać zasadności ograniczania katalogów kryteriów.

Niewątpliwie niektóre z kryteriów wyboru projektów powodują utrudnienia dla wnioskodawców. Jednakże, jak pokazało badanie, jedynie znikomy odsetek wnioskodawców, którzy nie otrzymali dofinansowania (2,3%) oraz beneficjentów (1,1%) uważa, że kryteria wyboru projektów powodowały ponoszenie dodatkowych kosztów związanych z przygotowaniem projektu, które byłyby nieadekwatne lub zbyt wysokie w stosunku do całego procesu przygotowania wniosku albo do wartości otrzymanego dofinansowania.

Wykres 79. Odsetek wnioskodawców i beneficjentów, którzy uważają, że kryteria wyboru projektów wymuszają poniesienie dodatkowych/nieprzewidzianych kosztów przygotowania projektów, które były nieadekwatne lub zbyt wysokie w stosunku do całego procesu przygotowania wniosku albo do wartości otrzymanego dofinansowania

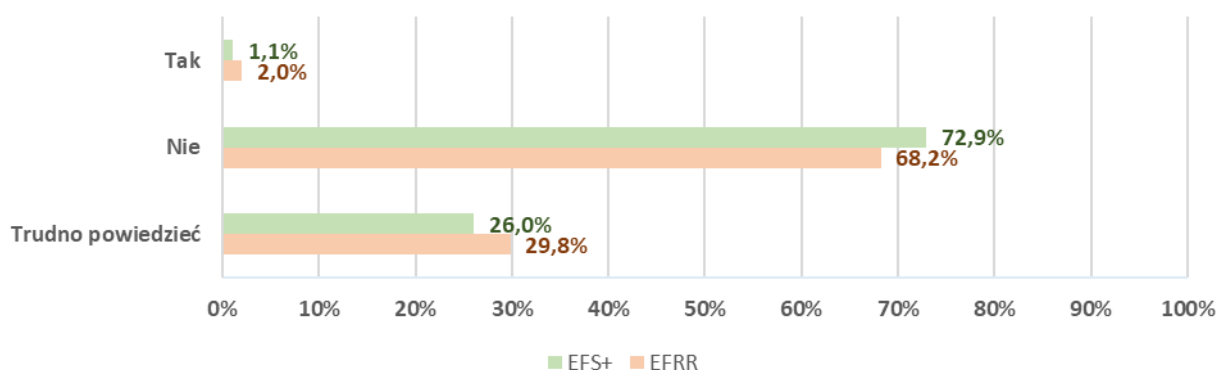

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Na podstawie analizy wyników badań ankietowych w poszczególnych funduszach (łącznie w odniesieniu do wnioskodawców oraz beneficjentów) widać, że w ramach EFS+ większy odsetek osób wskazuje na to, że kryteria wyboru projektów nie wymuszają ponoszenia zbędnych wydatków (tj., 72,9%), niż w przypadku EFRR, w którym wyniósł 68,2%. Podobnie,

w przypadku ocen negatywnych, tj., wskazujących na konieczność ponoszenia dodatkowych kosztów w związku z kryteriami wyboru projektów. Różnica wyniosła 0,9 pkt. proc. na korzyść projektów finansowanych z EFS+.

Wykres 80. Odsetek wnioskodawców i beneficjentów, którzy uważają, że kryteria wyboru projektów wymuszają poniesienie dodatkowych/nieprzewidzianych kosztów przygotowania projektów, które były nieadekwatne lub zbyt wysokie w stosunku do całego procesu przygotowania wniosku albo do wartości otrzymanego dofinansowania w podziale na fundusze

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Spośród nielicznych opinii o wprowadzenie dodatkowych, zbędnych kosztów najczęściej wskazywana jest konieczność opracowania studium wykonalności. Podlega to pod kryterium wyboru projektów *Poprawność i kompletność złożonych załączników (jeśli dotyczy)*. Niektórzy z wnioskodawców uważają studia wykonalności za zbędny dokument, którego opracowanie z reguły zlecają zewnętrznej firmie doradczej. W ich opinii bez tego elementu można prawidłowo i dobrze ocenić wniosek o dofinansowanie.

Należy zwrócić uwagę, że są to jedynie sporadyczne, jednostkowe opinie wnioskodawców i beneficjentów. Ewaluator przychyliła się do zdania przedstawicieli Instytucji Zarządzającej i Instytucji Pośredniczących, że jest to dokument niezbędny w ocenie. Ponadto służy również samym wnioskodawcom, gdyż porządkuje ich wiedzę o diagnozie stanu obecnego, niedoborach inwestycyjnych i potrzebach. Dzięki czemu można efektywniej zaplanować interwencję w ramach projektu.

Czy któreś z analizowanych kryteriów wyboru projektów mogą dyskryminować jakieś grupy beneficjentów, np. niepełnosprawnych? Jeśli tak, to dlaczego? Jakiego typu są to kryteria i w jakich obszarach może dochodzić do dyskryminacji określonych grup beneficjentów?

Kryteria wyboru projektów, aby prawidłowo spełniać swoją rolę powinny z jednej strony odpowiednio oceniać potencjał wnioskodawców do realizacji projektów, zaś z drugiej nie dyskryminować żadnych grup potencjalnych beneficjentów.

Oceniając potencjał wnioskodawców do realizacji projektu należałoby skupić się na następujących trzech wymiarach:

- potencjał finansowy – tj., zasoby finansowe jakie wniesie do projektu wnioskodawca i partnerzy,
- potencjał kadrowy – tj., zasoby ludzkie, jakie zaangażowane będą przy realizacji projektu,
- potencjał techniczny – tj., np. zasoby sprzętowe i warunki lokalowe wnioskodawcy planowane do wykorzystania przy realizacji projektu.

Jak pokazało badanie w zestawach kryteriów wyboru projektów występuje szereg kryteriów oceniających potencjał wnioskodawcy.

Do oceny potencjału technicznego i kadrowego są to:

- kryterium merytoryczne ogólne w ramach EFRR *Wykonalność organizacyjna (kadrowa), techniczna i technologiczna*, które ocenia czy przyjęte założenia potwierdzają, że projekt jest wykonalny organizacyjnie, technicznie, technologicznie oraz czy przedstawiono rzetelną analizę alternatywnych rozwiązań realizacji projektu i czy wybrano najkorzystniejsze rozwiązania,
- kryterium merytoryczne w ramach EFS+ *Potencjał finansowy, kadrowy i techniczny Wnioskodawcy oraz partnerów projektu*, w ramach którego oceniany będzie potencjał kadrowy (kluczowe osoby, które zostaną zaangażowane do realizacji projektu oraz ich planowana funkcja w projekcie), techniczny, w tym sprzętowy i warunki lokalowe Wnioskodawcy i partnerów, i sposób jego wykorzystania w ramach projektu.

Do oceny potencjału finansowego są to:

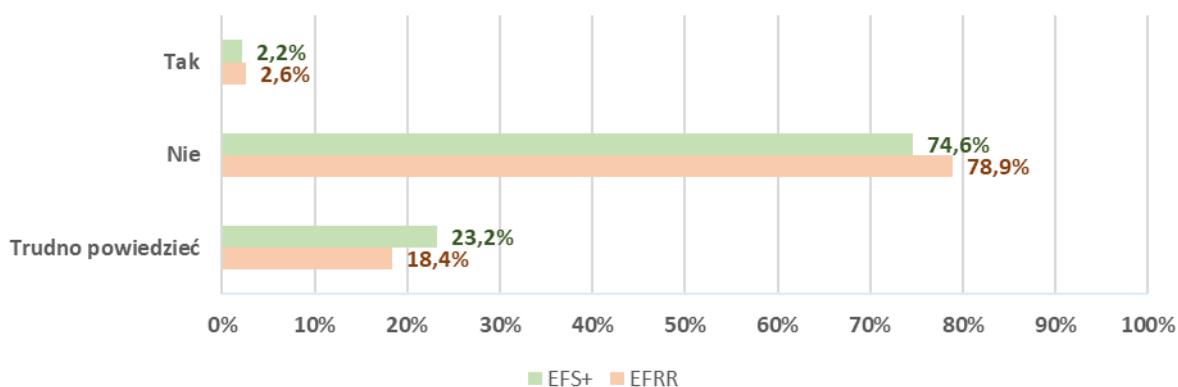
- kryterium merytoryczne ogólne w ramach EFRR *Wykonalność finansowa*, które ocenia czy poprawna jest analiza finansowa i ekonomiczna, sytuacja finansowa wnioskodawcy (i każdego z partnerów w przypadku projektów partnerskich) gwarantuje zdolność do realizacji projektu oraz źródła finansowania własnego są wystarczające do sfinansowania kosztów projektu podczas jego realizacji, a następnie eksploatacji,
- kryterium formalne w ramach EFS+ *Potencjał ekonomiczny do realizacji projektu*, w ramach którego weryfikowane jest, czy wnioskodawca oraz partnerzy, ponoszący wydatki w danym projekcie, są podmiotami o potencjale ekonomicznym zapewniającym prawidłową realizację projektu,
- kryterium merytoryczne w ramach EFS+ *Potencjał finansowy, kadrowy i techniczny Wnioskodawcy oraz partnerów projektu*, w ramach którego oceniane będą zasoby finansowe, jakie wniesie do projektu wnioskodawca i partnerzy.

W opinii ewaluatora, kryteria wyboru projektów odpowiednio oceniają potencjał wnioskodawcy. Co do zasady, w przypadku EFRR nie stanowi to czynnik rankingujący, ale eliminujący podmioty, które nie dysponują wymaganym potencjałem. W przypadku EFS+ wskazane powyżej kryteria punktowe stanowią również czynnik rankingujący wnioskodawców.

Wobec czego można stwierdzić, że kryteria mają realny wpływ na wybór Wnioskodawcy o wysokim potencjale do realizacji projektu. Badanie nie wskazuje również, żeby występowały kryteria wyboru projektów, które dyskryminują określoną grupę wnioskodawców.

Jedynie 2,4% wnioskodawców oraz beneficjentów wskazuje, że kryteria wyboru projektów dyskryminowały ich instytucję w ubieganiu się o wsparcie. Przeciwnego zdania jest ich aż 76,8%. Wyniki te są porównywalne w przypadku obu funduszy. Wnioskodawcy i beneficjenci zarówno w ramach EFRR, jak i EFS+ myślą w tym zakresie podobnie.

Wykres 81. Odsetek wnioskodawców i beneficjentów, którzy uważają, że kryteria wyboru projektów dyskryminują określoną grupę beneficjentów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Badanie wskazało jedynie na występujące czasami dyskryminacje określonych uczestników projektów. Często preferencje danej grupy uczestników (np. bezrobotnych kobiet) dotyczą ich ogólnej sytuacji na terenie całego województwa mazowieckiego. Projekty natomiast są realizowane na poziomie lokalnym, w którym sytuacja może być odwrotna (np. wśród osób bezrobotnych dominują mężczyźni). W takiej sytuacji dyskryminowana jest grupa społeczna, która w rzeczywistości w danej gminie/powiecie powinna być premiovana i preferowana.

Należy jednak zwrócić uwagę, że jest to jednak kwestia realizacji celów FEM 2021-2027, w opinii ewaluatora, kryteria wyboru projektów preferując te projekty, które wpisują się w cele interwencji, nawet jeżeli z drugiej strony dyskryminują jakąś grupę uczestników projektu na poziomie lokalnym, są opracowane i dobrane prawidłowo. Nie powinno się dokonywać w tym zakresie jakichkolwiek zmian.

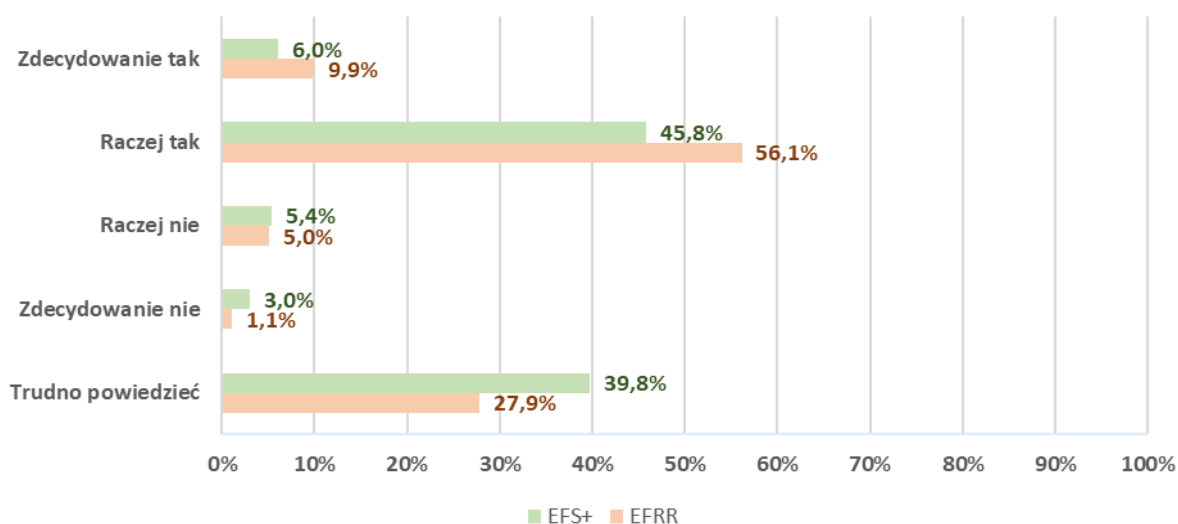
Podsumowując, kryteria mają realny wpływ na wybór Wnioskodawcy o wysokim potencjale do realizacji projektu. Nie stanowi to czynnik rankingujący, ale eliminujący podmioty, które nie dysponują wymaganym potencjałem. Ponadto, kryteria są adekwatne do specyfiki pomiotów będących potencjalnymi wnioskodawcami oraz nie dyskryminują danych beneficjentów.

9.3. Ocena zdolności systemu wyboru projektów do wyboru projektów innowacyjnych

Czy i w jakim stopniu system wyboru projektów sprzyja wyborowi projektów innowacyjnych?

System wyboru projektów w ramach FEM 2021-2027 to standardowe działania, które nie wyróżniają się w podejściu do wyboru nowatorskich, innowacyjnych rozwiązań. Natomiast nawet w standardowych działaniach można oczekiwać efektów, które są niestandardowe. Wobec czego system może nie sprzyja wyborowi projektów innowacyjnych, ale nie blokuje takich.

Wykres 82. Odsetek wnioskodawców i beneficjentów, którzy uważają, że system wyboru projektów sprzyja wyborowi projektów innowacyjnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Potwierdza to też wysoki odsetek wnioskodawców oraz beneficjentów (ok. 33,9%), którzy nie mają określonego zdania na to czy system wyboru projektów sprzyja wyborowi projektów innowacyjnych. Generalnie w zdecydowanie większym stopniu występują opinie pozytywne (58,8%) niż negatywne (7,3%).

Jak pokazuje badanie częściej elementy systemu wpływające na innowacyjność projektów identyfikują wnioskodawcy i beneficjenci w ramach EFRR (66%) niż EFS+ (51,8%).

W ramach badania zidentyfikowano jeden element systemu, który jest nakierowany na potwierdzenie innowacyjności projektów. Mianowicie, w niektórych konkursach instytucje wymagają na przykład opinii o innowacyjności, która w założeniu teoretycznie miałaby potwierdzać innowacyjność proponowanych w projekcie rozwiązań. Prawidłowo i rzetelne sporządzenie takiej opinii musiałoby być potwierdzone przeprowadzonymi analizami, co byłoby zadaniem trudnym, bardzo czasochłonnym i kosztownym. W praktyce wystawiane opinie stanowią jedynie powielenie informacji z wniosku o dofinansowanie, więc nie wnoszą

nowych miarodajnych informacji. Każdy projekt taką opinię uzyskuje. Można zatem pokusić się o rezygnację z tego wymogu.

W kontekście wyboru projektów innowacyjnych kluczowe są twarde kryteria wyboru projektów wraz z odpowiednią punktacją (znaczeniem), które powodowałyby większe szanse na wybór projektów, w ramach których stosowane są nowatorskie, innowacyjne rozwiązania. Szerzej ten element został oceniony w ramach pytania *Czy zaproponowane kryteria i sposób oceny premią projektów niestandardowych/o charakterze innowacyjnym, czy raczej projekty o niższym poziomie ryzyka?*

Czy zaproponowane kryteria i sposób oceny premią projektów niestandardowych/o charakterze innowacyjnym, czy raczej projekty o niższym poziomie ryzyka? Czy uzasadnione byłoby wprowadzenie innych kryteriów do wyboru projektów o niestandardowym/innowacyjnym charakterze?

Czy w ramach ogłaszanych naborów występują takie, gdzie brak jest kryteriów umożliwiających złożenie projektu o niestandardowym/innowacyjnym charakterze, a potencjalnie takie projekty mogłyby być bardziej potrzebne, efektywne i opłacalne w kontekście celów FEM 2021-2027? Jeśli tak, to co powinno zostać zmienione w systemie wyboru i oceny, by takie projekty mogłyby być składane?

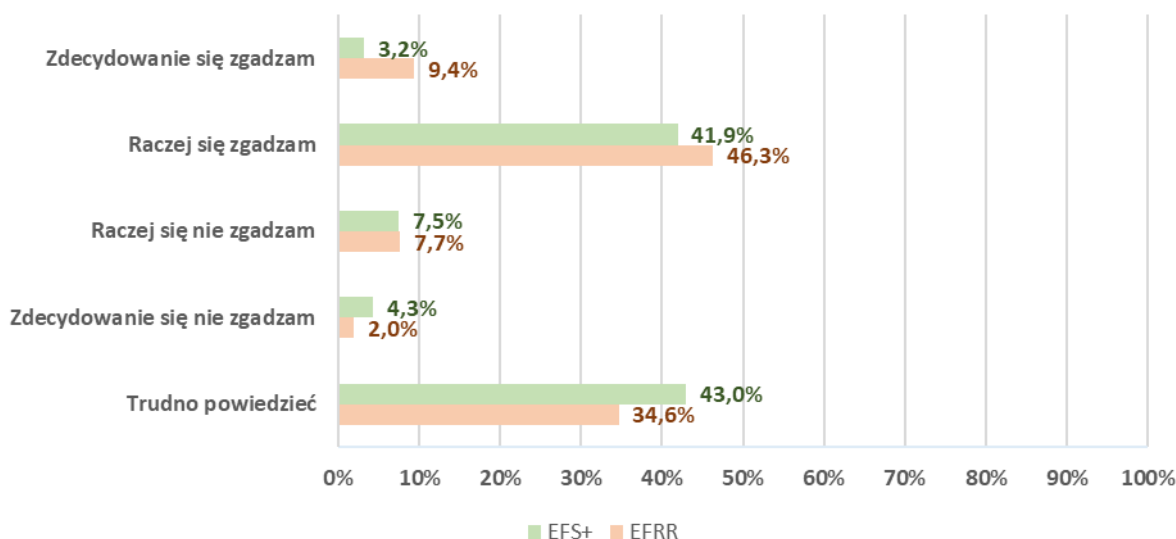
Kryteria wyboru projektów mogą być doskonałym narzędziem, aby premiować, a nawet kreować inwestycje mające charakter innowacyjny, wprowadzające niestandardowe, niestosowane dotychczas rozwiązania. Silna preferencja takich rodzajów inwestycji, może spowodować ich wykreowanie wśród potencjalnych beneficjentów z uwagi na chęć uzyskania jak największej liczby punktów na ocenie projektów.

Instytucja Zarządzająca oraz Instytucje Pośredniczące mają świadomość tego, że bardziej innowacyjne, bardziej kreatywne, a tym samym bardziej ryzykowne projekty powinny być lepiej punktowane i premiowane.

Ponad połowa wnioskodawców oraz beneficjentów (tj., 50,4%) uważa, że kryteria wyboru projektów premią projekty niestandardowe/o charakterze innowacyjnym. Przeciwnego zdania jest ok. 10,7% z nich.

Kryteria wyboru projektów premijujące innowacyjne rozwiązania częściej identyfikowane są w ramach działań finansowanych z EFRR (przez ok. 55,7% wnioskodawców oraz beneficjentów) niż w ramach działań finansowanych z EFS+ (45,2%).

Wykres 83. Odsetek wnioskodawców i beneficjentów, którzy uważają, że kryteria wyboru projektów premiąją projekty niestandardowe/o charakterze innowacyjnym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Jak pokazała analiza kryteriów wyboru projektów w ramach FEM 2021-2027, preferencje rozwiązań innowacyjnych są stosowane powszechnie w ramach priorytetu I *Fundusze Europejskie dla bardziej konkurencyjnego i inteligentnego Mazowsza*. W ramach każdego z działań stosowane są kryteria wskazujące obligatoryjność lub premijujące np.:

- zakładane nowe lub znacząco ulepszone produkty (wyroby, usługi) lub technologie produkcji, powstałe w wyniku wdrożenia/komercjalizacji prac B+R, które nie są jeszcze dostępne lub też są dostępne, ale oferują one nowe, innowacyjne funkcjonalności,
- wsparcie infrastruktury, która przyczyni się w największym stopniu do rozwoju technologii wysoce innowacyjnych i perspektywicznych, które zostaną skomercjalizowane w działalności przedsiębiorstw,
- projekty polegające na wdrożeniu wyników prac B+R, którego celem jest wprowadzenie na rynek województwa mazowieckiego nowych lub znacząco ulepszonych produktów/usług poprzez zlecenie bądź przeprowadzenie samodzielnie prac B+R.

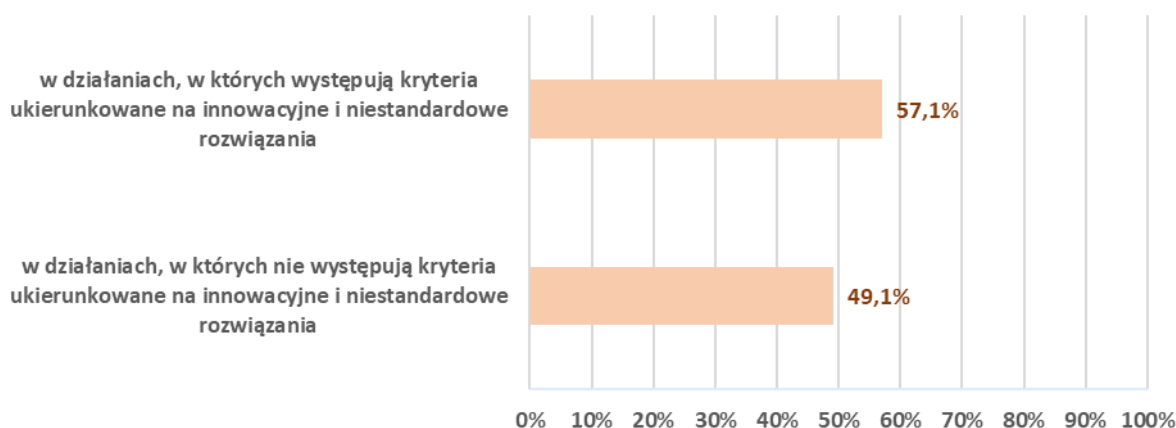
W pozostałych obszarach wdrażania FEM 2021-2027 stosowanie kryteriów wyboru projektów ukierunkowanych na innowacyjne i niestandardowe rozwiązania, jak wynika z analizy jest sporadyczne. Zidentyfikowane zostały m.in. następujące kryteria:

- *Wprowadzanie innowacji i cyfryzacji*, w zakresie wsparcia szlaków turystycznych w działaniu 5.7 *Kultura i turystyka*. Dzięki niemu premiuwane są projekty, które przewidują wprowadzenie innowacji i cyfryzacji w ramach przemysłu turystycznego i jego produktów, np. w zakresie zarządzania, systemu organizacji usług, kreowania nowych, innowacyjnych produktów czy wykorzystywania efektów współpracy i synergii do realizacji usług turystycznych.

- *Wnioskodawca w projekcie wdraża rozwiązania innowacyjne, w szczególności wypracowane w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki i PO WER, w ramach działania 8.1 Aktywizacja społeczna i zawodowa.* Jego zastosowanie ma na celu wdrożenie skutecznych i efektywnych rozwiązań, instrumentów, narzędzi i metod pracy.
- *Opracowanie nowej technologii medycznej, w ramach działania 12.1 STEP dla rozwoju biotechnologii.* Dzięki niemu wspierany w trybie niekonkurencyjnym projekt będzie zakładał opracowanie nowej technologii medycznej.

Jak pokazuje badanie ankietowe, w ramach ww. działań FEM 2021-2027, w których występują kryteria wyboru projektów ukierunkowanych na innowacyjne i niestandardowe rozwiązania, odsetek wnioskodawców uważających, że kryteria wyboru projektów premiąją projekty niestandardowe/o charakterze innowacyjnym wynosi 57,1% i jest większy o 8 pkt. proc. od pozostałych działań.

Wykres 84. Odsetek wnioskodawców i beneficjentów, którzy uważają, że kryteria wyboru projektów premiąją projekty niestandardowe/o charakterze innowacyjnym w podziale na działania

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Kryteria takie nie są stosowane powszechnie. Analiza zapisów FEM 2021-2027 daje przykłady obszarów wdrażania Programu, które mogłyby lub powinny być nastawione na rozwiązania innowacyjne.

Przykładem tego może być zastosowanie nowoczesnych technologii w zakresie gospodarki wodno-ściekowej (działanie 2.5), które powinno wpłynąć na lepszy stan wód i gleb na Mazowszu. Takie rozwiązania przyczynią się do kontrolowanego zrzutu ścieków oraz likwidacji nieszczelnych zbiorników asenizacyjnych. W działaniu mającym na celu zwiększenie dostępności do wysokiej jakości usług zdrowotnych (działanie 5.6), inwestycje w nowoczesne rozwiązania technologiczne, powinny pozwolić przeciwdziałać rosnącej zachorowalności i niekorzystnym trendom demograficznym.

Takie rozwiązania nie są jednak premiowane w ramach kryteriów wyboru projektów. W opinii ewaluatora, nie jest to jednak warunek konieczny. Jak wskazano w odpowiedzi na poprzednie pytania badawcze, kryteria wyboru projektów umożliwiają realizację celów interwencji.

Ponadto, do oceny innowacyjności, nowatorskiego podejścia przy realizacji projektów niekoniecznym jest definiowanie odrębnego ku temu kryterium wyboru projektu. Może to stanowić element oceny łącznie z oceną celów projektu. Jest to miejsce, w którym można wyeksponować innowacyjność, nowatorskie podejście. Rolą własną wnioskodawcy byłoby wskazanie na czym polega innowacyjna, nowatorska metoda, produkt itp.

9.4. Ocena zdolności systemu wyboru projektów do zapewnienia odpowiedniego poziomu komplementarności projektów, w szczególności EFRR z EFS+

Czy i w jakim stopniu system wyboru projektów sprzyja wyborowi projektów komplementarnych?

Wzajemne uzupełnianie się projektów w ramach FEM 2021-2027 może generować szereg korzyści, zarówno dla beneficjentów, podmiotów funkcjonujących w regionie, jego mieszkańców, jak również dla samych instytucji programowych. Możliwości oddziaływania na siebie tych projektów są duże z uwagi na wspólny obszar geograficzny (przy jednoczesnym różnym zasięgu wsparcia: tj., wymiar lokalny a regionalny) oraz tematyczny.

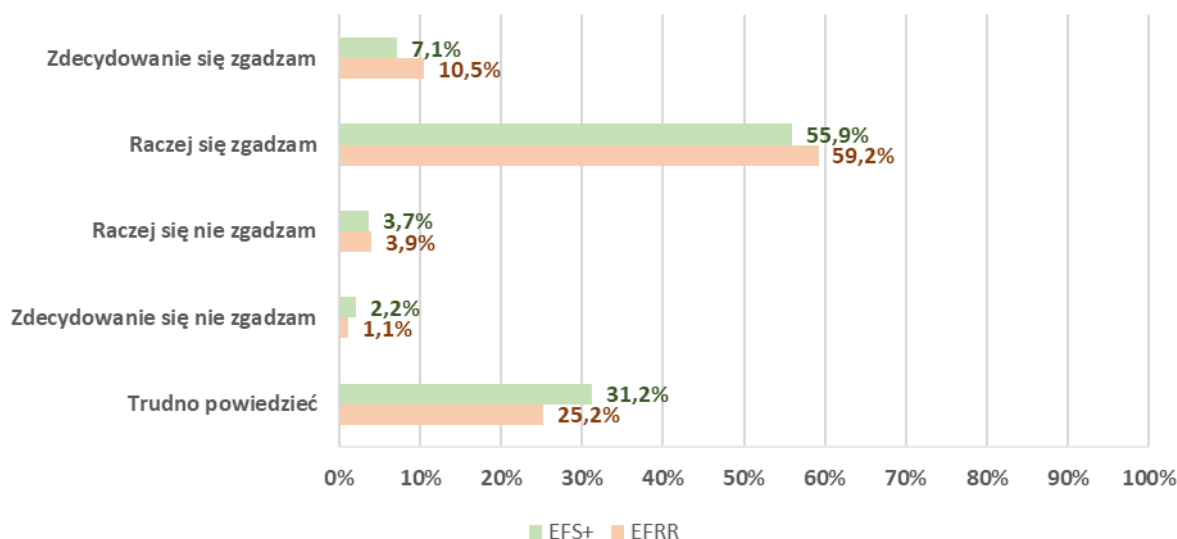
Dwie trzecie wnioskodawców oraz beneficjentów (tj., 66,3%) stoi na stanowisku, że system wyboru projektów sprzyja wyborowi takich projektów komplementarnych wobec siebie.

Przeciwnego zdania jest zaledwie 5,4% z nich.

System wyboru projektów sprzyjający wyborowi komplementarnych projektów w większym stopniu pozytywnie jest oceniany w ramach działań finansowanych z EFRR. Zgadza się z tym 69,7% wnioskodawców oraz beneficjentów. W ramach EFS+ odsetek ten jest mniejszy o 6,7 pkt. proc. i wynosi 63%.

Analogicznie, negatywne oceny w zakresie wpływu systemu wyboru projektów na komplementarność inwestycji częściej występują w ramach EFS+ (5,9%) niż EFRR (5,0%).

Wykres 85. Odsetek wnioskodawców i beneficjentów, którzy uważają, że system wyboru projektów sprzyja wyborowi projektów komplementarnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

W kontekście wyboru projektów komplementarnych również kluczowe są twarde kryteria wyboru projektów wraz z odpowiednią punktacją (znaczeniem), które powodowałyby większe szanse na wybór projektów, które uzupełniałyby i wzmacniały efekty innych inwestycji. Szerzej ten element został oceniony w ramach pytania *Czy zaproponowany system oceny i kryteria wyboru projektów w ramach poszczególnych poddziałań/działań i pomiędzy poddziałaniami/działaniami zapewniają wybór projektów wzajemnie komplementarnych?*

Czy zaproponowany system oceny i kryteria wyboru projektów w ramach poszczególnych poddziałań/działań i pomiędzy poddziałaniami/działaniami zapewniają wybór projektów wzajemnie komplementarnych?

Premiowanie komplementarności projektów realizowanych w ramach FEM 2021-2027 z innymi interwencjami jest znacznie powszechniejszym zjawiskiem niż omawiane wcześniej rozwiązania innowacyjne i niestandardowe. Kryteria wyboru projektów związane z komplementarnością stosowane są w:

- działaniu 1.3 – Innowacyjność i konkurencyjność MŚP,
- działaniu 2.1 – Efektywność energetyczna,
- działaniu 3.1 – Mobilność miejska,
- działaniu 3.2 – Mobilność miejska w ZIT,
- działaniu 4.1 – Transport regionalny i lokalny,
- działaniu 5.1 – Dostępność szkół dla osób ze specjalnymi potrzebami,
- działaniu 5.2 – Dostępność szkół dla osób ze specjalnymi potrzebami w ZIT,

- działaniu 5.3 – Infrastruktura w edukacji zawodowej,
- działaniu 5.4 – Infrastruktura w edukacji zawodowej w ZIT,
- działaniu 5.5 – Infrastruktura społeczna,
- działaniu 5.6 – Ochrona zdrowia,
- działaniu 5.7 – Kultura i turystyka,
- działaniu 6.6 – Zdrowie pracowników,
- działaniu 8.5 – Usługi społeczne i zdrowotne,
- działaniu 9.1 – Rewitalizacja miast,
- działaniu 9.2 – Rewitalizacja obszarów innych niż miejskie.

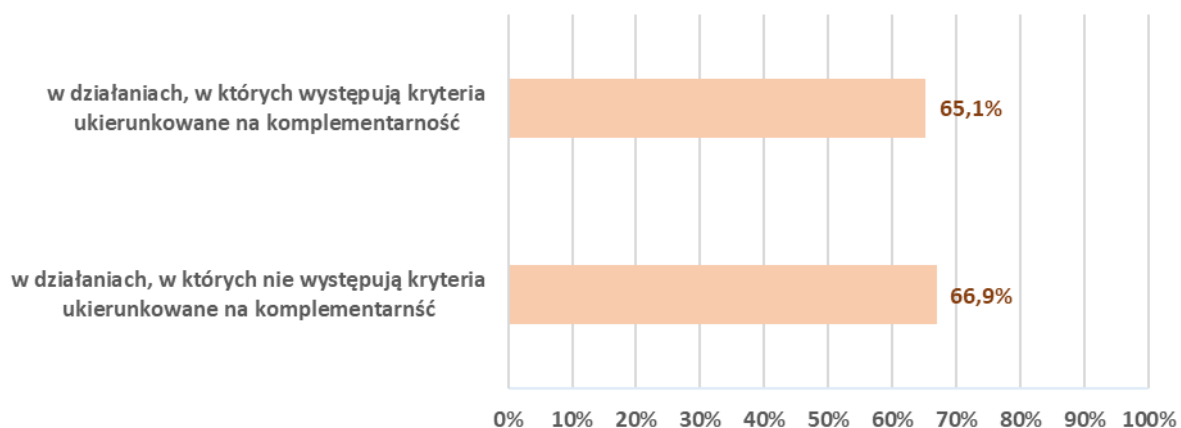
Stosowane premiujące kryteria wyboru projektów dotyczą:

- kontynuacji przedsięwzięć sfinansowanych w ramach innych interwencji, w tym w szczególności RPO WM 2014-2020,
- związku projektu z innymi przedsięwzięciami w danym obszarze tematycznym i posiadającym zbliżone cele (zrealizowanymi, w trakcie realizacji, planowanymi do realizacji w przyszłości) oraz stopnia, w jakim analizowane projekty i ich rezultaty warunkują lub wzmacniają się nawzajem,
- komplementarności zadań przewidzianych w projekcie do rozwiązań wdrażanych na poziomie krajowym,
- komplementarności projektu finansowanego z EFRR wobec projektu lub projektów objętych dofinansowaniem lub przewidzianych do realizacji w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+),
- komplementarności działań rewitalizacyjnych realizowanych w ramach projektu z przedsięwzięciami finansowanymi w ramach innych działań realizowanych w ramach EFRR oraz EFS.

Jak pokazuje badanie ankietowe, w ramach ww. działań FEM 2021-2027, w których występują kryteria wyboru projektów ukierunkowane na komplementarność projektów, odsetek wnioskodawców uważających, że system wyboru projektów sprzyja wyborowi projektów komplementarnych wynosi 65,1% i jest mniejszy o 1,8 pkt. proc. od wyniku dla pozostałych działań.

Wskazuje to na to, że stosowanie kryteriów wyboru projektów w zakresie oceny komplementarności projektów w ramach FEM 2021-2027, nie wpływa na ocenę wnioskodawców i beneficjentów kwestii systemu wyboru projektów i jego przełożenia na wybór takich projektów komplementarnych.

Wykres 86. Odsetek wnioskodawców i beneficjentów, którzy uważają, że system wyboru projektów sprzyja wyborowi projektów komplementarnych w podziale na działania

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 ($n=311$) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 ($n=610$)

10. Analiza dobrych i złych praktyk w zakresie realizacji działań informacyjnych i w zakresie wyboru projektów

Jakie można wskazać dobre praktyki w zakresie realizacji działań informacyjnych i w zakresie wyboru projektów?

Dlaczego działania te należy uznać za dobre praktyki?

Wśród spontanicznych odpowiedzi wnioskodawców oraz beneficjentów FEM 2021-2027 odnośnie do rozwiązań, które uznają za dobre praktyki w zakresie realizacji działań informacyjno-promocyjnych oraz w zakresie systemu wyboru projektów, najczęściej wskazywaną kwestią było funkcjonowanie i jakość portali internetowych FEM 2021-2027, w tym mediów społecznościowych. Wskazało na to ok. 11,2% wszystkich wnioskodawców i beneficjentów. Wysoko oceniana jest kompletność informacji, ich użyteczność dla potencjalnych wnioskodawców oraz skuteczność w dotarciu do odbiorców informacji.

Często wskazywanym elementem systemu wyboru projektów, który w opinii wnioskodawców i beneficjentów jest jego mocną stroną, jest możliwość kontaktu z pracownikami instytucji ogłaszających konkurs w celu wyjaśnień pojawiających się wątpliwości lub pozyskanie brakujących informacji. Jest to element, bez którego duża część wnioskodawców nie byłaby w stanie skutecznie przygotować wniosków o dofinansowanie projektu. W tym zakresie wskazywana jest infolinia, kontakty mailowe, spotkania informacyjne itp.

Szczególną uwagę zwrócono na spotkania informacyjne, na których przedstawiana jest dokumentacja konkursowa, zasady naboru, kryteria wyboru projektów oraz praktyczne wskazówki i przykłady. Dzięki nim wnioskodawcy zwiększają swoją pewność w sporządzaniu wniosków.

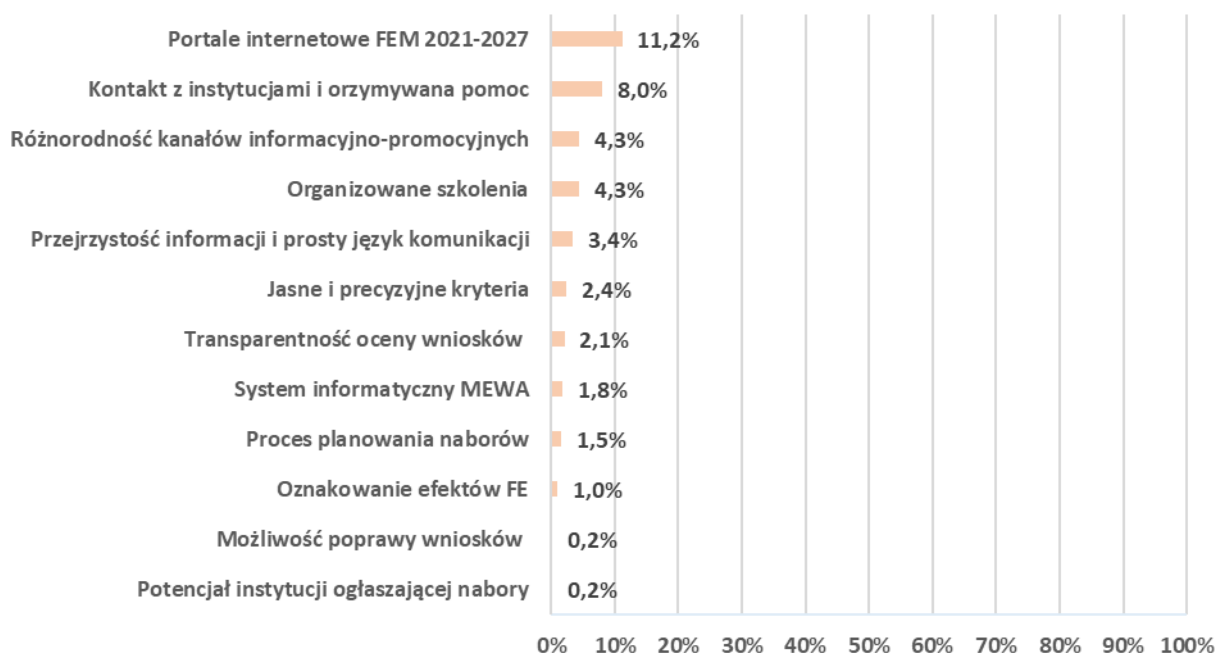
Wykorzystywanie różnych kanałów informacyjno-promocyjnych wskazywane jest jako dobra praktyka przez 4,3% wnioskodawców oraz beneficjentów FEM 2021-2027. Ich odpowiedni dobór, zróżnicowanie pod względem formy, treści pozwala skutecznie dotrzeć do różnych rodzajów odbiorców. Ważna w tym aspekcie jest ścisła współpraca osób odpowiedzialnych za działania informacyjno-promocyjne, a osobami odpowiedzialnymi za ogłoszenie i prowadzenie naborów wniosków. Przynosi ona cenną wiedzę jak profilować działania informacyjne i w których obszarach wsparcia ich intensyfikacja jest niezbędna.

Wnioskodawcy i beneficjenci (ok. 4,3%) cenią sobie szkolenia organizowane przez Instytucje Pośredniczące. Szczególnie ważna w nich jest możliwość interakcji z prowadzącym i innymi uczestnikami, możliwość zadawania pytań co do konkretnych rozwiązań pojawiających się wątpliwości. Działania szkoleniowe, ale również spotkania informacyjne, powinny być i są ściśle powiązane z harmonogramem naborów planowanych w ramach FEM 2021-2027. Pojawiają się w momentach, w których najbardziej są potrzebne.

Zasadnicza praktyka, która w dużym stopniu jest spełniona, ale nad którą warto ciągle pracować, to upraszczanie języka przekazu dla mieszkańców oraz potencjalnych

beneficjentów wsparcia. Przejrzystość informacji i prosty język komunikacji są dostrzeżony jako dobra praktyka przez ok. 3,4% wnioskodawców i beneficjentów. Ciągłe jednak jest przestrzeń to jego upraszczania, co wpłynie na większą zachętę do zapoznawania się z tematyką Funduszy Europejskich oraz ułatwienie interpretacji dokumentacji konkursowej i wytycznych.

Wykres 87. Dobre praktyki w zakresie realizacji działań informacyjnych i w zakresie wyboru projektów wskazywane przez wnioskodawców i beneficjentów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Kluczową dobrą praktyką w systemie wyboru projektów jest podział naborów wniosków oraz kryteriów wyboru projektów region warszawski stołeczny oraz region mazowiecki regionalny. Dzięki czemu możliwe profilowanie wsparcia dla regionu mazowieckiego regionalnego, którego poziom rozwoju jest zdecydowanie mniejszy niż regionu warszawskiego stołecznego oraz większa skala takiego wsparcia. Realizacja większej liczby projektów na mniej rozwiniętych obszarach województwa powinna się przyczyniać do zmniejszania dysproporcji rozwojowych.

W zakresie szkoleń organizowanych przez Instytucje Pośredniczące, należy zwrócić uwagę na szkolenia dedykowane ekspertom Komisji Oceny Projektów. Omówienie podejścia do poszczególnych kryteriów wyboru projektów, dyskusja nad tym co jest w danym kryterium najważniejsze pozytywnie wpływa na spójność oceny w danym naborze wniosków. Dlatego należy to wyróżnić jako dobrą praktykę.

Dobłą praktyką dla osób zajmujących się działaniami informacyjno-promocyjnymi jest analiza statystyk i danych związanych z prowadzonymi działaniami informacyjno-promocyjnymi. Bieżąca analiza zainteresowania poszczególnymi kanałami informacyjnymi i ocena ich

skuteczności jest podstawą do usprawniania całego procesu. Ważne w tym zakresie jest systematyczna ewaluacja podejmowanych działań.

Na podstawie benchmarkingu z innymi Programami regionalnymi, zidentyfikowano liczne dobre praktyki w zakresie działań informacyjnych oraz systemu wyboru projektów, które zwiększają przejrzystość procedur, podnoszą jakość przygotowywanych wniosków i wzmacniają relacje między instytucją a beneficjentami. Zaliczają się do nich następujące:

- Organizacja spotkań informacyjnych oraz indywidualnych konsultacji, a także udostępnianie online prezentacji, odpowiedzi na pytania i materiałów pomocniczych.
- Stosowanie prostego języka i przejrzystej struktury publikowanych treści, co ułatwiało zrozumienie zapisów.
- Różnorodność kanałów komunikacji i konsekwentne ich wykorzystywanie, tak aby wnioskodawcy otrzymywali pełne informacje od momentu ogłoszenia naboru aż do publikacji wyników.
- Aktywne reagowanie na komentarze i pytania w mediach społecznościowych, co pozwalało eliminować niejasności.
- Organizowanie spotkań informacyjnych w połowie trwania naboru. Dzięki temu wnioskodawcy, którzy mieli już czas na zapoznanie się z dokumentacją, mogli zadawać bardziej szczegółowe pytania i uzyskiwać praktyczne wskazówki.
- Uruchomienie jednolitego adresu mailowego do kontaktu w sprawach naborów oraz publikowanie najczęściej zadawanych pytań i odpowiedzi bezpośrednio pod ogłoszeniem, co zwiększało przejrzystość komunikacji.
- System bieżącego informowania wnioskodawców o każdym etapie naboru i wszelkich zmianach w dokumentacji.
- Przypisanie pracowników do obsługi konkretnych projektów – żaden wniosek nie pozostawał bez opieki, a beneficjenci mieli zapewniony stały kontakt i możliwość uzyskania wsparcia. Dodatkowo funkcjonowały mobilne punkty informacyjne, docierające bezpośrednio do zainteresowanych w regionie. Szczególnie wysoko oceniano spotkania bezpośrednie, które umożliwiały uzyskanie odpowiedzi na najbardziej szczegółowe pytania.

Jakie można wskazać złe praktyki w zakresie realizacji działań informacyjnych i w zakresie wyboru projektów?

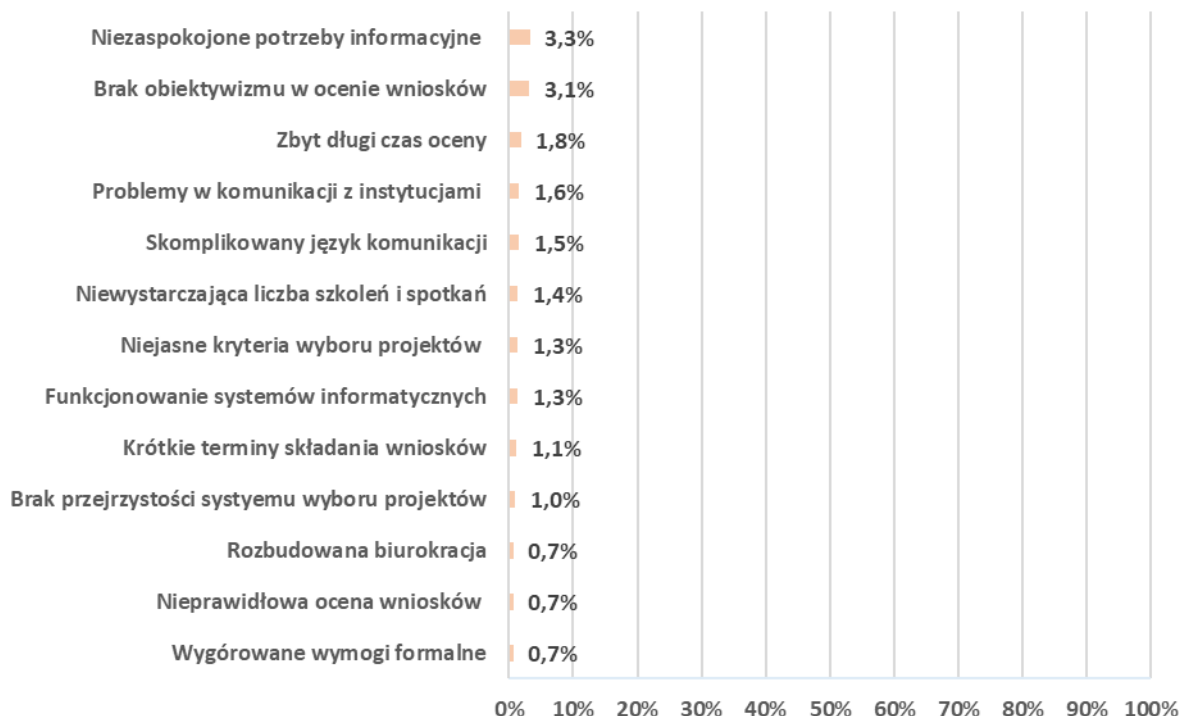
Dlaczego działania te należy uznać za złe praktyki?

Jakie rozwiązania należało zastosować w miejsce zidentyfikowanych złych praktyk, aby zapewnić skuteczniejszą wdrażanie FEM 2021-2027?

Badanie nie zidentyfikowało istotnych złych praktyk w zakresie realizacji działań informacyjno-promocyjnych oraz w zakresie wyboru projektów.

Wnioskodawcy i beneficjenci FEM 2021-2027 wskazywali sporadyczne sytuacje, które były dla nich utrudnieniem.

Wykres 88. Złe praktyki w zakresie realizacji działań informacyjnych i w zakresie wyboru projektów wskazywane przez wnioskodawców i beneficjentów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego z nieskutecznymi wnioskodawcami FEM 2021-2027 (n=311) oraz beneficjentami FEM 2021-2027 (n=610)

Najczęściej wnioskodawcy i beneficjenci wskazywali na potrzeby informacyjne związane z opracowaniem wniosków o dofinansowanie, których nie udało się zaspokoić w ramach systemu informacji i promocji FEM 2021-2027. Na te problemy wskazało zaledwie ok. 3,3% wnioskodawców i beneficjentów. Dotyczą one niewystarczającej ilości informacji w dokumentacjach konkursowych, niejasnych zapisów, które budzą wątpliwości, czy też nieprecyzyjnych odpowiedzi na zapytania do instytucji ogłaszających nabory.

Około 3,1% wnioskodawców i beneficjentów FEM 2021-2027 wskazuje, że w ich opinii występuje brak obiektywizmu w ocenie wniosków o dofinansowanie. Część z nich czuje się pokrzywdzonym, jeśli chodzi o wynik oceny ich wniosku o dofinansowanie. Inni uważają, że ocena z założenia jest subiektywna, gdyż oceniający nie mają jasnych wytycznych co do oceny wniosków, a to skutkuje dużą różnicą punktową pomiędzy ocenami ekspertów. Występują nawet opinie o stronniczości w ocenie wniosków i faworyzowanie projektów z powodów innych niż merytoryczne.

Wnioskodawcy i beneficjenci (ok. 1,8%) wskazywali również na opóźnienia w procesie oceny wniosków o dofinansowanie, przez co czas oczekiwania na decyzję był zbyt długi. Utrudnia to beneficjentom planowanie działań.

Niewielka, a często nawet znikoma skala występowania powyżej wymienionych sytuacji daje podstawę do stwierdzenia, że nie stanowią one bariery w realizacji FEM 2021-2027. Nie należy ich zatem traktować jako złych praktyk. Ewaluator nie widzi też konieczności, aby w związku z nimi podejmować działania zaradcze, usprawniające wdrażanie FEM 2021-2027.

Jedynie w przypadku oceny wniosków o dofinansowanie można zastanowić się nad działaniami, które mogą przyspieszyć ten proces. Tak, aby beneficjenci szybciej otrzymywali informacje o wynikach oceny. Jedną z takich propozycji byłaby ocena wniosku tylko przez jednego oceniającego eksperta i zatwierdzana przez Przewodniczącego KOP, a nie jak jest obecnie ocena przez dwóch ekspertów. Niektóre województwa stosują z powodzeniem takie rozwiązanie. Rodzi ono oczywiście ryzyko zmniejszenia poziomu obiektywizmu w ocenie wniosków, który w ramach niniejszego badania został oceniony bardzo dobrze. Dlatego poszczególne instytucje muszą rozważyć zalety i wady takiego rozwiązania i podjąć ewentualną decyzję.

Bez względu na to, warto pokusić się o przyspieszenie oceny w naborach, w których wpływa bardzo mało wniosków. Wówczas długotrwała ocena w oczach wnioskodawców jest niczym nieuzasadniona.

W zakresie działań informacyjno-promocyjnych kwestią, którą należy wskazać jest brak dostępu przez osoby zajmujące się działaniami informacyjno-promocyjnymi do systemu MEWA 2.0. W systemie zbierane są dane o źródłach uzyskania przez wnioskodawców informacji o możliwościach i zasadach otrzymania dofinansowania. Pomimo tego, że osoby te widzą skalę zainteresowania poszczególnymi instrumentami w postaci liczby otrzymanych telefonów, zapytań mailowych, wejść na stronę internetową itp. nie są w stanie dokonać szczegółowej analizy na ile prowadzone działania informacyjne przełożyły się na liczbę złożonych wniosków. Uzyskanie dostępu do tych danych jest niezbędne, gdyż pozwoli prowadzić ocenę efektywności prowadzonych działań informacyjno-promocyjnych, a tym samym da możliwość ich doskonalenia.

Złych praktyk w zakresie realizacji działań informacyjno-promocyjnych i w zakresie wyboru projektów nie zidentyfikowano w ramach przeprowadzonej analizy social listening.

Również analiza benchmarkingowa innych Programów regionalnych pokazuje, że złe praktyki wskazywane są stosunkowo rzadko, zwykle w formie hipotetycznych zagrożeń, których starano się unikać dzięki bieżącym usprawnieniom. Zaliczono do nich brak reakcji lub pozostawianie pytań pod postami w mediach społecznościowych bez odpowiedzi, dlatego nacisk kładziono na sprawną i szybką komunikację z odbiorcami.

11. Analiza SWOT

W ramach analizy SWOT zidentyfikowane zostały mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia systemu wyboru projektów FEM 2021-2027 oraz poszczególnych kryteriów wyboru projektów, z uwzględnieniem czynników zewnętrznych niezależnych od Instytucji Zarządzającej FEM 2021-2027. Przedstawione zostały w poniższej tabeli.

Tabela 22. Wyniki analizy SWOT systemu wyboru projektów w ramach FEM 2021-2027

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
– Zgodność systemu wyboru projektów z wymaganiami określonymi w rozporządzeniach unijnych, ustawach oraz wytycznych. – Czytelność i zawartość strony internetowej FEM 2021-2027. – Priorytetowe i niezwłoczne publikowanie na stronie internetowej kluczowych informacji o prowadzonym naborze. – Proces planowania naborów optymalny dla rozwoju województwa mazowieckiego. – Poziom czytelności dokumentacji konkursowej. – Kryteria wyboru projektów pozwalające odpowiednio ukierunkować planowaną interwencję	– Konieczność ogłoszenia szeregu naborów wniosków o dofinansowanie w wielu obszarach wdrażania FEM 2021-2027 w krótkim okresie. – Ograniczenia liczby znaków do treści wniosku o dofinansowanie.
SZANSE	ZAGROŻENIA
– Aktywność Komitetu Monitorującego FEM 2021-2027 w wypracowaniu optymalnego kształtu kryteriów wyboru projektów. – Kryteria dają możliwość wyboru projektów w wysokim stopniu realizującym cele Programu, a więc wysokiej jakości. – Wykorzystanie systemów informatycznych w procesie oceny wniosków o dofinansowanie – Szkolenia dla ekspertów oceniających wnioski	– Różne interpretacje wymagań określonych w dokumentacji konkursowej przez ekspertów oceniających wnioski. – Krótki czas pozostały na wdrożenie FEM 2021-2027, który powodował będzie znaczne spiętrzenie realizowanych zadań związanych z naborem i oceną wniosków. – Konieczność opiniowania kryteriów wyboru projektów w obszarze zdrowia z Komitetem Sterującym do spraw koordynacji wsparcia w sektorze zdrowia. – Dostępność ekspertów zewnętrznych do oceny wniosków w ramach FEM 2021-2027

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

12. Analiza PEST

Analiza PEST omawia czynniki polityczne, ekonomiczne, społeczne i technologiczne, które wpływają na funkcjonowanie tego systemu wyboru projektów – bazując przede wszystkim na wnioskach z wywiadów pogłębionych (w tym w oparciu o jakościową analizę porównawczą), uzupełnionych o szerszy kontekst regionalny (desk research). Analiza PEST została przeprowadzona dla czynników zewnętrznych wpływających na nabory. Przedstawiona została w poniższej tabeli.

Tabela 23. Wyniki analizy PEST systemu wyboru projektów w ramach FEM 2021-2027

CZYNNIKI POLITYCZNE	CZYNNIKI EKONOMICZNE
– Konieczność przestrzegania rozporządzeń, ustaw, wytycznych. – Częste zmiany środowiska prawnego realizacji Programu. – Konieczność przestrzegania formalnych procedur funduszy unijnych. – Konieczność uzgodnień kryteriów wyboru projektów w obszarze zdrowia na forum Komitetu Sterującego do spraw koordynacji wsparcia w sektorze zdrowia w latach 2021-2027.	– Wysoki poziom wkładu własnego beneficjentów z regionu warszawskiego stołecznego (50%). – Konieczność ogłoszenia szeregu naborów wniosków o dofinansowanie w wielu obszarach wdrażania FEM 2021-2027 w krótkim okresie czasu.
CZYNNIKI SPOŁECZNE	CZYNNIKI TECHNOLOGICZNE
– Duży kapitał społeczny osób zajmujących się przygotowywaniem wniosków o dofinansowanie – Relatywnie duży poziom wiedzy mieszkańców województwa o funduszach europejskich. – Wysoka profesjonalizacja kadr zajmujących się realizacją FEM 2021-2027	– Sprawnie działające systemy informatyczne MEWA 2.0, CST 2021 – Stosowanie form on-line w działaniach informacyjnych nakierowanych na potencjalnych wnioskodawców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

13. Wnioski i rekomendacje z badania

13.1. Tabela wniosków i rekomendacji

Tabela 24. Tabela wdrażania rekomendacji programowych i horyzontalnych

L.p.	Treść wniosku (strona w raporcie)	Treść rekomendacji (strona w raporcie)	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Termin wdrożenia rekomendacji	Klasa rekomendacji
Rekomendacje w zakresie działań informacyjno-promocyjnych						
1	Zidentyfikowano instrumenty działań informacyjno-promocyjnych, które nakierowane są na zwiększenie świadomości mieszkańców regionu odnośnie do FEM 2021-2027, a ich dotarcie do opinii publicznej na chwilę obecną jest niewielkie. Są to przede wszystkim publikacje z prezentacjami zrealizowanych projektów FEM 2021-2027. Należy mieć jednak świadomość, że obecnie niezbyt duża liczba projektów została już ukończona. (strona w raporcie 57-62)	Warto kontynuować i rozwijać formę prezentowania konkretnych historii beneficjentów oraz projektów. Odbiorcy przekazu lepiej reagują na informacje dotyczące losów innych osób czy miejsc. (strona w raporcie 57-62)	Instytucja Zarządzająca FEM 2021-2027 Instytucje Pośredniczące FEM 2021-2027	Kontynuacja stosowanych form prezentowania konkretnych historii beneficjentów oraz projektów, tj. np. cykle postów w social mediach, kampanie o FE dedykowane poszczególnym grupom społecznym, realizacja filmów o FE prezentujących poszczególne osoby lub grupy społeczne oraz prezentacja projektów w magazynie „Fundusze Europejskie na Mazowszu”. Historie obrazujące realne korzyści z FEM silniej przemawiają do wyobraźni i emocji, co zarówno zwiększa pozytywny wizerunek Programu, jak i zachęca innych do pójścia w ich ślady (składania wniosków). Storytelling powinien być dostosowany do różnych kanałów – np. na Facebooku dłuższy opis ze zdjęciami, na YouTube materiał	31.12.2027 r.	Programowa operacyjna

L.p.	Treść wniosku (strona w raporcie)	Treść rekomendacji (strona w raporcie)	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Termin wdrożenia rekomendacji	Klasa rekomendacji
				wideo, na Instagramie – seria filmików lub grafik z cytatami i krótkimi faktami.		
2	Czynnikiem zwiększającym efektywność działań informacyjno-promocyjnych jest wykorzystanie najnowszych narzędzi cyfrowych i interaktywnych. Istnieje potencjał do jeszcze szerszego wprowadzenia nowoczesnych form przekazu, takich jak interaktywne aplikacje, quizy, czaty na żywo, krótkie dynamiczne filmy, animacje czy infografiki. Konwencjonalne, statyczne formy przekazu (teksty, broszury) mogą nie być wystarczająco konkurencyjne w dzisiejszym natłoku informacji. (strona w raporcie 57-62)	Kontynuacja wykorzystywania do działań informacyjno-promocyjnych w dużym zakresie nowoczesnych form przekazu, takich, jak krótkie dynamiczne filmy, animacje czy infografiki. Zakres stosowanych metod komunikacji należy stale udoskonalać i aktualizować, tak by nadążały za nowoczesnymi trendami i preferencjami społecznymi. Zasadne byłoby intensywniejsze wykorzystanie współczesnych cyfrowych kanałów komunikacji, zwłaszcza mediów społecznościowych, krótkich form wideo oraz treści interaktywnych. Takie formaty sprzyjają skuteczniejszemu dotarciu do młodszych grup odbiorców, dla których internet jest	Instytucja Zarządzająca FEM 2021-2027 Instytucje Pośredniczące FEM 2021-2027	Kontynuacja wykorzystywania do działań informacyjno-promocyjnych w dużym zakresie nowoczesnych form przekazu, takich jak krótkie dynamiczne filmy, animacje czy infografiki. Stale udoskonalanie i aktualizowanie zakresu stosowanych metod komunikacji, tak by nadążały za nowoczesnymi trendami i preferencjami społecznymi. Intensywniejsze wykorzystanie współczesnych cyfrowych kanałów komunikacji, zwłaszcza mediów społecznościowych, krótkich form wideo oraz treści interaktywnych. Takie formaty sprzyjają skuteczniejszemu dotarciu do młodszych grup odbiorców, dla których internet jest podstawowym źródłem informacji.	31.12.2027 r.	Programowa operacyjna

L.p.	Treść wniosku (strona w raporcie)	Treść rekomendacji (strona w raporcie)	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Termin wdrożenia rekomendacji	Klasa rekomendacji
		podstawowym źródłem informacji. (strona w raporcie 57-62)				
3	Mieszkańcy Mazowsza podzielają opinię, że FE przyczyniają się do rozwoju ich regionu. Niewielki odsetek mieszkańców uważa, że osobiście korzysta z Funduszy Europejskich. Biorąc pod uwagę szeroki zakres stosowania FE w rozwoju polskich regionów, taki wynik wydaje się niezadowalający. Uwagę zwraca duży odsetek osób, które nie mają zdania na ten temat, co spowodowane jest głównie brakiem dostatecznej wiedzy, aby móc wyrobić sobie osąd o korzyściach realizacji Programu. W szczególności dotyczy to osób młodych w wieku 20-29 lat, osób powyżej 70. roku życia, osób z najniższym wykształceniem (podstawowe, gimnazjalne i zawodowe) oraz mieszkańców wsi i średnich miast. (strona w raporcie 53-57)	Kontynuacja działań informacyjno-promocyjnych nakierowanych na grupy, które w dużym stopniu nie mają jeszcze wyrobionego zdania na temat korzyści jakie płyną z realizacji FEM 2021-2027 dla rozwoju Mazowsza lub są zdania przeciwnego, tj. osoby młode i seniorzy. (strona w raporcie 53-57)	Instytucja Zarządzająca FEM 2021-2027 Instytucje Pośredniczące FEM 2021-2027	Kontynuacja działań informacyjno-promocyjnych nakierowanych na zwiększenie świadomości mieszkańców regionu o korzyściach, jakie płyną z realizacji FEM 2021-2027 dla rozwoju Mazowsza. Ukierunkowanie działań w szczególności do osób młodych w wieku 20-29 lat, osób starszych w wieku powyżej 70 lat, osób z najniższym wykształceniem (podstawowe, gimnazjalne i zawodowe) oraz mieszkańców wsi i średnich miast. Stosowana komunikacja powinna być dostosowana do specyficznych potrzeb różnych grup. Nakreślenie kanałów informacyjnych w taki sposób, aby skutecznie docierały do poszczególnych grup odbiorców, były dla nich jasne i zrozumiałe, a także zawierały treści odpowiadające ich potrzebom. W przypadku seniorów mogłyby to być np. lokalne spotkania seniorów,	31.12.2027 r.	Programowa operacyjna

L.p.	Treść wniosku (strona w raporcie)	Treść rekomendacji (strona w raporcie)	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Termin wdrożenia rekomendacji	Klasa rekomendacji
				uniwersytety trzeciego wieku, grupy gospodyń wiejskich, lokalne media tradycyjne skierowane do seniorów itp.		
4	Należy podkreślić potrzebę: – dalszego upraszczania języka komunikatów i unikania nadmiaru specjalistycznej terminologii, aby przekaz był zrozumiały dla jak najszerszego grona odbiorców, – konieczność większej indywidualizacji komunikacji, tj., lepsze dopasowanie informacji do konkretnych grup beneficjentów oraz ich praktycznych potrzeb. Tego rodzaju działania mogą przyczynić się do jeszcze skuteczniejszego upowszechniania wiedzy o Funduszach Europejskich w społeczeństwie. (strona w raporcie 33-39)	Dalsza kontynuacja dostosowywania form komunikacji do specyfiki różnych odbiorców: dzięki prostocie języka i klarowności przekazu, dopasowanej do poziomu wiedzy poszczególnych grup. Są to jedynie drobne usprawnienia organizacyjne i jakościowe, aby w pełni wykorzystać synergę wszystkich działań informacyjnych. (strona w raporcie 33-39)	Instytucja Zarządzająca FEM 2021-2027 Instytucje Pośredniczące FEM 2021-2027	Kontynuowanie dopasowywania treści do różnych segmentów odbiorców, by każdy znalazł informacje dla siebie. Np., dla przedsiębiorców i samorządów można prowadzić cykle postów o terminach naborów, webinary informacyjne (promowane też na LinkedIn czy poprzez mailing), natomiast dla młodzieży i studentów – lekkie treści na Instagramie pokazujące projekty kulturalne, ekologiczne, zrealizowane z FEM, co zbuduje świadomość na przyszłość. Dywersyfikacja kanałów komunikacji może być konieczna, gdyż obecność w formie podcastu może pomóc dotrzeć do tych, którzy nie korzystają z tradycyjnych kanałów. Istotne jest, by oficjalna strona internetowa była intuicyjna i stale promowana – np. każdy post w mediach społecznościowych powinien zawierać wezwanie „więcej	31.12.2026 r.	Programowa operacyjna

L.p.	Treść wniosku (strona w raporcie)	Treść rekomendacji (strona w raporcie)	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Termin wdrożenia rekomendacji	Klasa rekomendacji
				informacji na: https://funduszeuedlamazowska.eu/ (lub inną łatwą nazwę) tak, aby odbiorcy utrwalili w świadomości źródło pełnej wiedzy		
5	Pozytywnie oceniono komplementarność i spójność narzędzi informacyjno-promocyjnych. Można wskazać obszary wymagające doskonalenia w zakresie szkoleń oraz materiałów informacyjnych.	Zaleca się integrację szkoleń z materiałami online. Udostępnianie uczestnikom szkoleń omawianych treści w formie cyfrowej po zakończeniu zajęć. (strona w raporcie 31-33)	Instytucja Zarządzająca FEM 2021-2027 Instytucja Pośrednicząca FEM 2021-2027 (Wojewódzki Urząd Pracy w Warszawie)	Rejestracja cyfrowa organizowanych szkoleń i jej udostępnianie uczestnikom szkoleń jako materiały poszkoleniowe. W ten sposób wiedza ze szkoleń będzie utrwalana i odświeżana w dogodnym dla beneficjenta czasie.	31.12.2026 r.	Programowa operacyjna
6	Integracja treści szkoleń z materiałami online – tak, aby uczestnicy szkoleń mieli łatwy dostęp do omawianych treści w formie cyfrowej po zakończeniu zajęć – pozwala aby wiedza ze szkoleń była utrwalana i odświeżana w dogodnym dla beneficjenta czasie. Często zgłaszane są sytuacje, w których brakowało indywidualnych konsultacji z prowadzącym szkolenie, po jego zakończeniu. (strona w raporcie 31-33)	Szkolenia, aby były jak najefektywniej wykorzystane, muszą mieć charakter praktyczny. Osoba szkoląca nie powinna być tylko teoretykiem, który „trochę lepiej zna ten regulamin niż ci, którzy go słuchają”. Musi to być osoba, która przeszła drogę, przed którą stoją osoby szkolone. Preferowaną formą szkoleń powinny być szkolenia w formie bezpośredniej. Jest	Instytucja Zarządzająca FEM 2021-2027 Instytucja Pośrednicząca FEM 2021-2027 (Wojewódzki Urząd Pracy w Warszawie)	Zapewnienie osoby szkolącej, która posiada praktyczną wiedzę o aplikowaniu o środki w ramach Funduszy Europejskich. Preferowanie szkoleń w formie spotkań bezpośrednich. Stosowanie interaktywnych form przekazu, np. z wykorzystaniem generatora wniosków.	31.12.2026 r.	Programowa operacyjna

L.p.	Treść wniosku (strona w raporcie)	Treść rekomendacji (strona w raporcie)	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Termin wdrożenia rekomendacji	Klasa rekomendacji
		ona o wiele skuteczniejsza w angażowaniu uczestników do wymiany doświadczeń, dyskusji itp. Na aktywizację wpływać może również stosowanie interaktywnych form, np. pokazywanie ścieżki wypełniania wniosku z wykorzystaniem generatora wniosków. (strona w raporcie 31-33)				
7		Konieczne jest zapewnienie przestrzeni do dyskusji, do wyjaśniania pojawiających się wątpliwości. Wówczas takie szkolenia mają również charakter edukacyjny, a nie tylko stricte informacyjny. Do organizowanych szkoleń wprowadzenie zwyczaju indywidualnych konsultacji z prowadzącym szkolenie, po jego zakończeniu. W tym kontekście zasadnym byłoby również wprowadzenie sytuacji, w której po zakończonym szkoleniu przekazywana byłaby uczestnikom	Instytucja Zarządzająca FEM 2021-2027 Instytucja Pośrednicząca FEM 2021-2027 (Wojewódzki Urząd Pracy w Warszawie)	Przy konstrukcji szkoleń należy zagwarantować możliwość dyskusji, do wyjaśniania pojawiających się wątpliwości w trakcie szkolenia oraz indywidualnych konsultacji uczestników szkoleń z prowadzącym szkolenie po jego zakończeniu. W przypadku, gdy osoba prowadząca szkolenie nie udzieliła odpowiedzi na wszystkie pytania, Instytucja Pośrednicząca powinna zapewnić uczestnikom przekazanie tych odpowiedzi po zakończeniu szkolenia.	31.12.2026 r.	Programowa operacyjna

L.p.	Treść wniosku (strona w raporcie)	Treść rekomendacji (strona w raporcie)	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Termin wdrożenia rekomendacji	Klasa rekomendacji
		odpowieź na zadawane pytania, które szkoleniowiec nie był w stanie precyzyjnie wyjaśnić. (strona w raporcie 31-33)				
8	Charakter dyskusji pod postami miał w dużej mierze negatywny wydźwięk, co może ograniczać skuteczność działań informacyjnych. Na Facebooku i platformie X dominują komentarze sceptyczne wobec unijnego wsparcia — często krytyczne, a niekiedy wręcz wrogie. Użytkownicy stosunkowo często wyrażają wątpliwości co do realnych korzyści z funduszy UE. Tego typu komentarze mogą zniechęcać innych odbiorców, zamiast ich aktywizować. (strona w raporcie 47-50)	Pomimo świadomości, iż nie możliwym jest wyeliminowanie z internetu zjawiska krytycznych informacji, zaleca się kontynuacja działań prewencyjnych, takich jak regularne monitorowanie opinii w mediach społecznościowych (social listening) w trakcie realizacji Programu. W ramach monitorowania należy wychwytywać pojawiające się krytyczne tematy lub pytania i reagować na nie adekwatnymi działaniami komunikacyjnymi. (strona w raporcie 47-50)	Instytucja Zarządzająca FEM 2021-2027 Instytucje Pośredniczące FEM 2021-2027	Zaleca się regularne monitorowanie opinii w mediach społecznościowych (social listening) również w trakcie realizacji Programu. Pozwoli to szybko wychwytywać pojawiające się krytyczne tematy lub pytania i reagować na nie adekwatnymi działaniami komunikacyjnymi. Jeśli np. rośnie fala negatywnych komentarzy dotyczących jakiejś inwestycji, można zaplanować posty wyjaśniające jej cel i korzyści dla społeczności. Jeśli w komentarzach przewija się pytanie „gdzie można znaleźć informator o naborach dla organizacji pozarządowych (NGO)?”, warto przygotować dedykowaną treść odpowiadającą na to zapotrzebowanie. Taka elastyczność sprawi, że komunikacja będzie proaktywnie zarządzać wizerunkiem FEM i podnosić akceptację społeczną na bieżąco.	31.12.2026 r.	Programowa operacyjna

L.p.	Treść wniosku (strona w raporcie)	Treść rekomendacji (strona w raporcie)	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Termin wdrożenia rekomendacji	Klasa rekomendacji
9		Zaleca się rozważenie przygotowania kampanii edukacyjnej wprost adresującej najczęstsze mity o funduszach europejskich. Należy w przystępny sposób wyjaśniać kwestie, które budzą kontrowersje (np. skąd się biorą fundusze UE, jak wygląda bilans wpłat i korzyści, na co naprawdę idą środki). (strona w raporcie 47-50)	Instytucja Zarządzająca FEM 2021-2027 Instytucje Pośredniczące FEM 2021-2027	Biorąc pod uwagę pojawiające się wątpliwości i negatywne komentarze, warto przygotować kampanię edukacyjną wprost adresującą najczęstsze mity o funduszach europejskich. Można to ująć w atrakcyjny format: infografiki „Fakty i mity o FEM”, krótkie filmiki Q&A, posty typu „Czy wiesz, że...”. W takiej komunikacji należy w przystępny sposób wyjaśniać kwestie, które budzą kontrowersje (np. skąd się biorą fundusze UE, jak wygląda bilans wpłat i korzyści, na co faktycznie przeznaczone są środki). Celem jest podniesienie ogólnego poziomu wiedzy mieszkańców, aby negatywne, oparte na dezinformacji opinie traciły na sile. Im lepiej mieszkańcy zrozumieją zasady działania FEM, tym chętniej i bardziej świadomie będą aplikować o środki. Należy rozważyć przygotowanie programu w telewizji ogólnopolskiej.	31.12.2026 r.	Programowa operacyjna
Rekomendacje w zakresie systemu i kryteriów wyboru projektów						
1	Sytuacja, w której znaczna liczba naborów na kluczowe obszary wsparcia ogłaszana jest w jednym	W kolejnej perspektywie finansowej rozwiązaniem tego problemu mogłaby być lepsza	Instytucja Zarządzająca FEM 2021-2027	Identyfikacja potrzeb i planów inwestycyjnych poszczególnych grup potencjalnych beneficjentów.	Kolejna perspektywa finansowa	Programowa strategiczna

L.p.	Treść wniosku (strona w raporcie)	Treść rekomendacji (strona w raporcie)	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Termin wdrożenia rekomendacji	Klasa rekomendacji
	momencie i z tym samym terminem na przygotowanie wniosku aplikacyjnego, znacznie utrudnia możliwości wnioskowania o dofinansowanie na wszystkie projekty, którymi dany podmiot jest zainteresowany. W sytuacji, gdy nabory te trwają w okresie wakacyjnym, jest to wręcz niemożliwe. Wówczas dany wnioskodawca, jeżeli chce rzetelnie się do tego przygotować, musi wybierać i skupić się tylko na niektórych naborach, najbardziej priorytetowych. (strona w raporcie 93-99)	współpraca z potencjalnymi beneficjentami już na etapie tworzenia Programu regionalnego. Z jednej strony identyfikacja potrzeb i planów inwestycyjnych poszczególnych grup potencjalnych beneficjentów umożliwiłaby Instytucji Zarządzającej zaplanowanie obszarów wsparcia, typów projektów oraz wstępnego harmonogramu ich wdrażania. Taki sygnał w stronę potencjalnych beneficjentów już na etapie programowania powinien wpłynąć na ich większą gotowość w momencie ogłaszania naborów wniosków, co powinno przełożyć się na sprawniejszą realizację Programu (strona w raporcie 93-99)		Zaplanowanie obszarów wsparcia Programu regionalnego, typów projektów oraz wstępnego harmonogramu ich wdrażania na przyszłą perspektywę finansową. Przekazywanie wymienionych wyżej informacji potencjalnym beneficjentom wsparcia.		
2	Wysoki odsetek wnioskodawców i beneficjentów pozytywnie ocenia czytelność i jednoznaczność dokumentacji konkursowej.	Ogłaszając kolejne nabory w danym obszarze wsparcia, Instytucja Pośrednicząca powinna przeanalizować dotychczas zgłaszane	Instytucje Pośredniczące FEM 2021-2027	Przed ogłoszeniem naboru wniosków o dofinansowanie, dokonanie analizy dotychczas zgłaszanych zapytań i wątpliwości.	31.12.2027 r.	Programowa operacyjna

L.p.	Treść wniosku (strona w raporcie)	Treść rekomendacji (strona w raporcie)	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Termin wdrożenia rekomendacji	Klasa rekomendacji
	Duży odsetek dostrzega potrzebę pozyskiwania dodatkowych informacji i wyjaśniania swoich wątpliwości w dedykowanych narzędziach komunikacji z instytucjami ogłaszającymi nabór. (strona w raporcie 127-129)	zapytania i wątpliwości i na ich podstawie dostosować dokumentację, o ile jest to zasadne i warunki Programu i Szczegółowego Opisu Priorytetów na to pozwalają. Ułatwi to kolejnym podmiotom aplikowanie o środki i zniweluje ewentualne problemy, jakie mogą wystąpić. (strona w raporcie 127-129)		Zgodnie z wynikami analizy, doprecyzowanie dokumentacji konkursowej, o ile jest to zasadne i warunki Programu i Szczegółowego Opisu Priorytetów na to pozwalają.		
3	Zaplanowane czasy naborów wniosków o dofinansowanie są wystarczające do zgromadzenia niezbędnych dokumentów oraz przygotowania kompletnych dokumentów projektowych. Prawidłowość wyznaczanych terminów potwierdzają poziomy zainteresowania ogłaszanymi naborami w trybie konkurencyjnym. Co do zasady wskazują one również na odpowiednią kwotę alokacji i prawidłową częstotliwość ogłaszania naborów. Zaledwie w przypadku siedmiu działań wartość dofinansowania	W ramach działań FEM 2021-2027, w przypadku których do tej pory poziom zainteresowania potencjalnych wnioskodawców znacznie odbiegał od dostępnej alokacji naborów, przed ponownym ogłoszeniem naborów proponuje się przeprowadzenie szczegółowej analizy zapotrzebowania na realizację projektów oraz powodów nieaplikowania o środki w poprzednich naborach.	Instytucje Pośredniczące FEM 2021-2027	Przed ponownym ogłoszeniem naborów w danym obszarze wsparcia FEM 2021-2027 proponuje się przeprowadzenie szczegółowej analizy zapotrzebowania na realizację projektów oraz powodów nieaplikowania o środki w poprzednich naborach. Pozwoli to Instytucjom Pośredniczącym w sposób odpowiedni zaproponować kierunki wydatkowania środków. Da również sygnał do ewentualnego przesuwania dostępnej alokacji pomiędzy działaniami.	31.12.2027 r.	Programowa operacyjna

L.p.	Treść wniosku (strona w raporcie)	Treść rekomendacji (strona w raporcie)	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Termin wdrożenia rekomendacji	Klasa rekomendacji
	złożonych wniosków stanowi mniej niż 50% przeznaczanej alokacji naborów. (strona w raporcie 107-112)	Pozwoli to Instytucjom Pośredniczącym w sposób odpowiedni zaproponować kierunki wydatkowania środków. Będzie to również sygnał do ewentualnego przesuwania dostępnej alokacji pomiędzy działaniami. (strona w raporcie 107-112)				
4	Zakres dokumentów niezbędnych do złożenia razem z wnioskiem o dofinansowanie jest właściwy i nie powinien podlegać ani rozszerzeniu, ani ograniczaniu. Przeprowadzona analiza dokumentacji poszczególnych naborów wskazuje, że zakres wymaganych od wnioskodawcy dokumentów jest adekwatny do celów danego działania. Część wymaganych do przedłożenia dokumentów wymaga od wnioskodawców czasu na ich uzyskanie. Takim przykładem są informacje i opinie z Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska oraz z Państwowego Gospodarstwa	Instytucja Zarządzająca powinna kontynuować wydłużanie terminów składania wniosków o dofinansowanie, jeżeli potencjalni wnioskodawcy potrzebują więcej czasu na przygotowanie wszystkich niezbędnych dokumentów i ich prośby są zasadne. Umożliwia to jak największej liczbie wnioskodawców ubieganie się o dofinansowanie, a tym samym zwiększa szanse na wybór jak najlepszych projektów. Przed podjęciem decyzji o wydłużeniu naborów	Instytucja Zarządzająca FEM 2021-2027 Instytucje Pośredniczące FEM 2021-2027	Kontynuacja wydłużania terminów składania wniosków o dofinansowanie, jeżeli potencjalni wnioskodawcy potrzebują więcej czasu na przygotowanie wszystkich niezbędnych dokumentów i ich prośby są zasadne. Przed podjęciem decyzji o wydłużeniu naborów należy jednak każdorazowo przeanalizować możliwe skutki związane ze skróceniem czasu na realizację projektów, z uwzględnieniem wymagań nałożonych np. w kryteriach wyboru projektów czy też specyfiki realizowanych inwestycji w danym obszarze objętym naborem.	31.12.2027 r.	Programowa operacyjna

L.p.	Treść wniosku (strona w raporcie)	Treść rekomendacji (strona w raporcie)	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Termin wdrożenia rekomendacji	Klasa rekomendacji
	Wodnego Wody Polskie, uzyskanie których jest bardzo czasochłonne. (strona w raporcie 104-106)	należy jednak każdorazowo przeanalizować możliwe skutki związane ze skróceniem czasu na realizację projektów, z uwzględnieniem wymagań nałożonych np. w kryteriach wyboru projektów czy też specyfiki realizowanych inwestycji w danym obszarze objętym naborem. (strona w raporcie 104-106)				
5	W kontekście oceny wniosków o dofinansowanie nie zidentyfikowano problemów z bezstronnością i obiektywizmem oceny. Zdarzają się jednak sytuacje, w których oceny ekspertów są skutecznie podważane z powodów nieprawidłowej oceny, złych interpretacji zapisów regulaminu lub innych dokumentów. Często zdarza się, że dany ekspert dokonuje oceny nie tylko w województwie mazowieckim, ale również w innych regionach, w których obowiązują odmienne	W ramach prac KOP każdy z ekspertów powinien otrzymywać od instytucji ogłaszającej nabór komplet niezbędnych dokumentów źródłowych, na których powinien opierać swoją ocenę. (strona w raporcie 127-129)	Instytucje Pośredniczące FEM 2021-2027	Przekazywanie każdemu z ekspertów oceniających w danym naborze kompletu niezbędnych dokumentów źródłowych, na których powinien opierać swoją ocenę. Zapobieganie to sytuacji, w której ocena dokonywana jest na podstawie nieaktualnych dokumentów albo dokumentów wykorzystywanych przez eksperta w ocenie przeprowadzanej w innym województwie. Wpłyne również na jednolitość oceny.	31.12.2027 r.	Programowa operacyjna

L.p.	Treść wniosku (strona w raporcie)	Treść rekomendacji (strona w raporcie)	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji	Termin wdrożenia rekomendacji	Klasa rekomendacji
	wymagania i kryteria wyboru projektów. (strona w raporcie 127-129)					

13.2. Table of Conclusions and Recommendations

14. Tabela 25. Table of Implementation of Programme and Horizontal Recommendations

No.	Content of the conclusion (page in the report)	Recommendation (page in the report)	Addressee of the recommendation	Implementation method	Implementation deadline	Class of the recommendation
Rekomendacje w zakresie działań informacyjno-promocyjnych						
1	Instruments of information and promotion activities have been identified that are aimed at raising public awareness of FEM 2021–2027 among the region's residents, but whose current reach to the general public remains limited. These are primarily publications presenting completed FEM 2021–2027 projects. It should be noted, however, that only a relatively small number of projects have been completed so far. (report pages 57–62)	It is worth continuing and further developing the practice of presenting specific stories of beneficiaries and projects. Audiences tend to respond more positively to information that relates to the experiences of other people or places. (report pages 57–62)	Managing Authority of FEM 2021–2027 Intermediate Bodies of FEM 2021–2027	Continuation of the current forms of presenting specific stories of beneficiaries and projects, such as series of social media posts, European Funds campaigns dedicated to particular social groups, production of films about the Funds featuring individual people or social groups, and the presentation of projects in the magazine European Funds in Mazovia. Stories illustrating the tangible benefits of FEM appeal more strongly to imagination and emotions, which not only enhances the Programme's positive image but also encourages others to follow their example by submitting applications. Storytelling should be adapted to different channels — for example, longer posts with photos on Facebook, video materials on YouTube, and short clips	31.12.2027 r.	Strategic Operational

No.	Content of the conclusion (page in the report)	Recommendation (page in the report)	Addressee of the recommendation	Implementation method	Implementation deadline	Class of the recommendation
				or graphics with quotes and quick facts on Instagram.		
2	A factor that increases the effectiveness of information and promotion activities is the use of the latest digital and interactive tools. There is potential for an even broader introduction of modern communication formats, such as interactive applications, quizzes, live chats, short dynamic videos, animations, or infographics. Conventional, static forms of communication (texts, brochures) may no longer be sufficiently competitive in today's information overload. (report pages 57–62)	Continuation of the extensive use of modern communication formats in information and promotion activities, such as short dynamic videos, animations, and infographics. The range of communication methods should be continuously improved and updated to keep pace with modern trends and social preferences. It would be advisable to make more intensive use of contemporary digital communication channels — particularly social media, short video formats, and interactive content. Such formats are more effective in reaching younger audiences, for whom the internet is the primary source of information.	Managing Authority of FEM 2021–2027 Intermediate Bodies of FEM 2021–2027	Continuation of the extensive use of modern communication formats in information and promotion activities, such as short dynamic videos, animations, and infographics. Continuous improvement and updating of the range of communication methods to keep pace with modern trends and social preferences. More intensive use of contemporary digital communication channels, especially social media, short video formats, and interactive content. Such formats are more effective in reaching younger audiences, for whom the internet is the primary source of information.	31.12.2027 r.	Strategic Operational

No.	Content of the conclusion (page in the report)	Recommendation (page in the report)	Addressee of the recommendation	Implementation method	Implementation deadline	Class of the recommendation
		(report pages 57–62)				
3	Residents of Mazovia share the view that the European Funds contribute to the development of their region. However, only a small proportion of residents believe that they personally benefit from the European Funds. Considering the broad scope of the Funds' use in the development of Polish regions, this result appears unsatisfactory. Attention should also be drawn to the relatively large share of people who have no opinion on the matter, mainly due to insufficient knowledge to form a judgment about the benefits of the Programme's implementation. This is particularly true for younger people aged 20–29, people over 70, those with the lowest levels of education (primary, lower secondary, or vocational), and residents of	Continuation of information and promotion activities targeted at groups that have not yet formed a clear opinion about the benefits of FEM 2021–2027 for the development of Mazovia, or hold an opposing view — namely young people and seniors. (report pages 53–57)	Managing Authority of FEM 2021–2027 Intermediate Bodies of FEM 2021–2027	Continuation of information and promotion activities aimed at raising residents' awareness of the benefits that FEM 2021–2027 brings to the development of Mazovia. These activities should be particularly targeted at young people aged 20–29, older adults over 70, individuals with the lowest levels of education (primary, lower secondary, and vocational), as well as residents of rural areas and medium-sized towns. Communication should be tailored to the specific needs of different groups. Information channels should be designed to effectively reach individual audiences, be clear and understandable to them, and include content relevant to their needs. For seniors, these could include local community meetings, universities of the third age, rural women's associations, or traditional local media addressed to older audiences.	31.12.2027 r.	Strategic Operational

No.	Content of the conclusion (page in the report)	Recommendation (page in the report)	Addressee of the recommendation	Implementation method	Implementation deadline	Class of the recommendation
	rural areas and medium-sized towns. (report pages 53–57)					
4	It is important to emphasise the need for: – further simplification of the language used in communications and the avoidance of excessive specialist terminology, so that messages are understandable to the widest possible audience, – greater individualisation of communication, i.e. better tailoring of information to specific groups of beneficiaries and their practical needs. Such actions can contribute to even more effective dissemination of knowledge about the European Funds within society. (report pages 33–39)	Further continuation of adapting communication formats to the specific characteristics of different audiences — ensuring simplicity of language and clarity of messages, adjusted to the knowledge level of each group. These are only minor organisational and qualitative improvements aimed at fully leveraging the synergy of all information activities. (report pages 33–39)	Managing Authority of FEM 2021–2027 Intermediate Bodies of FEM 2021–2027	Continuing to tailor content to different audience segments so that everyone can find information relevant to them. For example, for entrepreneurs and local governments, it would be useful to run series of posts about upcoming calls for proposals and informational webinars (also promoted on LinkedIn or via mailing), while for young people and students — lighter content on Instagram showcasing cultural or environmental projects implemented with FEM support, which would help build future awareness. Diversifying communication channels may also be necessary — for instance, having a podcast presence could help reach those who do not use traditional channels. It is also important to ensure that the official website remains intuitive and consistently promoted — for example, every social media post should include a call to action such as	31.12.2026 r.	Strategic Operational

No.	Content of the conclusion (page in the report)	Recommendation (page in the report)	Addressee of the recommendation	Implementation method	Implementation deadline	Class of the recommendation
				"More information at: funduszeuedlamazowska.eu" (or another easy-to-remember address) so that audiences retain the official source of comprehensive information in their awareness.		
5	The complementarity and coherence of information and promotion tools were assessed positively. However, some areas were identified as requiring improvement, particularly in relation to training and informational materials.	It is recommended to integrate training with online materials. Training participants should be provided with access to the discussed content in digital form after the sessions. (report pages 31–33)	Managing Authority of FEM 2021–2027 Intermediate Body of FEM 2021–2027 (Voivodeship Labour Office in Warsaw)	Digital recording of organised training sessions and making them available to participants as post- training materials. This approach allows the knowledge gained during training to be consolidated and refreshed at a time convenient for the beneficiary.	31.12.2026 r.	Strategic Operational
6	Integrating training content with online materials — so that training participants have easy digital access to the discussed topics after the sessions — allows the knowledge gained during training to be consolidated and refreshed at a time convenient for the beneficiary. It was often reported that individual consultations with	To ensure maximum effectiveness, training sessions must have a practical character. The trainer should not be merely a theorist who "knows the regulations slightly better than those attending," but a person who has already gone through the process that participants are about to face.	Managing Authority of FEM 2021–2027 Intermediate Body of FEM 2021–2027 (Voivodeship Labour Office in Warsaw)	Ensuring that the trainer has practical knowledge of applying for funding under the European Funds. Preferring in-person training sessions. Using interactive forms of delivery, for example through demonstrations with the application generator.	31.12.2026 r.	Strategic Operational

No.	Content of the conclusion (page in the report)	Recommendation (page in the report)	Addressee of the recommendation	Implementation method	Implementation deadline	Class of the recommendation
	the trainer were not available after the training sessions. (report pages 31–33)	The preferred format of training should be in- person sessions, as they are much more effective in engaging participants in experience sharing and discussion. Interactivity can also enhance engagement — for example, by demonstrating the process of completing an application using the application generator. (report pages 31–33)				
7		It is necessary to provide space for discussion and for clarifying emerging doubts. In this way, training sessions gain an educational dimension rather than serving merely an informational purpose. It would be advisable to introduce a practice of offering individual consultations with the trainer after the completion of each training session.	Managing Authority of FEM 2021–2027 Intermediate Body of FEM 2021–2027 (Voivodeship Labour Office in Warsaw)	When designing training sessions, it is essential to ensure opportunities for discussion and clarification of any questions arising during the training, as well as to provide participants with the possibility of individual consultations with the trainer after the session. If the trainer was unable to answer all questions during the training, the Intermediate Body should ensure that participants receive those answers after the session.	31.12.2026 r.	Strategic Operational

No.	Content of the conclusion (page in the report)	Recommendation (page in the report)	Addressee of the recommendation	Implementation method	Implementation deadline	Class of the recommendation
		In this context, it would also be reasonable to ensure that, after the training, participants receive answers to any questions that the trainer was unable to address precisely during the session. (report pages 31–33)				
8	The nature of discussions under posts was largely negative, which may reduce the effectiveness of information activities. On Facebook and the X platform, comments expressing scepticism toward EU support prevail — often critical and sometimes even hostile. Users relatively often express doubts about the real benefits of EU funds. Such comments may discourage other audiences rather than motivate them to engage. (report pages 47–50)	Although it is understood that it is not possible to eliminate critical opinions from the internet, it is recommended to continue preventive measures such as regular monitoring of opinions on social media (social listening) during the implementation of the Programme. As part of this monitoring, it is important to identify emerging critical topics or questions and respond to them with appropriate communication actions. (report pages 47–50)	Managing Authority of FEM 2021–2027 Intermediate Bodies of FEM 2021–2027	It is recommended to regularly monitor opinions on social media (social listening) throughout the implementation of the Programme. This will allow for the quick identification of emerging critical topics or questions and enable appropriate communication responses. For example, if a wave of negative comments arises regarding a specific investment, explanatory posts can be planned to clarify its purpose and benefits for the community. If comments frequently include questions such as “Where can I find information about calls for proposals for NGOs?”, it would be worthwhile	31.12.2026 r.	Strategic Operational

No.	Content of the conclusion (page in the report)	Recommendation (page in the report)	Addressee of the recommendation	Implementation method	Implementation deadline	Class of the recommendation
				to prepare dedicated content addressing this need. Such flexibility will make communication more proactive in managing the image of FEM and in strengthening social acceptance on an ongoing basis.		
9		It is recommended to consider preparing an educational campaign directly addressing the most common myths about the European Funds. Issues that often raise controversy (e.g. where EU funds come from, what the balance of contributions and benefits looks like, and how the funds are actually spent) should be explained in a clear and accessible way. (report pages 47–50)	Managing Authority of FEM 2021–2027 Intermediate Bodies of FEM 2021–2027	Given the recurring doubts and negative comments, it is worth preparing an educational campaign directly addressing the most common myths about the European Funds. This could take an engaging format such as infographics (“Facts and Myths about FEM”), short Q&A videos, or “Did you know that...” posts. The communication should clearly and accessibly explain issues that often raise controversy — for example, where EU funds come from, what the balance of contributions and benefits looks like, and how the funds are actually used. The goal is to raise the overall level of public awareness so that negative, misinformation-based opinions lose influence. The better residents	31.12.2026 r.	Strategic Operational

No.	Content of the conclusion (page in the report)	Recommendation (page in the report)	Addressee of the recommendation	Implementation method	Implementation deadline	Class of the recommendation
				understand how FEM works, the more willingly and consciously they will apply for funding. It is also recommended to consider preparing a dedicated programme on national television.		
Recommendations regarding the project selection system and criteria						
1	A situation in which a large number of calls for key support areas are announced simultaneously, all with the same application preparation deadline, significantly limits applicants' ability to apply for funding for all projects they are interested in. When such calls take place during the summer period, participation becomes nearly impossible. In such cases, applicants who wish to prepare thoroughly are forced to choose and focus only on a few, most priority calls. (report pages 93–99)	In the next financial perspective, this issue could be addressed through improved cooperation with potential beneficiaries already at the stage of developing the Regional Programme. On the one hand, identifying the needs and investment plans of various groups of potential beneficiaries would enable the Managing Authority to plan support areas, project types, and a preliminary implementation schedule. Such early communication with potential beneficiaries at the programming stage should increase their	Managing Authority of FEM 2021–2027	Identification of the needs and investment plans of specific groups of potential beneficiaries. Planning of the Regional Programme's support areas, project types, and a preliminary implementation schedule for the next financial perspective. Providing the above information to potential beneficiaries of support.	Next financial perspective	Strategic Operational

No.	Content of the conclusion (page in the report)	Recommendation (page in the report)	Addressee of the recommendation	Implementation method	Implementation deadline	Class of the recommendation
		readiness when calls for proposals are announced, which in turn should contribute to more efficient Programme implementation. (report pages 93–99)				
2	A high percentage of applicants and beneficiaries positively assess the clarity and consistency of the call documentation. At the same time, a large share recognise the need to obtain additional information and clarify their doubts through dedicated communication channels with the institutions announcing the calls. (report pages 127–129)	When announcing subsequent calls in a given support area, the Intermediate Body should analyse previously submitted questions and concerns and, where justified and permitted by the Programme and the Detailed Description of Priorities, adjust the documentation accordingly. This will make it easier for future applicants to apply for funding and help eliminate potential issues that may arise. (report pages 127–129)	Intermediate Bodies of FEM 2021–2027	Before announcing a call for project funding, an analysis of previously submitted questions and concerns should be carried out. Based on the results of this analysis, the call documentation should be clarified where justified and where permitted by the Programme and the Detailed Description of Priorities.	31.12.2027 r.	Strategic Operational
3	The planned durations of calls for project funding are sufficient for applicants to gather the necessary documents and	For FEM 2021–2027 measures where the level of interest from potential applicants has so far	Intermediate Bodies of FEM 2021–2027	Before reopening calls for proposals in a given FEM 2021–2027 support area, it is recommended to conduct a detailed analysis of the demand for	31.12.2027 r.	Strategic Operational

No.	Content of the conclusion (page in the report)	Recommendation (page in the report)	Addressee of the recommendation	Implementation method	Implementation deadline	Class of the recommendation
	prepare complete project documentation. The appropriateness of the established deadlines is confirmed by the levels of interest in competitive calls, which generally also indicate an adequate allocation amount and appropriate frequency of calls. Only in the case of seven measures did the value of funding requested in submitted applications amount to less than 50% of the available call allocation. (report pages 107–112)	significantly diverged from the available call allocation, it is recommended that, before reopening such calls, a detailed analysis be conducted to assess the demand for project implementation and the reasons for the lack of applications in previous calls. This will enable the Intermediate Bodies to appropriately propose directions for the allocation of funds. It will also serve as a signal for the possible reallocation of available funds between measures. (report pages 107–112)		project implementation and the reasons for the lack of applications in previous calls. This will enable the Intermediate Bodies to appropriately propose directions for the allocation of funds and may also serve as a signal for the possible reallocation of available funds between measures.		
4	The scope of documents required to be submitted together with the application for funding is appropriate and should neither be expanded nor reduced. The analysis of documentation from individual calls indicates	The Managing Authority should continue to extend the deadlines for submitting applications for funding if potential applicants need more time to prepare all the required	Managing Authority of FEM 2021–2027 Intermediate Bodies of FEM 2021–2027	Continuation of extending the deadlines for submitting applications for funding when potential applicants need more time to prepare all the required documents and their requests are justified. Before deciding to extend a call, it is necessary each time to analyse the	31.12.2027 r.	Strategic Operational

No.	Content of the conclusion (page in the report)	Recommendation (page in the report)	Addressee of the recommendation	Implementation method	Implementation deadline	Class of the recommendation
	that the range of documents required from applicants is adequate to the objectives of each specific measure. Some of the required documents take time for applicants to obtain. Examples include information and opinions from the Regional Directorate for Environmental Protection and from the Polish Waters National Water Management Authority, the acquisition of which is particularly time-consuming. (report pages 104–106)	documents and their requests are justified. This approach allows the greatest possible number of applicants to apply for funding, thereby increasing the chances of selecting the best projects. However, before deciding to extend a call, it is necessary each time to analyse the possible consequences related to shortening the project implementation period, taking into account the requirements set out, for example, in the project selection criteria or the specific nature of investments implemented within the area covered by the call. (report pages 104–106)		possible consequences related to shortening the project implementation period, taking into account the requirements set out, for example, in the project selection criteria or the specific nature of investments implemented in the area covered by the call.		
5	In the context of project application evaluations, no issues were identified regarding impartiality or objectivity in the assessment process.	As part of the work of the Project Evaluation Committee (KOP), each expert should receive from the institution announcing	Intermediate Bodies of FEM 2021–2027	Providing each expert involved in a given call with a complete set of necessary source documents on which their assessment should be based.	31.12.2027 r.	Strategic Operational

No.	Content of the conclusion (page in the report)	Recommendation (page in the report)	Addressee of the recommendation	Implementation method	Implementation deadline	Class of the recommendation
	However, there are instances where experts' evaluations are successfully challenged due to incorrect assessments, misinterpretations of the regulations, or other documentation. It often happens that an expert conducts evaluations not only in the Mazovia region but also in other regions where different requirements and project selection criteria apply. (report pages 127–129)	the call a complete set of source documents on which their assessment should be based. (report pages 127–129)		This will prevent situations where evaluations are carried out using outdated documents or materials previously used by the expert in assessments conducted in another region. It will also contribute to greater consistency in the evaluation process.		

15. Spis tabel, wykresów i schematów

15.1. Spis tabel

Tabela 1. Liczba zestawów kryteriów wyboru projektów w ramach FEM 2021-2027 (wg stanu na 30 czerwca 2025 r.)	23
Tabela 2. Ogłoszone nabory wniosków o dofinansowanie w ramach FEM 2021-2027 (wg stanu na 30 czerwca 2025 r.)	25
Tabela 3. Stan wdrażania FEM 2021-2027 (wg stanu na 30 czerwca 2025 r.)	26
Tabela 4. Procentowy udział środków finansowych założonych na realizację poszczególnych celów	35
Tabela 5. Realizacja wskaźników monitoringu celów realizacji działań komunikacyjnych	36
Tabela 6. Liczba wyświetleń postów opublikowanych na profilach FEM w mediach społecznościowych	45
Tabela 7. Ocena działań informacyjno-promocyjnych w ramach FEM 2021-2027 (w skali od 1 do 6).....	72
Tabela 8. Ocena osób udzielających informacji w instytucjach ogłaszających nabory (w skali od 1 do 6).....	86
Tabela 9. Zestawienie ilościowe wskaźników przyjętych do ram wykonania FEM 2021-2027 w podziale na Fundusze (szt.).....	94
Tabela 10. Cele certyfikacji środków wynikające z „zasady n+3/n+2” (euro oraz % alokacji) w ramach FEM 2021-2027	99
Tabela 11. Czas poszczególnych naborów wniosków o dofinansowanie (liczba dni kalendarzowych).....	108
Tabela 12. Odsetek wartości dofinansowania złożonych wniosków w stosunku do alokacji naborów w trybie konkurencyjnym (w %).....	111
Tabela 13. Ocena planowania czasu naborów pod kątem potrzeby zgromadzenia niezbędnych dokumentów oraz możliwości przygotowania kompletnych dokumentów projektowych w działaniach, w których zidentyfikowano niewystarczające zainteresowanie aplikowaniem o środki	113
Tabela 14. Liczba etatów w poszczególnych instytucjach i wydziałach w stosunku do nałożonej alokacji.....	115
Tabela 15. Liczba złożonych wniosków w stosunku do ilości etatów w poszczególnych instytucjach i wydziałach	117
Tabela 16. Liczba ekspertów oceniających wnioski o dofinansowanie w ramach FEM 2021-2027 w poszczególnych priorytetach i dziedzinach.....	119
Tabela 17. Średni czas oceny wniosków w poszczególnych priorytetach FEM 2021-2027 (liczba dni kalendarzowych).....	123
Tabela 18. Zakres wniosków o dofinansowanie w ramach EFRR oraz EFS+	134
Tabela 19. Diagram logiki interwencji FEM 2021-2027	156
Tabela 20. Średnia liczba kryteriów wyboru projektów w ramach EFRR w podziale na poszczególne działania FEM 2021-2027	171
Tabela 21. Średnia liczba kryteriów wyboru projektów w ramach EFS+ w podziale na poszczególne działania FEM 2021-2027	172

Tabela 22. Wyniki analizy SWOT systemu wyboru projektów w ramach FEM 2021-2027.....	191
Tabela 23. Wyniki analizy PEST systemu wyboru projektów w ramach FEM 2021-2027.....	192
Tabela 24. Tabela wdrażania rekomendacji programowych i horyzontalnych	193

15.2. Spis wykresów

Wykres 1. Odsetek mieszkańców, którzy spotkali się z określeniami Fundusze Europejskie dla Mazowsza lub FEM w podziale na płeć, wiek, wykształcenie oraz miejsce zamieszkania	29
Wykres 2. Źródła informacji o istnieniu programu FEM 2021-2027, które trafiły do mieszkańców	30
Wykres 3. Konieczność modyfikacji zastosowanych narzędzi, aby w sposób bardziej efektywny przyczyniały się do informowania o programie regionalnym FEM 2021-2027, w opinii mieszkańców województwa mazowieckiego	38
Wykres 4. Konieczność modyfikacji zastosowanych narzędzi, aby w sposób bardziej efektywny przyczyniały się do informowania o programie regionalnym FEM 2021-2027, w opinii wnioskodawców i beneficjentów FEM 2021-2027	39
Wykres 5. Wiedza mieszkańców województwa mazowieckiego czym są Fundusze Europejskie dla Mazowsza	42
Wykres 6. Odsetek mieszkańców województwa mazowieckiego interesujących się Funduszami Europejskimi dla Mazowsza	43
Wykres 7. Ocena poziomu wiedzy mieszkańców województwa mazowieckiego o poszczególnych aspektach związanych z FEM 2021-2027 (w skali od 1 do 6).....	43
Wykres 8. Ocena poziomu wiedzy mieszkańców województwa mazowieckiego o FEM 2021-2027 w podziale na płeć, wiek, wykształcenie oraz miejsce zamieszkania (w skali od 1 do 6).....	44
Wykres 9. Liczba obserwujących profile FEM w mediach społecznościowych	45
Wykres 10. Odsetek mieszkańców, którzy spotkali się z poszczególnymi instrumentami działań informacyjno-promocyjnych.....	47
Wykres 11. Najczęściej wskazywane instrumenty, które przyczyniły się do wzrostu zainteresowania formami i możliwościami wsparcia oferowanymi w ramach FEM 2021-2027 wraz z oceną wpływu na wzrost zainteresowania (w skali od 1 do 6) 49	
Wykres 12. Ocena akceptacji działań realizowanych przy pomocy Funduszy Europejskich dla Mazowsza na lata 2021-2027 w podziale na płeć, wiek, wykształcenie i miejsce zamieszkania (w skali od 1 do 6).....	52
Wykres 13. Odsetek mieszkańców województwa mazowieckiego uważających, że środki w ramach programu Fundusze Europejskie dla Mazowsza na lata 2021-2027 są przeznaczane na zaspokojenie prawdziwych potrzeb regionu i jego mieszkańców	53
Wykres 14. Odsetek mieszkańców województwa mazowieckiego uważających, że środki w ramach programu Fundusze Europejskie dla Mazowsza na lata 2021-2027 są przyznawane w sprawiedliwy sposób	53

Wykres 15. Odsetek mieszkańców województwa mazowieckiego uważających, że prowadzenie przedsięwzięć finansowanych z FEM 2021-2027 jest korzystne dla województwa mazowieckiego	55
Wykres 16. Odsetek mieszkańców województwa mazowieckiego uważających, że FEM 2021-2027 przyczynia się do rozwoju województwa mazowieckiego	55
Wykres 17. Odsetek mieszkańców, którzy nie uważają, że FEM 2021-2027 jest korzystny dla województwa mazowieckiego i nie przyczynia się do jego rozwoju albo nie mają wyrobionego zdania na ten temat.....	56
Wykres 18. Ocena aplikowania do programu Fundusze Europejskie dla Mazowsza na lata 2021-2027 w porównaniu do Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020.....	57
Wykres 19. Ocena mieszkańców województwa mazowieckiego program Fundusze Europejskie dla Mazowsza na lata 2021-2027 w porównaniu do Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020.....	58
Wykres 20. Odsetek mieszkańców województwa mazowieckiego popierających wartości Unii Europejskiej w tym równości, niedyskryminacji, włączenia społecznego w celu zwalczania negatywnych stereotypów dotyczących grup narażonych na dyskryminację	60
Wykres 21. Odsetek mieszkańców województwa mazowieckiego popierających członkostwo Polski w Unii Europejskiej	60
Wykres 22. Odsetek mieszkańców, którzy nie są przekonani lub nie popierają członkostwa Polski w Unii Europejskiej	61
Wykres 23. Odsetek nieskutecznych wnioskodawców oraz beneficjentów FEM 2021-2027, którzy spotkali się z poszczególnymi instrumentami działań informacyjno-promocyjnych	66
Wykres 24. Najczęściej wskazywane instrumenty, które przyczyniły się do wzrostu zainteresowania formami i możliwościami wsparcia oferowanymi w ramach FEM 2021-2027 wraz z oceną wpływu na wzrost zainteresowania (w skali od 1 do 6)	70
Wykres 25. Ocena działań informacyjno-promocyjnych (w skali od 1 do 6).....	73
Wykres 26. Ocena poszczególnych aspektów działań informacyjno-promocyjnych w ramach FEM 2021-2027 (w skali od 1 do 6)	74
Wykres 27. Odsetek wnioskodawców i beneficjentów korzystających z informacji udzielanej przez instytucje ogłaszające konkurs podczas przygotowywania wniosku o dofinansowanie	78
Wykres 28. Odsetek wnioskodawców otrzymujących dofinansowanie w ramach FEM 2021-2027 w zależności od korzystania z informacji udzielanej przez IP	79
Wykres 29. Ocena w jakim stopniu pozyskane informacje z IP miały wpływ na podjęcie decyzji o złożeniu wniosku i jego kształcie (w skali od 1 do 6)	79
Wykres 30. Odsetek wnioskodawców i beneficjentów uczestniczących w szkoleniach organizowanych przez instytucje ogłaszające konkurs	80
Wykres 31. Odsetek wnioskodawców otrzymujących dofinansowanie w ramach FEM 2021-2027 w zależności od korzystania ze szkoleń.....	81
Wykres 32. Odsetek wnioskodawców i beneficjentów korzystających z infolinii podczas przygotowywania wniosku o dofinansowanie	82

Wykres 33. Odsetek wnioskodawców otrzymujących dofinansowanie w ramach FEM 2021-2027 w zależności od korzystania z infolinii	83
Wykres 34. Ocena jakości dostępnej infolinii w ramach FEM 2021-2027 dokonana przez wnioskodawców i beneficjentów Programu.....	83
Wykres 35. Odsetek wnioskodawców i beneficjentów korzystających z publikacji przygotowanych przez instytucje ogłaszające konkurs podczas przygotowania wniosku o dofinansowanie	84
Wykres 36. Odsetek wnioskodawców otrzymujących dofinansowanie w ramach FEM 2021-2027 w zależności od korzystania z publikacji przygotowywanych przez IP.....	85
Wykres 37. Odsetek wnioskodawców oraz beneficjentów, dla których informacja otrzymana z IP była wystarczająca do złożenia wniosku o dofinansowanie	86
Wykres 38. Odsetek wnioskodawców oraz beneficjentów, którzy identyfikują bariery w dostępie do informacji niezbędnej do złożenia wniosku o dofinansowanie	87
Wykres 39. Odsetek wnioskodawców oraz beneficjentów, którzy korzystali z firm doradczych podczas przygotowania wniosku o dofinansowanie	89
Wykres 40. Powody korzystania z firm doradczych podczas przygotowania wniosku o dofinansowanie	89
Wykres 41. Ocena systemu wyboru projektów funkcjonującego w ramach FEM 2021-2027 w opinii wnioskodawców oraz beneficjentów	93
Wykres 42. Ogłoszone nabory wniosków o dofinansowanie w poszczególnych działaniach FEM 2021-2027 w ramach EFS+ na przestrzeni lat 2023-2025	95
Wykres 43. Ogłoszone nabory wniosków o dofinansowanie w poszczególnych działaniach FEM 2021-2027 w ramach EFRR na przestrzeni lat 2023-2025.....	96
Wykres 44. Ocena planowania naborów w czasie biorąc pod uwagę specyfikę składanych projektów	97
Wykres 45. Ocena planowania czasu naborów pod kątem potrzeby zgromadzenia niezbędnych dokumentów oraz możliwości przygotowania kompletnych dokumentów projektowych	98
Wykres 46. Stan wdrażania EFRR w ramach FEM 2021-2027 w poszczególnych miesiącach ..	99
Wykres 47. Stan wdrażania EFS+ w ramach FEM 2021-2027 w poszczególnych miesiącach	100
Wykres 48. Ocena czy ogłoszenie o naborze wniosków oraz regulaminu konkursu zawierały wszystkie potrzebne informacje do przygotowania wysokiej jakości wniosku o dofinansowanie	104
Wykres 49. Odsetek wnioskodawców i beneficjentów uważających, że zakres dokumentów wymaganych do przygotowania i złożenia wniosku o dofinansowanie był dostosowany do specyfiki składanego projektu.....	106
Wykres 50. Odsetek wnioskodawców i beneficjentów wskazujących na rodzaje modyfikacji zakresu dokumentów wymaganych do przygotowania wniosku o dofinansowanie	106
Wykres 51. Odsetek wnioskodawców i beneficjentów oceniających treści regulaminu konkursu jako zrozumiałe, jednoznaczne i niebudzące wątpliwości.....	107
Wykres 52. Ocena planowania czasu naborów pod kątem potrzeby zgromadzenia niezbędnych dokumentów oraz możliwości przygotowania kompletnych dokumentów projektowych w podziale na fundusze.....	109

Wykres 53. Czas oceny (dni) w poszczególnych naborach wniosków w zależności od liczby złożonych wniosków (szt.)	124
Wykres 54. Czas oceny wniosków o dofinansowanie w opinii wnioskodawców i beneficjentów FEM 2021-2027 (dni)	124
Wykres 55. Ocena systemu wyboru projektów pod kątem przejrzystości oceny wniosków o dofinansowanie (w skali od 0 do 9)	126
Wykres 56. Ocena systemu wyboru projektów pod kątem bezstronności i obiektywności oceny wniosków o dofinansowanie (w skali od 0 do 9)	128
Wykres 57. Ocena poprawności funkcjonowania aplikacji MEWA 2.0 podczas sporządzania wniosku o dofinansowanie	136
Wykres 58. Ocena stopnia w jakim system informatyczny MEWA 2.0 zaspokaja potrzeby wnioskodawców dotyczące funkcjonowania systemu oceny i wyboru projektów (w skali od 1 do 6).....	137
Wykres 59. Odsetek wnioskodawców oraz beneficjentów, którzy zgłaszają potrzebę poprawy lub zmiany w funkcjonowaniu aplikacji MEWA 2.0	137
Wykres 60. Ocena na ile kryteria wyboru projektów są skonstruowane w sposób jasny i zrozumiały (w skali od 0 do 9)	143
Wykres 61. Ocena na ile kryteria wyboru projektów są jednoznaczne i precyzyjne (w skali od 0 do 9).....	143
Wykres 62. Ocena na ile kryteria wyboru projektów są poprawne merytorycznie (w skali od 0 do 9).....	144
Wykres 63. Ocena na ile kryteria wyboru projektów są skonstruowane w sposób jasny i zrozumiały, jednoznaczne i precyzyjne oraz poprawne merytorycznie w podziale na fundusze (w skali od 0 do 9)	144
Wykres 64. Ocena na ile kryteria wyboru projektów są skonstruowane w sposób jasny i zrozumiały, jednoznaczne i precyzyjne oraz poprawne merytorycznie w podziale na priorytety (w skali od 0 do 9).....	145
Wykres 65. Ocena na ile kryteria wyboru projektów są mierzalne (w skali od 0 do 9)	145
Wykres 66. Ocena na ile kryteria wyboru projektów są możliwe do zweryfikowania (w skali od 0 do 9).....	146
Wykres 67. Ocena na ile kryteria wyboru projektów są obiektywne (w skali od 0 do 9)	146
Wykres 68. Ocena na ile kryteria wyboru projektów są mierzalne, możliwe do zweryfikowania oraz obiektywne w podziale na fundusze (w skali od 0 do 9)	146
Wykres 69. Ocena na ile kryteria wyboru projektów są mierzalne, możliwe do zweryfikowania oraz obiektywne w podziale na priorytety (w skali od 0 do 9).....	147
Wykres 70. Odsetek wnioskodawców i beneficjentów, którzy uważają, że katalog kryteriów zapewnia ocenę wszystkich najważniejszych elementów projektu	160
Wykres 71. Elementy projektu, których nie można było ocenić za pomocą katalogu kryteriów projektu	161
Wykres 72. Analiza poziomów wag punktowych kryteriów wyboru projektów w poszczególnych działaniach FEM 2021-2027 w trybie konkurencyjnym (w %)...	162
Wykres 73. Odsetek wnioskodawców i beneficjentów, którzy uważają, że kryteriom wyboru projektów przypisano adekwatne znaczenie (liczbę punktów możliwych do uzyskania)	163

Wykres 74. Ocena na ile kryteria wyboru projektów umożliwiają wybór projektów, które w największym stopniu przyczyniają się do realizacji celów działania (w skali od 0 do 9).....	165
Wykres 75. Ocena na ile kryteria wyboru projektów umożliwiają wybór projektów, które w największym stopniu przyczyniają się do realizacji celów działania w podziale na priorytety (w skali od 0 do 9).....	165
Wykres 76. Odsetek wnioskodawców i beneficjentów uważających, że kryteria wyboru projektów pozwoliły na przygotowanie optymalnych założeń projektowych.....	168
Wykres 77. Odsetek wnioskodawców i beneficjentów uważających, że kryteria wyboru projektów wymusiły przygotowanie wysokiej jakości projektu	168
Wykres 78. Ocena na ile kryteria wyboru projektów umożliwiają wybór projektów, które w największym stopniu przyczyniają się do realizacji celów działania w powiązaniu z oceną osób wskazujących, że kryteria wyboru projektów wymusiły przygotowanie wysokiej jakości projektu (w skali od 0 do 9)	169
Wykres 79. Odsetek wnioskodawców i beneficjentów, którzy uważają, że kryteria wyboru projektów wymuszają poniesienie dodatkowych/nieprzewidzianych kosztów przygotowania projektów, które były nieadekwatne lub zbyt wysokie w stosunku do całego procesu przygotowania wniosku albo do wartości otrzymanego dofinansowania	174
Wykres 80. Odsetek wnioskodawców i beneficjentów, którzy uważają, że kryteria wyboru projektów wymuszają poniesienie dodatkowych/nieprzewidzianych kosztów przygotowania projektów, które były nieadekwatne lub zbyt wysokie w stosunku do całego procesu przygotowania wniosku albo do wartości otrzymanego dofinansowania w podziale na fundusze.....	175
Wykres 81. Odsetek wnioskodawców i beneficjentów, którzy uważają, że kryteria wyboru projektów dyskryminują określoną grupę beneficjentów.....	177
Wykres 82. Odsetek wnioskodawców i beneficjentów, którzy uważają, że system wyboru projektów sprzyja wyborowi projektów innowacyjnych	178
Wykres 83. Odsetek wnioskodawców i beneficjentów, którzy uważają, że kryteria wyboru projektów premią projektów niestandardowe/o charakterze innowacyjnym	180
Wykres 84. Odsetek wnioskodawców i beneficjentów, którzy uważają, że kryteria wyboru projektów premią projektów niestandardowe/o charakterze innowacyjnym w podziale na działania	181
Wykres 85. Odsetek wnioskodawców i beneficjentów, którzy uważają, że system wyboru projektów sprzyja wyborowi projektów komplementarnych.....	183
Wykres 86. Odsetek wnioskodawców i beneficjentów, którzy uważają, że system wyboru projektów sprzyja wyborowi projektów komplementarnych w podziale na działania.....	185
Wykres 87. Dobre praktyki w zakresie realizacji działań informacyjnych i w zakresie wyboru projektów wskazywane przez wnioskodawców i beneficjentów	187
Wykres 88. Złe praktyki w zakresie realizacji działań informacyjnych i w zakresie wyboru projektów wskazywane przez wnioskodawców i beneficjentów	189

15.3. Spis schematów

Schemat 1. Serwis internetowy FEM 2021-2027 (sekcja ogłoszeń o naborach wniosków)... 102

16. Bibliografia

1. Instrukcja Wykonawczy Instytucji Zarządzającej programem Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021–2027,
2. Karta praw podstawowych Unii Europejskiej,
3. Materiały dotyczące przyjmowania i zmian w ramach kryteriów wyboru projektów, w tym protokoły z posiedzeń Komitetu Monitorującego Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027,
4. Priorytetowe kierunki badań w ramach inteligentnej specjalizacji województwa mazowieckiego – wersja 4.0,
5. Program Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027,
6. Regionalna Strategia Innowacji dla Mazowsza do 2030 roku,
7. Regulaminy naborów ogłaszanych w ramach FEM 2021-2027,
8. Roczne i półroczne sprawozdania z wdrażania programu FEM 2021-2027,
9. Strategia komunikacji Funduszy Europejskich dla Mazowsza 2021-2027,
10. Strategia komunikacji Funduszy Europejskich na lata 2021-2027,
11. Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla Partnerstwa „Obszar Funkcjonalny Miasta Płocka”,
12. Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Gmin Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Siedlce na lata 2022-2030,
13. Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Partnerstwa Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ciechanowa,
14. Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku,
15. Strategia terytorialna Żyrardowskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2021-2027,
16. Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla metropolii warszawskiej 2021-2027+,
17. Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027,
18. Umowa Partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce,
19. Ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027,
20. Wytyczne dotyczące ewaluacji polityki spójności na lata 2021-2027,
21. Wytyczne dotyczące kwalifikowalności wydatków na lata 2021-2027,
22. Wytyczne dotyczące wyboru projektów na lata 2021-2027.